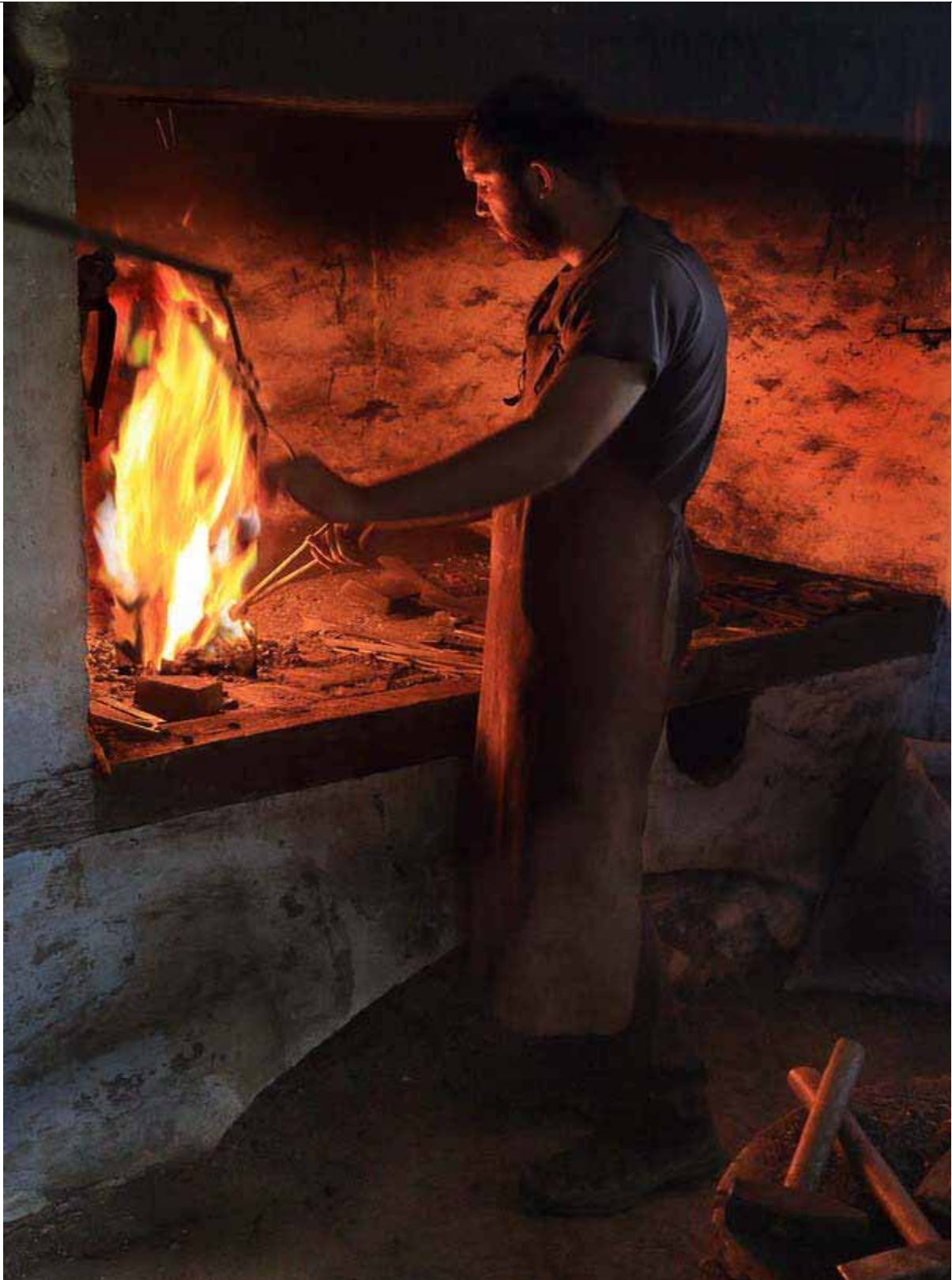

BÖRZSÖNYI HELYKÖN

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

IX. évfolyam 1. szám, 2014. január

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Tóth Attila felsőpetényi kovácsmester munka közben

Tartalom:

3. o.: Zsoltár; (Ketykó István verse)
- 4.-12. o.: A kettétört életpálya III. rész; (dr Koczó József írásának III., befejező része)
- 14.-15. o.: Bukfenc; (Petrozsényi Nagy Pál írása)
- 16.-17. o.: Gondolatfüzér; (Borsi István írása)
- 18.-20. o.: Alkalmi segélyhangokon támaszkodva; Harmadik? A Nagypont; Autonóm; Minthaalunnálmód; (Bozgor Elian írásai)
- 22.-37. o.: A Börzsöny a magyar költészetben; (Vasvári Zoltán tanulmánya)
- 38.-39. o.: A bor múzsái; Az égre csodálkozva; (Székács László versei)
- 40.-41. o.: Mese; (Kovács T. István írása)
42. o.: Szurokisten gyermekei II.; (Szúk Balázs verse)
- 44.-46. o.: Sakk-vendég; (B. Tóth Klára írása)
- 48.-49. o.: Hitvallás; Unokámnak; Égi kép; Evilági látomás; Körforgás III.; Álomképek; (Csáky Károly versei)
50. o.: Egy cukor a fenyőfáról; (Kiss-Simon Miklós írása)
- 52.-57. o.: A barackba zárt szellem: Holt Költők Társulata; VI. rész; (Kerekes Tamás sorozata)
- 58.-59. o.: Advent; Karácsony hava; (Farmosi László versei)
- 60.-71. o.: Emlékezések és vallomások VI. rész (Csáky Károly képes visszaemlékezései költőkre, írókra)
72. o.: Tapogatódzások; Taposómalomban; Téli viharban; Történelmi leckék; (Horváth Ödön versei)
73. o.: Gyertyaláng; (Hörömpő Gergely verse)
- 74.-85. o.: Emberek és idegenek II. rész; (Maruzs Éva kötete folytatásokban)
- 86.-87. o.: Különleges olvasmányaim: Érdek és erő; (Kovács T. István írása)
- 88.-101. o.: Ahonnan jöttem: Pálfalvi Nándor élete és munkássága II. rész; (Kardos Gy. József írása részletekben)
- 102.-106. o.: Az a szép nyár; (Kő-Szabó Imre írása)
108. o.: Lópatkó; (Elbert Anita verse)
109. o.: Advent idején; Hófehér; (Dobrosi Andrea versei)
110. o.: Novemberi emlék; A 113. év vége felé; (Végh Tamás versei)
- 112.-125. o.: Bemutatjuk: Tóth Attila felsőpetényi kovácsmester;
- 126.-142. o.: Odaát I.; (Pribojszky Mátyás írása két részletben)
- 144.-145. o.: Karácsonyi képeslap, havas esőben; (Börzsönyi Erika írása)
- 146.-147. o.: Advent; Szívvel-lélekkal a Fény felé; (H. Turi Klára versei)
- 148.-149. o.: Télapó itt van; Fehér Karácsony; Karácsonyálom; Hepinyújír; (Makkai László versei)
150. o.: Estrada (Ego); (Szájbely Zsolt írása)
152. o.: Advent a hittanteremben; Adventtől halálig; (Vasi Ferenc Zoltán versei)
154. o.: Disznóvágás; Karácsony; (Karaffa Gyula versei)
156. o.: Könyörgés fél-fényben; Pongrácz Ágnes verse)
- 158.-165. o.: Beszámolók;
- 166.-168. o.: Programajánló;
- 169.-177. o.: Könyvajánló;
- 178.-180. o.: Felhívás;
181. o.: Impresszum;

E havi számunkat Tóth Attila felsőpetényi kovácsmester tárgyainak képeivel díszítettem. Köszönte a közlés jogáért! A Szerk.

KETTKÓ ISTVÁN

Zsoltár

*Mert elárultam érzelmeim, Uram!
Ments meg a közönytől, a lángnyelvek kioltásától,
és ments meg a bezárt ajtók kifeszítésétől is - - -
Adj társakat, mert egyedül félek,
és ne legyen közöttünk semmiféle Tamás...
Én hiszek benned! Sebeidbe ne is tedd kezem -
nem vagyok méltó érintésedre...
Mert elárultam szerelmem, Uram !
Ments meg a napok üres hordalékaitól -
add, hogy hazugság továbbra se hagyja el szám,
és ments meg a sajnálattól;
a szemek sötét üveg mögé rejtésétől,
mert nem látom az igaz fényt - zavar a homály!
Mert kiadtam magam, Uram!
A szavak már égették torkom - nem tudtam tovább várni...
Ments meg az éjszakák árnyaitól,
mert esendő vagyok és gyenge.
Ments meg a reggeli némaságtól is -
súlyos gondolataimmal miért terheljem a kapukilincset...?
Nyitva marad úgyis utánam a zár -
fiam lépked majd mögöttem,
és az Anna nyomán támadt huzatban
nem vesz észre semmit - becsapja mögötte a kaput
a könyörtelen csönd...*

Add Uram, hogy néki egykor könnyebb legyen az út!

Budapest, 1989. november 22.

Dr. KOCZÓ JÓZSEF

A KETTÉTÖRT ÉLETPÁLYA III.

Dokumentumok Mányik Ernesztina énekesnő életéből

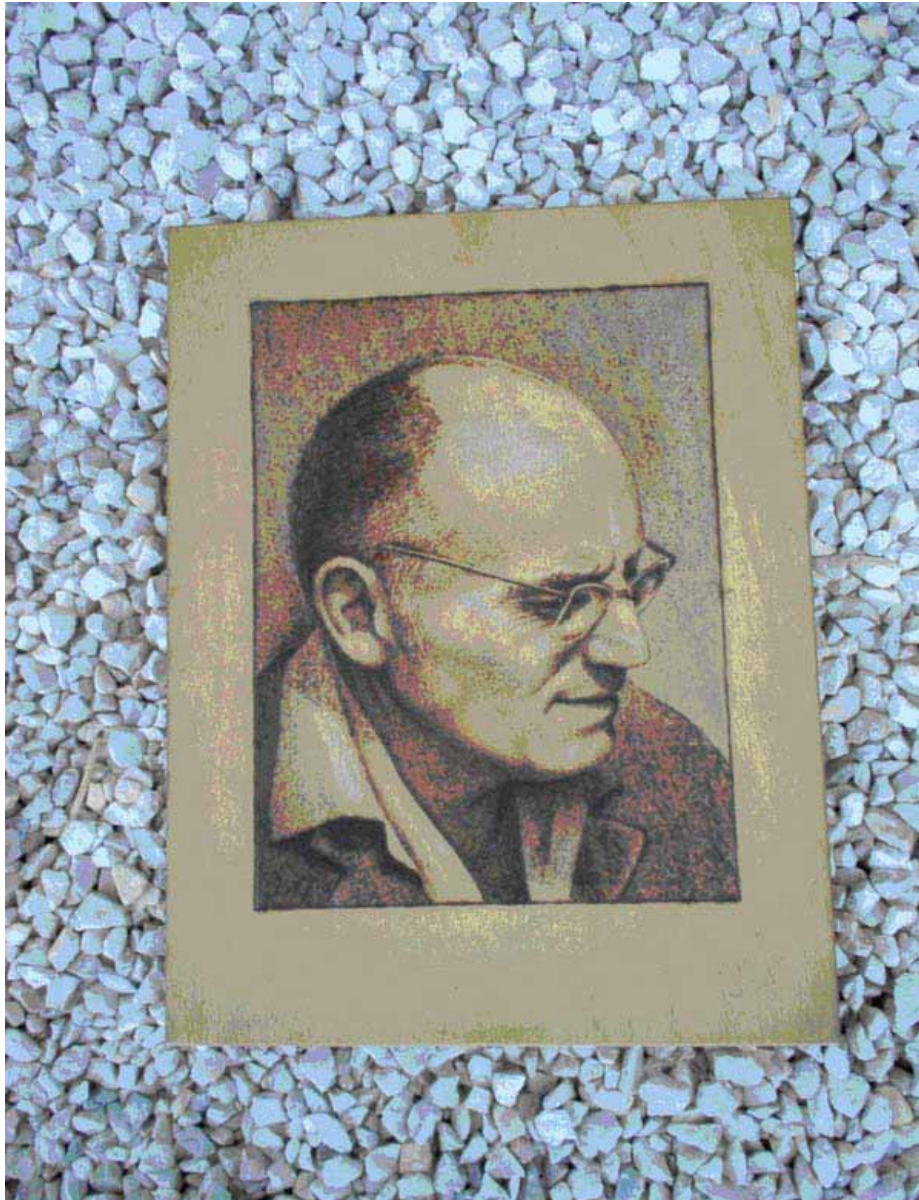
Az utókor emlékezetében

A művésznő emlékét nem tudni meddig őrizte meg Vámosmikola. Kiss László, megemlékezvén az énekesnő születésének 150. évfordulójáról, azt írja, hogy amikor 1985-ben a vámosmikolai temetőben járt, nem találta sem Ernesztina, sem atyja sírját. (E sorok írója 2002-ben, amikor Kemencén találkozott az orvostörténésszel, átadta részére a síremlékről készült fotómásolatot.) Ittjártakor idős nénikék tudni vélték, hogy volt a „kolera temető” közelében egy szép „angyalos” síremlék, amely egy híres orvos /vagy lánya?/ sírköve volt. Az orvos nevére azonban már nem emlékeztek...

A Mányik-sír a vámosmikolai temetőben

Pedig apa és leánya sírja ma is ott található a mikolai temetőben. Csak az emlékezett kissé megkopott, mint az már más híres vámosmikolai szülött esetében is előfordult. A Dunakanyar Tájékoztatóban megjelent írásában először Korcsmáros László hívta fel a figyelmet a sírkertben nyugvó egykor ünnepeelt operaénekesnőre.

Korcsmáros László portréja (Micsei F. László, intarzia)

„Egy már-már dülő, fekete márvány sirkő egy fiatalon és reményekkel teli, nagy tehetséggel megáldott operaházi énekesnő földi maradványait rejt. Még nem volt 21 éves sem, amikor eltemették.”

Az Alsó-Ipoly-völgy néprajzát és helytörténetét több évtizeden át lelkesen, sőt megszállottan kutató tanító úr a Vasárnapi Ujságban közölt hosszú cikk alapján ismerteti az énekesnő pályafutását, majd így folytatja: „A Magyar Nemzeti Színház tagjaként Egressy Árpád, Feleki Miklós, Lendvai Márton, Paulai Ede, Szerdahelyi Kálmán, Jókainé Laborfalvi Róza, FánCSI Ilka, Prielle Cornélia, Carina Anna és társaival élt és dolgozott együtt. Persze, ha hagyták. A Nemzeti Színház akkori vezetői nem értették meg. Levelezett a régi milánói tanítómesterével Corsival, aki előnyös olaszországi szerződést kínált neki.

Az itthoni meg nem értés, majd egy kellemetlen meghűlés, melynek következtében egyelőre nem léphetett fel, tovább rontotta helyzetét. Az orvosi tanácsok ellenére még nem teljesen gyógyultan ismét énekelni kezdett, ami visszavetette gyógyulásában. Elment a Nemzeti Színháztól és betegen, szüleihez Vámosmikolára utazott. Itt a kedves családi körben, szerettei között szeretett volna 2-3 hónap alatt rendbe jönni, olaszországi útjára felkészülni.

Sajnos a sors másképpen rendelkezett. Olaszország helyett az útja a vámosmikolai temetőbe vezetett, ahol 1867. június 10-én, szülei és testvérei, majd a környék nagy szomorúságára, örök pihenőre tért. A sírját elborító koszorúk tömege között feltűnt Reményi Ede gyönyörű koszorúja. Izsó Miklós világhírű szobrászművész 1872-ben készítette el Mányik Ernesztina féldomborművű szobrát.”

Hol helyezték el a domborművet? Vámosmikolán nem található, az emlékezet sem őrizte meg!
Korcsmáros Lászlónak köszönhető az is, hogy a jelen pályakép összeállhatott a mikolai temetőben nyugvó híres operaénekesnőről. Gyűjtését az 1990-es évek közepén lányomnak, Renátának adta át, aki akkor történelem-francia szakos hallgató volt a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán. Laci bácsi szakdolgozat megírásához szánta segítségül, de Renátának akkor már megvolt a témája. Mivel a későbbiekben sem jutott ideje az összegyűjtött anyag feldolgozására, a hagyaték rám maradt. A feljegyzések között akad néhány levél is, mely Mányik Ernesztina életével, működésével kapcsolatos forrásokhoz jutás érdekében íródott.

Időrendben az első az a levél, amely az Országos Széchényi Könyvtárba valamint a Magyar Színházi Intézetbe került.

„Az Ipolydamásd-i általános iskola honismereti szakköre már évek óta gyűjti a járásunk néprajzi-történeti és kulturtörténeti anyagát, szép eredménnyel.

Most jutott tudomásunkra, hogy járásunk területén halt meg 1867 június havában Mányik Ernesztina operaénekesnő Vámosmikolán. 1866-67 években a Nemzeti Színház tagja volt és sok mellőzés után, rövid idő alatt meghalt.

Szeretnénk róla minél többet megtudni.

Kérésünk a következő:

1. Van-e róla fénykép esetlegesen csoportos kép.
2. Hangfelvétel.
3. A Nemzeti Színház korabeli képe.
4. Esetlegesen Színházi évkönyvben szerepel-e?

Kérem, hogy szíveskedjenek szakkörünk ezirányú munkásságát elősegíteni.

Ipolydamásd, 1972. május hó 3.

Tisztelettel:

Pest megye

Korcsmáros László ált. isk. ig.
Szakkörvezető”

A válasz mindkét intézménytől alig egy hét elteltével megérkezett.

„ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

Budapest, VIII., Múzeum körút 14/16.

Ügyiratszám: 1089

Címzett: Állami Általános Iskola

Korcsmáros László igazgató

Ipolydamásd

Tárgy: Mányik Ernesztina dokumentumai

Budapest, 1972. május 8.

Igen tisztelt Igazgató Elvtárs!

F. év május 3.-án kelt levelére válaszolva, melyben Mányik Ernesztinára vonatkozó dokumentumokat kér az iskola honismereti szakköre számára, a következőkben válaszolunk:

A Magyar Színművészeti Lexikon 3. kötetében /Szerk.: Schöpflin Aladár/ az alábbi szöveg található Mányik Ernesztináról:

„MÁNYIK ERNESZTINA, operaénekesnő, sz. 1846-ban Vámosmikolán, Heves (!) m., megh. 1867. jun. 7.-én Pesten (!). Atyja M. János dr. hontmegyei főorvos volt. Mivel már gyermekkorában feltűnt

kellemes hangja és kiváló zenei érzéke, atyja Pestre küldte, ahol az első oktatást Langer János tanártól nyerte s gondos oktatás mellett nagy haladást ért el. Reményi Ede biztatására Párizsba ment, ahol Rossini oktatta, azután Milanóban folytatta tanulmányait, a hírneves Corsi-nál végleges kiképzését nyerte. Asti-ban lépett fel a „La Favorita” c. operában, majd Modenába hívták, onnan Fiumébe szerződött. 1864. ápr. 28-án fellép a Nemzeti Színházban a „Troubadour” Eleonorájában, miről a Zenészet Lapok így ír: „Hangja a magasban erőteljes, csengő és könnyed, a mélyben szinte s e mellett oly szimpatikus, hogy hozzá hasonlót nemzeti színpadunkon rég nem hallottunk.” 1866. máj. 3-án újra vendégszerepelt a Nemzeti Színházban, mire drámai énekesnőnek szerződtették. Hülés következtében hirtelen elvesztette a hangját. Jobb szerepei: Margit /Faust/, Fides /Próféta/, Rosina /Sevillai borbély/, Eleonora /Trubadur/, Selika /Afrikai nő/, stb.” –

E szöveg alátámasztására elküldjük az iskolának azokat az eredeti dokumentumokat fénymásolatban, amiket megtaláltunk: a két Nemzeti Színház-beli szereplésének színlapjait, a Nemzeti Színházi tagságot bizonyító 1867-es zsebkönyvecske azon lapját, ahol neve a tagok között szerepel, s két fényképet a korabeli színházépület külsejéről és belsejéről. Mányik Ernesztináról sem fényképünk, sem hangfelvételünk nincs.

PH

Tisztelettel:

Dr. Berczeli Károlyné osztályvezető”

„MAGYAR SZÍNHÁZI INTÉZET
BUDAPEST, I., KRISZTINA KÖRÚT 57.

Korcsmáros László
ált. iskola igazgató
Ipolydamásd
Pest megye

352/1972. sz.
Tárgy: Adatkérés Mányik
Előadó: Dr. Cenner Mihály

F. hó 3.-án kelt megkeresésére válaszolva közöljük, hogy MÁNYIK ERNESZTINA operaénekesnő, a Nemzeti Színház egykori tagjáról fényképfelvételt nem őriz gyűjteményünk, de a könyvtárunkban meglévő Vasárnapi Ujság 1866. évi 48. száma közli a művésznő fametszetű arcképét, s ugyanott egy nagyobb terjedelmű ismertetést művészi pályafutásáról. Erről az ujságpéldányról küldhetnénk foto másolatot, 21x30 cm. nagyságu dokubromon, ára 24. – ft. Ekkora nagyságban a szöveg is jól olvasható még, s a kép, amely a közlemény közepén foglal helyet, jól mutatja Mányik Ernesztin arcvonásait. Szívesen közöljük hozzá a Magyar Színművészeti Lexikon róla szóló közleményét is, gépirásos másolatban.

A Nemzeti Színház épületének az a formája, amelyben Mányik Ernesztina még játszott, képes ábrázolásban ugyancsak rendelkezésre áll. Elkészítésének ára, fotópapíron az előbbihez hasonlóan 24. – frt. /13x18 cm.-es méretben 15. – frt./

Nevezettről hangfelvétel nem maradhatott fenn, tekintve, hogy 1867-ben meghalt, s az emberi hang rögzítését csak sokkal később fedezték fel. A Nemzeti Színház abban az időben évente adott ki évkönyvet működéséről, de könyvtárunkban az 1867-es évkönyv hiányzik; Mányik Ernesztina neve bizonyára előfordul benne. A kötet az Országos Széchényi Könyvtárban előfordul.

Szíves válaszát kérjük, hogy a fentjelzett anyagi feltételek szerint készíttessük-e el:

- a, Mányik Ernesztina képét
- b, A Vasárnapi Ujság teljes oldalát
- c, A Nemzeti Színház képét, a nagyobb vagy a kisebb méretben.

Budapest, 1972. május 9.-én

PH

/: Katona Ferenc :/
osztályvezető”

A tanár úr egy hét múlva már el is küldte az intézetnek megrendelését.

„Magyar Színházi Intézet
Budapest I. ker.
Krisztina körút 57. szám

A 352/1972. számra való hivatkozással kérem, szíveskedjenek a szakkörünk részére a következő adatokat elküldeni:

1. A Vasárnapi Ujság 1866. 48. teljes oldalát /24. – ft/
2. Ebből külön is kérjük Mátyás képét fotón /15. – ft/
3. A Nemzeti Színház képét /15. – ft/
4. A Magyar Színművészeti Lexikon róla szóló közleményét gépirásos másolásban.

A szakkörünk nevében nagyon szépen köszönöm szíves segítségüket.

Ipolydamásd, 1972. május hó 17.

Tisztelettel:

Korcsmáros László ált. isk. ig.
szakkörvezető”

Az intézet a kért anyagokat minden bizonytalannal hiánytalanul megküldte. Ezekből a Vasárnapi Ujság cikke a Mátyás fametszettel és a lexikon szövege hozzám került.

Az Országos Széchényi Könyvtárnak küldött megrendelést nem találtam. Viszont a könyvtár levelében említett színházi plakátok és évkönyv fotómásolatai megérkeztek a tanító úrhoz.

NEMZETI SZÍNHÁZI
ZSEB- & KÖNYV
1867-ik ÉVRE.

Kiadta:
a nemzeti színház sugái.

PESTEN, 1867.

Ügyelők:
Színművekben: Nagy Ignác.
Dalművekben: Csengeri Pál.

Szerep kihordók:
Drámában: Káli Dániel.
Operában: Balla Ferencz.

Énekkar tanítók:
Bognár Ignác, Erkel Sándor.

Előadó személyzet.
Dramában.

Színészek:

Benedek József.	Paulai Ede.
Benkő Kálmán.	Réthy Mihály.
Egressy Ákos.	Sántha Antal.
Egressy Árpád.	Szerdahelyi Kálmán.
Feleki Miklós.	Szigeti József.
Komáromi Alajos.	Szilágyi Sándor.
Lendvai Márton.	Tóth József.
Nádai Ferencz.	

Színésznők:

Felekiné asszony, szül.	Horváth Teréz.
Munkácsy Flóra.	Hirtling Mária.

Jókainé asszony, szül. Patakiné Anna.
Labordfalvi Róza. Paulainé asszony, szül.
Laevkocziné assz., szül. Grozdanovics Juli
Farkas Luiza. Prielle Cornélia.
Lendvainé assz., szül. Szigligeti Anna.
Fáncsi Ilka. Szigligeti Jolán.
Niczkyiné asszony, szül. Szöllősy Róza.

Dalműben.
Dalnokok:

Bodorfi Henrik.	Köszegi Károly.
Ellinger József.	Pauli Richárd.
Korbai Ferencz.	Simon Gusztáv.

Dalnoknők:

Carina Anna.	Mátyás Erneztin
Kendelényi Fanni.	Pauline M. Ilka.
Kocsis Irma.	

Opera és drámában.

Balászné asszony, szül.	Kacsvinszki János.
Bognár Vilma.	Ormai Ferencz.

Kardalnokok:

Adams Ede.	Elbert Ferencz.
Balási József.	Goldschmid József.

Valószínű, hogy ezen dokumentumok alapján készült el a Dunakanyar Tájékoztató 1974. 1. számának fentebb ismertetett, idézett írása. A korabeli sajtó idézett írásainak összegyűjtése, másolása, kivonatolása ezután következhet/ett sok-sok munkával az Országos Széchényi Könyvtárban.

Korcsmáros László emlékezete

A 2005-ben elhunyt helytörténész, néprajzi gyűjtő munkásságát mindenképpen méltatásra illő!

Emlékhely Bernecebarátiban

Korcsmáros László 1920. június 5-én született a Zemplén megyei Mádon. A hegyaljai községből az 1948/49-es tanévvel kezdődően került az Ipoly menti Damásdra, ahol tanítóként kezdte, majd igazgatóként folytatta pedagógusi pályafutását, s a szobi általános iskolától került nyugdíjba. De megfordult a Börzsönyvidék több iskolájában is: 1950-52 között Bernecebarátiban tanító majd igazgató, 1952 és 1966 között Márianosztrán tanító.

Néprajzi gyűjtőmunkát már a Börzsöny-vidékre kerülése óta végzett. Az 1950-es években Bernecebaráti szürettel kapcsolatos hagyományait, az erdei munkások életmódjára vonatkozó adatokat, temetési és babonás népszokásait gyűjtötte. Az 1960-as években a márianosztrai kőbányászat és vegyes néprajzi gyűjtés foglalkoztatta. Évtizedeket fordított a betyárvilággal kapcsolatos emlékek megismerésére, különös tekintettel Sisa Pista tetteire. Ezirányú munkásságát Ikvainé Sándor Ildikó Pest megye néprajzi irodalma c. munkájában részletesen közli.

Feldolgozta lakóhelyének, Ipolydamásznak történetét 1965-ig. /Kézirat a Pest Megyei Levéltárban; Szob, 1965/. Minden érdekelte őt, ami az Alsó-Ipoly mentével, Börzsöny-vidékkel kapcsolatban megjelent: újsághír, rádióadás, tv-műsor, egyetemi, főiskolai szakdolgozat stb. Viszonylag keveset publikált, ezeknek nagy része az egykori Dunakanyar Intéző Bizottság (DIB) DUNAKANYAR Tájékoztatójában jelent meg. Így a Vámosmikola c. írása az 1974/1. számban. Az Ipolymente vízimalmairól és -molnáiról, serfőzőházairól, továbbá a vidék népi díszítőművészetéről és takácsairól készült tanulmányai viszont kiadásra előkészítetten a mai napig kéziratban maradtak.

A Szent István Király Alapítvány az Ipoly Mente Kultúrköréért kuratóriumának 1993. évi alapításától fogva tagja volt. Szakmai tapasztalataival elősegítette, hogy a HETEDHÉT IPOLYON INNEN ÉS TÚL címmel több éven keresztül meghirdetett néprajzi, helytörténeti pályázat révén általános és középiskolás fiatalok figyelme – határon innen és túl – az Ipoly menti kis haza iránt felerősödött. Nyugdíjasként is szívesen foglalkozott gyerekekkel: szakkörösöket fogadott Ipolydamásdon, foglalkozásokat tartott Márianosztrán és Vámosmikolán, segítette a helytörténet, néprajz témaköréből szakdolgozatot készítő főiskolai, egyetemi hallgatókat.

A fáradhatatlan néprajzgyűjtő, helytörténész munkásságára a pályatárs, Micsei F. László festőművész-restaurátor emlékezett 2007. augusztus 12-én a Bernecebarátiban tartott falunapon. Ekkor állított a hagyományait híven ápoló palóctelepülés emlékhelyet Dr. Erdélyi Zoltánnak és Korcsmáros Lászlónak. A vidék után Ipolydamásd sem feledkezett meg jeles lakosáról: 2012. június 8-án a községi képviselőtestület posztumusz díszpolgári címet adományozott Korcsmáros Lászlónak. Az Ipoly-táji hazában, a Börzsönyvidéken majd' hat évtizeden át munkálkodó szerény néptanítóról, a mindig segítőkész helytörténészről, néprajzostól Németh Péter Mikola, a Szent István Király Alapítvány létrehozója emlékezett meg.

Mányik Ernesztina emlékének ápolása az ezredfordulón

Amikor 2007 tavaszán Vámosmikolán felmerült a helyi iskola névadásának kérdése, a nevelőtestület tagjainak többsége nem tartotta eléggé ismertnek a temetőben nyugvó művésznőt. 140 éve ismerték őt helyben is, sőt a fővárosban is!

A mikolai helytörténeti szakkörösök emlékezése halálának 140. évfordulóján

A fiatalon elhunyt, tehetséges művész nő tragikusan rövid életpályája alapján is méltó arra, hogy emlékét megőrizzük. Mátyás Ernesztina emlékének ápolását az utóbbi évtizedben a vámosmikolai általános iskola helytörténeti szakköre vállalta. A felsős tanulók közül kikerülő szakkörösök megismerkednek az énekesnő pályafutásával, nyughelyével, s arra is vállalkoznak, hogy a sírt időnként kitisztítják, gondozzák, virágot visznek rá, s halottak napján egy-két gyertyát gyújtanak. 2007. június 8-án az énekesnő halálának 140. évfordulójáról emlékeztek meg.

Felhasznált irodalom

- Haraszi Emil: Wagner és Magyarország. Az idézett részleteket közli: Hírmondó, VI. évfolyam 1. szám, 2004. tavasz, 5-7.
- Hont vármegye és Selmeczbánya sz. kir. város. Szerk.: Borovszky Samu. Budapest, é.n. /1906/ 261.
- Sándor Ildikó: Pest megye néprajzi irodalma. Kéziratok. Pest Megyei Múzeumi Füzetek VIII. Szerk.: Ikvai Nándor. Szentendre, 1975. 205 p
- Dr. Kiss László: 150 éve született Mátyás Ernesztina, a honti csalogány. Honti Lapok, 1996. március, 8.
- Korcsmáros László: Vámosmikola. Dunakanyar Tájékoztató, 1974. év 1. szám 50-52.
- Lelkes György: Magyar helységnevé-azonosító szótár. Talma Könyvkiadó, Baja, 1998. 431.
- Magyar Színházművészeti Lexikon. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994.
- Magyarok krónikája. Összeállította, szerkesztette és az összefoglaló tanulmányokat írta: Glatz Ferenc. magyar könyvklub; hely és év nélkül. 383. és 471.
- Németh Péter Mikola: Korcsmáros László laudációja (1920-2005)
- Opera archívum
- Pallas Nagy Lexikona 12. kötet
- Tolnai Világlexikona XV. Budapest, 1929
- Toye, Francis: Rossini. Budapest, 1981. 192 p

Korabeli sajtó

- **Családi Kör**, 1867
- **Fővárosi Lapok**, 1866-1867
- **A Hon** 1866-1867
- **Hazánk s a Külföld** 1866, 1867, 1872
- **Idők Tanuja**, 1866-1867
- **Sürgöny**, 1866
- **Zenészeti Lapok**, 1866-1867
- **Vasárnapi Ujság** 1866-1867; 1866. december 2-án címlapon Mátyás Ernesztina portré + pályakép.

Damaszkolt acél tűzgyújtáshoz

PETROZSÉNYI NAGYPÁL

BUKFENC

– Egy, kettő, egy, kettő...! Mellet ki, térdeket föl!

A sasorrú, enyhén pocakos tanár gyönyörködve mustrálta egyik tanítványát. A lány tizenöt éves volt, bogárszemű, combjai izmosak, csípője enyhén ívelt. Beck ötven, ehhez képest elég jól bírta magát. Fialosan járt, mozgott, beszélt – hovatovább egyre görcsösebben, hátha becsaphatja a közelgő öregséget. Felesége elhunyt, talán egy új asszony... Á, hacsak nem fiatal, friss bőröcske, aki még őt is hangulatba hozhatná. Mint... mint ez a kölyöklány, noha évre még gyerek, plusz a tanítványa, akivel így legfeljebb csak szemezhet, azt is diszkréten, nehogy folt essék tanári becsületén. Ez így, ahogy van, marhaság, de hát mit tegyen, ilyen a világ: alkalmazkodásra kényszerít. Vajon mi járhat egy ilyen tini fejében? Érdekl-e a jegyeken, leckéken és fiúkon kívül is másvalami, mondjuk, az idősebb férfiak, mint például ő, végül is nem csak tanár, férfi is, a nemjóját!

Csengettek. A tanulók izzadtan tódultak az ajtóhoz. Tanáruk, mint mindig, ezúttal is keményen megdolgoztatta a fiúkat, lányokat egyaránt. Szó se róla, szeretik ők a testnevelő-órákat, azért nem ártana ritkábban fújni azt a sípocskát – háborogtak egyesek. Hanem „az öreg” csak vigyorgott, és még keményebb ritmust követelt. Hú, kerülne csak egyszer a kezükbe, majd megmutatná nekik, hogy kell futni, kötélre mászni vagy bakot ugrani.

– Gyöngyi! Gyere ide egy percre, kérlek!

A fruska kacéran, csípőjét riszálva libegett a tanárhoz.

– Csüccs le, látom, elfáradtál.

– Nem én! – vágta rá, azért leült, ha már ez az öreg parancsa, melléje a férfi; a lábuk összeért.

– Szeretsz tornászni?

– Szeretek.

– Nem volna kedved különóra járni hozzám időnként?

– Nem, nem, annyira azért nem szeretek tornászni – utasította el a lány fanyarul.

– Oké! Ahogy akarod. És most? Legalább most tornásznál egy kicsit csak úgy a kedvemért?

– Mert?

A férfit meglepte a kérdés, és hirtelen azt sem tudta, mivel indokolja meg a kérését.

– Mindegy, nem számít! Mit csináljak?

– Nézzünk egy, mit is, talán fejállást!

A leány kelleetlenül ringott a szőnyeghez. Megpróbálta egyszer-kétszer. Sikertelenül.

– Homoríts! – simított végig a tanár a derekán, onnan fel a combjai közé. – Nem megy? Várj, megmutatom

– lendült ezután ő fejállásba. – Valahogy így, nem boszorkányság.

– Richárd bácsinak, azonban a kezén a tanár bácsi sem tud járni, fogadom!

– És ha mégis? Adsz egy puszit érte, angyalkám?

– Miért ne! – villant rá a csitri szeme vidáman.

De hisz ez nagyszerű! Ez az a pillanat, amire annyian vágytak a társai.

– Két flik, három bukfenc és tíz perc futás után – tette hozzá gúnyosan.

Beck megérezte a kihívást és a szavakban bújó lekicsinylést.

– Rendben van! Ide süss!

– Á-á, sípszóra, tanár úr! Úgy, ahogy mi szoktuk, ugyebár. Kezdjük a bukfencel. Rajta!

A tanár nekirugaszkodott, totyogott két métert, és bukfencezett a lánynak háromszor a szőnyegen.

– Tovább! – izzasztotta meg a lány kajánul. – Flik előre!

A tanár ismét nekilódult, de már a levegőben összecuklott.

– Bukfencnek elcsúszik, fliknek viszont gyengus, pedig, ugye, nem boszorkányság.

A második flik ugyan jobban sikerült, ezzel szemben akkorát esett, hogy az egész csarnok Gyöngyivel és a bordásfalakkal együtt forogni kezdett a tanárral.

– Káprázatos! És most... futás! Felkészülni, vigyázz, rajt!

A férfi lihegve nyargalta körül a tornatermet. Tüdeje szúrt, sípcsontja még jobban, de ahogy megállt, a bakfis rögtön ráfüttyentett.

– Még három perc. Még kettő. Mellet ki, térdeket föl! És így tovább, amíg Beck csaknem összeroskadt.

– Stop, ennyi! Tessék a síp, tanár úr, és köszönöm a bemutatót!

– Nincs mit. Vizontlátásra! A puszit elengedem.

– Én meg a kézenjárást.

A férfi vérvörös arccal nézett a tovalibbenő fruska után. Ha az előbb csak homályosan, most már világosan érezte, hogy ezúttal tanárként és férfiként is csúful megbukott.

BORSI ISTVÁN

Gondolatfüzér

Oly rég óta állok itt, e helyen! Talán már egy emberöltőt is meghaladó időn át, megannyi társammal és több mint húsz féle rokonommal a környéken. De minek is állnék odébb, mikor fűzfa vagyok. Az én világom dolgai ide érkeznek hozzám, saját jószántukból. Nem számolom az éveket, csupán töltöm azokat, rendületlenül. Nem gondolkodom, hanem csak tudok. Nem csíráként kezdtem az életet. Nem csak a fában, hanem fajban is élek. Kicsiny mag koromban a tapasztalat könyvtára nyílik meg, majd egy folytatásos regény íródik már évmilliók óta. Ugyanis ön-magomban van minden eddigi élmény, melynek ma a kipróbálója és a tovább írója, azaz tovább bírója is lennék. A Föld, az Ég a Víz és a Nap alkotott engem, s táplálja fajomat messzi múltamtól fogva.

Ért minden, legalábbis azt hittem! Bőség és ínség a földek tápláléka miatt, ért szellő és repesztő vihar, szomjúság és derékig álló vizek bősége, bozót és villám tüze, ért évekig tartó sűrű felhő, hőség és repesztő fagy. Mégis itt vagyok! Talán azért, hogy egy új lapot írhattak „fűz-etem” fejezeteibe a közelmúltról. Címe: Találkoztam az emberrel.

Röpke idő ez csupán, de nagy hatással volt már eddig rám. Korábban is voltak kártevőim, de jól megfértünk egymáson. Kicsiny, zöld hernyók özöne borít el minden tavaszon, mikor éppen udvarolni virágzom - hiszen kétlaki vagyok, van fiú és női fűz – s szerelmes pollenem a széllel széled a világba. De a kedvenc madárkáim, kiknek koronám és odvamat adom fészkeléshez, gyönyörűen tisztán tartanak. Voltaképpen a levelem nekik is terem, mely így hússá lesz a férgekben. Azonban emberi kártevő ellen – eddig – nem találtam orvoslást. Talán ezért sírok minden tavasszal édes könnyeket. Pedig én adtam neki hatékony orvosságot, a szalicilt, többek közt láz és fájdalomcsillapító, gyulladáscsökkentő, melyet a kergemből állít elő. Ő pedig adta a nevemet. Adtam fűzött kerítéshez, kosarához vesszőt, pásztornak, bujdosónak hajlékot, fát a tüzéhez, faragóknak teknőt, ladikot, adtam a szobrásznak jól faragható törzset. Nemrég még tiszteltek engem. Az ókor görögjei szerint a fűz a múzsák szent fája, s azok Helikonon, más néven a Fűzfák hegyén élnek. Amit középkornak nevez az ember, még akkor is tündérek vagy boszorkányok kedvelt lakhelye voltam. Akkor még mesék és mítoszok vezették az emberiség teteteit, mára vagy a szűkség, vagy a tervezettség. Egykor a nélkülözőket is folyamatosan elláttam, odvaim pihenőként, ágaim tűzifaként szolgálták őket. Ha tövig levágtak, akkor is kihajtottam újra és újra. Ha kicsiny ágamat földbe bújttatták, máris új életet kezdtem. Mára ez változott! „Nincs idejük” az aratóimnak, hogy elvessenek. Vágnak és tarolnak. Én meg – minden fás társammal – fogyok és fogyok. Eltűnnek a vizek és a földek, ha mi már nem fogjuk egybe őket. Eltűnnek a vízre vetült árnyaink, s a vidrák és a halak a part menti gyökerek alól. PET-palackok hada fészkel be a vadkacsák költőhelyeire. A tervezettség sem kedvez nagyon nekem, pedig igazán ipar-kodom: Haszonfa is lettem – olykor. Energiafűz, mely vesszejét gépekkel tövig vágnak fabrikettnek, vagy papírnak használnak. De ősi partjaimat beton védi, már nem terülhetek el ott a kedvemre. Felsőbb szabály lett a szabályozás! Így lettek az egykoron oly gazdag földek mára „áratlanok”!

Próbálok túlélni. Még néhány torzított fajtámat sikerült belopni a kertés házak közé, divatból. Ha egyszer e betondzsungelek megszűnnének, tudom, hogy belőlük ismét előtörne a hódító életerő.

Megengedek magamnak egy gondolatfüzért. Gondolat a fűzért.

Bár igaz, hogy nem gondolkodom, s „nem hajtok ész-szerűen”, csak élek és tudok. Nem vagyok emberszerű, inkább életszerű. Mit is jelent nekem az életszerűség?

Szeretem a föld és a víz partvonalát úgy, ahogy a lehetőség kínálja. Talán ez az egyik „rög-eszmém”! A természetben lát-e célszerűséget az ember?

Mindenből annyit veszek el, amennyit valóban be tudok építeni, s mi után befejeztem az egyéni életem, általam is gazdagabb lesz a talaj és Föld. Csak használom azt, amit kapok, de nem birtokolom! Az ember is így?

Rengeteg élőlényel együtt kívánok és tudok is élni, még a kór és a károkozók is részei a napjaimnak. Szolgálatot adok, s cserébe gondozást kapok. Így teljes! Miként él az ember?

Erősen kötődöm a földhöz, hiszen megtartóm, és testem nyersanyagát ő adja nekem. Felemelem a mélység kincseit, bemutatván őket a Napnak. Bennem az ásvány nagyobb tudatra, élővé ébred. Naponta a Fényért fohászok. Koronám, az ág-karjaim a fény felé tárom. Mert csak a Fényben tudom kibontani önmagam, abban gyarapodom. Ha hosszan hideg, ridegség van, nem teremtek a Sötétnek, inkább kopáran visszavonulok. De áttelelek! Persze, az ember másként teszi. Gyártja a fényt, s hiszi, hogy a lámpafényben is történik teremtés.

Ezer és ezer életötletet küldök vitorlázni finom pihékben a széllel késő tavasszal, s utaztatom benne Magom. Nem akarásból, hanem hagyom, hogy egy tőlem független erő ebben is segítsen. Ott csírázom, ahol kedvet és nedvet érzek. Csak erre figyelek, az új sarjra, s nem számolom, hogy mennyi is volt az, amit elveszítettem. Másként tennék, ha eszes lennék!

Mivel nem tudok Istenről, csak a természetről, így nem teszek semmi istentelent más élőlények és fajtársaim ellen. Az embernél ez miként működik?

A természet és a természetem lépnek szövetségre bennem. Ez az, ami oltári jó!

Nem az elvek, hanem a felbukkanó lehetőségek formázzák életem. Ha rettentő viharok támadnak, előbb elengedem a szélbe újabb szerzeményeimet, a vékony ágaimat, s ha ez sem elég, nem szégyen a földre borulnom. Ha villám csap belém, kettéhasadok, de leérő ágaim – új helyeken ugyan - így is gyökereket vernek! Nem a külsőmet, hanem az Életet tartom a fontosnak, s hálás vagyok, hogy magamban hordozhatom! Ha végképp legyőztem a korrallal vagy természeti erővel, ez az Élet siklik át ezernyi más létformákba, gombákba, hangyákba, s válik humusszá. Ez utánam talaja a Jövőnek. Hogy viszonyul az ember a veszteségekhez?

Mikor Melegség és a Fény veszi körbe zöld lombkoronám, belélek-zem azt, ami másnak mérge! Nappal a fölösleget lekötöm a széndioxidból, s oxigént bocsátok cserébe. Csak olyan gázokat bocsátok a világra, melyet más élőlény fel tud használni saját javára. És a „korszerű” ember?

A Föld bolygón még virul az Élet. Addig, amíg folyamatosan tud átáramolni egymásba. Fák és emberek. A „primitív létforma” és a „fejlett”. Az életünk, tüdőnk és víz-, vérkeringésünk elválaszthatatlan egység. Vigyázz magadra Ember! Millió évek alatt túléltem megannyi kihívást. Ugyan nagyon sokat változtam ez alatt, mégis – vagyok! És te miként tovább?

Lesz-e még közös jövőnk? Túléli-e önnön falánkságát az ember? „Gond-okozom, tehát vagyok” lény? Lesz-e továbbra is az ember a Föld rákfeneje, a „műanyag kor” elkövetője, mely minden kór-szakában maga ellen fordítja az Életet? Lesz-e még olyan világ, mikor az ember Ember-ré válva ismét megszimogatja és megszólítja az őt körbeölelő, zöldellő testvéreit?

Ha igen, mi válaszolni fogunk – ígérem!

BOZGOR ELIAN

Alkalmi segélyhangokon támaszkodva*

Most nem gyürkőzünk, nem is vetkezünk...! A divat – szerintem – mondjuk: emberi s kori-nemzedéki “elbizonytalanodások”, bizonytalanságok vetésforgása, húszévente, vagy akár korábban visszatérő ódonosságok cserevásár-járatása, noszogatók cséplőgépi (így) poráni hadonászás, abbani reménykapkodás, annak kavarása...

A résztvevők annál követőbbek (s követelőbbek is), mennél kevésbé elégedettek saját külsejükkel (nyomukkal), netán (belső) tartalmaikkal (ha egyáltalán adnak ily potomságokra még): termet, alkat, többihez viszonyított előfordulásnak arányai, azok félrehúzóása abba az irányba, melyben igazítani gondolna magán valaki; szokásos habitus, udvariasság, félszegség, szégyenes fogyatéék, etc. Amikből mindenkinek jut. Ellenkezője annak, mint amikor – valamiért (félelmükben) – az emberek műorrt vásárolnak s tesznek arcukba, hogy *incognito* léphessenek így általánoson-„szörpy“ körökbe, klubba, boltba, internaconáli piacházba...

Azt a végzetes tév-következtetést is meg mernék kockáztani, miszerint: általában azoknak lehet lengébb viseletük (kevesebb kárt okozhatnak bennük embertársak), azoknak, akik társadalmilag, úgy, általában, pozicionáltabbak..., s még ezeknél is szellősebben mutatkozhatnak azok (nincs sok vesztenivalójuk), azok, akik ezt az adott társadalmat kiszolgálják.

Minél tetemesebb „lemaradása“ a divatbábnak (olykor csak selyemmajmocskának), annál nagyobb az ő parádé-caplatása, parádé-úszása...

Vannak esetek, amikor az áldozat már szinte csődje saját magának. Ezt nemcsak elismeri, hanem világgá is kürtöli, kiáltja. Alkalmi segélyhangokra támaszkodva... S hogyan másként is tenné e “kiáltást”, mintsem úgy, hogy (talán nem is sejtett utolsó kísérletben? magára kapott akármilyen rongyokkal, láncokkal-bőrökkel, színekkel, etnográfai sallangokkal, etc.): szinte minden olyat takar-mutat, ami még véletlenül se „mutatkozik nála“, ami véletlenül se látható belőle.

Ahogy természetes alakok rejtik extra-MAGUKAT még terebélyesebben szabott ruházkodással (némelye hivalkodó ledzserségbe-slamposságba menekülve...), vagy – széli példát említve (ó-ó-ó! hogy felkapták máris ezt a horpaszacsiggő törvényes marhaságot: ó! akik *fogyatékkal élnek*...): ahogy sánta pl. abban, hogy ma nem használ onokai gördeszka-járókeretet, mankót-botot; de mászik utcán! Netán: tolószékben karikáz. („Tegnap még tudtál járni!“ „Nem baj...“) – mondván is, talán? hogy egy feltűnőt, drasztikusat... és *egyebet* ide! Amivel el lehet terelni (nem is létező) csekélyiségekről a (nem is létező?) figyelmet.

A vak tehát fehér botcsokorral bóklász, vállaira szerelt s fejére koszorúzott pálcákkal; úgy néz ki, mint egy pápu törzsfőnök. A néma vagy nagyothalló ember hangosított gégemikrofonokkal mászkál (hóna alá csapott nagy hangládákkal megy előre), nehogy azt gondolják róla, hogy nem is ő nyerte “a” versmondó “Édes Anyanyelv”-versenyt, s különben is ő csak úgy csinál, mintha... nem is *úgy* lenne vele. A követő normális meg – váltott oldalakon szökdécselve – számárfület s csörge-grimaszt vág világnak. Balra efféléket kiáltoz, hogy: “heje-huja, heje-huja”, jobboson meg ígygen haladna: “entyem-pentyem, entyem-pentyem”. Nehogy még különbnek gondolják a többinél, azoknál, akik ugyancsak olyanok, *olyanok*, amilyen ő... Ó, a bombasztikum fölmentő seregletei – a monumentumok bokát harapdáló brutalitásai! (a csiklandozás is mehet brutalitásba...) Az unalom vicsorgásainak állam-finanzi *neoünnepi*, a “fogfehérkés hét törpék...” (amiket úgy szeretünk, s amiknek “történetét” kanalas orvosságként is töltögetnénk gyerekfőkbe): s számos is az a tinglitangli tinktúra! A szakadatlan emelkedések al-szelei (vágyakozásokéi, bágyadtságokéi) mennyi-mennyi, de mennyi ballasztjai a serkentődolgoknak! Amik sose hiányozhatnak, mert folyton utánunk “incselkednek” (ásítóznak) ígért lány zamataikkal... mint ahogy a napi (titkolt) suspensorium (hölgyecskékénél, persze, egyéb): ásítózik gödör után... amibe le is kéne most már – vegre? nyugodtan – esni...

* A szerző *Piszkozati (vegyes) füzetek*-jei közül

Harmadik? A Nagy pont*

*Adjatok nekem egy... pontot, és én bemutatom
nektek, hogy az... nem is létezik.*

(Archiméd nevű ó-matematikusan és fizikus)

Kázdij csilavék...? Ól dö pípl; azahogy... Minden ember...

És? Tovább?

“Minden ember egyenlőnek születik.” Ezt már nevezem!

Ez valami egyenlőségféle; ugye...?

Hogy: és mi van akkor?! E nyilatkozás politikusok közelében fogant (volt azért társadalmi oko-segítőjük is: filozófus...), úgyhogy ne sokat csodálkozzunk e szók hevületén. (Itt is, óceán-túlon is csikorogtak a fogak...)

És ne is essünk hanyatt, és ne is csússzunk ezekhez, bármily nagy is legyen a felebaráti kísértés. És ne is hányjunk ettől!

Noha egész felhőskríbolókat építettek – törvényekben – erre az emberi nagybutaságra (ha lenne időnk belegondolni, feltétlenül sírnánk is hozzá, de legalábbis megrettennénk) – erre a fergetegi bárgyúságra.

Viszont ezek legalább emlékeztetnek 18. századi szocio-testvérekre: mint (1.) a frank egyenlőség, szabadság s testvériség rebelli triumvirjára...! A demokrácia sose-csíraira... és persze (2.), a gyarmati-jankoi bosztoni hajós teadélutánra is lehetne emlékezni, ahol halaknak szolgáltak fel rakományokat...

No, nem úgy, hogy “egyenlőség-testvériség” – felfalta a szabadságot...

Persze azért, ennek egésze, mégis lenyeffent. De legalábbis mintha gyengélkednék...

Talán nem szaladgáltak érdekében elegen azokkal az alu-, vagy bádóg-bőröndökkel, fiber-kofferokkal. Melyekkel könnyebb is “Marathon”-t szaladni; könnyebb, mint aranyrudakat cipelni...

Vagy valami harmadik-féle készül, valamerre? Merthogy ennek is *annyinak* mutatkoznék... csak minek erről beszélni.

Meg nincs is hozzá filozófia?... Ennyiben meg egyik is, másik is keresztbe-kasba testvér.

Úgyhogy a lényeknek most aztán úgy fest: szülőszobai ágy vagy otthoni láz után..., etc. – a ”lényeg”, bizony, érintetlen. De nem is volt *lényegi* az!

És emberfiak-lányak születése után jön is a (piaci) templomos nem-testvérség, a kis (szaros) nem-szabadság,... meg az a mi is?... á-á! az a még-egyenlőbbben-se különböző: nem-egyenlőség.

Jön, hogy feledje az embert – e nagyhármasság (a hiány kettesében!). Felejtve – önmagát.

S jól is teszi ezt. Hiszen ez is meg amaz is..., csak emberrel együtt létezett, nélküle meg értelmetlen is egyenlőnek lenni, szabadnak lenni..., testvérnek lenni. Oktalan..., oka-fogyatkozottság.

És talán még akkor se lenne értelme, ha netán még értelme is lenne.

De most már mennünk is kell...

* A szerző *Piszkozati (vegyes) füzetek*-jei közül

Semmiségek

Autonóm*

Nem számít, mid van, csak az számít, hogy mit hisznek felőled (minek látnak?)...
(Jelesfa-Pista Mihály: A mintha-filozófia hepjei és hepije)

Dipólikus hangulatingás? Zavar?... Ááá!... Nem csak művészek között, hanem tudósok, természetkutatók közt is találni azokból, akik ígyen-labilak. Valóban nagyoknál: biztos mesterségtudás, speciális tudás és (ha kapcsolatban is váltakozó hangulattal –): *lendület, motiváció*...! Eredményesek is ezek.

Kit még életében, mást csak halálában ismernek el... Persze, nem a “kockát a... kockába”-féle családi-óvodai gondolatilleszkedés (hasonlónak tudása, stb.), a figyelem fókuszálása (fegyelem?) ez; irányítása... (nem is már “célzása”): egybetartozás-nemegybetartozás és szerelés-működtetés képességei...

És itt van - közelben - az a híres humorérzék! (könnyek és könnyek; s a nevetési is!).

Innen eredhet aztán: ruganyosság (lelki-szellemi rugózási képesség, akár szarkazmuson, abszurdon át – önvédelmi önironiáig, mely visszatérít másik véghez: folyvást elejére... , ameddig lehet... a groteszkgig?...). Másokkali érintkezésnek (hogy igénye-e?...): szabályozása, etc. De mindenképp az önbecs: a képzeletes-kreatív személy *akkor és úgy kerül* egységbe (gondolkodásában), hogy ezt ne érinthesse senki (önbizás!); kockázat, és rendesen: ugyanak (!) a témának gyötrése, variálása... kicsit nevetve, s inkább rezignáltan? netán (és) kétkedő derűvel: de megint neki...

Minthaalunnálmód*

Paraszomnik?... Hogy az *n* s az utánai *i*; hogy lágyít... Párászomnyik? Nem, nem; nem szláv. Se kelet, se nyugat... Nem is többes szó. Minthaság: para és szomnia... Nem oszmán, nem is jugó pénz.

Ellenszegülés... szomnambulságin. *Minthaalunnálmód*...

Azok; akik paraszomniájukkal szene-szenvedtetik környezetük; azok, akik alvásuk közben mászkálnak...

Gyerekkorunkban még – minden huszunk (százból): úgymond: holdkórkodik. *Ezen felünk* kinövi ugyan lunatikusságát, de a maradékok egy része nemcsak mászkál már, hanem... pl. álomban “teszi magáévá” társát, szeretőjét, etc. Más része fojtogathat. S nem ritka a dühkitörés sem. (Pl. házban-lakásban le-fel nyargalászon. Reggel, persze, nem emlékezik ebből a duhajságból semmire se.)

Helyette viszont “emlékezik”: ott-lakó, család...

Az alvás mint parapet? Az alvás mint “parapet” –

Élettani-kórtani kutatások mutatják, hogy a tünetek az ún. REM-fázisban erednek (a “gyors szemmozgások” álmidején): az agy intenzív pihenésében. Csakhogy az agytörzsi gátlás nem “igazán” működik ezeknél; paradox alvási deficit lép fel, a mozgásfelügyelet enged, mondjuk, mászkál a páciens... ha éppenséggel nem nyulat űző alvó-álmódó kutya, de azért – néha mégis kiköthet vadászatnál, vérengzésnél, gyilkolásnál...

De ez még a jobbik eset.

Az arany, a szex (unatkozás), stb. évszázadában az embert *átprogramíthatja* a társadalmi.

Máris elvárás: a minél hajszosabb (mutatott, tüntető; minél inkább közszemlére akasztott) motorosabb élettépés (s a szórakozás is mind kevesebb pihenést engedélyez...). Ebben aztán egyenes az út oda, hogy gátlásaink *mind kevéssé viszonyosan* reagálnak környezeti ingerekre: belsőkre, külsőkre egyaránt...

A kilátások se túl rózsásak.

Több s több a “moto”, az izgágaság; s mihelyt ez *követeléssé*, netán még *értékké is avanszáltatik* civil világunk által... , nos, abban már zárulhat is a kör.

Az a bizonyos; mely dong (vagy bredita?) nyelven (még) így hangozék: pikula pokolórum (amit a pepitoneokopt megyeri – mint körhelyzetet – ezzel fejez ki: cseberből – vederbe) –

Vagyis? Rosszra kitalálni másik rosszat. *Azt lehet!*

* A szerző *Piszkozati (vegyes) füzetek*-jei közül

Damaszkolt acélkereszt

VASVÁRI ZOLTÁN

A BÖRZSÖNY A MAGYAR KÖLTÉSZETBEN

*vannak vidékek gyönyörű
tájak ahol a keserű
számban édessé ízesül*
(Kányádi Sándor)

Vannak vidékek, amelyek többek pusztán földrajzi tájnál.

A szülőföld minden ember számára életre szóló kapaszkodó, élményvilág. De vannak választott tájak is, amelyektől, megismerve, megélve, megszeretve azokat, többé nem lehet szabadulni – a táj nem ereszt, elvár, visszahív.

Magyar ember számára ilyen *vidék* lett a XIX. század óta az Alföld, a pusztá. A táj, ahol a *keserű* a számban *édessé* ízesül. Az Alföld népszerűsítése a reformkortól, majd a szabadságharc bukása után a XIX. század második felében a magyar nemzeti érzés erősítésével, a végtelen, szabad pusztának, mint a romlatlan magyar parasztság lelkiségét szimbolizáló tájnak a bemutatásával függött össze. Az irodalom mellett – lásd Petőfi költészetét – a festészet vállalta magára a feladatot (pl.: id. Markó Károly: *Magyar alföldi táj gémeskúttal*, 1853, Lotz Károly: *Ménes a zivatarban*, 1862 és *Táj gémeskúttal*, 1870, Munkácsy Mihály: *Szénásszekér*, 1867, *Vihar a pusztán*, 1867 és *Kukoricás*, 1874, Mészöly Géza: *Alföldi nádas*, 1887, Csontváry: *Vihar a nagy Hortobágyon*, 1903 stb.).

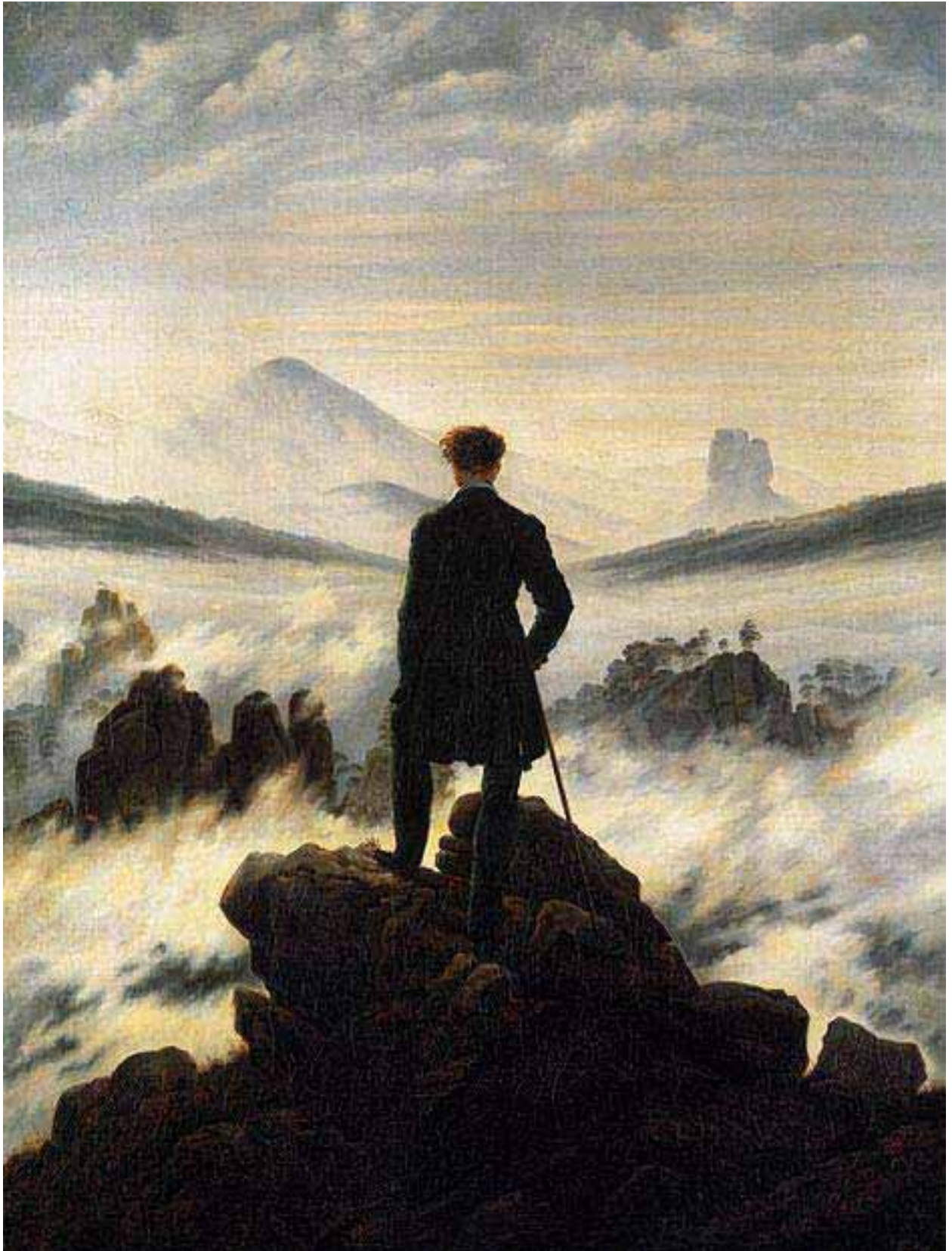
A hegyek világa azok számára, akik nem köztük éltek, talán kevésbé volt vonzó. Petőfi híres versében, *Az Alföldben* így írt erről:

*Mit nekem te zordon Kárpátoknak
Fenyvesekkel vadregényes tája!
Tán csodállak, ámde nem szeretlek,
S képzetem hegyvölgyedet nem járja.*

*Lenn az alföld tengersík vidékin
Ott vagyok honn, ott az én világom;
Börtönéből szabadult sas lelkem,
Ha a rónák végtelenjét látom.*

Az irodalomban, a művészetekben a romantika azonban mégis felfedezte a hegyek világának szépségét, és használni tudta sajátos életérzése kifejezésében. Két képzőművészeti példa ennek illusztrálására. Caspar David Friedrich emblematikus alkotása, a *Vándor a ködtenger felett*, és egy csodálatos magyar festmény Mednyánszkytól nyolc évtizeddel későbből, a *Hegyes táj tóval*.

A két festményt nem véletlenül idéztem meg. A Börzsöny első és legnagyobb költőjének, Vörösmarty Mihálynak (1800-1855) a világához kiváló vizuális kalauz mindkettő, noha természetesen egyik sem a Börzsönnyt ábrázolja.

Caspar David Friedrich (1774-1840): *Vándor a ködtenger felett*
(1818 körül, olaj, vászon, 98 x 74 cm, Kunsthalle, Hamburg)

**Mednyánszky László (1852-1919): *Hegyes táj tóval (Tátrai táj)*
(1895 körül, olaj, vászon, 80 x 100 cm, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)**

Vörösmarty édesapja 1817-ben történt halála után ez év őszén Perczelékhez, a gazdag Tolnai megyei nagybirtokos családhoz került nevelőnek. Előbb Pesten, majd 1820-tól Börzsönyben tanította a család fiait. A Börzsönybe kerülve ismerkedik meg a magyar romantika kiváló alkotóival, Virág Benedekkel, Ányos Pállal, Dayka Gáborral, Kisfaludy Sándorral. Irodalmi műveltségét a hazafias gondolkodású Egyed Antal plébános és Teslér László káplán gondozzák, akik görög és római klasszikusokat, Zrínyit, Shakespeare-t, Schillert, Goethét adják a kezébe. És persze ez a Perczel Etelka iránt érzett nagy és reménytelen szerelem időszaka is.

1820 és 1822 októbere között 66 verset írt a Börzsönyben: 1820-ban 13-at, 1821-ben 9-et, 1822-ben 44-et. Aztán egy esztendőre Görbőre kerül joggyakornoknak. 1823 végén újra két vers születik a Börzsönyben, mindkettő szomorú búcsú Etelkától, a reménytelen szerelemtől (*Búcsú, Éjjel*), majd fináléként 1825 októberében még három: *Börzsönyben* (október 10-én), *A bucsuzó*, *A szerelmetlen*.

A börzsönyi évek alatt kezd kibontakozni Vörösmarty költészetében a személyes hang. Ennek legfontosabb táplálója az Etelka iránti reménytelen szerelem. A klasszicizálást mind inkább átveszi a romantika: a fájdalmas szerelem keltette kín és gyötrelme. A fenséges, ám sokszor a parányi ember fölé nyomasztóan tornyosuló hegyi táj pompás háttér a lelki tájak megjelenítéséhez.

*Hajt keservem, hajt az ínség,
Hegyről völgyre tévedek,
Dúl belül a nyugtalanság,
És kívül a vad szelek.*

[A gyötrődő]

De Vörösmartynál a Börzsöny a klasszikus kor helikoni tájának pannóniai megfelelője is. A fenséges, sokszínű táj leírása mellett a múlt sokat sejtető, filozofikus tanulságokkal kecsegtető emlékei is ott vannak a versekben.

*Itt e hegy, mely fellegekig nyújtózik előttem,
Pindus, mint mondják, a Muzsák lakhelye. Haj! mint
Érzek, haj! mint lelkesedem néztére; valóban
Itt nem halandó, nem közlelkű nép lakik.*

[Csendes volt az üdö..]

A börzsönyi versek szinte mindig lelki tájakra vezetnek, de egy-egy sorban gyakran ott van a konkrét hegyi világ leírása is.

*Jég- s hó-fürtökkel tájunkra borúlt az erős tél:
Bú vala folytában; bú vala lelkemen is.
Majd a gyenge tavasz hűs szellőn szálla le, s ezt is
Már rekedő hévvel váltani kezdi nyarunk.
S mégsem jó leveled: nem jó vele kedv, öröm onnan,
Hol tán most téged lelki nyugalmad ölel.
Vége tudom csakugyan, hol vagy: de ki tudja, miként vagy?*

[Klivényi barátomhoz]

Vörösmarty börzsönyi világától az 1825. október 10-én írt *Börzsönyben* című versével búcsúzunk. Búcsú ez Vörösmarty számára is, akárcsak következő verse, *A bucsuzó*. Búcsú Etelkától, a reménytelen szerelemtől, az ifjúság hiú ábrándjaitól, és búcsú a Börzsönytől is. Vörösmarty a *férfiúság reggelére* ébredve tart számvetést életével, érzéseivel, és a konklúziója az: *Boldog a vad Karpát erdejében, / Csak te, Csongor, csak te nem vagy az.*

A kép, a motívum egyébként 23 év múlva újra felbukkan a fiatal költőtárs, Petőfi csodálatos versében, ám nála a zárlat a boldog szerelem megtalálása:

*Itt benn vagyok a férfikor nyarában,
Az ifjúságnak eltűnt tavasza,
Magával vitte a sok szép virágot,
A sok szép álmat, amelyet hoza,
Magával vitte a zengő pacsírtát,
Mely fel-felköltött piros hajnalon...
Milyen sötét vón a világ, az élet,
Ha nem szeretnél, fényes angyalom!*

[Itt benn vagyok a férfikor nyarában...]

Zárásként a teljes Vörösmarty-vers:

Börzsönyben

Oct. 10. 1825.

Míg a képzelődés könnyű szárnyán

Lengedeztek gondolatjaim,

S messzejáró lelkem szent hevével

Kísérgettek égi álmaim,

Gazdag voltam édes bánatimban,

*Gazdag, bár nem boldog, öröimben,
S a remény lány karján szűnyadék.*

*Most a férfiúság reggelére
Mért ily árván, ah mért, ébredek?
Oda vannak áldott képzeményim,
A szép álmok elröppentenek.
Egyedül van lelkem örömében,
Egyedül a bának tengerében,
Nincsen őre, nincsen angyala.*

*Oh a jég valóság, vad kezével
Mennyi szépet, mennyi jót leszed,
Szív, ha annak birtokába estél,
Nem lesz többé kedves ünneped.
Engem szép szerelmem hajnalától,
A reménynek legszebb csillagától,
Megfosztott és pusztán itt hagyott.*

*S most ki van még kárhozott kivülem?
Még ki mondja méltán e panaszt?
Oh csak aki későn lát szemével,
Egyedül az, az mondhatja azt.
Boldog a madár híg lakhelyében,
A hal mély örvénye fenekében,
Boldog a vad Karpát erdejében,
Csak te, Csongor, csak te nem vagy az.*

*Téged a veszélynek évszakában
Gyászos órák szültek, bú fia!*

*Nem volt akkor jó jel a nagy égen,
Nem világolt hajnal csillaga.
De setétlő gyilkos táborával,
S a halálnak undok árnyékával
Bűnös éjfélt nyomta a napot.*

*Akkor jött az átok életemre,
Akkor, életem első éjjelén,
Akkor hoztak rám sötét hatalmak
Bűt, inséget a sors kerekén.
Elmerültem a vihar zajában,
A remény és veszteség díjában
Állott életem teljes érdeme.*

*Most a nagyság minden érzetével
Egy kis sírgödörbe férjek-e?
Vágyamat, mely éggel-földdel ére,
Most maroknyi por temesse be?
Nyom s jelenség nélkül így romoljak,
Könnyezetlen sorsban elborúljak,
Mint a puszták bújdosó vada?*

*El ne hagyj így vesznem, oh teremtő!
Vagy mért adtál ennyi érzetet?
Vonj el a halálos semmiségtől,
Adj szívemnek vég enyhületet.
Oh adj vég nyugalmat életemre,
Álmot, boldog álmot bús szememre,
És megáldom bölcs végzésedet.*

Drégely vára két klasszikus költőnket ihlette meg.
Kölcsey Ferenc (1790-1838) 1825 májusában írta a *Drégel* című versét.

Drégel

*Fellegi bérceiden, ó Drégel vára, kereslek,
Merre valál? tornyod honnan emelte fejét?
Szondi hol állt? repedő kebelén hol csorga le vére?
Nyughelye hantjai közt hol nyög az estveli szél?
Puszta vagy, ó kiomolt vér szent helye! néma homály leng
Vad bokor árnyaiban szirteid orma felett.
Ah de romod tetején az örök hír égi virága
Csillagi fényében századok óta virúl.*

[Cseke, 1825. május]

Arany János (1817-1882) híres verse, a *Szondi két apródja* mellett még két költeményében szól Drégelyről.

*Felhőbe hanyatlott a drégeli rom,
Rá visszasüt a nap, ádáz tusa napja;
Szemközt vele nyájas, szép zöld hegy-orom,
Tetején lobogós hadi kopja.*

[Szondi két apródja, 1856. június]

*Szondi vitéz szomorkodik szivében;
Töri török Drégel várát keményen;*

[Szondi, 1856 körül]

*Szondi vitéz harcolt lelkesen,
Drégel alatt nyugszik csöndesen;*

[A két apród, 1856 körül]

És most egy évszázadot ugrunk, Szabó Lőrinc, Berda József és Sík Sándor börszönyi hangulatait idézve meg.

Szabó Lőrinc (1900-1957) a *Tücsökzene* (1945-1957) harmadik részében, a *Balassagyarmatban* (*Idillek az Ipoly körül*) szól börszönyi emlékeiről. Különösen a 44. *A tél rajzai*, 45. *A befagyott Ipolyon*, 50. *Ipoly füzei*, 55. *Az Ipolyon túl* versek igen szép természetleírások.

„*Budapesten lettem ember, Debrecenben voltam diák, Balassagyarmaton kezdtem az elemít. Mindhárom városnak nagyon fontos a szerepe az életemben – emlékezett fiatalságára 1943-ban Szabó Lőrinc (Egy eltűnt városban. Új Idők, 1943. 15. szám 421. p.). Rába György így írt Szabó Lőrinc balassagyarmati gyermekéveiről: „Balassagyarmaton százával fogdossa össze a gyíkokat tervezett kis farmja lakóiul, s megrökönyödése nagy, mikor a szép, zöld állatok elszökődésnek. A befagyott Ipoly mellékágán, metsző szélben korcsolyázik a halálos hírű, rejtelmek megoldását ígérő Kürtös patakig, ahonnan csak toroklobot és sivár gödrök képét viszi haza emlékül. Amikor a megáradt folyó elönti a réteket, elsodort pajtafedelen csónakázik a víz színén, arasznyira a sárga virágok és zöld füveknek az áttetsző semmibe tűnt világa fölött: ezek az emlékek óhatatlanul az érzékelés gyönyörén ujjongó sorait juttatják eszünkbe.”* (Rába György: *Szabó Lőrinc*. Akadémiai, 1972. 7. p.)

Az Ipolyon túl

*Az Ipolyon túl – látom – ott a rét,
aztán kék hegyek, és aztán az ég...
A réten csorda és liba legel,
mindenfelé száll a fehér pehely:
egy folt liba, tizedik, huszadik,
ez sziszeg, az békén tollászkodik...
Odébb meg árkok, ösvény, fűz-sorok,
hörcsög, egérlyuk, nyúl, vakondokok...
Ott csavarogtam, másokkal, magam,
futrinkát lesve, gyíkot; álmosan
dőltem pimpó és kökörcsin fölé,
nagy margaréták s kis tücskök közé;
vagy pöfeteget püfölt a botom,
hogy csakúgy szállt belőle a korom;
s bámultam, mint hős cselekedetet,
hogy fogadásból egy elszánt gyerek
egy nap kenyere zöld lekváraként
megette a jó friss tehénlepényt.*

Berda József (1902-1966) a gyermeki életöröm, a nagy evészetek-ivászatok, a természetben való boldog barangolások költője (is). Nagy természetjáró volt, járta az ország csodálatos hegyvidéki tájait: a Budai-hegységet, a Pilist, a Balaton-felvidéket, az északi hegyeket, így a Börzsönyt is. Kedvenc helye az Oszoly volt, Csobánka felett a Pilisben. Az Oszoly-csúcs oldalában, sziklatatlanban van egy emléktáblája: a pihenőtől felfelé néhány méterre ágazik egy ösvény, ez vezet hozzá. 1958-ban született *Boldog barangolások* ciklusában több Börzsöny ihlette vers is van: *Magyarkút, 1958, Furcsa, Börzsönyi elmélkedés*.

A betegségekkel küszködő költő nem tud elszakadni a boldogságot jelentő hegyi túráktól, a természetben való létezés csodájától. De egyre fogyatkoznak a túratársak, a halott jó barátok már csak az emlékezetben kísérik a költőt magányos barangolásain.

*Örökké barangoló; egyedül te élsz még
a lemaradottak közül, ki nem hagyta cserben
ezt a tündéri tájat, mely bő buzgású
forrásával fiatalítja az erre járókat.*

[Magyarkút, 1958]

Az idősödő, beteg költő döbbenetesen emlékezik az elmúlt, felejthetetlen barangolásokra, és szembe kell néznie a leselkedő halállal is.

Furcsa

*Bakonyban, Börzsönyben, Bükkben barangolhattam
boldogan még néhány évvel ezelőtt.
Mindez lehetetlen már. Mint hazátlan
koldusok; választhatom az olcsóbb temetőt!*

De ha egészsége megengedte, és eljutott szeretett hegyei közé, ilyen felszárnnyaló, himnikus, nagy gondolati versben ünnepli a természet csodáját és az emberi akaraterő fityiszmutatását a hervasztó halállal szemben, mint a csodálatos *Börzsönyi elmélkedés*ben.

Börzsönyi elmélkedés

Dideregtető ónos eső után a lábat

*buktató durva dara szitált reánk az
idegmálasztó csúnya időben s mire
felértünk a Magas Tax oldalába,
már a mennyei fehérség hava
felett ropogott a bakancsunk.
Így békült ki kamaszkodó kedvünk véled
boldogságos Börzsönyünk, mikor
felértünk kedves katedrálisunkba,
kicsinyke hazánk „Jó reménység foká”-ra;
a bűvöletes Nagyhideghegyre. S ahogy
felértünk ezüstben csillogó tetődre; oly
ámulattal teli révületbe estünk, mint
akik sokféle fehér virággal feldíszített
márványoltárt látnak már maguk előtt s égő
szemekkel leborulnak előtte, érezvén: csodák
csodája ez a táj, oly üdvözítő öröm, mely
mindig hadat üzen a hervasztó halálnak.*

Sík Sándor (1889-1963) a XX. századi magyar katolikus költészet jelentős alakja. Lírájában XIX. századi, Arany János-i hagyományokat éltet tovább, amelyben katolikus istenhitéről vall. Sík Sándor egyben a cserkészlet magyarországi meghonosítója, szervezője és vezetője, így közvetlen kapcsolata volt a természetjárással is. Tájköltészete is gazdag, pl. több balatoni verse is van. *Hold a Csóványos felett* című költeménye utolsó éveinek egyik jelentős darabja. A költő börzsönyi tartózkodása alatt a láthatatlan Csóványos felett világító holdat és körötte a lámpásokként pislákoló csillagokat szemlélve transzcendens távlatot nyit gondolatainak.

Hold a Csóványos felett

*Merengő arccal üldögél a hold
A láthatatlan Csóványos felett.
Az ember felnéz és feled.*

*A hold körül a lámpás csillagok,
Lába előtt a hallgató hegyek,
És szőnyege, a reneteg.*

*Az ember néz és hallgat, mint a hold,
És Isten-adta érzékein át
Éli az élő éjszakát.*

*Mert minden él és minden elmerül
A kék-ezüstös égi tengeren,
Innen és túl az emberen.*

*S mint alvó kisdéd ajakán a tej,
Az ima gyöngye ajkamon remeg.*

*Hold és hegyek, erdők és csillagok,
Fogadjátok be testvér lelkemet.*

(1960)

Napnyugta a Csóványoson.

Forrás: <http://hg2ecz.ham.hu/kirandulas/kism-csov-kem/Csovanyos-Napnyugta3.jpg>

A ma már kevéssé számon tartott Vasvári István (1916-1972) a harmincas években indult nemzedék szocialista elkötelezettségű tagja volt. Első versei még a harmincas évek közepén jelentek meg, de az üzemi munkásból a háborús évek munkaszolgálatát túlélte értelmiségivé váló költő lírája az '50-es, '60-as években teljesebben ki. Költészetében az egyszerű emberek gondjairól, örömeiről, a mindennapi élet viszonyosságairól szólt. Tájverseiben is a világra, a történelemre figyelő, érzékeny közember élményvilága jelenik meg. Szép példája ennek 1963-ban született *Királyrét* című verse (*Végső áron*. Magvető, 1964). A borszönyi természeti világ csodáját szemlélve a költő hazája történelméről és saját életútján is végigtekint. Az évszázadok során királyok és királynék vadasparkjaként szolgáló tájban most békésen szánt a földműves, és az ezt szemlélő költő tudatosítja magában: a történelmi időkben ő itt még udvari bolond sem lehetett volna.

Királyrét

*Morgó-patak csavarog. Kéklík a reggel.
Csoványos harmatban ázik. Nagyhideg
ködben dereng még. Egy földműves ekét
szakaszt a földbe, hol hajdan ünők
szökelek s Mátyás szimatos agarai
eredtek lankás tavaszba... Királyné
pallaga, királyok rétje, hogy ragyog
benned suhogó csend... Tölgyesek,
aranyeső, kikirics, nárcisz és kakukkszó –
ki kérde tőletek hányszor illatoztok,*

*hulltok fölém, ég harmata, ifjú
tűlevelek, ösvényes völgyek, avarfüst,
ágak a fényben, szakadó, zajló patakok,
hogy nézlek tótágast álló éveim
szélén –, ember, ki udvari bolondja
sem lehettem volna hajdan királynak,
mert nehéz, mint híves patakok közt
a csend; mert hegyes kövekről szorongva
lesi röptét lepke-világnak.*

[1963]

Körössényi János (1920-1990) szintén az elfeledett alkotók közé tartozik. Pályáját a '40-es években költőként kezdte. A második világháború idején egyetemistaként részt vett az ellenállási mozgalomban, 1943 nyarától az úgynevezett Szent-Györgyi szervezethez tartozott, a *Márciusi Magyarország* című illegális lapjuknak volt szerkesztőbizottsági tagja. A háború befejezése után végezte el a Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészeti karát. Újságíróként kezdett dolgozni, majd prózaíróként jelentkezett. Első regénye 1951-ben jelent meg (*Vándorének*). Az ifjúságnak szánt történelmi regényeket írt, más prózai műveiben az 1945 után értelmiségi pályára került fiatalok útkereséséről, dilemmáiról, közérzetéről vallott. Példaértékű 1956-os magatartása, kiállása. A *Magyar Világban* megjelent felhívásában kérte a nagyhatalmakat, hogy tartsák tiszteletben a Nagy Imre által bejelentett semlegességi nyilatkozatot. Reménykedő sorain átsüt az aggodalom: „*Az nem lehet, hogy a magyarságot, mely a kicsi Dávid szinte reménytelen, bátor küzdelmét vívja Góliát ellen, cinikus közömbösséggel nézze a világ. Ha ez megtörténhet, akkor mi romantikus illúziókban élünk, akkor egyetlen nációban sincs már emberség, igazságszeretet, akkor elvadult az emberi faj, akkor pokolra szállhat ez a forgó földgolyó.*” (Idézi Standeisky Éva: Irodalom és politika a forradalomban. 1956: Az Irodalmi Újság 1956. november 2-i száma. <http://villanyспенot.hu/?p=szoveg&n=12404>).

Bár '45 után verseket nem, vagy csak nagy ritkán publikált, mint utóbb kiderült, a költészettel sohasem hagyott fel, és költőként sem volt figyelmen kívül hagyható alkotó. Egyetlen verseskötete 1975-ben jelent meg a Magvetőnél: *Leszakadt vitorlával*. Furcsán izgalmas kötet ez, szimbolikus címválasztással. Egy 55 éves költő életművét tartalmazza, az ifjúkori verseket, amelyek születésük idejének kordivatját tükrözik, és az érett férfikor líráját. Körössényi kései költészete a fizikai romlással való szembeszegülés hol gátlástalan haraggal, hol megbocsátó érzelmességgel. Határhelyzet-líra és állapotrajz, feszültségekkel átfűtött költészet életről, halálról, az emberi teljességről. Körössényit, a költőt Kálnoky László mutatta be a nagyközönségnek

A *Leszakadt vitorlával* utolsó ciklusa a *Börzsönyi tükrös*. Kilenc meditatív vers Körössényi Börzsöny-élményéről. A *Börzsönyi éj* című ötsorost idézem.

Börzsönyi éj

Rád dőlt az erdő.

Foglya vagy.

Körben állati neszek.

Szorongás ver.

Akár a szíved.

Tóth Sándor (1939) József Attila-díjas író, költő, újságíró, egyetemi tanár, országgyűlési képviselő. Szolnokon született, de a Palócföld az eredeti páttriája. Gyermekkor a nógrádi dombok között telt, Kisterenyén. Ma Esztergomban él és tanít, kedves városában, ahol középiskolai tanulmányait is végezte a ferenceseknél. 1992-től három verseskötetet publikált: *Belül ragyoghatsz* (Szent István Társulat, 1992), *Kövek és pillangók* (Jel Kiadó, 1994), *Csillagárnyék* (Szent István Társulat, 2008).

Tóth Sándor tájverseiben az erdők, hegyek, nagy havak és az áradó mesehangulatok költője. A kevés szóval sokat, a lényegyet elmondani tudó nagy elődök, Sík Sándor, Rónay György, Keresztury Dezső méltó utódja. Czigány György így ír a költőről: „*Petőfi útján jár: élménye a minket éltető, szorongató világ, a társadalom, a haza iránti felelősség heve szívében. Ebből a földszagú ihletésből emelkedik föl a líra misztikus, szelíd tájaira.*”

Börzsönyi vízesésnél című verse a költő első kötetében, a *Belül ragyoghat*szban olvasható.

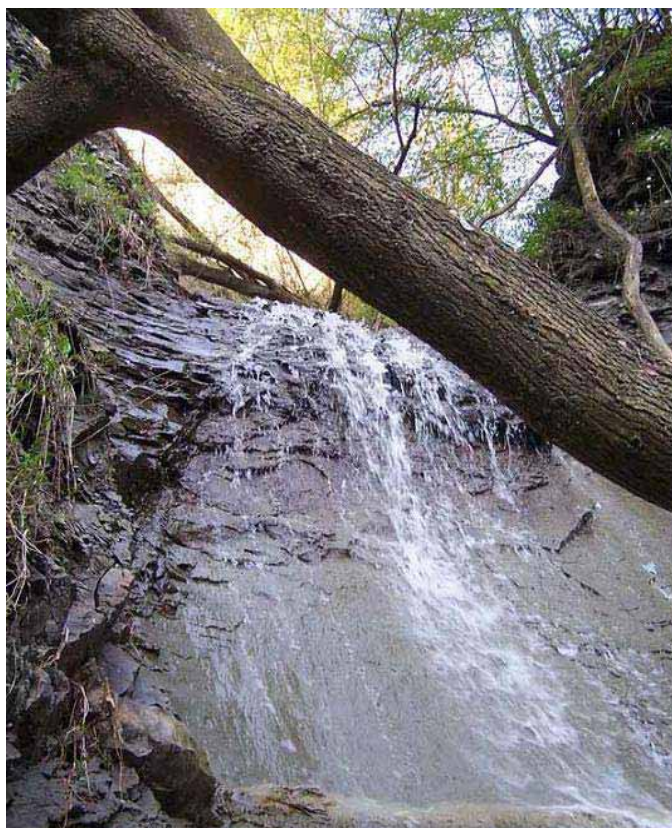
Börzsönyi vízesésnél

*Először a zúgás – tágas áradások
Aztán magas partok sáncán a látvány
Köréd gomolyognak a gyolcsingű párák
út görbületéből cserjés nyurga árnyán*

*Fölér tekinteted a sziklák karjáig
réteges kőlapok (paplana a hegynek)
idegen mélyből sugarát felnyújtja
kristály-zuhogókon iramló vizeknek*

*Köre pergő gyöngyök – füzériük szakadván –
szaladoznak szerte a völgymélyi réten
Fűdárdák hegyére tűzik a szivárványt
Rikoltó sas híz át az olvadó kékben*

*„Börzsönyi vízesés” – csilingel kisfiam –
„épp mint a valódi nagy folyó ágyában”
S máris fönnterem a zuhatag fokánál
Tűzlepkék táncolnak az öblök sodrában*

Börzsönyi vízesés. (Hont) Karaffa Gyula felvétele. Börzsönyi Helikon, 2010. V. évf. 9. szám

Csoóri Sándor (1930) három versében bukkan fel egy-egy sorban a Börzsöny: *A fácsán, Verődöm, vonszolódóm* (*Breviárium*, Eötvös Kiadó, 1988), *Álmatlan órán* (*Csöndes tériszony*, Széphalom, 2001).

*Fénylett benne a Duna, a Garam-torok,
az elveszett Börzsöny minden páfrányos ürege*
[Álmatlan órán]

*Verődöm, vonszolódóm régi határtól
új határig s fölnyög hozzám a letaglózott
Börzsöny, Balassi horpadt sírja
és én újra rémülten nézek hátra:
mögöttem mintha kipusztult madárfajok tolla
kavarogna a vörösödő alkonyatban.*
[Verődöm, vonszolódóm]

Matyikó Sebestyén József (1951) szép versében mesterének, a Peröcsényben született és nevelkedett, harminc éve, 1983-ban elhunyt kiváló néprajzkutatónak, Együd Árpádnak állított emléket. A vers a *Takarónk a csillagos ég* (Hungarovox, 2013) című kötetében olvasható.

*Itt lengek lobogó jelképeimmal,
földutak horhosain át
lábak táncába rejtezem.
Szittyó-tűz, elnyűtt öregeink
naponta fölhúrozott életében.
Ott lakom én, hallom zaját a nagy zsinatnak...
Virrasztom magamat, magunkat,
hogyminden kint kiénekeljete!*

[Tékozló, boldog bolyongás]

Van még néhány költőnkől börzsönyi versünk: Kovács Béla *Börzsönyi képeslap* (*Új Termés*, Szépirodalmi, 1952), Szécsi Margit *Börzsönyi kecskék* (*Új Heraldika*, Magvető, 1967), Kovács István *Magyarkút* (*Havon forgó ég*, Kosmosz, 1973), Brokés Ágnes *Börzsöny* (*Jó hely*, Magvető, 1996), Sulyok Vince *Magyarkúti reggel* (*Fényörvény életünk*, Széphalom, 1997), Mile Zsigmond Zsolt *Börzsönyligeti emlék* (*Átkelek a dumán*, Magyar Napló, 2003).

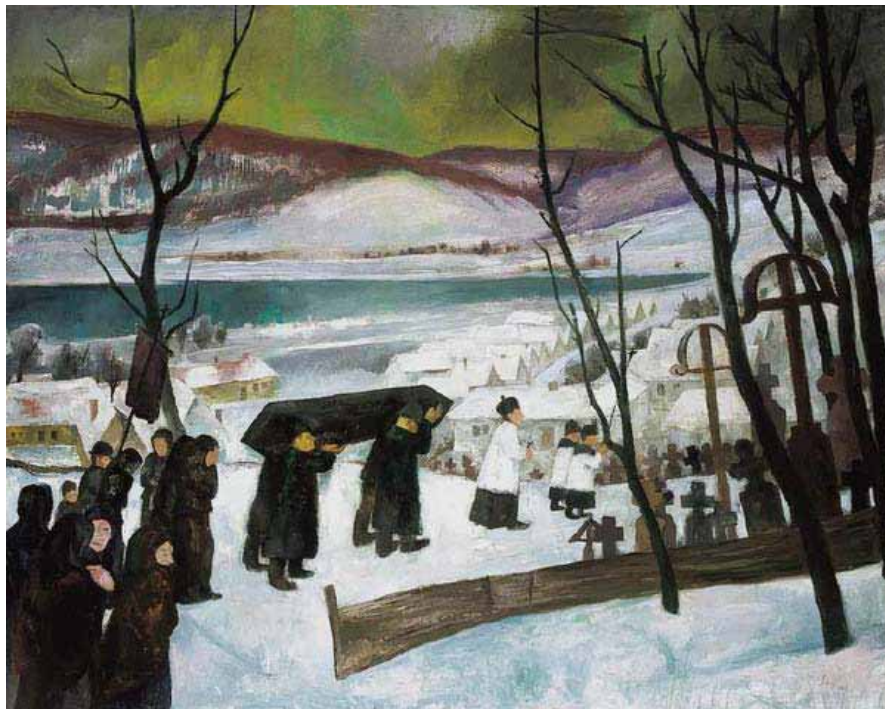
Zebegény és a festő Szőnyi István (1894–1960) szintén több költőnket ihletett meg: Gutai Magda „*Zebegényi temetés*” (*Zászló a hóban*, Magvető, 1968), Tóth Endre *Zebegény, holtak napja* (*Mindenért megfizettem*, Szépirodalmi, 1974), Czigány György *Zebegény* (*Hazát*, Szépirodalmi, 1979), Rákos Sándor *Szőnyinél, Zebegényben* (*Társasmonológ*, Szépirodalmi, 1982), Dobai Péter *Vác-Verőcsmaros-Katalinpuszta-Nagymaros-Zebegény-Visegrád-Szentendre* (*Vitorlák emléke*, Orpheus, 1994), Jánosi Zoltán *Zebegényi temetés* (*A Zuhanás Káprázata*, Mecénás, 1995), Megyeri Ábel *Zebegényi órák* (*Az ihlet parazsán*, Ecclesia, 2003), Somos Béla *Nyáresti Zebegény* (*Felelni a csöndnek*, Felsőmagyarország, 2004), Hieronymi Pál *Zebegényi emlék* (*Versék*, Duna, é. n.), Millei Ilona *Zebegény, július* (*Apró tüzek*, Z-füzetek, é. n.).

Rákos Sándor (1921-1999) szép versét idézem.

Szőnyinél, Zebegényben

*Valóban azt kell hinnem már, a föld kerek
arcát ha ragyaverte folt csúfítja néhol,
kopár-üres táj, kifosztott vidék –
csak azért van, mert annak minden kincse
még a teremtés napján a te zebegényi
kerted köré gyűlt, Szőnyi István!*

*Emlékszel: a tölgy-üstökű Börzsönyben
barangolván, véletlenül vetődtem erre,
nem is tudom, hány éve annak?
Bekopogtattam hozzád, pihenni házad
fecskelátta hűs tornácára hívtál,
majd fáid árnyékába, keskeny
kerti utak kapaszkodóin.
Mekkora ég suhant fölöttünk, felhő-
vitorlák szárnyán! Ifjúságunk ege!
S lábunk előtt, lenn, az incselkedő
Duna tükrében fordítva mélyült,
fölsajduló-édesen, a magasság.
S a csöpp falu piros cseréptetői,
s lágy dombok, mint delelő tehénké,
(szőrükön már a koraősz barnája)
s komolykodó hegyek, kormos bikák.
Égig érő béke csöndje
csöndült, később a harangszó folytatta
a csöndet. „Ide kellene” – gondoltam
egy pillantással eget-földet összefűzve –
„ide kellene a bölcseket és
bolondokat meghívni tanácskozásra
a világ dolgáról, mert a te kerted
méltó leginkább az emberhez és bölcs-bolond
emberi gondokhoz-örömökhöz.
S nekem is, a vándornak, ki otthonát
keresi, de nem találja száz meg ezer
idegen otthon közt, bár hűségre kapható
fészke lehetne egykor ez a hely!”*

**Szőnyi István (1894-1960): Zebegényi temetés
(1928, olaj, vászon, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)**

Akiról, amiről még zárásként feltétlenül szólnom kell, az Győrffy Ákos és 2000-ben az Accordiánál megjelent első kötete, *A Csóványos északi oldala*. Győrffy 1976-ban született Vácon, a Börzsöny vidékéhez erős szálakkal kötődik. Nagymarosról származik, ott is nőtt fel és élt harmincéves koráig. Pár éves budapesti kitérő után Börzsönyligeten telepedett le. Maga így vallott erről: „*Miután megnősültem, a fővárosba jöttünk albérletbe, onnan most költözünk vissza, de nem egészen Nagymarosra, hanem Kismarosra, annak is egy Börzsönyliget nevű részére, ahol vettünk egy kis házikót. Ez egy erdőszéli, erdőalji üdülőövezet, ahová éppen a héten hurcolkodtunk a tízhónapos kisfiammal. Neki mindenképpen nagy élmény lesz, alapvető életminőség változás. Szeretnénk egy viszonylag természetközeli környezetben élni: ahol van patak, forrás, erdő.*” (Szepesi Dóra interjúja a költővel a Bárka online-on, <http://www.barkaonline.hu/megkerdeztuek/955-megkerdeztuek-gyorrffy-akost>).

A húszéves kora óta publikáló Győrffy érett költőként debütált első kötetével. Sajátos hangon szólalt meg, éspedig egyenletesen kitartott tónusban: mindvégig bírja erővel az új és újabb látványok, látomások rögzítését, mozgásban tartását, illetve ezek egymásutániságának feszítettségét. Különösen igaz ez par excellence tájverseire, amelyek a természet elementumainak számbavételével önmagukban hatásosak (a *Hiányok*, *A Csóványos északi oldala* és *Belső hegység* című ciklusok darabjai). Lackfi János így értékelte Győrffy líráját: „*Győrffy Ákos erdei ember és geográfiai költő. Egy szénégető, egy cseppkőbarlang vagy egy tölgyfamagonc türelme lakik benne. Nem akar gyorsan végezni, idő előtt terpeszkedni, mert tudja, hogy szép lassan úgyis megnövekszik; szervesen, módszeresen, maradéktalanul tölti ki, hódítja meg a neki járó, egyelőre első kötetnyi terjedelmű helyet. Neki térkép e táj, és táj minden, így a könyv is.*” (<http://www.holmi.org/2001/08/lackfi-janos-az-azelotti-csond-gyorffy-akos-a-csovanyos-eszaki-oldala>)

Első kötetéből *Hideghegy* című versét idézzük:

Hideghegy

*Kilépve az ég alá, valamelyest
enyhül a szorongás. A szél,
ami öregebb a teremtett
dolgok legtöbbszörénél. Nagyon
rég szél. Helyek után
sóvárogsz. Úgy tűnik, nem
vagy sehol. Félmeztelen
kisfiú fut a magas fűben.
Egy másik gyíkokat kínoz.
Valamivel közelebb vagyunk
a felhőkhöz. Elnézni, ahogy
szétfoszlik az egyik, ami
néhány másodperce még
eltakarta a napot. Légy
száll a papírra. Nagyobb,
mint bármelyik betű.*

Az elmúlt években, napjainkig Győrffynek újabb három kötete jelent meg: *Akutagava noteszéből* (Ulpinus-ház, 2004), *Nem mozdul* (Magvető, 2007), *Havazás Amiens-ben* (Magvető, 2010). Börzsönyi költészete tovább gazdagodott. Zárásként álljon itt bizonyítékként *Beckett Magyarkúton* című versének részlete a *Nem mozdul* kötetből.

*Le a patakhoz. A patak áll. Áll a vize. A sűrű sövény
mögött valaki jár. Nem látom és nem hallom, de tudom,
hogy lassan lépked el. Körben minden, a forrás körül*

*minden bűzlik. Bűzlik minden, csak a forrás mohalepte
vascsöve nem, és a medence, ahová a víz kicsorog.
Szaglászom magam, hogy nem belőlem jön-e a bűz.
Nehéz eldönteni, mert ugyanúgy érzem a bőrömön,
mint a forrás melletti platán törzsén vagy a deszkakerítés
lécein. A forrást valaki száz évvel ezelőtt, a felesége
halála miatti bánatában építette. Vagyis építette ki,
mert a bánat előtt is volt itt forrás biztosan. Ennek a
bűznek nincs forrása. A bánatnak van. Itt csillog a
kőmedencében.*

Búcsú a Börzsönytől. Bihari Puhl Levente felvétele. 1998 májusa.

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

versei

A bor műzsái

szekszárdi dombokon írják félistenek
a vörösek, fehérek és rosék, könnyű és testes
flörtjeit, a szőlőkből szökkenő sáraranyt

a gyümölcsök minden fürtje a Napnak fia,
vére titkoddá erjed, mesterek forrása

ősidők óta versel e tájon a nedűk lantja,
raboltak innen vesszőt, népet,
rombolták borok végvárait,
a paradicsomi földásványok világát

... mert a balgák nem tudták, itt
Isten kertjében járnak, a fényvilágban

e borok színeit, ízeit, fényeit Evlia Cselebi
is már sok százada hirdeti,
itt a bor isteni, számozhatatlan világcsoda,
a puttonyokat csavargó Dionysos is áldja

igaz szavak műzsái lakják ez elixír kortyait,
ébredtetten is Augusz Antal úr Liszt Ferencet,
de felvirágoztak a szavak Babits gyökereiről is

zamatok íródtak Vörösmarty, Jókai, Kossuth,
Móra, és Ady soraiba, ihletté vált a bor humora

a bor most is farag csillagokat a Parnasszusra,
dalokat az ajkakra, az igazra kézfogást,
bajokra gyógyulást, mesterré a titok tudást

titka a test és vér, Ige az emberek között

Az égre csodálkozva

napjaim, ti tarisznyámmá váltok,
porrá a végtelenem,
benne korall szigetekké hangjaim,
vagy hályoggá a süketek íriszén,
... talán visszhanggá csapkodják,
és szűrik, avagy nyelvi emlékké
máglyákon a válaszok rácsai

billogaikkal dicsérnek, vakolnak,
meztelenségem,
izzadok a hurcolásban,
zárványosodok, sejtelmesélek,
a stukkó mérgekről,
freskóim pedig indáik fonadékai

a szépséggé tisztulás bávulata
bennem homokpergetéseimmel
múlik, ... létté

már mindent megtudtam, ahhoz,
hogy ízeim maradjanak, utánam,
és nemcsak köveim, illataim
az esetleg igéző hamucsíkok felett

... kipróbáltam, és nem, füstölgéseim
illannak, ha nem tartósítok valamiket
agyamból, cövekeknek

a gondolatok, ... igen, azok kellene,
és kísérletezni,
ha eddig nem is tette senki,
hideg, vagy meleg füsttel, máskor
parázsnyi, vagy lángnyi lobogással

no, és hány napig, netán évig,
hogy borsosan szóljon, csípjen,
simogatások közben,
ami kell, belőlem, utánam,
... immár füstölt füstölgéseim
boglyáiból, és kazlaiból
templomaimmá, posthumus
arénáimmá, szirmaikkal az égre,
hogy Isten meghallgasson

nem szabad nagy lángos tüzelést,
csak csöndes, meghitt pattogósat,
melegedni füstös, zsarátnokos éjeken,
gyújtósaim körül, csak sutorogjanak,
de mindörökké, ... szeretném, ... én

KOVÁCS T. ISTVÁN

Mese

Nagyapa és Nagymama minden reggel korán kelnek, bár annyira nem sürgős a dolguk nap közben. Csakhogy már fél hétkor érkeznek az unokák, akiket a szüleik kísérnek át hozzájuk, mivel őket várja a reggeli vonat, indulnak dolgozni. Ezért a nagyszülők igyekeznek könnyíteni a napi dolgaikon. Legalább azzal, hogy minden nap tőlük megy a másodikos fiú az iskolába, a kisebbik meg az óvodába, de előtte még a náluk várják meg az indulás idejét. Nagy segítség ez is, mert amelyik gyerekeknek nincs olyan szerencséje, hogy a korareggeli órákban otthon, vagy a nagyszülőknél időzzön, annak az iskola gyülekezőjében kell kivárnia az első tanítási órát.

Zolika másodikos és nem szeretne a gyülekezőbe, vagy ahogy a kisdíákok mondják, a "gyülibe" járni. Petinek is korai lenne még fél hatkor oviba menni. A Nagyiéknál pedig jó és vidám dolog eltölteni azt a majdnem kerek egy órát, aminél valamivel előbb hangzik el Nagyi parancsa, hogy mostmár öltözködni, cipőt felvenni, mert akkor még a türelmetlenkedő sürgetés ellenére is lehet egy kis ideig folytatni a korareggeli virgonckodást, visítózást, amitől a Mamika mindig frászt kap, mert hisz társasházban laknak. Imádja ugyan ezt a két kis szobáról szobára nyargalászó, lármázó visítózó, birkózó, néha-néha összepofozkodó, aztán meg neki árulkodó két kis lurkót, de a türelme nem végtelen. Idegrendszerét felszántották már az évtizedek, meg egy kicsit szorongásos is. Attól tart, hogy a fal és emeleti szomszédok közül egyszer majd megsokallja valaki ezt a reggelenként ismétlődő lármát. Átjön, és veszekedés lesz. Ezért aztán ígéretti, hogy közójük csap a kis csibészeknek. No, nem nagyon, csak úgy, hogy csillapodjanak egy keveset. Néha meg is teszi, de aztán nem győz nekik prédikálni;

-Mondjátok meg! Kell ez? Nekem jobban fáj az a ki füles, amit kaptatok, de nem bírok veletek. Azt akarjátok, hogy anyáéknak panaszkodjak?

-Ne panaszkodj! Ne panaszkodj! -kérlelik a kicsik, és körbeölelgetik, amitől a Nagyi elolvad.

És már bontja is a Fornetti sütemény zacskóját, kínálja a meleg kakaót, pedig a lánya mindig a lelkére köti, hogy ne adjon nekik, mert otthon már reggeliztek.

-Egyenek csak, ha van étvágyuk. Mikor lesz még tízórai az iskolában, meg az óvodában és milyen?

Nagyapa közben borotválkozni kezd. A gyerekek már elfogyasztották a menázsit. Besompolyognak a fürdőszobába, a Papa mögé settenkedve rácsapnak a fenekére, és elszaladnak. Az öreg meg úgy tesz, mintha mi sem történt volna. Megvakarja a hátulját, és azt mondja: -Ejnye! Mi csípett meg engem? A következő pillanatban mögé sompolyog a kisebbik, az is a fenekére csap.

-Aha! Te vagy az? Na várj csak! Nagypapa azon borotvahabos képpel körbe kergeti mind a kettőt az egymásba nyíló utcai, meg az udvar felőli szobán és a fürdőszobán át. Közben nagy a nevetés, a sikongatás, a lábdobogás, mire a Mama ismét méltatlankodik. Petike arcát a Papa borotvahabosan puszilja össze, Zolika nevet, a másik megy panaszra a Mamához, aki aztán ráripakodik a férjére.

-Neked is megjöhetne már az eszed!

-Gyerekek ezek. Fiúk. Meg kell őket érteni. Legyen humorérzékük is. Az nagyon fontos. -érvel a Papa.

-Csak attól tartok, hogy egyszer átjön a Piroska néni, aki ilyenkor még aludna, és a fal másik oldalán van az ágya-aggodalmaskodik a Mama!

-Ugyan! Akkor mehetne a harmadikra is, ahonnét a pár hónapos bébi hangja árad, fölöttünk minden este a kis Marci dübörög, a Nagyék kiskutyája olykor éjjel is felugat -mondja ellenérveit a Papa.

Végül elkezdődik az öltözködés. Ezután Peti még elbújik a kapu előtti bokorban, s ahogy a Papa odaér, -Baha-ha-ham -megijeszti. A nagyapja meg úgy tesz, mintha tényleg megijedt volna. A szívét tapogatja.

-Na, megállj! -mondja- Emiatt ma nem is mesélek neked.

-De mesélsz! -toppant a lábával Peti. Végre megindulnak az iskola felé. Az épület előtt nagy

bohóckodással vegyes puszilkodás, ölelgetés után elbúcsúznak. Peti és a Papa kézenfogva indulnak tovább, az óvoda felé.

-Mesélj!-kéri Peti.

-Majd csak a saroktól –mondja a Papa, abban bízva, hogy addig csak eszébe jut valami.

Minden nap ki kell egy mesét találni, aminek az óvoda kapujáig kell tartani. Tegnap a tisztaságra szoktatott malacokról mesélt, akiknek már nem fáj a foguk, mert minden reggel és este fogat mosnak.

-Nade, mindjárt oda érünk a sarokhoz.- Megvan!-Petike! Hallottál már a jobblábas félcipőről?

-Inkább a malacosat meséld.

-Á, hát azt tegnap meséltem. Ilyen okos cipőről még sohasem hallottál.

-Milyen az?

-Hát az, tudod, elindult vándorútra, mert nem viselte senki. Párt akart keresni magának, hogy aztán őket is viselje valaki, hogy együtt kopogjanak az utcai betonjárdán. Mert tudod, a cipők sem szeretnek egyedül élni. Azoknak is ugyanúgy kell, hogy szeresse őket valaki, meg ők valakit, mint az embereknek. A szeretet, olyan kicsim, mint a kenyér, vagy a cukor, vagy a víz, amit megiszol.

-És az a cipő még senkinek sem volt a lábán?

-Hát, azért kereste a párját-kezdetten szövédni a mesefonál a csodacipőről, aki folyókat úszott át, szigetre ért, társra talált, nagy lagzit csaptak, egy halász mindkettőjüket a lábára húzta, s vidáman tipegtek ezután erdőn, mezőn, réten át, s éjszakánként is mindig kellemes pihenésre térhettek a halász cipős szekrényében.

-Na! Itt is vagyunk az óvoda kapujában. Tetszett a mese?

-Ahan!

-Na, gyere Petike!-biztatta a teremben az óvónéni, de Peti addig nem mozdult az ajtóból, amíg a papát még egyszer magához nem szorította, s nem kapott tőle a feje tetejére egy finom kis puszikát.

Nagypapa pedig elindult haza. Ködös, hűvös novemberi korareggel volt, mégsem fázott. A színtelen, lombtalan világot is szépnek látta. Olyan különös melegséget érzett a mellkasa táján, aminek nevet sem tudott volna adni. Ám, ha most találkozik valakivel, biztos, hogy nem panaszkodott volna az öregségre, a kicsi nyugdíjra, a reumájára. Inkább a másnapra való mesét próbálta már jó előre kitalálni.

SZŰK BALÁZS

Szurokisten gyermekei II.

Vadak közt nyomtalanul
Eltűnök. Jaj, gyászban halkul
Az ész s a védekezés:
Rajtunk szutyok, fekete vész.
Hazámban leszek hontalan,
Gyilkosok között magtalan.
Üvöltésüktől minden ég,
„Forr a világ”, tűnik az ég.
Maradunk füstben, maradunk,
Üszökre száll méz-szavunk.
Leszek még szép szutyoktalan,
Fehérek közt hangtalan.

2013. 11. 16.

Zsanér

B. TÓTH KLÁRA

Sakk-vendég

Fölállítottam a figurákat. Harminc éve minden házassági évfordulónkon lejátszunk egy sakkpartit. Ez már családi tradíció, az elsőt egy új, hangulatos étteremben akartuk ünnepelni, de épp aznap zárva volt. Csalódottan ballagtunk haza, aztán, hogy valami jó mégiscsak történjen, leültünk sakkozni. Azóta minden évben sakkjátékkal ünnepeljük az évfordulót. Néha azért megtoldjuk egy-egy külföldi úttal, vagy belföldi nyaralással, de a szertartásos parti akkor sem maradhat el.

Most is elővettem a nyűtt papírdobozt, kihajtogattam a kopott vászon sakktáblát, ahol a hajtásnyomoknál már alig volt festék, és elkezdtem felállítani a figurákat. Betettem egy CD-t, Erkel Hunyadi Lászlója jó lesz aláfestő zenének. Mikor is szerezte? 1844-ben? Ha jól emlékszem, Egressy írta a librettót...

–Én vagyok a fehér – szóltam be férjemnek a fürdőszobába. Semmi válasz.

–Auszol? -kérdeztem gyanakodva, mikor halk horkolás ütötte meg a fületem. Na, már megint magamnak kell mattot adnom, dohogtam. Tologattam a figurákat a táblán, mintha játszanék, beállítottam egy matt-helyzetet, jól beszorítottam a fekete királyt, ha már képes volt belealudni a fürdőkádba a házassági évfordulónkon... Aztán visszarendeztem alaphelyzetbe, hátha mégis elkezdhetjük a játékot, de sajnáltam felébreszteni, inkább kivárom, míg felébred magától – gondoltam, ha fáradt, hadd pihenjen.

–Szíveskedjék kezdeni – szólalt meg a hátam mögül egy érces férfihang – kegyed a fehér, nemde?

Rémülten kaptam hátra a fejem:

–Ki van itt?! - de nem láttam senkit. Képződtem? Vagy bekapcsolódott a rádió? Erre járt valami kóbor áram, és kicsiholt belőle némi hangot? Vagy valami rádiójáték-foszlány kelt életre az éter hullámain, előlépve a rádió emlékezetéből...?

–Ismeri az en passant ütést? - csendült fel ismét a bariton. Felugrottam. Mögöttem, bár kissé haloványan, inkább halvány árnyképként, mint hús-vér alakban ott állt egy úr, fekete felöltőben, állógallérján csokornyakkendővel, a vállam fölött nézte a táblát, egészen előrehajolt, majdnem összekocant a fejünk, cvikkerét szorosan orrára csippentve, szúrós tekintettel nézte a táblát. Bajuszkötővel formált íves bajsza komótosan mozgott beszéd közben, fekete bársony csokornyakkendője furcsán billegett állógalléréjára erősítve.

–Mester, ön itt? Hogyan...? Hogy lehetséges...?

–Ne féljen tőlem, kedves asszonyom. Midőn hallám, hogy tisztelt férjeura elszundítván a fürdőkádban hm... hogy úgy mondjam, horkolni méltóztatik, így gondolván, hogy hosszabb ideig fog bent tartózkodni, mint kegyed türelme kitar, bátorkodom felajánlhatni kegyednek egy partit.

–De hát mester, hogy kerül ide? Hol jött be, és egyáltalán hogy kerül a mi korunkba...?

–Csaknem... ó Istenem, csaknem a CD...?

–Ne gyötörje magát kedves, az élet tele van megmagyarázhatatlan dolgokkal. Ha mindent meg akarnánk érteni használat előtt, ugyancsak lelassítanánk a világnak forgását...

–Inkább lássunk neki a játszmának. De még mielőtt életre kelnének a figurák, tudja-e ön, hogy minő legenda fűződik a sakkjátékhoz?

–Nem tudom, melyikre gondol...

–A perzsa Királyok Könyve, a Sáhnáme szerint a hatodik században élt egy Nursivan nevezetű perzsa sah. Egy indiai rádza adóként egy játéktáblát vitt neki figurákkal, és egy selyemre írott üzenetet, melyben a rádza feladatot adott a perzsa udvar bölcseinek, fejtsék meg a táblásjáték titkát. Ha sikerül, a rádza megduplázza az adót, ha nem, a sahnak kell adót fizetnie a rádzsának.

–És kitalálták?

–Volt a sahnak egy igen bölcs nagyvezíre. Egy teljes napot és éjt gondolkodott, majd azt mondá:

A tábla egy harcmezőt ábrázol, és egy csatarendben felsorakozott hadsereget, melynek egyik oldalát a sah

foglalja el, mellette a vezíre, előttük a katonák, körülöttük a sereg, az elefántok a sahot védik két oldalról, mellettük a harci ménék, azok mellett a harci szekerek.

Megnyerte a fogadást, végül mégis a rádzsának kellett megfizetnie az adót.

–Gyönyörű történet, nem ismerem, azt viszont nemrég olvastam, hogy 1977-ben - erről ön nyilván nem tudhat - egy szamarkandi ásatáson apró kis elefántcsont sakkfigurák kerültek elő a 7. századból: egy sah, aki magas trónon ül, melyet három ló vontat, egy vezír, aki lóháton ül felfegyverkezve, egy három ló vontatta harci szekér, ez alakult át később bástyává, egy elefánt, vagyis a futó őse, páncélos elefánthajcsárral a hátán, egy lóháton ülő harcos, ez lett később a ló, és egy fél térdre ereszkedő katona pajzzsal és karddal a kezében, belőle lett a gyalog, népiesen paraszt.

–Bámulatos, ki gondolná, midőn a figurákat forgatja kezében, hogy kialakulásuknak ily érdekes előtörténete van! No de lássuk azokat a bábukat. Ez a ló mintha utólag készült volna a készlethez, jól gondolom?

–Így van. Ugyanis a hatvanas években, az ön halála után mintegy hetven évvel, már megbocsásson a személyeskedésért...

–Ugyan, hagyja, csak folytassa, kérem, szóra sem érdemes!

–Szóval mikor gyerekek voltunk, csak ilyen típussakkot lehetett kapni, piros padundeikli doboz, esztergált egyenfigurák, festett vászon tábla; az övékből elveszett egy ló, hát még gyerekkorában faragott egyet. Aztán lassan elkallódtak a figurák, hiányzott a fekete bástya, futó, királynő, és három fehér gyalog. Mikor összekerültünk, kiderült, hogy a mi készletünk is hiányos, a festett vászon tábla sem volt már meg, de az ő készletéből hiányzó figurákat megtaláltuk a mi játékszekrényünk alján szétszóródva... Így házasodtak össze a sakkjaink, velünk együtt. Azóta is őrizzük, és nagy becsben tartjuk.

–Ezek szerint házasságuk szimbóluma ez a játék - mondta elgondolkodva, kezében forgatva a faragott lovat.

–Viszont azt hallottam, hogy ön, kedves Mester, nemcsak a kor elsőrangú zeneszerzője, zongoraművésze és karmestere volt, hanem a sakkban is kimagasló teljesítményt nyújtott, és létrehozott egy sakkört.

–Igen, éppen ezért vagyok itt. Vonz a játék. A sakk taktikai, logikai lépései nem állnak távol a zeneszerzéstől. A zenemű is áttekinthető, logikus kell, hogy legyen, világos szerkezet nélkül káosszá lesz a mű, el lehet benne tévelyegni, mint egy labirintusban.

–Rémlik, mintha egy pantomim előadást is összehozott volna a Nemzeti Színház maszkabáljára, melyben a sakk történetét dolgozta fel? Ezt még a Bánk Bán előtt írta, jól tudom?

–Kegyed meglepően tájékozott az életrajzomat illetően. Hogy lehetséges ez?

–Tanultuk az életrajzát énekórán az iskolában, és nemrég Gyulán megpróbálták rekonstruálni a pantomimet, bár a partitúra elveszett.

–Nem őrizték meg az utódaim? Nem csoda, annyi mindent összeírtam, azt hittem, sose halok meg... Időben el kell kezdeni a selejtezést, mert az utókor esetleg mást selejtez ki, mint amit szerettünk volna... Szóval tanulnak rólam a mai gyerekek? Pedig azóta minő sok zeneszerzőt adhatott a haza a magyarságnak!

–Uram, de hiszen ön teremtette meg a nemzeti operát, belevegyítette a magyar népdal elemeit, a verbunkost, hallatlan újítás volt ez, és lelkesítette a nemzetet azokban a forradalmi időkben. Nem beszélve a Himnuszról!

–Miért, éneklí még valaki? Remélni sem mertem. Azt hittem, a huszadik században már biztosan új himnusz énekelnek...

–Huszzonegyedik. Ez már a huszonegyedik század, uram.

–Valóban... Ó, elnézést... Tudja, én oly időtlenül élek, nem tudom követni ezt a tempót. Néha sikerül áttörnem az idősíkokat, tudja, ugrálok, mint a zajló folyó leszakadozott jégtábláin, hol ebbe, hol abba a korba sikerül érkezni, ahova hívnak, ahol még számítanak rám, ahol még becsülik a zenémet... Egyébiránt nem szükséges nékem tulajdonítani minden zeneszerzői erényt: az olasz bel canto és a francia operahagyományokra is támaszkodtam...

–Behoznád a köntösömet? - hangzik a fürdőből férjem álmos hangja. - Azt hiszem, elaludtam egy kicsit...

–Viszem. Siess, el sem tudod képzelni, ki a vendégünk!

De mire visszaérek, a mestert nem látom sehol. Hová tűnhetett, hiszen csak egy percre hagytam magára! A CD is lejárt már, ólomsúllyal telepszik ránk a csend.

–Itt volt, egy perce még itt állt, beszélgettünk, hidd el!

–Biztos képzelődtél. Hallgattad a zenéjét és elképzelted.

–Ne viccelj, beszélgettünk, felemelte a faragott lovadat, nézegette, végig a kezében volt. . . Itt van, letette az asztra. Nézd csak, mi van a tükön? Mi ez a négysoros firka, mellette kottafejek?

Valami ködszerű, halvány szöveg, elmosódott, mégis olvasható betűk, mintha angyalujj írta volna, bent, a tükörvilágban, és mégis itt, nekünk: ajlokóst tiezeK – hiszen gyerekkorunkban ez volt a titkosírásunk, akkor még folyékonyan ment az olvasás, ma már segítség kell hozzá, gyorsan hozok egy kézitüköt:

Kezeit tsókolja:

Erkel Ferencz

Rendnek kell lenni...

CSÁKY KÁROLY

Hitvallás

Az Istent
nem lehet becsapni
sem állva,
s várva
remegve a csodára,
sem rohanva
véres csatákba.

Az Isten
nem
elkápráztatható
sem alázatos
lemondással,
sem magas trónon ülve,
s magunkat ünnepe-
tetve.

Az Istennel
nem lehet
összeveszni
sem bánatunkban,
s fájdalmában
a sebnek,
sem eltévelyedésében
a lélek-
nek.

A Istennel perlekedhetsz,
tőle kérhetsz,
hozzá fohászkodhatsz,
ővele akár
szembefordulhatsz,
lehetsz győztes
és vesztes.

S bár látszatra
minden szabad,
mert megadatott
az akarat,
de a te Uradban
csak bízni lehet,
hisz nála a végső
állomás,
ő az örök Igazság.

(2013. szept. 27.)

versei

Unokámnak

Hajnalcsillagként jöttél
égboltomra,
Lujza,
pedig már
alkonyodott körülöttem,
öregedett az idő,
elmúlt a hatvanegyedik október is,
s fogyott egyre
az ifjonti erő.

Aztán,
úgy november táján,
apadtak a folyók,
már-már összemosódtak partjai;
gonodoltam,
a hidak sem
kellenek majd.

Azóta,
hogy világra szült anyád,
az én lányom,
színesedni kezdtek a szavak,
új értelmet kaptak
a napok:
együtt csodálunk évig nyúló
tornyokat,
tükreit a magasságnak,
hallgatjuk harangjaik
bimbam-szavát,
bámuljuk az őszi levelek
fürge kergetőzését,
miközben táncra perdülünk
a sárga avarban,
és nem érez távolságot
a nyiladozó elme,
sem a bölcs
ó-
vó
tekintete.

(2013.okt.2.)

Égi kép

Az ég fehér felhőiből
a kiszakadt foszlányok,
mint megtestesült angyalok,
keresik helyüket fölöttünk.
Majd hirtelen
kitisztul a kozmosz,
kékre festi arcát,
és csillagkoszorút ragyogtat
a mennybolt homlokán
az éj.

(2013. szept.30.)

Körforgás II.

Az idő nem fárad el,
csupán megújja magát,
és kezdődik minden
újra.

A jelen
csak kiesik a múltból,
és megszületik mindig
a jövő, ahogyan a halál is
a teremtésből fakad,
s általa válunk
részévé a mindenségnek.

De addig
árnyék és fény,
mélység és magasság
váltja egymást
földi zarándok-
utunkon.

(2013.szept.30.)

Evilági látomás

Itt
kint,
a Teremtő ölén,
égiek tenyerén
mindig van remény,
s jöhet egy
alászállt tünemény,
mely hozhat még
újabb ébredést,
ahogy a fűszálak álmaiban is
elrejtőzhet a tavasz,
madarak vonulásában
a visszatérés.

Itt
a borongós
őszi mennybolt alatt
minden mozgás,
mely utolsó erőnkéből fakadt,
a túlélésért van,
hogy legyenek ismét nyarak,
s legyen evilági látomás
ez a nagy-nagy körforgás.

(2013. szept. 7.)

Körforgás III.

Nagy szürrealista festő
ez az ősz.
Megannyi árnyalatát
keveri a színeknek,
és naponta
új arcát mutatja
növénynek, fának, levélnek.

De egy reggelre
a tél
letöröl mindent,
hogy majd újra színezza
tablónkat
egy másik mester,
a tavasz.

(2013. okt. 23.)

Álomképek

Mint szürkésfekete
őszi felhők,
húznak
dél felé
a vadludak.

Még kitesztul az ég,
hogy téllé fagyjon
december.
Aztán a csillagok is
betakaróznak,
és fehér hópihék
hullanak a tájra.

Most alszik körülöttünk
az élet,
álomba szenderülünk mi is,
s megálmodjuk
a folytatást.

(2013. okt. 23.)

KISS - SIMON MIKLÓS

Egy cukor a fenyőfáról

Egyetlen emléket őrzök óvodás koromból. Egyszer, az általam távolról imádott kislány védelmére keltem. A lovagias ügy lerendezésének a betoppanó óvónő vetett véget.

Mivel a csatában az igazság kerekedett felül, én büntetést kaptam, a vérző fülű Lacikát pedig elsősegélyben kellett részesíteni.

Sarokba állítottak. A teremben karácsonyi hangulat uralkodott, lévén néhány nap múlva a születendő Kis Jézus szent ünnepe.

A helység közepén hatalmas fenyőfa állt, pompásan felöltöztetve. Finomabbnál finomabb édességek alatt roskadozott.

Szófogadóan magamra vettem hát keresztet, s beálltam a meleg kandalló mellé, melyben barátságosan ropogott a tűz. Mögöttem gyerekzsivaj, hancúrozás, az óvónők olykor megfeddő, olykor kedves, cinkos hangja. Telt az idő, s hamarosan kezdett büntetés méretet ölteni magányos fal felé fordulásom. Amikor aztán végre megfordulhattam döbbenet szembesültem a bekövetkezett változással. Az imént még cukorkákkal, csokoládéval teli fa üresen árválkodott. Nem akartam hinni a szememnek. Körbe, körbe jártam, de bizony egyetlen ott felejtett édességet sem találtam rajta. A szívem szakadt bele a meglopásomba. Hiszen rám senki nem gondolt. Még az a lány se, akiért harcba bocsátkoztam. Se az óvónők, se a barátaim. Barátok??

Ekkor, táguló szívvel és néhány könnycseppel az arcomon valami megfogalmazódott bennem, ami már nem egy óvodás kislány gondolata volt.

„Minden perc ezer örömet rejt. Csak észre kell vennünk, s el kell lopnunk a magunk kis örömdarabkáit. Hogy ettől boldogok leszünk-e, az nem biztos. Az viszont egészen biztos: ha arra kell rádöbbennünk, hogy az elmúlt perc összes örömdarabját ellopták előlünk – boldogtalanná, csalódottá válunk. Mert nekünk is jár belőle úgy, mint annak a kislánynak, valamikori önmagának járt volna egy cukor a fenyőfáról.”

Alakul a minta

KEREKES TAMÁS

A barackba zárt szellem

Holt Költők Társulata
interjúk holt írókkal VI. .rész

Sir Sean Connery, skót színész mesél Kerekes Tamásnak

Tündértények: a vizitündéreket jobb, ha kerülöd!

A skóciai tündérek kicsike lények, kiknek kétes a természetük, haragjuk rosszindulatú. Zöld dombok belsejében laknak, melyek közül a kúp alakúakat szeretik – ezeknek *gael* nyelven *sighan* a nevük. Zöld dombjaikon éjjel a holdfényben táncolnak, köröket írva le, melyek színüket változtatják. A körök belsejében veszélyes az embernek elaludni, sőt már az is kész veszély, ha az embert a szürkület itt találja. A tündérek miatt keletkeznek azok a hiányzó nagy fűfoltok, amelyeket a villám sokszor vág ki a földből.

A görcs fogott marhát a skótok „tündérlövött”-nek mondják, egyetlen elfogadott gyógymód az, ha az állatot kék búzavirággal döröglik, amelyről bizton hiszik: visszaállítja a vérkeringést.

A tündéreknek vannak fegyvereik is A skót felföld lakói legalább annyira babonásak, mint az írek. A pagonyban, fenyéren vagy hangafüben talált háromszögletű kockaköveket, a tündérek fegyvereinek tartják, minthogy *tündérnyílhegyek*.

A kelták durva bronz csatabárdjait szintén a tündérek fegyvereinek tartják. A tündérek együtt kopácsolnak szorgalmasan a törpékkel a szurdokokban, és különböző emberi tevékenységeket utánoznak. Az emberek a partra sodort lyukas köveket a tündérek poharainak tartják. A tündérek haragját csak a vízbe dobott sajt darabokkal lehet pillanatnyilag elűzni. A tündérek más-más ruhákat hordanak. Általában zöldet, de a mocsarakban megfigyeltek már hangaszínű, a bozótosban pedig kőzúzalékkal és zuzmóval festett ruhákat. Ezekből kiderül, hogy a skót néplélek hisz Kóbor Tamásban, Nessie-ben, lelkük annyira fogékony, mint Borges olvasója a Holdbéli nyúlra, Cortásar képzelt lényeire az argentin olvasó, vagy Henry Michaux teremtményeire a magyar olvasó.

Szeretnek lovagolni. A tündérek gyakran veszik kölcsön emberek lovait, amelyekre reggel zihálva, összegubancolódtott sörénnyel találnak rá az istállókban, s az is mindennapos, hogy megdézsmálják a gazdagok pincéinek legválogatottabb italait – állítják a rendszeretükről híres skót komornyikok.

Leginkább a vízi tündérektől kell óvakodnunk, ha a skót felföldön az *Emberrablók* Alan-jával találunk sétálgatni (Robert Louis Stevenson), de a repülő Sam Smallt nézett tündérek is veszélyesek (Eric Knight: Sam Small csodálatos élete), főleg ha mindeközben Rod Stewart dünyög rekedtes hangján a *Csavargó szívről*.

De térjünk vissza a vizitündérekre, akik ugyanis a skót néphagyomány szerint a tavak és folyók mélyére csalogatják az asszonyokat, aranygyűrűk és kupák alakjait öltve csábítanak, és a fogságba ejtettek hét évig szolgálnak nekik a víz mélyén, mely leggyakrabban csak három napnak tűnik a gyanútlan áldozatok emlékezetében, s csak a kígyózsírból készített olaj segíthet.

Érdemes résen lenni!

Skóciában nemcsak a puding lehet megbabonázott, mint az íreknél:

„Egy teviotdale-i szegény asszony igen szerencsésnek gondolta magát, amikor egy fából készült sulykolót talált, éppen akkor, amikor a legnagyobb szüksége volt ilyesféle eszközre. Anélkül kapta fel, hogy elmondta volna a megfelelő áldást, és otthon az ágya fölé tette, hogy készen álljon a másnap reggeli használatra.

Éjfélkor nyílt a kunyhója ablaka, és az asszony egy éles hangot hallott, amely egy idegen, barbár néven szólított valakit. A megrettent parasztasszony imádságban tört ki, és méltán hihetjük, hogy ez óvta meg a bántódástól. Ez alatt az elvarázsolt háztartási eszköz lebukfencezett az ágyra, nem kis zajjal és sietséggel távozott az ablakon át..”

A házitündérek azért mások „A skót házitündér a természetfeletti lények azon osztályát alkotja, amely viselkedésében és természetében jócskán különbözik a szeszélyes és bajkeverő tündérektől, manóktól. A házitündér sovány, borzas és vad küllemű. Napközben szeret elrejtőzni öreg házak elhagyatott zugaiban. Éjszakánként pedig olyan fáradságos munkák elvégzésével foglalkozik, amelyekről azt gondolja, szívesen fogadja majd a család, amelynek szolgálatába adta magát. A házitündér azonban nem vizionálás reményében gürcöl. Éppen ellenkezőleg, olyan érzékenyen érinti, ha –étel kivételével-jutalmat ajánlanak neki, hogy ez biztos és végleges eltűnését okozhatja”

.....

Írónak született, de gyerekkorától fogva ember szeretett volna lenni

Beszélgetés Márai Sándorral

„Ezt szeretem a legjobban az interjúmban, ezt az áriát, hogy már „kiskorában”. Már kiskorában színpadra vágyott, már kiskorában feltűnően jó hangja volt, már kiskorában festett egy képet a falra, már kiskorában írt egy csinos kis verset. Abban a pillanatban, hogy arrivál valaki, kiderül, hogy már kiskorában esernyőgyárosnak készült. Már kiskoromban ember szerettem volna lenni „-nyilatkozta az, ki íróként ott állt a kor barrikádján, de a fegyverszünet óráiban kámzsás barátta alakult. „A háború utáni magyar irodalom egyik legkiemelkedőbb és legművészebb egyénisége: Márai Sándor-ő született ilyen félresikerülten- Kerekes Roadmovie Tamás-. Kinek felesége, Lola palacsintájáról nevezte el Gundel a sajtóját, s akinek fogyókúrája a haláltáborokban, Kosztolányiné, Harnos Ilonka szerint igenis sikeres volt. Nincs olyan jelenség,- írta róla a kortárs, Ignó, emberi szenvedés, átalakulás, kétség, őrlődés, kis összeomlás és nagy megsemmisülés, amit mélyebben és fájóbban, dokumentálhatóbban átérezne háború utáni író, mint Márai Sándor, aki valóban a kor írója, egy szenvedő korszak tiszta művésze. Aki szenvedve és szemérmesen rejti el hullámzó és lélező fiatalságának - áradó és tiszta könnyeit valami távoli magaslat kék perspektívájába. Keserű néha, hogy ne kelljen kiáltania, gúnyosan mosolygó, hogy ne kelljen ítélnie... És a szenvedő szemérem, a keserű mosoly mögött, a kitáruló emberség, és a forró líra fiatalsága és lendülete... Márai az egyik legkiválóbb magyar író, aki soha nem lehetett igazán fiatal” .

Márai, aki bizonyos értelemben rossz regényírónak tartotta magát, ki, ha a befejezett egy művet, soha nem azt mondta, hogy regényt alkotott, hanem, hogy pontot tett valami végére. De tehetséges, de szenvedélyes zurnalisztának tartotta magát, bevallja hibáját: „Élénken emlékszem egy cikkfigurámra, nyilatkozta Márai, - egy rendkívüli életű emberre, akivel egyszer itt Párizsban találkoztam. Különösebb faggatás nélkül, bőségesen és érdekesen bocsátotta rendelkezésemre a maga furcsa anyagát-, azzal a kegyetlen őszinteséggel, amivel csak a társadalmon kívüli emberek rendelkeznek. Elmondta, a háború utáni nagyvárosokban elkallódott ember életét, -hogy kártyaklubokba süllel áldozatokat, hogy nők tartják ki, hogy hamis kokainnal kereskedik stb. Mikor mindezt fölhatalmazása alapján, persze a név teljes elhanyagolásával megírtam, a cikk megjelenése után heves szemrehányással illetett, mert beleírtam a zagyva mondókába, hogy hősöm parókát visel. Nem bántotta őt, hogy stricinek, sleppernek neveztem, de rossz néven vette, hogy megemlíttem parókáját. S később, gondolkodva a dolgon, rájöttem, hogy igaza volt, nekem közöm lehetett az ő nyugtalan, társadalmon kívüli életéhez, hisz, amit csinált, az rám is tartozott: de a parókájához bizony nem volt semmi közöm.” -mondja Márai, ki a zurnalisztát a hisztéria áldozatának tartja. Kedves Olvasó, ha a képzeletbeli beszélgetés közben-a kötet szóbeli beszélgetések sora Máraival- elfogy az abszint, s Paul Valéry kötete mögött nincs, keressék Arthur Rimbaud-nál. Az impresszionisták mindig isznak

Kerekes Esti Tamás

.....

Lehet-e szappant főzni a Varázsfuvolából?

Lin Yutang (magyarosabban Lin Jü-tang, 1895-1976) kínai író volt, akinek eredeti művei és az általa készített klasszikus kínai szövegfordítások nagyon népszerűek lettek nyugaton. Tanulmányait kínai egyetemen kezdte. Az M.A. fokozatot a Harvard Egyetemen, a doktori fokozatot Lipcsében szerezte meg. 30 évig élt az Egyesült Államokban. Kínai és amerikai egyetemeken tanított angol filológusként. (forrás: Wikipédia) Beszélgetésünk egy Szingapurba tartó hajó bárjában zajlott le.

Yutang nem ír eredeti gondolatokat, gyakran megveszi régi és ismeretlen szerzők olcsó kiadásait, hátha újat fedez fel bennük. Mint mondja: “Ha az irodalomtanárok tudnák, honnan erednek gondolataim, megdöbbenének, hogy mennyivel nagyobb élvezet a hamus vödörből kikotorni egy kis gyöngyszemet, mint egy nagyot elnézegetni az ékszerész kirakatában.(Az én kiemelésem Kerekes Timur Link Tamás)

A szerző tulajdonképp szellemi szivárványhíd Kelet és Nyugat között. Alkotását egyfajta lírai filozófiaként is felfoghatjuk, fényévnyi távolságban a heideggeri, netán lukácsi német katedrafilozófiától, ahol az állítmány a második kötetben található. Noha a szerző rendkívül személyes, mégis elvetette a platonai dialógus-formát. Bibliográfiai utalása az élet filozófiájáról valószínűleg nem töltenének meg egy harmadik kötetet. Az állítmány után. Yutang nem olvasta Locke, Hume, vagy Berkeley műveit, Lin nem filozófiát olvas, hanem közvetlenül az életet. Egyik forrása Huang asszony, egy családban szolgáló segéd, aki mindent tud, ami egy rendes kínai neveléséhez hozzátartozik, egy szucsai csónakos asszony, akinek a beszéde csak úgy hemzseg a töltelékszavaktól; aztán egy sanghaji taxisofőr; a szerző szakácsának felesége; egy oroszlánkölyök az állatkertben; egy mókus a Central Parkban; egy hajópincér, aki egyszer mondott valami jót; az egyik újság csillagászati rovatának írója; a bekeretezetett újsághírek; és minden író, aki nem ölt ki önmagából minden élet iránti kíváncsiságot. Yutang csavaros eszű író, aki belülről látja a dialektikát.” A bátorság, úgy látszik a legritkább erény a modern filozófusok közt. Én azonban mindig kívül jártam a filozófia övezetén, s ez bátorsággal tölt el.” Lin Yutang az a kínai filozófus, aki úgy álmodik, hogy egyik szeme nyitva van. Hangsúlyozza, hogy míg Nyugaton annyi az örült, hogy elmeegőgyintézetekbe rakják őket, Kínában olyan szokatlan az örült ember, hogy már-már szentként tisztelik, s ezért van Kínának könnyed, szinte vidám filozófiája. Ám Yutang más, mint a megbotozott ló látványától elborult elméjű vidám filozófus: Friedrich Wilhelm Nietzsche. Yutang egy humorista szerepét játssza, akit megbíztak azzal, hogy egy haldokló beteggel közölje a szomorú hírt, ám ez a figyelmeztetés megmentheti a haldokló életet.

Az emberi szellem csalóka, megfoghatatlan és kiszámíthatatlan; kisiklik kezünkből, s kiszabadul azokból a törvényekből vagy abból a materialista dialektikából is, melyet örült pszichológusok és aggregényközgazdászok igyekeznek rákényszeríteni. Az ember -Yutang szerint- s ez már majdnem olyan, mint az idős Lukács György főhajtása George Wilhelm Friedrich Hegel dorotheanumi temetőben nyugvó sírja előtt (-Timur Link)-kíváncsi, álmodozó, humoros, önfejű teremtés. Lin Yutang emberi méltóságba vetett hite nem a csillagok és az ember közt egymásra-feszülő erkölcsi törvényben rejlik, hanem arra a meggyőződésre épül, hogy az ember a legnagyobb csavargó a földön, amire csak az a Jack London jött rá, akit a Beszélő kutya írt meg, (aki alighanem tehát írni is tudott). Az emberi méltóságot a csavargó fogalmával kell összekapcsolni, nem pedig az engedelmes, fegyelmezett, ezredbe osztott katonáéval. (Katoná az, aki pénzért hal meg.: Timur Link) Hisz a mai korban, amikor a demokrácia meg az emberi szabadság állandó veszélyben forog, alighanem egyedül a csavargók szelleme menthet meg bennünket attól, hogy megszámozott egységek módjára vesszünk el a fegyelmezett, engedelmes, ezredbe osztott és egyenruhákba bújtatott tömegben. A csavargó a diktatúra ellensége, bajnoka az emberi méltóságnak, de az egyéni szabadságnak is.

És ez a legtöbb, amit Lin Yutangtól hallottam.

Szomory és Kerekes Kisecset Tamás beszélget a Hadik kávéházban

“Mindenki roppant örült, amikor megszülettem, és egészen rózsaszínű voltam, mint egy kövér barack az élet fájáról, amikor a dajkám kirohant velem a nagy udvarra, és felmutatott, mint a dauphinet volt szokás Versaillesban, vagy mint a kis malacot falun karácsonykor, és drága öreg Podmaniczky Frigyes épp akkor jött arra Liszt Ferencsel, aki megpaskolt és megszagolt, s azt mondta: „Ejnye, be jó szaga van!” A lányok rögtön szaladtak a friss pelenkáért, miközben réveteg kék tekintetem a Liszt fehér sörényén pihent, s gondoltam: zenész leszek, mint ő!

Éveken át a zeneakadémiában a legfinomabb harmoniákban nevededtem és a kegyes tanítórendi iskolába is én voltam a legjobb énekes őszi délutánokon, mikor az egész osztály mélán böngött, mint a fia- borju. Később írtam egy operát, két operát saját szöveggel és ifjui képzeletem titánhegységek, mélységek és patakvások fantasztikus szcenáriumát építgette a wagneri tradíciókban, amikor hirtelen inkább a szöveg vonzott, mint a zene, azaz a zene a szövegben.

Borzasztó sokat írtam, költöttem és komponáltam Rollinot mintájára, zenét, verseket, mindent s végre megírtam gerjedő erotikákban A Nászj című első darabomat, mert már tizenhat éves voltam és a nőnek többé nem volt titka előttem. Kimerülten, álmokban s vágyakban megtörötten kimentem Párisba, ahol talán húsz évig voltam hetérák, színésznők, nagy írók és démonok kegyence, s bejártam majdnem gyalog a nagy utakat mindenütt, sokszor eltikkadva, haza vágyva, nagyszerű zokogásokkal magányos éjszakák mélyén, amikor nem ment senki az utcán, csak én, és csak azért, mert az utca rabja voltam, elhagyatott és hajléktalan. Holott mindenki azt hitte rólam, én vagyok Lord Vincent Churchil és Daudet azt mondta: „Tu es si beau et elegant!” és én nem mondtam semmit, csak elgondoltam, drága öreg Podmaniczky Frigyes és Liszt Ferenc, ha élne, mostan talán elhívnának vacsorára egyszer.”

A külön író

Csathó Kálmán jegyezte fel: kezdő rendező koromban Szomory Dezső meglátta asztalomon Szép Ernőnek, az akkor még egészen fiatal írónak Az egyszeri királyfi című darabját. - Mi ez? - kérdezte megütközve.

-A következő újdonság-feleltem, nem sejtve, micsoda viharokat idézek fel Szomory lelkében, akinek a Nagyasszony-a már közeledett a huszonötödik előadáshoz, tehát az akkori viszonyokhoz képest nagy sikere volt.

-Úgy? -kérdezte elsápadva.- A következő újdonság! Ráhozzátok a nyakamra? Azzal a tajtékzó dühvel fakadt ki Szép Ernő ellen, lepocskondiázva nemcsak mint író, hanem mint embert is, aki pedig éppen azelőtt való nap nagyon szépen és melegen beszélt nekem Szomoryról. Nem állhattam szó nélkül.

-Miért bántod?- mondtam. -Ernő szeret téged. Meghökkenett kissé, majd ezt felelte:

-Szeret!....Hm....Szeret!Ha szeret, miért ír darabot?

A campdeni kollégiumban Brett Easton Ellis- szel

A barátjuk meghalt-mondta az orvos.

Harryt, mert légzése leállt, a kollégiumi társai orvoshoz vitték a regényben (Brett Easton Ellis: A vonzás szabályai): Az orvos a szívverés bármi jele után kutatott. A sztetoszkópját használta. Végül aztán hármónkra nézett, és azt mondta:- Nincs pulzusa. Donald a szájához kapta a kezét, és a falhoz hátrált.- Halott?- kérdezte Raymond hihetetlenkedve.- Viccel?- A picsába, hisz látom, hogy mozog-mondtam és mutattam a mellére. Nem halott.

-Meghalt. Paul. Fogd be! Tudtam. Tudtam!- mondta Donald.

-Sajnálom, fiúk- mondta az orvos, és a fejét rázta.- Hogy történt?

-Uramisten- nyöszörgött Donald.

-Fogd be, mert bemosok egyet! -mondtam neki.- Nézd! Nem halott.

-Fiúk, az a helyzet, hogy nem hallok szívverést, nem érzek pulzust. Úgy látom, kitágult a szembogár. Az orvos nagy lihegve felállt, aztán Harryre mutatott: -Ez a fiú halott.

Egyikünk sem szólt semmit. Raymondra pillantottam, aki már nem tűnt különösebben izgatottnak, és a pillantásával azt mondta: ez-egy-kurva-szélhámos-tisztára-buggyant-baszki-húzzunk-innen. Donald még mindig ki volt borulva, és nekünk háttal állt. A nővér közönyösen nézte a jelenetet az asztal mögött.

-Nem tudom, mit mondjak maguknak, fiúk -mondta az orvos. -De a barátjuk halott. Egyszerűen nincs életben. Harry kinyitotta a szemét és megszólalt: -Hé, nem is vagyok halott.

Donald felsikított.

-De igen, az vagy-mondta Raymond. -Kussoljál!

-Az orvost láthatóan nem döbbenette meg Harry állapota, csak egy mordulással letérdelt mellé, és megint ellenőrizte a pulzusát. -Mondom, nincs pulzusa. Ez a fiú halott. Csöppet sem zavarta, hogy közben Harrynek nyitva a szeme és pislog. Még egyszer belehallgatott a sztetoszkópjába is. -Nem hallok semmit.

-Halott vagyok? -kérdezte Harry.

-Szólj rá, hogy kussoljon! Sikította Donald.

-Egészen biztos vagyok benne, hogy a barátjuk halott- morogta az orvos kicsit összezavarodva. Az orvos még erősködött, hogy elvégez néhány vizsgálatot a holttesten, végül hazavittük az elsőévest, Donald nem volt hajlandó hátul ülni vele. Majdnem kilenc volt már, mire visszaértünk a campusra.

A regényből készült celluloid:

„Film Camden kollégiumában. A kicsi, gazdag, független művészeti egyetemen, valahol Új Angliában és annak keringő „ember-bolygóin” játszódik. Figyelmedbe ajánljuk a három tagot Camden tanulói közül: Sean Bateman, fiatal lázadó, csak múlt kapcsolata van saját érzéseivel. A halálhoz hasonló, beteges sorrendet alakít ki a Camden lányok között, nyakig adósságban ül, alkalmi látogatója óráinak. . . . Paul Denton, cinikus, átlagon felüli intelligenciával bíró fiatal libertin, erkölcsi hajlamai a szobában a legszebb felé hajlanak – legyen nő vagy férfi- különösen azok felé, akik semmilyen szexuális vagy érzelmi érdeklődést nem mutatnak irányában. Egyszer Paul. . . . Lauren Hynde, gyönyörű, fokozatosan megzavarodó fiatal nő; mindig ott keres kapcsolatot, ahol a legkisebb eséllyel talál, Camden szociális univerzumának éterében gördeszkázik, ami úgy tűnik mindig az apokaliptiszis szakadékhöz telepszik. Sean, Paul és Lauren körül vannak véve camdeni „jó barátaikkal”: Loran szobatársa Lara, ösztönei messze fölülmúlják évfolyamtársaiét; az igen kapós Viktor, visszatérő tárgya Lara vágyának, aminek beteljesülésétől Viktor hosszú európai útja eltávolította. Sean barátja Mitchell beleesik Bateman világának mélységébe; Paul „gárdistái”, mindig készek egy jól megválasztott beszéléssel; Kelly, egy, Sean megszámlálhatatlan és gyorsan elfelejtett hódításai közül; végül Marc, megingathatatlanul hisz abban, hogy nagyságrendekkel összeszedettebb lesz, mint amilyen most. Vannak még figyelemre méltó tagjai Camdennek, olyanok, mint Mr. Lance Lawson, elég fiatalnak és „cool”-nak tartja magát a camdeni tagsághoz és alkalmanként „iskolán kívüli tevékenységért” javít egy-egy vonzó diák átlagán. Távol Camden rendkívüli világától él a “városi” Rupert dealer, aki szórakoztató gyógyszerivel látja el Seant és a többi camdeni diákot nagyon jó áron. Végül itt van a család, Mrs. Denton, Paul elegáns mamája, a túl sok pénz és a túl kevés szeretet áldozata; csakúgy, mint a család barátja Mrs. Jared. Ebéd után közösen élvezik a koktélokot és a receptre kapott drogokat fiaikkal, akik legalább ott tartanak, mint mamáik. Ez így megy tovább, a drog, az alkohol és a szex által átítatott campus partik végtelen körében – úgy, mint a Világ Vége Parti, Dögös Dugós Parti és a Szombat Esti Parti Előtti Parti. De az emberi természet meghatározza, hogy az igazán tökéletlen világban mindig a vonzás szabályai érvényesülnek. . . és a camdeni koedukált kollégium lányok között az első szabály, hogy nincs szabály. .,

A Nobel díjas jazzdobos mesél

A kasszafűrástól Los Alamosig

Nobel-díjas jazz dobos

Jelbeszéd az életünk. . .

Két lánnyal a siketnémák táncklubjába ment(ő teljesen egészséges volt), hiszen közülük is sokan érzik a

zene ritmusát, sőt táncolni is tudnak rá, és a számok végén megtapsolják a zenekart.

Úgy érezte magát, mintha külföldön lenne, ahol nem beszéli a helyi nyelvet, pontosabban: beszéli ugyan, de senki nem hallja, amit mond. Mindenki kézjelekkel érintkezett egymással, s ő is elkezdte tanulni azokat. Mindenki tökéletesen felszabadultan viselkedett, igazából neki kellett igyekeznie, hogy ugyanolyan felszabadult legyen, mint ők. A táncest után még elmentek egy kávézóba. Amikor gusztusom támadt egy üveg teje, odamentem a pasashoz a pultnál, és a számmal formálva a betűket, némán azt mondtam: "tej", de nem értette. Erre mutattam neki a tej egyezményes jelét: megmozgattam két fölemelt öklömet, mintha tehenet fejnék- ezt sem értette. Közben bejött valaki, aki nem tartozott a társaságunkhoz, kért egy üveg tejet, amikor megkapta rámutattam az üvegre a kezében.

-Ja, értem: tej! -mondta a pultos, és én igenlőleg bólintottam. Odanyújtotta az üveg tejet, mire én: -Hálás köszönetem!

-Gazember! -mondta erre vigyorogva.

Hát ez a baj Teller Edével:

Minden alkalmat megragadott Los Alamosban, ahol katonai titoktartás uralkodott a baby, a bomba körül, cenzorok ellenőrizték a leveleket, hogy bebizonyítsam a többieknek, hogy milyen egyszerű feltörni az iratszekrények zárjait, és ahányszor csak teljes létszámú megbeszélést tartottunk, felálltam és kijelenttem: fontos és titkos dokumentumainkat nem ilyen tákalmányokban, hanem valóban biztonságos körülmények között kellene tartanunk. Az egyik ilyen megbeszélés után Teller egyszer csak megkérdezte tőle:

-Én a legfontosabb irataimat nem az iratszekrényben, hanem az íróasztalfiókomban tartom; az jobb, nem?

-Nem tudom, nem láttam a fiókot, válaszolta ő.

Teller elől ült, ő jóval hátrébb, és amikor a tanácskozás ment tovább, észrevétlenül kiosont, hozzá se kellett nyúlnia Teller zárjához, mert rögtön látta, hogy a fiók fenekénél hátul van egy rés, ahol simán ki tudja húzni a papírokat. Kiürítette a fiókot, és visszasétált az emeletre. Vége lett a megbeszélésnek, tódultak az emberek kifelé. Odacsapódott Teller mellé, és megkérdezte, hogy megnézheti-e a fiókot. –Persze -válaszolta Teller, és bevezette a szobájába, ahol ő kijelentette a híres fizikus íróasztaláról, hogy elég jónak tűnik, s kérte, hogy nézzék meg, hogy mi van benne. Szívesen megmutatom, mondta Teller, aztán bedugta a zárba a kulcsát, és kinyitotta fiókot. -Bár, ahogy elnézem, maga már meg is vizsgálta. ...!

Leighton, Richard Feynman, zenésztársa (Feynman elképesztően jól bongózott!) jegyezte le a bizarr, különc, Nobel-díjas fizikus zseni Feynman kalandjait gyermekkorától kezdve Los Alamoson keresztül a meg nem festett meztelen torreadornőig.

Einstein, Bohr, Teller, Fermi kollégája, mint gondolatolvasó, ajtóeltüntető, kasszafűró, cirkuszi mutatványos... Káprázatos kor, káprázatos emberek, csodálatos történet a zseniről, aki nem fakult meg.

FARMOSI LÁSZLÓ

versei

Advent

Fészekharang négy égtája
Egy szírom láng glóriája
Lépő légző sóhaj lengés
Csillag-ölű messzi sejlés

Kalász sűrű fenyő szála
Láthatatlan vonulása
Mint ha hívna íme megint
Áldó mosolya odaint

Mélységéből fénybe nő
Egy parányi mag a jövő
Pikkely toll is Napruhában
Megőriző az imában

Karácsony hava

Mátraszentimre már már a vén vulkáni -tető
Baglyas tollu cinege bolyhokkal ring az etető

Parány pici fehér kereszt az ágak agancsa
Fehér hó szürke köd pihe pára rajta

Száz és száz angyali kereszt útelágazás
Ősi óceán -dajkás dér-korall ragyogás

Áldásra váró óriás fenyősereg
Zöld gyantaág lándzsa szinte mennybe megy

A sűrű fenyves illata tisztás csöndje
Hópamac hótappancs hóboglya gömbje

Lélekzettel lebbent hóabrosz hóoltár
Reá ballagó őz őszfakó fénybojtár

Idők ölén túl tél titkú pásztor
Fallóskúti cseppkő sziklaodújából

Csepp viaszszirmokhoz hasonló kerek
Szél -lanka rezdíti a rózsafüzérek

Mária kötényében rég elmondott imák
Hócsipkét horgoló tündér-édesanyák

2011 december 24. Mátraszentimre

Ostyasütő

CSÁKY KÁROLY

Emlékezések és vallomások VI.

A hozzám közel állt, munkásságukkal versírásra is ösztönző írók, költők

Mint már említettem, pályafutásom során sok-sok alkotó emberrel kerültem kapcsolatba. Néhányukkal azonban igen bensőséges viszony alakult ki, munkásságuk mélyebben is hatott rám. Köztük akadt, aki egykor tanárom volt, mások szülőföldemről indultak hajdan, megint másokkal az azonos gondolkodás, a közös sorsvállalás hozott emberközelbe. Persze abban, hogy eme kapcsolatok hatására versek születtek, az általuk alkotott műveknek volt elsődleges szerepük. Kik is ők valójában? Nos, ezt villantom fel az alábbiakban.

Tózsér Árpád (1935)

Gömörországból indult, s mint lexikonjaink említik: József Attila- és Kossuth-díjas költő, irodalomkritikus, irodalomtörténész, esztéta, szerkesztő, műfordító. S tegyük még hozzá: egykori főiskolai és egyetemi oktató, kiváló tanár. Én épp negyedéves hallgató voltam a Nyitrai Tanárképző Főiskolán, amikor oda került a magyar tanszékre. Igaz, előbb is találkoztunk, amikor még az Egyszemű éjszaka című antológia fiatal alkotóival járt körünkben. Azidőtájt mi *Új Fórum* címmel adtuk ki egy sokszorosított irodalmi újságot. Aztán *Érintések* című kötetét is elemeztük mint jövőbeli irodalomtanárok. Mikor a tanszékre került, minket, végzősöket már nem oktatott, de vezette a színvonalas irodalmi kört, s néhány ifjonti versemet alkalmasnak talált arra, hogy elvigye és megjelentesse a pozsonyi *Irodalmi Szemlében*. Segédkeztem az általa irányított irodalmi színpad munkájában is. A *Betyárok sírja* című összeállítással a csoport eljutott a kisszínpadok országos seregszemléjére, a komáromi *Jókai- napokra* is. Majd szakdolgozatom lektora lett, s ezáltal igencsak megizzasztott az államvizsga előtt. *Fábry Zoltán 1945 utáni esszéiről* szólta a munka, melybe keményen belekötött, ám a védelem végül is jelesre sikerült. Aztán a *Madách Kiadóban* találkoztunk, ahol főszerkesztőként későbbi kiadványaimat is gondozta. Két vers született az ő hatása alatt: egyik a már említett *Érintések*, másik a *Genesis* kötet kapcsán:

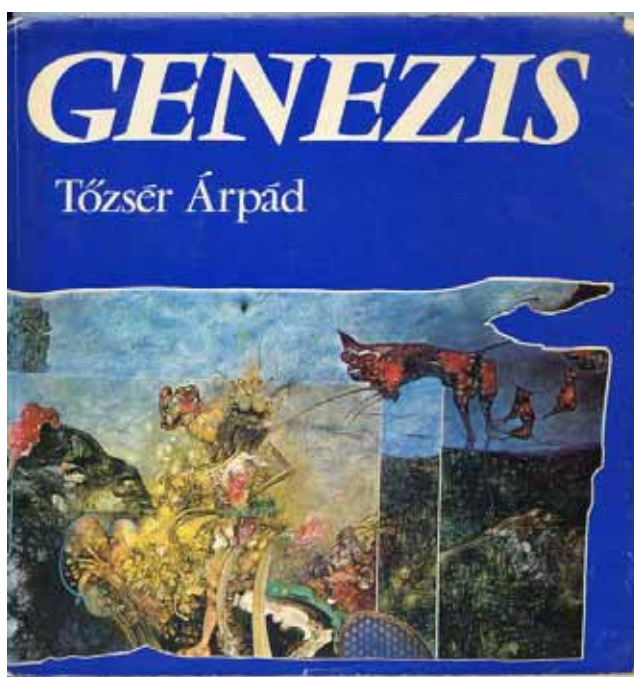
Egyszerű vázlat (Tózsér Árpádnak)

*„a tavirózsáknak nem érdemük
hogy a halak fölé nőttek“*

– emlékszem
így mondtad egyszer

anyák szülnek szerelmük után
mi értük lettünk
ők értünk maradtak
mindnyájan egyformák vagyunk

gyökerével él a fa
s a gyökér a fáért van
Rima Bodrog Ipoly is
eggyé lesznek valahol
(1976)

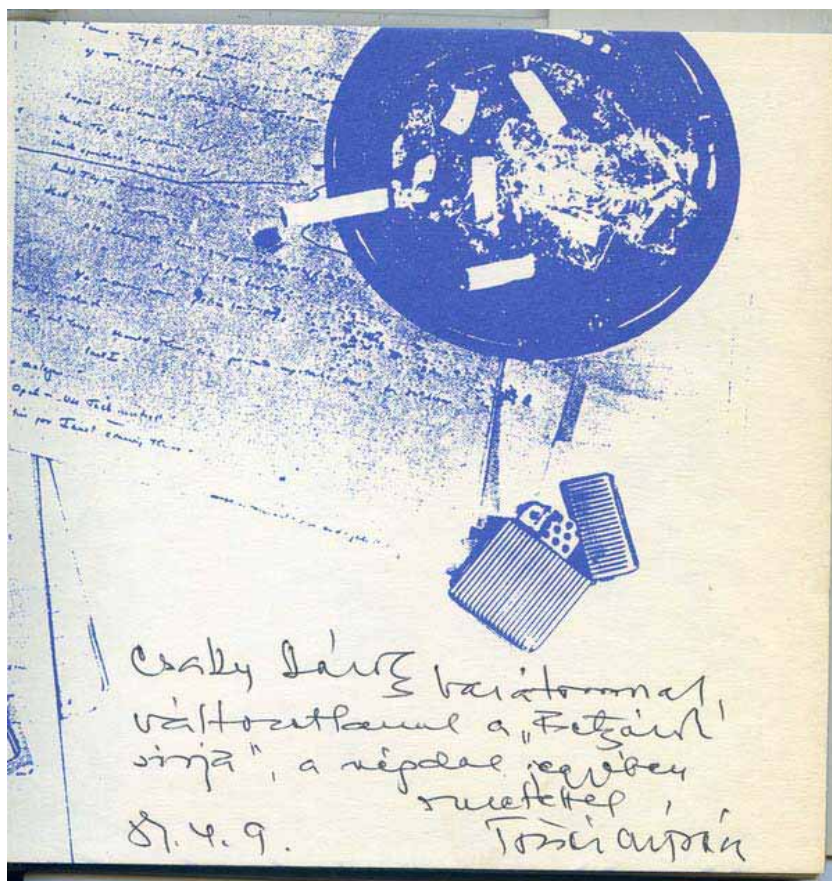

Tózsér Árpád kötete

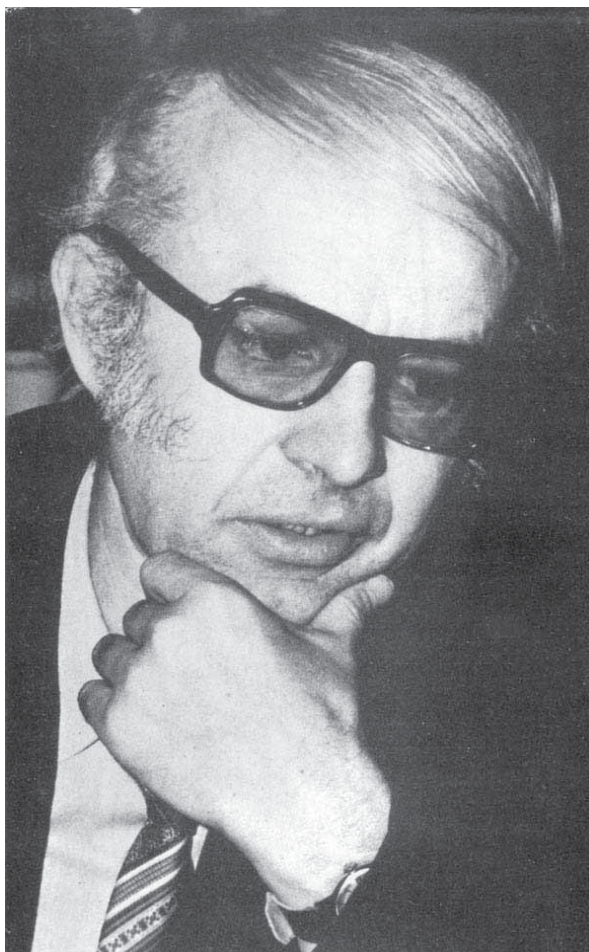
Elemzés helyett
(Péterfalai T. Á.-nak Pozsonyba)

És lett
belőled a vers
születtél általa
másodszor is
a mindenségbe
mert
vállaltad önmagad
ősidőig
mert emlékszel
emlékeidre
ködre
kőre
meg késre
emlékszel mindenre
amitől fájunk
és gyógyulunk

messzire
csak az mehet itt
tudod
ki visszatekint
s átlát
az utak porán
ki tarisznyáját kibontja
ha hétszer is áldott
urának asztala
(1982)

A dedikált kötet

Tózsér Árpád a Körök című kötete borítóján (Tóthpál Gyula felvétele)

Duba Gyula (1930)

Duba Gyula a *Magyar Köztársaság Csillagrendjével* kitüntetett, *Madách Imre-díjas Érdemes Művész*; író, közíró, esszéíró és szerkesztő. A felvidéki magyar irodalom kiemelkedő képviselője, egyik legtehetségesebb regényírója. A kisebbségi sorsba került magyarság élete az ő műveiben fogalmazódik meg a legerőteljesebben. A szülőföldi hűség megszólaltatója; *Vajúdó parasztvilág* című irodalmi szociográfiája az egyetemes magyar irodalomnak is kiemelkedő alkotása. Nagy regénye az *Örvénylő idő* is, melynek hatása alatt íródott alábbi versem.

Nekem földim is Duba Gyula, hisz szülőmgyém egyik községéből, *Hontfüzesgyarmatról* indult. Abból a híres gazdafaluból, ahonnan százakat deportáltak és telepítettek ki erőszakkal a második világháború után csak azért, mert magyarok voltak. Duba Gyulával több író-olvasó találkozáson vettem részt: bemutattam könyveit, készítettem azokból keretműsort stb. Az író mindig szívesen jött tájainkra: többször előadott az általam is szervezett nagykürtösi Madách-, illetve Mikszáth Irodalmi és Kulturális Napokon. A Madách Kiadó első embereként jó ismerője volt a szlovákiai magyar irodalomnak, s több tanulmánya, esszéje is megjelent.

Minden időben...

(Vázlat Duba Gyula regényéhez)

„Látod, olyan vagyok én is, mint a fák,
A földbe gyökereztem, nem mozdulhatok.
Ki kellene vágnod, ha elviszel.
De akkor már nem lenne gyökerem, mert az itt
maradna.
Hogyan élhetnék?
(...)
Maradjon az ember a helyén, ott maradjon em-
ber,
ahová gyökerei kötik.“

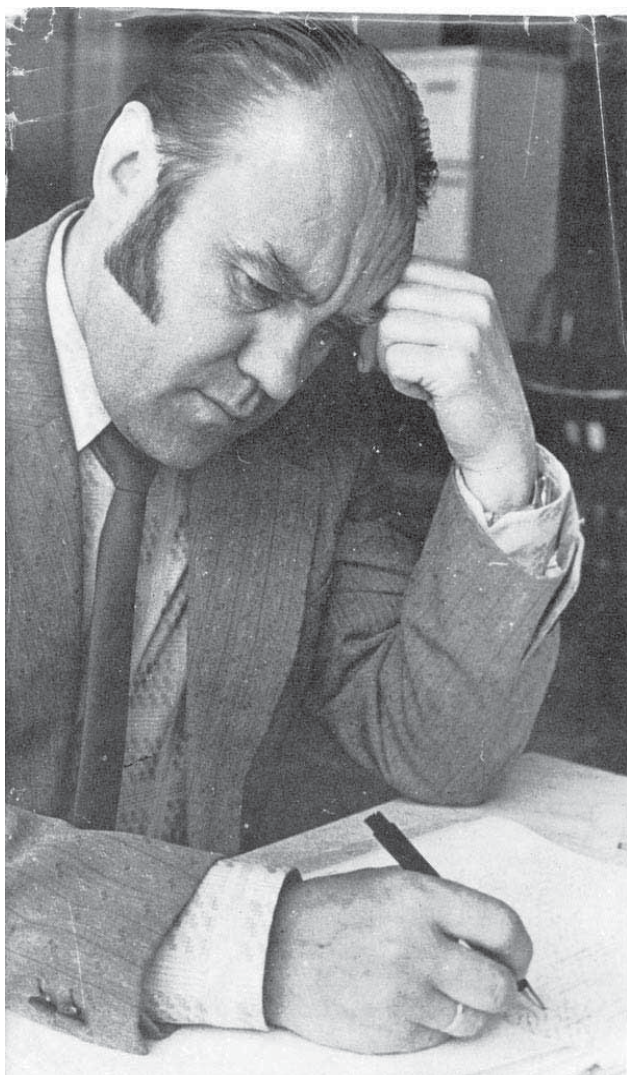
Ezeket mondta egykor Péter fiának
Nagybene Istvánné Füzesnyéken.
Az idő örvénylik azóta is egyre.
Csak a távolságok hunyászkodnak meg;
repülünk szárnyas gépeken,
ám még mindig visszatérünk,
mint a vándormadarak.
Megmerítkezünk emlékeinkben,
és álmodunk a változásról.

A bölcsők és temetők visszahívnak most is;
csermelyek csalogatnak,
nyugtatnak árnyékadó fáink.
S mi mondogatjuk ismét:
a holtakhoz sem lehetünk hűtlenek,
bár
hallgatnak
már,
akár
a gyökerek;

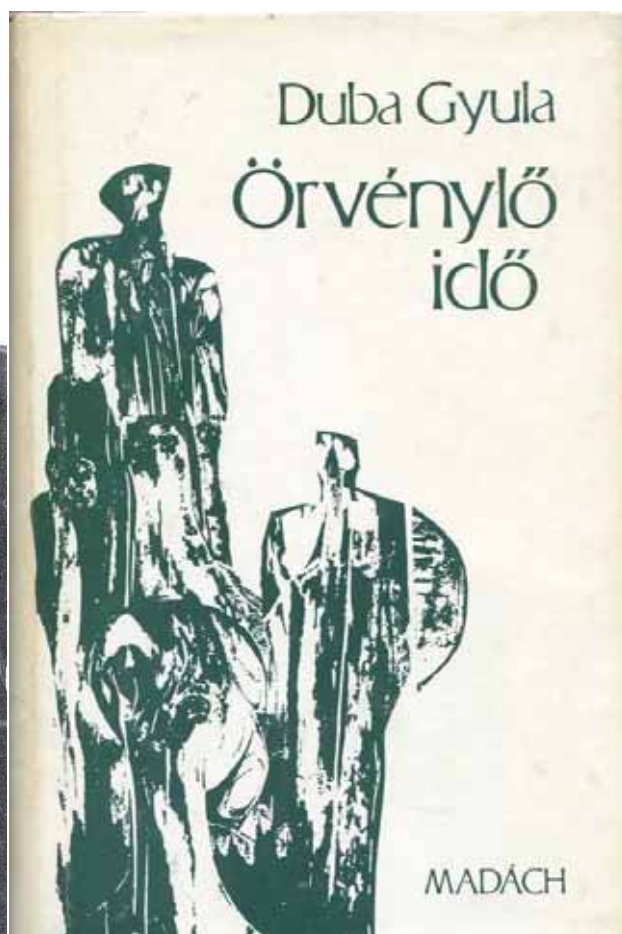
tán az imát is elfeledték,
de féltik örökké
a fentiek nyelvét.

Önmagukat meg nem adták,
csak porrá lettek az ősök.
Minket növesztenek így is,
mint zsenge növényt a humusz,
csermely a tengert,
gyökér a fát.
Mind
hátrahagytak
valamit:
a holtak életet és anyanyelvet
az utódoknak,
a múlt jelent a jövődőnek.

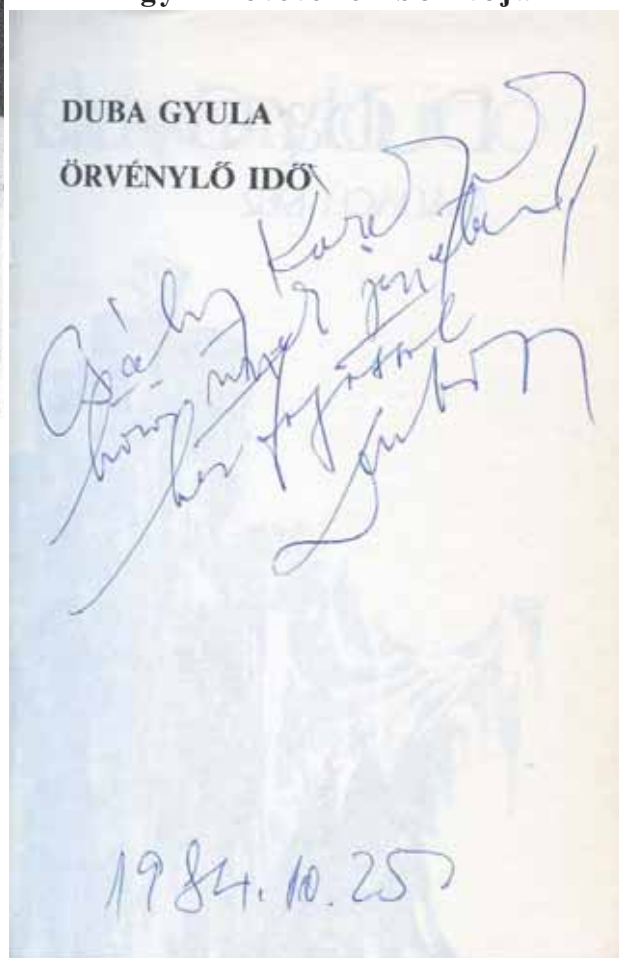
Az szülőföld azáltal teljesedik,
hogy el nem mozdítható.
De jaj,
ki
múltját megismemi
nem meri,
kinek kínos a kinőtt bölcsők ringatása,
csak magát árverezi
itt
el.
(1985)

Duba Gyula egyik kötete borítóján

Egyik kötetének borítója

És a dedikálás

Gyurcsó István (1915-1984)

Sokáig nem tudtam arról, hogy Gyurcsó István költő, kultúraszervező is szülőföldemről, a történelmi Hont megyéből indult egykor. A dél-honti *Garamkövesden* született, s a második világháború után elsőként jelentkezett verseivel a Csehszlovákiában akkor induló magyar lapokban. Több verseskötettel, riporttal s gyermekversekkel gazdagította a felvidéki magyar irodalmat. A szülőfaluja főterén álló szobra Nagy János alkotása, sírja pedig a község temetőjében látható. A jeles születésnapjára évente megrendezik Kövesden a *Gyurcsó István- napokat*.

Atyai barátommal, Pista bácsival Pozsonyban ismerkedtem meg, ahol ő a Csemadok KB (Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kulturális Szövetségének Központi Bizottsága) dolgozója volt. Mint irodalomnépszerűsítő, számtalan országos rendezvényen vettem részt, ahol ő pedánsan szervezte a dolgokat. Ott voltunk Kassán a Kazinczy- és Fábry-napokon, Komáromban a Jókai-napon, ahol ő mindig talált alkalmat és lehetőséget a programon kívüli, a hatalom által nem igen kedvelt összejövetelekre, vitákra. De a sokszor hajnalig tartó vitatkozások után is már kora reggel ébresztett, hogy még a műsor előtt elmenjünk az adott városok temetőibe, zezugos utcáiba; megtekintsük a jeles elődök síremlékét, a csodálatos épületeket, s szemügyre vegyünk minden emléktáblát.

Gyurcsó Istvánt is gyakran kísértem író-olvasó találkozókra, főleg színvonalas gyermekversei kapcsán. Mert az 1969-es fordulat után sokáig nem is publikálhatott a lapokban, s csak gyermekversekkel jelentkezhetett. Ezek aztán a felvidéki magyar gyermekirodalom gyöngyszemei lettek, melyek a felnőttek felé is sok rejtett gondolatot közvetítenek. *Csigaháton* című kötetének egyik költeménye ihletett az alábbi vers megírására.

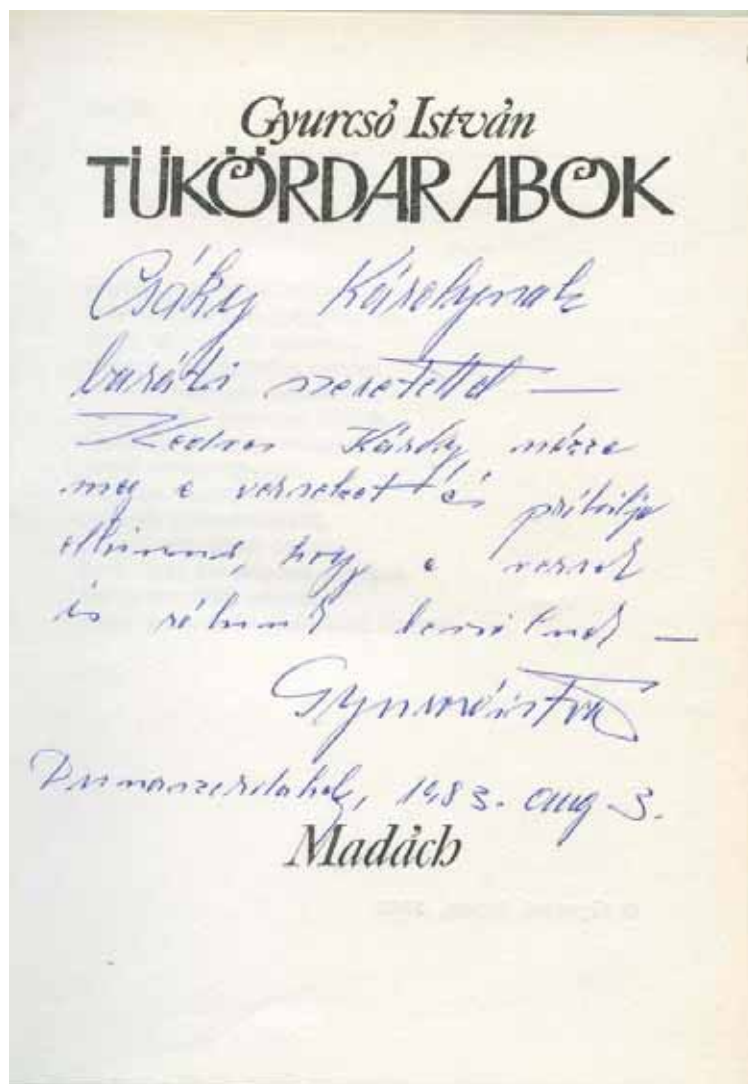
Kedvesináló

(Gyurcsó István emlékének)

Törött tü-
körben,
jaj,
hányféle arcot
látsz,
te töretlen
harcos?

Szólj valahogy,
szétszórt szavainkat
merre csipegeted?
Riadt nyájunk,
mondd,
megtérül-e újra?

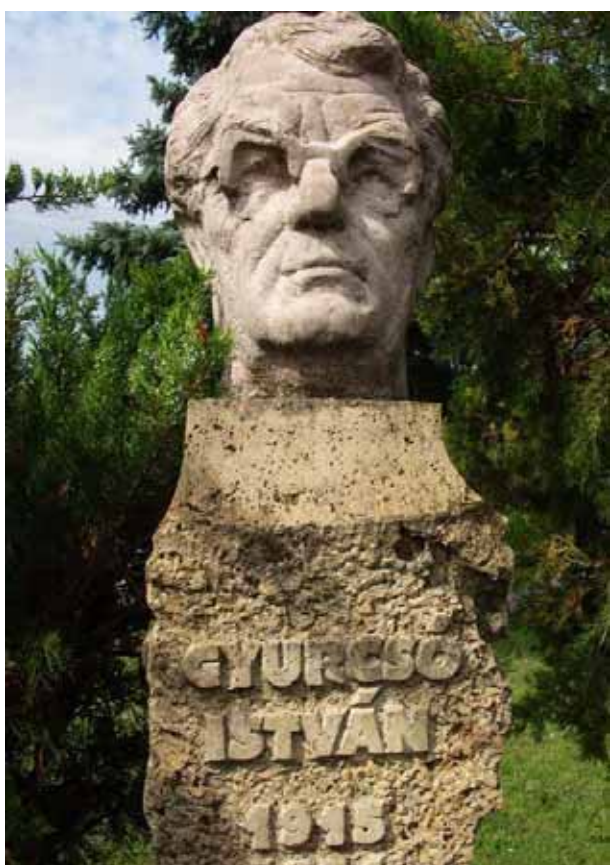
Csak még egyszer
hozd el hozzánk
mesebeli gombostűid,
hadd pukkasszuk
a felfújtt hólyagokat,
s kacagjunk
a fapofák
helyett.
(1985)

Egy dedikált kötete

Gyurcsó István síremléke (Csáky Károly felvétele)

Szobra szülőfaluja főterén (CsK)

Gyurcsó István (arch.)

Gál Sándor (1937)

Gál Sándor a felvidéki magyar irodalom sokoldalú, legtermékenyebb és legtehetségesebb képviselője. *József Attila- és Berzsenyi-díjas* költő, író, közíró, szerkesztő, kultúraszervező. Vele gimnazista koromban találkoztam először. Írogató emberkékként *Varga Imre* iskolatársammal (akiből később szintén tehetséges költő lett) figyelemmel követtük tevékenységét, nagyra értékeltük költészetét, amely üde és friss volt számunkra; formailag, gondolatilag egyaránt tökéletesnek tartottuk. Akkor, egy ipolysági író-olvasó találkozón első köteteinek egyikét, az *Arc nélküli szobrokat* dedikálta nekem Gál Sándor.

Munkássága később is figyelmem középpontjában állt. Gyakran recenzeáltam köteteit, egyik irodalmi színpadi összeállításomba pedig több versét is felvettem. Ugyancsak nagy hatással voltak rám prózai írásai. A *Liliomos kürtöket* és a *Mesét mondok, valóságot* című kötetait többször is elolvastam. Az utóbbi kiváló irodalmi szociográfia, a szülőfalu (Búcs) s a szülőföld pontos, élveztes rajza.

A folyó, mint szimbólum gyakran felbukkan verseiben, akárcsak a határon túli magyarság sorsának féltő gondja. Ez motiválta alább közölt versemet is.

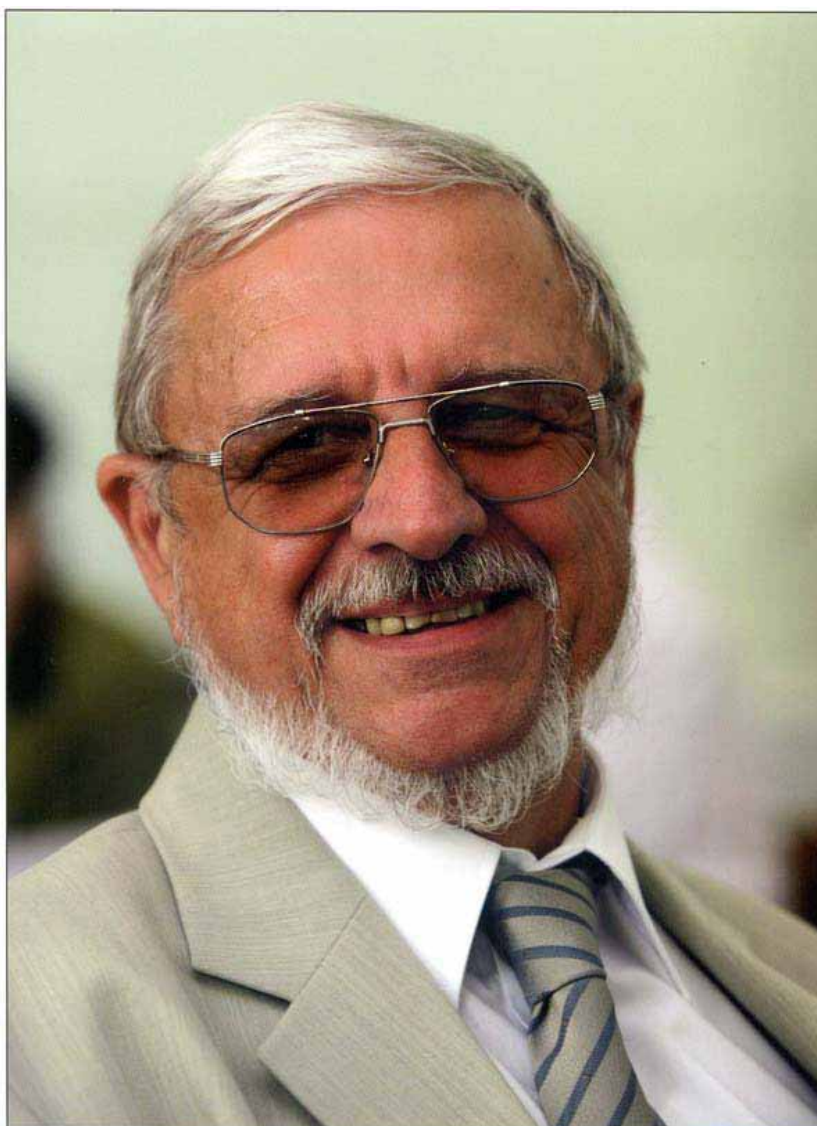
Táviratféle Gál Sándornak

a folyók
már megszülettek

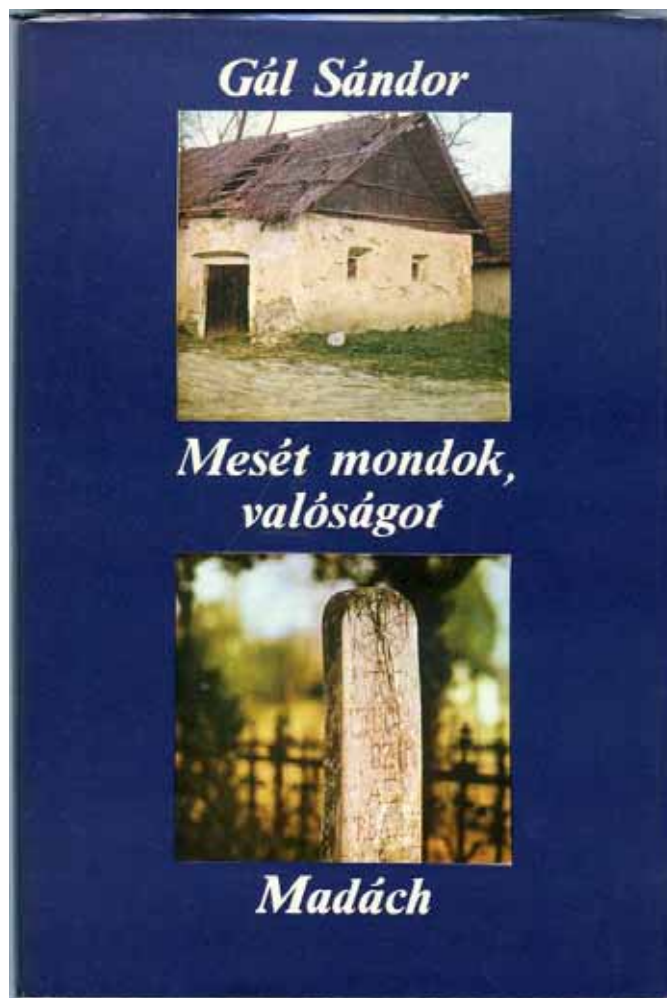
most nyelvünk alatt
szorong a tenger
valahogy
teljesedni
kellene hát

mert nem lehet
hogy cseppenként
felszívódjunk
vagy szétfolyjunk
mint mennydörgés után
a földre zuhant
felhők

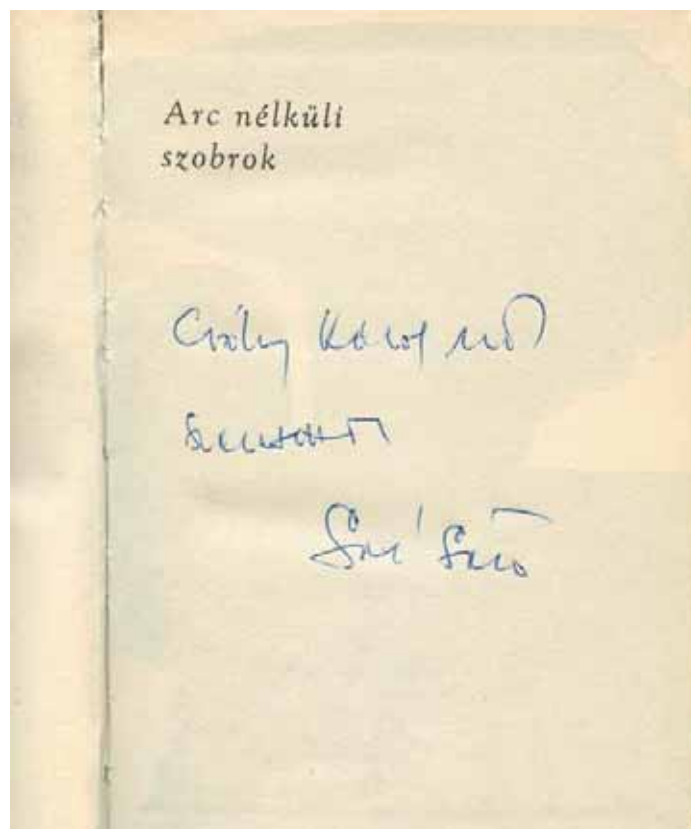
legyünk csak
partok közt szorongók
törvénytelenül is
medrüket mélyítő
forrásvizek
(1982)

Gál Sándor (Somogyi Tibor felv.)

Egyik kötete

Csáky Károlynak dedikálva

Koncsol László (1936)

Koncsol László, a *Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjének* tulajdonosa, a felvidéki magyar irodalom sokoldalú egyénisége, afféle poeta doctusa, reneszánsz műveltségű alakja. Kiváló irodalomtudós és esszéíró, aki nyelveket ismer, kitűnően zenél. Nagyszerű szerkesztő, műfordító, ráadásul alapos helytörténész. Kiemelkedő tanulmánykötei közé tartozik a *Kísérletek és elemzések*, illetve a *Nemzedékem útjain*. Gyermekverskötete, a *Vizesnapló* szintén nagy sikert aratott, akárcsak a *Diósförgepatonyról* írt monográfiái. Ő indította a *Csalóközi Könyvtár* rangos sorozatát.

Koncsol Lászlót az *Irodalmi Szemlében* ismertem meg, melynek hosszú időn át nagy tekintélyű szerkesztője volt. Félve mentem hozzá, de szelídségével és szerénységével, széles látókörével könnyen feloldotta a feszültséget; biztatott és bátorított. Néhány könyvismertetésemet le is közölte. Munkásságának, emberi tartásának hatása alatt született a *Változatok* című versem.

Változatok (Koncsol Lászlónak)

Csatlakozom hozzád
a csöndben:
vállalom zarándoklásaidat,
s visszamegyek veled
oda,
hol a folyók fakadnak.

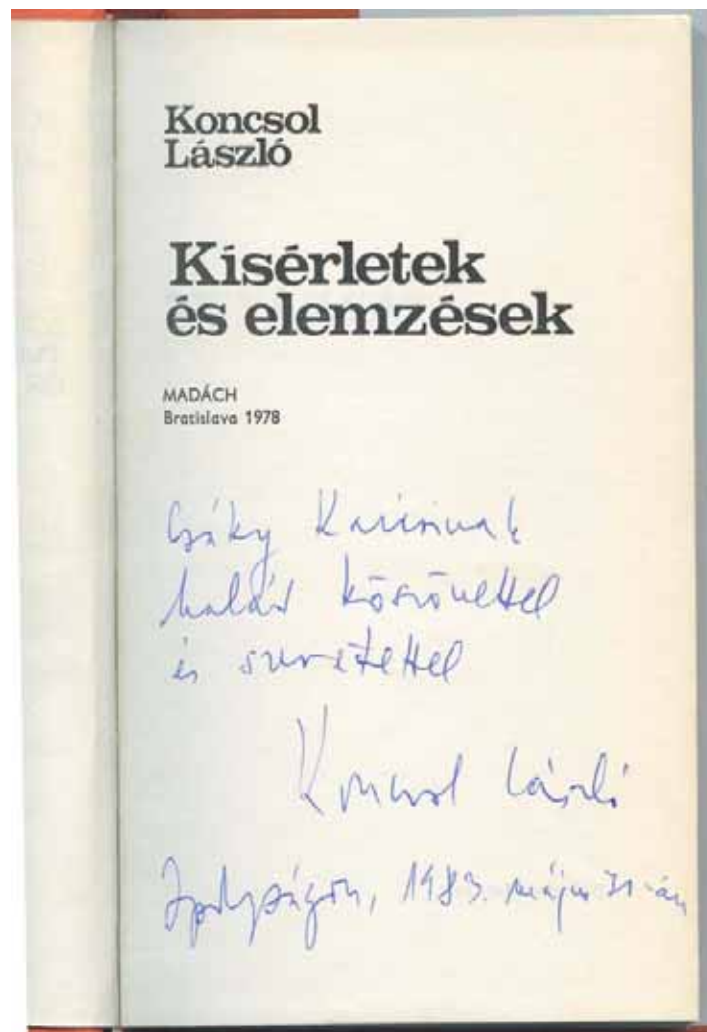
Először
arcomat mosom
gyökérölelésből feltörő
vízben.
Mosdótálam
két tenyerem
tisztuljon benne
születésem,
mint évenként
a tavasz.

Másodszor
megmerítkezem
némán
napfölkelte előtt
forrásunkban
– mely medvenyomból buzog –,
hogyan morogni merjek
sziszegők közt,
ha ellenségünk
nyakunkba szakad,
s vesztegetnek
idegen szavakkal
árulók és janicsárok.

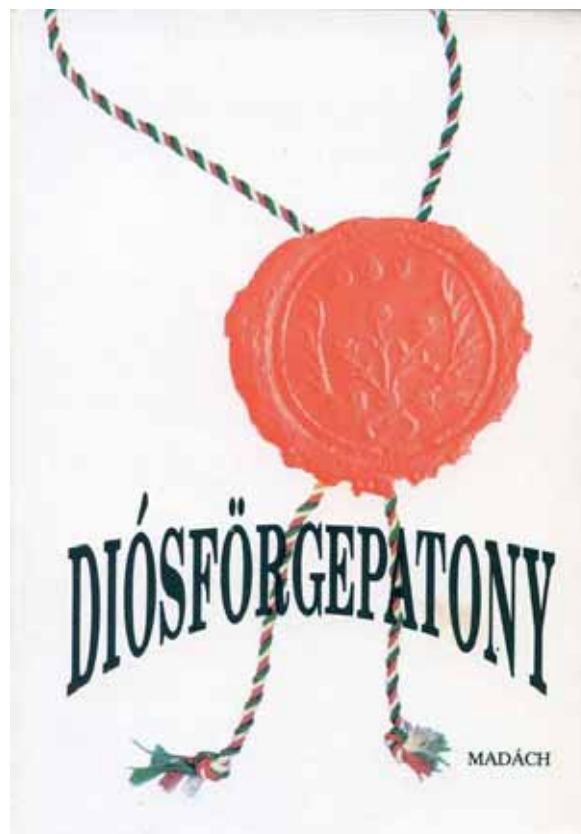
Harmadszor
harmatot szedek
harangvirágból,
és leszek
őszirózsaszírom,
ha felkél
a szél.

Utolszor
vizemet veszem
sziklarepedésből:
hidegnél hidegebbet,
hadd szokjanak
fagyhoz is a hangok.

Végül
vízcseppé válok
magam is,
kutamba folyok
a jég elől:
igyanak belőlem,
kik szomjaznak
a tél-
ben.
(1989)

Dedikált kötete

Helytörténeti kötete

Lezsák Sándor (1949)

Lezsák Sándor fiatal lakiteleki költővel és tanárral, a későbbi politikussal az 1970-es évek második felében ismerkedtem meg. Az ismerkedés pedig úgy kezdődött, hogy kezembe került a kecskeméti *Forrás* című irodalmi folyóirat egyik száma, melyben felfigyeltem Lezsák terjedelmes írására, a *Homo Nyüzsgő* című vígeposztra. A művet színpadra alkalmaztam, s az akkor jónevű ipolyhídvégi *Madách Imre Irodalmi Színpaddal* bemutattuk Füleken, a Jókai-napokra készülő irodalmi színpadok elődöntőjén. A zsűri akkor politikai megfontolásból egy másik összeállításunknak adott csak zöld utat, ám megengedte, hogy majd a Lezsák-darabot is bemutathassuk Komáromban, de csak éjszaka, műsoron kívül. A darabnak így is nagy sikere és visszhangja lett.

Lezsák Sanyi maga is eljött a füleki döntőre, s nyomban barátok lettünk. Lakitelekre is meghívta a csoportot, velem pedig hosszú éveken át levelezett. Ő vitt el engem *Buda Ferenc* otthonába, illetve műhelyébe is, dedikáltatta nekem *Juhász Ferenc* kötetét stb. Lakitelek már akkor egyik fontos központja volt a bontakozó ellenzéknek, a másképp gondolkodó magyarságnak. Megkaptam a nagy *Illyés-találkozó* hanganyagát is, s még sok-sok fontos hír, írott anyag érkezett hozzám Lakitelekről. A nemzet sorsának féltése, Lezsák bátor kiállása, s a hajdani lakiteleki találkozások hatására született az *Üzenet* című versem.

Üzenet

(Lezsák Sándor barátomnak)

Olvasom, barátom,
harmadszor is
híradásod
Julianus
utolsó útjáról.
Jelentem neked:
értjük még a szót,
mit örökségül kaptunk
kilovaglás előtt.
Üzenj hát gyakran,
s kérdezd magyarul:
mennyit ér az anya-
tej s a szülő-
föld e mesterkél
világban.

Kérdezd meg újra:
a lobogás fönt mire jó,
ha vagyon
a bölcső tájékán
súly- és bizonytalanság.
Látod,
országok tolongnak megint,
és nyelvek cserélődnek.
Mondd: melyik
fájdalmasabb nekünk.
Most már mindegy,
hol a hazánk.
A kör sugara
változhat bár,
de a mag el nem veszhet.
És marad még vér is
az „orcapiroláshoz“.
(1988)

A fiatal Lezsák

Lezsák Sándor
Fekete felhő, teafű

Magvető Kiadó

Verseskötete

Lezsák Sándor
Békebeli Éjszaka

Csáky Károlynak,
kedves feleségemnek,
a borsói navarist könyvvel,
sör mellett: Lezsák Sándor

Ladri télen, 1983. november 10.

KOZMOSZ KÖNYVEK

Dedikált kötete

HORVÁTH ÖDÖN

versei

Tapogatódzások

Óvatosan csak az ujja hegyével
tapogatja le, amit lát az egyre
szűkebb térben. Megejti, milyen ferde
a legtöbb sík, és különösen éjjel,

ha sötét van, lesznek furcsák a tárgyak.
Olyankor bátrabban simítja végig
felületüket, bár a komor árnyak
körvonalai feszélyezik; félig

úgy tűnnek, mintha valóságos formák
lennének. Akkor, mint a csiga csápja,
ujjai visszahúzódnak öklébe,

ám ebben nincs semmi titokzatosság;
az üresség és a csönd fontossága
nyilvánul meg s egy hang eshetősége.

Taposómalomban

Zűrös napok után nyugtalan éjek
suhannak a nagy semmiségbe. Várjuk,
hogy révbe jussunk, és gyermeki álmunk
beteljesülhessen, hogy kéz a kézben

oda érkezhessünk, ahová vágytunk.
Az értünk jövő Béke fénykörébe,
a visszavonhatatlan messzeségbe,
ahol nyugalom vár és szép halálunk.

De egyre jobban halasztódik minden,
a viharban szélcsendre nincs kilátás;
csak hajsza van, hogy végleg megőrjítsen,

csak rémálmok, hogy zokogva ébredjünk.
Már elviselhetetlen a fejfájás;
hiába minden, hiába keseregünk.

Téli viharban

Fenn az ég szürke. Lenn a fák még barnák
és nyugtalanok; vad szél rázza őket.
Február vége van. Ma a felhőket
is elúzta a komor egyszínűség.

Hideg van. Szokatlanul hideg. Szükség
van meleg kabátra, sapkára, sálra,
s gyors lépteimre, nehogy lecibálja
rólam a szélvihar dühe egy nem várt

pillanatban ruháimat, s itt álljak
először dideregve majd megfagyva
egy málladozó pesti háznak dőlve

mozdulatlanul, mint közismert öre
a Pompeji kincstárnak, akit halva,
vulkánhamuba temetve találtak.

Történelmi leckék

Száz csatakígyó röppen. Egymást ölve
hadakozik a két elszánt ellenség.
Egymást csonkítva, átszúrva, ledöfve.
Talán felismerjük. Ismert jelenség.

Lovak ágaskodnak, vagy jobbra-balra
nyargalnak; gazdájuk lóg a kengyelről.
Karja hiányzik vagy átlóve torka.
Maga sem akart tudni kegyelemről.

Ugorjunk néhány századot előre:
mint bábuk hullunk a géppuskazajban,
fejünk sisakban pattan le a földre,

törzsünk, nyak, láb, kar százezer darabban
repül fel az égbe: robbant a gránát,
egy kéz éppen a templomtornyon száll át.

HÖRÖMPŐ GERGELY

Gyertyaláng

Nagyapa hallgatta a rádiót,
az asztmás, vén készülék recsegett,
de megértettük mit beszélnek
a hírekben az emberek.
Öreg rádió, átélte már
valaha a nagy árvizet,
pedig ellepték őt derékig
iszapok, mocskok, szemetek.
Történelmünk is sok-sok árvíz
-de mindig jönnek jobb napok.
A gyertya lángja, mint egy tündér,
táncolgatott és lobogott.

Karácsonykor, ha este énekeltünk,
kint vastagon terült a hó,
mikor átéreztek azt, hogy
nem elmúló, ami jó,
mikor apánk a gyertyát meggyújtotta,
együtt volt a kis rokonság,
angyali szármysuhogással
leszállt közénk a boldogság.
Megáll az idők teljessége
-felejtünk múltat, holnapot...
A gyertya lángja, mint egy tündér,
táncolgatott és lobogott.

Diósjenőn, tavaszi reggel
elmélkedtem az irodában,
gyertyát gyújtottam kora reggel
a papírszagú félhomályban.
Aztán valahogy úgy maradt.
Mikor a templomból bejöttem,
ott égett az íróasztalon,
a déli verőfényben.
Égett a láng itt, mint ott a lélek,
emlékek milliója elfogott...
A gyertya lángja, mint egy tündér,
táncolgatott és lobogott.

MARUZS ÉVA

Emberek és idegenek II. rész

HÉTKÖZNAP A GÉP MELLETT

„Nem úgy van már, mint volt régen:
Nem az a nap süt az égen...”

Detti kegyetlenül hamisan, de tele torokból énekelte a régi dalt. Nem is tudta, hol szedhette föl. A Szent Hálóról biztosan nem. „Népdal” vagy micsoda. Lehet, hogy kicsit perverz dolog ilyesmit énekelni? Lehet. De úgy sem hallja senki. És most jó kedve van.

Ezek a nap legszebb pillanatai. Véget ért a munka, az ellenőrző műszerek bámulása hat kegyetlenül unalmas órán át. Ha legalább közben kalandozhatna a Szent Hálón! Nézhetne egy filmet... Nem nagy ügy megosztani a képernyőt. Vagy akár venne egy másik monitort is. De nem! Azonnal észreveszik az Ellenőrök, ha valaki nem *csak* a műszereket csodálja, ha nem avatkozik be másodpercek alatt. Hogy mit csinálnak azok a műszerek? Ki tudja! Valamit nyilván ellenőriznek, azért kell a sávon belül tartani a mutatóikat. Mi meg a műszereket ellenőrizzük. Minket pedig az Ellenőrök ellenőriznek. Lehet, hogy őket is ellenőrzik? Juj, micsoda perverz gondolat! Ők a mi Ellenőreink. Ilyen a világ. Nyilván van valami értelme, ha már így alakult.

De most vége, irány a fürdőszoba, utána pedig a valódi Élet! Mit is kéne ma csinálni?! Először persze ebédet rendelni, de utána... Utazzon Velencébe? Annyira egzotikus az a város... Főleg azért, mert még vannak benne turisták. Képesek kint járkalni az utcákon! Az ember természetesen elítéli az ilyen perverziót, de azért jó nézni. Különösen akkor, ha tudod, hogy te biztonságban vagy. Nem, ma valami más kéne. Egy kis vásárolgatás a Szent Hálón? Nem, már megint fogy a pénze. A várkert a medencével... Nem. Szexről most szó sem lehet! Akkor menjünk sárkányrepülőzni? Egy jóképű oktatóval... Ejnye! Oktató nélkül. Jó, ez rendben is lesz.

Detti visszaült a Gép elé, de most nem undorral, mint reggel. Most a fotel is puhábbnak tűnt, a szűrt fény is kellemesebbnek. Biztos, ami biztos, elmondott egy röpke imát a Szent Hálóhoz, bár állítólag butaság, de szintén állítólag nem árt imádkozni, mert... Nem, most nincs kedve ezen gondolkodni, bár tény, hogy az imát is a Szent Hálón találta. Nos, lássuk a teendőket! Először is a Csibefalatok következnek. Már itt is a honlapja, rutinosan megy az ebédrendelés, fizetés, még jó étvágyat is kívánnak, és már koppan is a csőpostában az ételtartó doboz. Gyorsak. Valahol közel lehetnek. Egyszer már meg kéne keresni a Csibefalatokat a város virtuális térképén. Különben mindegy. Nem fontos, hogy hol vannak.

Fél kézzel az érkezett gyorskaját tartotta (a szája elé, de minél messzebb a billentyűzettől), másik fél kezével már a postáját bontogatta. Reklámok, majd később végigtanulmányozza. Na végre, ez Aiko, a japán barátnője. Legalább fél órát elcsevegett a két lány. Detti ugyan kizárólag az anyanyelvét tudta, no meg természetesen a Gép-angolt, de maga a Gép szolgálatkészen fordított nekik egyikük anyanyelvéről a másikukéra. Jó, időnként vissza kellett kérdezni. És időnként Aiko is visszakérdezett. (Nyilván ő is csak az anyanyelvét tudja.) Mindamellet jóízűen és folyamatosan beszélgettek, ez a lényeg, bírálatnak pedig még gondolatban sincs helye.

Aiko ma furcsát kérdezett. Hogy Detti miért Detti? Milyen név ez? Miért olyan gyakori? Kitől kapta? Detti csak kapkodta a fejét. Milyen név? Nem tudja. Tény, hogy az ő korosztályában minden második lány Detti. Nyilván divatnév volt akkoriban. Nem jelent semmit, azt hiszi. Valami becenév volt. És persze az anyjától kapta. Ezen aztán Aiko kiakadt. Juj, Detti ismerte a szüleit? Micsoda perverz világ! Detti alig tudta kimagyarázni magát. Dehogy ismeri őket! Éppen csak a nevét az anyja adta, mert így szokás. Igen, régen volt olyan, hogy a szülőket ismerni, sőt tisztelni kellett, de hogy miért, el sem tudja képzelni. Összekalapálták őt, az anyja megszülte, slussz. Mi van ezen olyan tiszteletre méltó?! De Aiko

még mindig fintorgott egy kicsit. Neki a Gép adta a nevét is. Jó, hát anya szülte, ez tény, de nagyon utálatos tény. Igazán kitalálhatnának már valamit végre, valami sterilt és megnyugtatót. Borzalommal gondol arra, hogy majd esetleg neki is szülnie kell. Ebben aztán tökéletesen egyet is értettek a barátnők.

Detti elbúcsúzott, mert nagyon vágyott már a felhők fölé. Bekapcsolta a lakás riasztóit, hogy semmi és senki ne zavarhassa meg. Nem valószínű ugyan, hogy valami perverz alak éppen hozzá jönne, a lakást pedig a Gép hiba nélkül működteti, ez csak olyan idejétmúlt, logikátlan aggodás lehet, de azért biztos akart lenni a zavartalan nyugalomban. Bekapcsolta a virtuvekkert is, mert estére... Ó. a fene egye meg! Aztán hátradőlt a fotelban, berakta a Gépbe a kissé már kopott lemezt, fejére tette a sisakot, kéjesen behunyta a szemét és kapcsolt.

A sziklák elég lassan repültek el alatta. Kivehette a repedéseket, a fűcsomókat, néhány sütkérező gyíkocskát is. Majd mélyebb völgy következett, aztán kiért egy napfényben fürdő búzatábla fölé. Micsoda különös, perzselt illata van, gondolta. Hirtelen dőzsa érzése fogta el: itt már volt. Nem létezik, ma próbált először egyedül szállni. Hogy is mondta az oktató? Megkereste a termiket, feljebb emelkedett és az oktató jutott eszébe. Az a huncut, kétértelmű félmosoly... De nem, most nem szabad az oktatóra gondolni, most figyelni kell, hogy tartani tudja a magasságot. Már teljesen elmúlt a kezdeti szorongása, csak nagynéha, rohamokban a tériszony tört rá, de erre sem szabad gondolni, el kell zavarni, eldugni agya leghátsó csücskébe, oda bezárni... Így, és most újra a repülést élvezni, az újra elburjánzó természet képét. Lám, milyen jót tett a természetnek, hogy az emberek megfogytak és bezárkóztak! Nincs autóbúz, az utak megrepedeztek és fűcsomók ütötték ki rajta kis zöld fejüket, a szántóföld csupa bokor, alig van még olyan búzatábla, mint az előbbi, de itt is van termik, a fütenger fölött, hát szálljunk, repüljünk, halihó!

„Nem úgy van már, mint volt régen:

Nem az a nap süt az égen...”

Detti megint tele torokból énekelt, és bár továbbra is hamisan adta elő a dalt, most mégis átérezte, hogy csakugyan mennyire változik a világ; hogy az öregek a Szent Hálón mindig sápítóznak és bezzegelnek, az erkölcsöket emlegetik és emlékiratokat publikálnak, de öneki milyen jó, milyen nagyszerű így az élet, nem is akarja tudni, mi volt régen, mit siratnak örökké az idősebbek.

A szárnyaló, nagyszerű érzést kegyetlen csörgés vágta félbe. Detti reflexből villámgyorsan kikapcsolta a Gépet, mert még virtuálisan is utált lezuhanni. Lelkileg így is lezuhan. Mi a csudának kellett felhúzni azt az átkozott virtuvekkert!? Ja... Ó, a fene egye meg!

Detti elkeseredve tette le a sisakot és indult felkészülni a vendégfogadásra. Hiába, ma párzónap van. Ó, undor, UNDOR! Hogy nem tud ilyenkor jönni a menszesze! Akkor most nyugodtan odaüzenhetne annak a szerencsétlen Bencének, hogy maradjon otthon. Nem is rossz tipp! Nem, nem lehet. Ezt már a múlt alkalommal eljátszotta. Gyanús lesz... Jaj, pedig de utálja az egészszet! Be kell engedni valakit a steril, megbízható, testre szabott kis otthonába, és akkor még párosodni is kell vele, pedig nem ért hozzá, szörnyen nem ért hozzá az a szerencsétlen, hogyan lenne jó öneki, Dettinek. De még ez az egész szörnyűség is hagyján, csak ne lennének annak a rémes Bencének örökké perverz ötletei. Beszélgetni akar, de nem ám a Szent Hálón, hanem szemtől szemben. Csókolózni akar. Lelki kontaktust akar. Detti nem is értette, micsoda elavult, bizarr szövege tud Bencének lenni. Undorító!

És Bence eljött, és elkeserítő volt, mint mindig. Elfogta a teret Detti tulajdon kis lakásában. Férfiszaga volt. Virágot hozott! Virágot, pedig csak párosodni akart. Annyi esze természetesen nem volt, hogy megbízható, steril selyemvirágot hozzon, nem! És persze megint beszélgetni akart. Detti nagyon hamar észhez térítette a kelletlen morgásokkal, amit válasznak szánt. Egy nő mindig éreztetni tudja azzal a férfival, ha nem helyesli a viselkedését. Bence is meghunyászkodott és bár még mondott néhány buta és nem helyénvaló bókot Detti hajáról meg sminkjéről, azért végül röviden és szinte kelletlenül elvégezte a párosodást. Detti megkönnyebbülten pattant le a heverőről és rohant a fürdőszobába, hogy a férfi utálatos érintésének minden nyomát kívül-belül lemossa magáról. Titokban remélte, hogy Bence el is tűnik, amire visszatér. Hát nem tűnt el. Sőt, mire vetemedett! Megkérte Dettit, hadd aludjon nála. Dettinek ettől a felháborító disznóságtól aztán végképp elfogyott a béketűrése! Mindenféle perverz alaknak elhordta azt a szerencsétlen Bencét, és világosan értésére adta, hogy a következő ilyen fajtalan ötletnél fel fogja jelenteni. Ha csak annyit ér el, hogy mást jelöljenek ki neki pározótársnak, már attól is könnyebb lesz az élet, de nagyon reméli, hogy Bencét számúzik is, valahová a Gép határain kívülre, mert egy ilyen perverz alak oda való.

Bence leforrázva kullogott el. Ha Dettinek szerencséje lesz, a következő párnánapon el sem jön.

Detti végre visszaülhetett kedvenc karosszékébe. Jól elhelyezkedett, tudta, hogy holnap reggel ott fog felébredni. Beállítson egy álmot is? Mindenesetre jöhet a sárkányoktató! Nem, inkább a várkert, a medencével meg a vár urával! Detti kicsit elképedve állapította meg, hogy ez a lehetetlen, perverz alak... hát, szóval... felizgatta. Nem kóros ez? De aztán elővette kedvenc, rongyos borítójú lemezét, fejére húzta a sisakot és bekapcsolta. Végre jöhet az igazi, amiért élni érdemes, végre jöhet a virtuszex!

A SZOBOR, AKI NEM AZT SZÉGYELLTE

Mottó: Nem bántja a szemét?

FigyeljeteK csak, hogy jártam a múltkor! Úgy kezdődött, hogy belémcsapott egy meteor. Amikor magamhoz tértem az ijedségből, akkor legelőször alaposan megátkoztam annak a nyavalyás, világcsavargó meteornak a lilaszoknyás anyukáját, azután végigfuttattam az Agyon az ellenőrző programot. Tulajdonképpen nem volt nagyobb baj. Hála a nagy Kozmosznak, a levegő, víz, élelem mind működött. Több ponton is megsérült a burkolat és - mint mindig - befuccsolt a rádió. Éppenséggel tudta a Központ, hogy merre tekergek, mert a baleset előtt fél órával küldtem el az utolsó jelentést. Az okos válaszukat viszont már nem hallottam, és persze másnap már nem tudtam jelentkezni. Ilyesmi megesik a felderítőknél. Baj, de csak nekem. Tudjátok, hogy a Központban csak egy hét múlva kezdenek el aggódni a drágák. Ott törtem a fejem, hogy most mit csináljak. Mindent meg tudtam volna javítani, ha valahová letehettem volna a kasztnit. Addig viszont nem vehettem le az ürruhát. A szkafander életben tart, amíg a kiegészítők ki nem fogynak, készlet pedig volt bőven. Maradt a feladat: le kell szállnom valahová. A legközelebbi alkalmasnak tűnő bolygó olyan hat napi járásra volt. A Központig harminc nap repülés, a bolygóig hat. Úgy döntöttem, hogy közelebről megnézem azt a bolygót.

Az első két nap semmi baj sem volt. Bár a „semmi” talán túlzás, igazában azonban csak kis undok apróságok jöttek elő. Egy úrhajós ilyesmi miatt nem nyüszít. Hiszen ti is tudjátok, hogy annak idején tulajdonképpen a túlélést tanultuk és gyakoroltuk a kiképzésen. A nyavalyás életünk őriztetését. Ehhez képest csak kellemetlenségek történtek.

A harmadik napon elromlott a helyzet. Nem, semmi nem ment tönkre, csak éppen piszkosul szorított az ürruha. Nem is a szkafander, hanem az alatta lévő trikó. Előbb a hónom alatt, aztán az ágyékomnál, végül a bokámnál is. Próbáltam megigazgatni, na de ürruhán keresztül? Vastag kesztyűvel? Mit mondjak, nem ment. A fészkelődés csak pillanatokra hozott enyhülést. Még álmomból is folyton felriadtam a szorításra.

A negyedik napon úgy ébredtem, mintha kicsavartak volna, de... nem szorított! Örömöm pontosan öt másodpercig tartott. Akkor ugyanis viszketni kezdett a hátam közepe. De nagyon. Mintha huszonöt sárkefével keresztezett hernyó tartott volna ünnepi felvonulást a gerincemen. Hozzáférni nem lehet, az ürruhában vakaródnál nem lehet, az ürruhát levenni nem lehet, mosakodni meg aztán végképp nem lehet! Majd megvesztem! Megpróbáltam hozzádörzsölni valamihez szegény hátamat, ettől letörött az italadagoló csapja. Úgy megijedtem, hogy amíg meg nem javítottam a csapot, addig nem is korzóztak a hernyók. Még csak ez hiányzik, egy szeszély miatt szomjanhalni! Tudtam, hogy az ürruha trikója nedvszívó, amennyire lehet, tisztán tartja a bőrt, tehát csak ideges tünet lehet az a viszketés. Vagy ki tudja? De akármi is, le kell állítani a viszkétést! Előkapargattam minden tudományomat, amit hajdan az önszugesztíóról felszedtem. Meggyőztem magam, hogy nincsenek hernyók, nem is viszkethet a hátam közepe. Fizikai képtelenség, hiszen a trikó lágyan simogatja.

A meggyőzés sikerült. Amikor felmerültem a tudatalattimból, egyáltalán nem viszkett a hátam. Annál jobban a mellem és a nyakam.

És ez így folytatódott még két napig. Bármit csináltam, állandóan több ponton viszketttem. Vakaróztam, fészkelődtem, igazgattam a ruhámat és majdnem megőrültem. A meggyőzés nem használt. Az összes többi sem. Már mindenem viszkettett, sőt fáj. Már nyüszítettem kínomban.

Szerencsére a bolygó egyre közelebb került, míg végül leszállhattam. Ellenőrző program, jaj, te jó

Kozmosz, még ezt is ki kellett bírni! Imádkoztam, hogy legalább jó bolygót adjon nekem, mert belepusztulok már az űrruhába!

A Kozmosz megkönyörült rajtam. Belélegezhető levegő, semmi mikroba, iható víz, meleg, hát mi kell még? Kirohantam az űrhajóból és ledobáltam magamról mindent, de mindent! Kiderült, hogy már csupa seb a bőröm. Szétnéztem, hol van itt víz.

A szétnézés furcsa eredményt hozott. Le is ültem a meglepetéstől.

Minden villódzott. A talaj homokosnak tűnt, de rengeteg színes csík villant rajta ide-oda. Odébb gyeplátszott, még odébb erdő. Első ránézésre normális erdő. Csak éppen nem volt határozott körvonala, a színe olyan volt, mint egy impresszionista festmény, és az egyes fákat nem tudtam megkülönböztetni, bárhogy meresztgettem a szememet. Akkor megláttam a patakot. Indultam végre - végre! - megfürödni és nem érdekelt az egész elmosódott világ.

A pataknál ért a következő meglepetés. Ilyet a nagyapám sem látott! A patak partja mozgott! Rezgett, mint egy megpendített húr. A víz is villódzott. De nem úgy ám, mint a normális földi víz a napfényben! Csak bámultam. Lehet az idegen Nap fénye az oka? Nem, a fény kellemes volt. Megnyugtató. Otthonos. De a víz! Mintha csíkok rohanganáznak benne. Ó, bántam is én! Víz! Mosakodás! Gyerünk! Legalább félórát pancsoltam, szappanoztam, samponoztam, prüszköltem.

Egyszerűen elmondhatatlan az a kéj, amit akkor érez az ember, ha végre tiszta a bőre! Szépen bekengettem gyógykenőccsel a sebeimet, aztán nekiugrottam a mosásnak. Csak dörzsöltem, dörzsöltem a trikót a jó kis mosókrémekkel, csak öblögettem, újramostam, minden mérgemet és viszketésemet beleadtam abba a mosásba! Habtisza lett az a gyalázatos trikó! Kiteríteni csak az űrhajóból kihozott állványra tudtam, mert ebben a villódzó világban egy szilárd bokor sem látszott.

Most aztán tiszta voltam, a ruha sehol sem bántott, merthogy föl sem vettem magamra, nekiálltam hát a javításnak. Belemerültem a munkába, csak órák múlva fékezett le a fáradság. Kiderült, hogy tíz óra hosszat hajtottam, de sötétedésnek semmi nyoma nem volt. A Nap ugyanott állt. Hirtelen ráébredtem, hogy ez nem a Nap. Úgy látszik, nagyon lassú a bolygó tengelyforgása. Vagy esetleg egy oldalával fordul a napja felé? No, én azt sem bántam, mentem aludni. A sok olajos rongyot, üres vegyszeres flakont ott hagytam, ahol leest.

Világosban aludtam el, világosban ébredtem fel, a Nap ugyanott állt. Mennyi lehet itt a tengelyforgás? A rádióm már működött, gyorsan leadtam a szokásos jelentést. Persze, rákérdeztek, hol jártam egy hétig. Elmondtam. Kifaggattak, mi baja a bőrömnek, azután utasítottak, hogy derítsem egy kicsit fel a bolygót, ha már úgymint ott vagyok. Mit lehet egy nap alatt felderíteni? De a paranccsal nem szabad vitatkozni, mint ismeretes.

Még mindig csupasz voltam. A trikó már száraz volt, viszont a sebeim még nem gyógyultak be. Úgy döntöttem, nincs itt senki, nem öltözöm fel. Reggeliznem kell, mosakodni, utána elindulok.

A reggeli persze konzerv volt. Jaj, de untam már a pépeket! Az üres konzervdoboz szépen kacszott végig a víz színén, majd lesüllyedt. Indultam mosakodni.

A patak nagyon meglepett. A partja most is mozgott, de a víz... Nem volt benne csík. Teljesen normális víz volt. Csak a felszínén villódzott a fény, csak a part rezgett, de... mintha kihalt volna. Marhaság, gondoltam. Tegnap rosszul láttam.

Megmosakodtam, bekentem a sebeimet. A kiürült tubust labdává gyúrtem, nagyokat rúgtam belé, úgy ballagtam az erdő felé. Az erdő más lett. Rezgett, mozgott, de kisebb lett. A lábam körül, a talajon is kevesebb a rezgő, rohanó csík. Érdekes! Eltapostam volna? Lehetetlen. Mire én a lábamat mozdítom, már el is villant. Nem, eleve érzékcsalódás lehetett. Hiszen piszkosul fáradt voltam az érkezéskor. Tegnap, vagy mikor.

Visszafordultam az űrhajó felé. Eszembe jutott, hogy van a poggyász között valahol egy mutantor. Az a szerkentyű, tudjátok, amivel a lassú mozgásokat lehet tanulmányozni. A virág nyílását, meg a felhők mozgását az égen. Tőlem kérdezitek, hogyan működik? Azt sem tudom elmagyarázni, hogyan szaladgál az elektromosság a vezetékben, de a lámpa attól még világít. Ebben is valami időkvantumok futkosnak, azok mutatják, hogyan fog kinyílni a virág. De most meg akartam fordítani a készüléket. Pont olyan, mint egy látcső. Reméltem, hogy visszafelé lelassítja azokat a rohanó csíkokat. Szerettem volna végre rájönni, mi villódzik szüntelenül.

Lelassította. Ez volt egész eddigi életemben a legnagyobb sokk, ami ért, pedig egy úrfelderítő tapasztal egyet-mást cifra és zűrös napjaiban! Lelassította a csíkokat és bennem megállt az ütő.

Most nem mozgott a talaj. A patak partja is csak állt, mint egy akármilyen földi pataké. Az erdőben minden fát meg tudtam különböztetni, már nem volt festmény-hatása. Hanem a mezőn át jött felém egy autó. Egy öreg T-modell. Azt a titáni metánbányából szalasztott nagynénikéjét neki!

Lekaptam a szememről a mutantort, hogy jobban megnézzem az autót. Nem láttam. Sehol semmi, csak a szokásos csíkos villódzás. Az erdő is elmosódott. Hát mi van itt?

Újra belenéztem a mutantorba. Hol az autó?

Sehol. Pedig legfeljebb két percig báméskodtam, nem néztem a mutantorba, vagy addig se. Hát micsoda neptunuszi lila gömbcsuklós bányarém tréfál velem?

Na, rendben van, megfogadtam, hogy most nem veszem el a szemem elől a nézőkét, bármit látok. Toronydaru is jöhet, láncfalpas boszorkány is jöhet, ennek most utánajárok! Gyertek, ha mertek!

Mertek. Néma csöndben elöshugant egy metálszínű, áramvonalas, szépséges autó, mint az álom, kiszállt belőle egy középkorú házaspár. Szabályos középkorú házaspár, a nőn rikító színű kalap, izléstelen, mint egy kertitörpe, és csak éppen a térdemig értek. Akkor a férfi megszólalt:

- Micsoda óriási szobor! Tényleg nem alkothatta ember! A legenda szerint a Tűzözön idején került az égből a Földre. - Egészen álmodozó lett a hangja. - Azóta itt áll és a lába nyomán elsárgul a fű, elpusztulnak az állatok. Azt is mondja a legenda, hogy évezredek múlva el fog jutni a városig és az lesz a végítélet napja. - Hirtelen magához tért. - Ez persze csak mese. Egy szobornak nem lehet lába nyoma, nem juthat el a városig. Az igaz, hogy errefelé minden elpusztul. A tudósok szerint évszázadokkal ezelőtt itt is éltek állatok. De a tudomány még nem igazolta, hogy tényleg volt Tűzözön. - Teljesen belelkesült a kis okos. - Viszont a szobor itt áll, és annyira megmagyarázhatatlan! Nézd, itt a képe, meg a legendája is a százéves Baedekerben! Jé, ezen a képen a másik lába van elől! Csak nem mozog mégis ez a szobor? Igaz lenne a legenda?

- Legenda, legenda! Eredj már, te fantaszta! Egyszerűen fordítva tették be a filmet! Még hogy mozog! Egy szobor! - Az asszony pont olyan tudálékos volt, ahogy vártam tőle. Ismeritek ezt a fajtát!

És ezzel az asszony, mint aki jól végezte dolgát, elvonult, vissza az autóba. A férfi leforrázva kullogott utána. Szerettem volna megszúgni neki, hogy a földi asszonyok is ilyenek... de akkor végre leesett a tantusz.

Értitek már? Ott ilyen borzasztó gyorsan telt az idő! Azért nem tudtam kivenni a fákat mutantor nélkül, mert gyorsan nőttek, gyorsan pusztultak. Azok a csíkok emberek voltak, esetleg állatok is, de a gyors mozgásuk miatt nem láttam mást, csak egy villanást. A patakban a villanások halak lehettek. Olyan gyors volt minden történés, hogy én szobor voltam hozzájuk képest. A százéves könyvben a másik lábam volt elől. Egyszerűen elképesztő érzés volt: szobor vagyok! Te jószágú Kozmosz! Azt az ostoba legendát nem értettem, most sem értem. A Tűzözön a leszállásom lehetett, de miért mondhatta, hogy a lábam nyomán elsárgul a fű? Hanem képzeljétek el, én akkor már második napja csupaszon mászkáltam az emberek között! Ez az ő idejükben hány száz év lehetett? Hány száz éve néztek már és takargatták el a serdülő lánykák szemét?! Jó, az ember nem csinál belőle ügyet a fürdőben, magunk között, mit tudom én! De ez más eset volt, nem? Kapcsolatfelvétel, ha úgy tetszik. Jaj, még most is nagyon röstellem magam!

HIÉNÁK

1945. febr. 12.

A képernyőn srapel robban. Három halott.

- Jó, jó! Csak így tovább!

A monitoron hangyányi katona emelkedik fel, int és kiabál. A hangot nem közvetíti a műhold. Így is érthető, hogy rohamra buzdít. A jelre sok-sok fáradt hangya indul el. Föntről nem látszik, de sárosak, borostásak, véresek és fásultak. Hullanak. Az ellenfél is.

- Jó, jó! Remek! Figyeld meg, mekkora dicséretet kapunk!

Másik monitoron szülőszoba képe. Egy újszülött kislány.

- Áh! Legalább fiú lenne!

1945. máj. 10.

A képernyőn mosolyok és virágok. És díszsortűz.

- Rémes! Már megint abba hagyták! Abba hagyták! Pedig milyen szépen alakultak a dolgok! Ennyi évig! Ekkora eredmények! Erre most abba hagyták! Hogyan kerülünk Vezérünk színe elé?

- Semmi pánik! Előbb-utóbb kiirtják ezek egymást!

1945. aug. 10.

A monitoron rombadőlt város. Oszladozó gombafelhő. Sírók és haldoklók.

- Ez jó! Hosszú ideig pusztít!

- Nem jó. Szólj hozzá! Ekkora pusztulás, és senki nem rohan bosszút állni! Érted te ezt?

- Talán értem. Fáradtak még.

1951. szept. 20.

Unalmas monitorok. Mozgás van. Születés van. Lövöldözés alig. Csak rémület minden szemben.

- Nem jó! Kevés! Kisipari módszerek! Még hogy hidegháború!

- Ne aggódj! Ismered a rémület természetrajzát! Lesz ez a háború még melegebb is!

- Lesz? Nézd, most is születnek!

- Fiú Katona lesz!

1956. okt. 23.

Az egyik monitoron végre lőnek.

- Ez az! Nagyszerű! Csak folytassátok!

- Minek örülsz olyan nagyon? Csak azon az egyen lőnek. Ha kiterjedne...

1963. nov. 24.

Az egyik képernyőn pálmák alatt álcázott légvédelmi ágyú. Repülőgép bombákat szór. A robbanások tűzrózsája hang nélkül nyílik. A repülőt lelövik. Ég a dzsungel. Halottak.

- Ej, a dzsungelt minek bántják!

Egy másik monitoron, egy széles nyitott tetejű gépkocsi vonul éljenzők és integetők sorfala között. Egyszerre az egyik utas összerándul és máris halott.

- Mi van? Ezt lelőtték? Rémes, hogy nincs hang!

- Pont ezt kellett lelőniök, aki végre csinált egy tisztességes háborút?

- Talán nyerhetünk a halálával. Most kitalálják, hogy az ellenség keze... Lehet ebből még világháború!

1987. ápr. 21.

- Nos, már egy ciklus óta itt dolgozik, kolléga! Sikerült megismerkednie munkánk lényegével?

- Igen, uram!

- Akkor most legyen szíves összefoglalni, amit megtudott!

- Igen, uram! Kezdjük talán ott, hogy népünk túlzásfoltan él bolygónkon. Hét ciklussal ezelőtt Vezérünk expedíciókat indított, hogy azok új élőhelyeket keressenek. A kutatóhajók csak ezt az egy alkalmas bolygót találták, de ezen, sajnos, értelmesnek nevezhető élet van. Szintén a túlnépesedés határán. Vezérünk elrendelte ezek kipusztítását, bolygónk liberális csöcseléke azonban tiltakozni kezdett. Vezérünk akkor bölcsen a várakozás mellett döntött. Miért fáradjunk mi? Irtsák csak ők ki egymást! Elég ostobák hozzá! Szolgálatunk eddigi legnagyobb eseménye a két úgynevezett világháború. Az elnevezés nagyképű, mert sajnos, a háborúk nem terjedtek ki az egész bolygóra. De azért egészen szép eredményeket hoztak! Azonban ezek a lények egy idő után mindig abba hagyják, rájuk jön a békevágy. Piha! Jelenleg a helyzet elég biztató. A bolygó öt pontján szinte állandóan lőnek, másik négy-öt pontján elég sűrűn. Van néhány ország, ahol reménykeltően terjed az erőszak. Vérgőzös vezéreket választanak. Vezérünk bölcs útmutatása hamarosan eredményt hoz!

1989. dec. 23.

- Lőnek! Végre lőnek!
- Minek örülsz? Csak elszigetelten lődöznek. Azok meg rohannak segíteni! Eh!
- Tudod, hogy az elmúlt nagy háborújuk óta már 100 millió körül jár a harcokban elesettek száma?
- Igen, szerencsére vérengzőek. De születnek is. Még mindig van élet a monitorokon.

1993.

Még mindig. De egyre több helyen lőnek.

- . . . -

A hiénák várnak.

- . . . -

Önkritika:

A fenti írásmű nem igazán fantasztikus. Túl sok benne a FÖLDhözragadt realitás.

KOZMIKUS HÍVÁS

Az első napon még nem gyanakodott. Minden a megszokott módon zajlott. A férfi reggel munkába ment, az asszony reggelit készített neki, megigazította a gallérját, rátukmált egy sálát és utána szaladt, mert otthon maradt a tízórai. Utána az asszony kitakarította, rendbe rakta a férfi cipőit, ingeit és zsebkendőit, aztán főzött, “krumpli-főzeléket és egy kis fasírtot, mert azt kívánt a párom”, ahogy útközben az összes ismerősnek elmondta. Este aggódni kezdett, nem jön a férfi, talán elvitte valami frissen felbukkant cimboráé, legalább telefonálna, majd jön a lelkem, téglát melegített az ágyba. Az éjszakát a fotelban töltötte, rémképek között, de a férfi reggelre sem került elő. Akkor az asszony körbetelefonálta a rendőröket, a mentőket, még a tűzoltóknál is érdeklődött, de ott dühös választ kapott. A férfiről senki nem tudott. Most a kórházakat vette sorra, vitt váltóruhát, törülközőt, előbb a városban körözött, aztán úgy döntött, hogy elmehetett a férfi messzebb is, hiszen kerékpárral volt. De nem, a környék egyetlen kórházában sem feküdt a férje. A rendőrségnél félóránként érdeklődött, már azok is kezdtek csúnyán válaszolni, más elfoglaltságot emlegettek, mintha az fontosabb lehetne. Eszébe jutott, hogy stoppolhatott is a férje, valami autóval zötyögött tovább, bár ilyet nem szokása csinálni. Nem szokása? Nem is tudja. Szörnyű régen kirándultak már együtt, és az is milyen kellemetlenül végződött, mert a férje nem tud magára vigyázni, ő pedig hiába óvta, hát nem, nem tudja, felkérdzkedett-e a férje valami autóra. Biztos, ami biztos, az ország minden kórházát végigtelefonálta. Később újratekerte, megkérdezte, van-e amnéziás férfibetegük. Ahol volt ilyen beteg, oda elutazott, megnézte, hátha... Mélyen szánta a szerencsétleneket, de egyik sem volt az igazi, az ő egyetlenje, akiről gondoskodnia kell. Akkor hirdetéseket adott föl, minden újságban, amihez csak hozzájutott, még a rockzenei újságokban is, bár... de hátha... és jutalmat ígért a nyomravezetőnek, jött is számos “segítő-kész” ember, majdnem tönkrement belé, idegileg és anyagilag egyaránt, de ez sem hozott semmi eredményt.

Már ősz volt, amikor levelet kapott Hamburgban élő unokanővérétől, hogy látta a férjét, ott, náluk. Az asszony becsomagolta a férfi néhány melegebb holmiját és rohant a repülőtérre. Hamburgban előbb a rendőrséghez fordult, aztán egy idő után, amikor már az addig nagyon udvarias rendőrök kezdtek bujkálni előle, akkor ott is hirdetésekhöz folyamodott. A német újságokban - keretes hirdetésekből, kiemelt, kövér betűkkel - magyar szöveg harsogott: GYERE HAZA! És név, cím. A következő hír, hírecske mégis csak tavasszal jött, Dél-Afrikából, és olyan bizonytalan volt, hogy bár az asszony minden akadályon átverekedte magát, minden előírt védőoltást beszerzett (egyiktől két hétig feküdt az intenzív osztályon, valami allergia miatt), még az akadékoskodó fekete határőröket is sikeresen meggyőzte, mégsem talált a világon semmit, ami a férje ottlétére utalt volna, de jobb is, hiszen szegény nem volt beoltva a trópusi betegségek ellen, még az hiányozna, hogy..

Mire hazavergődött Afrika túlsó feléről, újabb hír várta itthon: a Cap Canaveral egyik utasszállító űrrepülőjén látták a férjét. Amerikába eljutni szinte élvezet volt az előző “kiránduláshoz” képest, az asszony csak összeszedett néhány nyári holmit a férje számára és már utazott is a repülőtérre. Ezúttal határozottan

csoda történt: az úrkikötő több munkatársa felismerte a férfit a fényképről, “soványabb”, mondták, “itt mosogatott”, mondták, “nem tudjuk, hol lakik”, mondták, míg végül egy bögyös, csokiszínű, egyenruhába bújtatott asszonyka ki nem jelentette:

- De hiszen a múlt héten utazott el a Hold-Titán járaton!

Hamarosan kiderült, hogy erről a járatról négy bolygón lehet leszállni, a Titánon viszont közvetlen csatlakozása van több, a naprendszeren kívülre igyekvő csillaghajóhoz. És a férfi alighanem álnevet használt, mert sem az igazi, sem a többiek emlékezete szerint használt neveket nem lehetett megtalálni az utaslistán. Az asszony - elég nehezen - belátta, hogy nem mehet a férfi után, ezért a rádiósokhoz ment, üzenetet küldött a hajó után, de a hajó már a hipertérben volt. Az asszony hazaküldték, de ő nem akart menni, mintha így közelebb lenne a férfihoz, egészen addig, míg föl nem merült benne a gondolat, hogy a bögyös csokiszínű talán hazudott. Akkor végre hazautazott (“talán már otthon vár!”), aztán megint csak várt és hirdetett. A Föld minden rádiójában és tévéműsorában megjelent, ő vagy a hirdetése, és hívta, hívta haza a férfit. Ezt a hívást harsogták a családi otthonokban a tévék, az utcán a fiatalok fülére aggatott csöpp rádiók, a természet hangjai között is városi ricsajt kedvelők táskarádiói. Hívó szavát ezért kénytelenül visszhangozták a csirr-csörr patakocskák, a fenyők borzas ágai, a bükkök büszke kék törzsei, de még a tölgyek is leereszkedtek királyi méltóságukból, hogy visszadobjanak néhány hangfoszlányt, bár utálták az egészszet. Mindenütt az asszony hangja, hazahívása harsogott már, a hegyeken és völgyeken, a Hold krátereiben, a naprendszer kisbolygói között, és egyre távolabb jutott el hívó szava. Már a csillagok dobálták egymásnak a hívást, rádióhullámokból készült, láthatatlan labdaként pattogott a távoli égitestek között, már a Tejút visszhangozta mindenütt: GYERE HAZA!

A kozmikus hívás eredményt hozott. Egy nap postai levelezőlapot kapott az asszony, rajta néhány mondat és az aláírás a drága, drága kéztől: “Üzenetedet megkaptam. Élek és egészséges vagyok. Nem megyek haza, mert megfojtasz a szeretetteddel.”

A LÉLEK ÚTJAI (Úrbolyongás)

-Tudja, doktor úr, az egész a Lohmann-effektussal kezdődött. Igen, engem is beválogattak, a negyedik kísérleti csoportban voltam, Mikussal és Bayerral. Pedig Sikorski doktor, a kezelőorvosunk bizonyítványa szerint nem feleltem meg, igaza is volt a saját szempontjából, hiszen nekem csakugyan problémáim vannak az idegrendszeremmel, de aztán Vucsics doktor mégis beválogatott. Azt mondta, hogy ha az úrbolyongás tömegessé válik, akkor úgyis jönnek mindenféle népek, akkor úgyis ki kell majd próbálni a magamfajta esélyeit is. Nem, ez nem úrutazás, az úrutazáshoz úrhajó kell, szkafander, hasznos teher meg kapitány. Ez úrbolyongás, a Lohmann-effektus alapján, hát nem olvasott róla? Igen, az voltam én, akkoriban tele volt velünk a sajtó, tisztára hősöket csináltak belőlünk, de amikor kiderült, hogy sosem lesz tömeges az úrbolyongás, akkor el is ejtettek szépen minket. Nem értette az effektust? Elmondhatom éppen, de én nem vagyok szakember, csak olyan népszerű-tudomány-szinten tudom előadni. Úgy kezdődött, hogy az emberek már az úrkorszak legelején, amikor magukhoz tértek saját maguk csodálatából, elkezdtek rühellni az úrutazást, mert lassú. Az ember mindig jobbra vágyik. Évtizedekig kell utazni a legközelebbi csillagokig is, aztán vagy van bolygójuk, vagy nincs, püff, potyára utaztunk! És ugye, egy évtizedekig tartó útra magunkkal kell vinni egyet-mást, ami nehéz, ami költséges pluszteher, de ami nélkül nem lehetünk meg. Na. Ez nehézkes, kényelmetlen, rizikós, kegyetlenül lassú, nem jó! Az lenne a jó, ha az ember úrruhában, a holmijával belépne egy fülkébe, ott egy megfelelő rezgésszámú sugár részekre bontaná őt is, a cuccot is, elsugározná arra a bizonyos másik bolygóra, ott az ember szépen körülnézne, aztán a begyűjtött tudományos anyaggal együtt hazasugározódna. Ez volt az elképzelés. Érdekes, teljesen hibásnak bizonyult, mégis, ezen a hibás elméleti alapon építették meg a transzfert, az pedig működött. Illetve várjunk csak, eleinte nem tudták, hogy működik. Ugye, bevonultak az első kísérletezők a transzfer fülkéjébe, vittek magukkal mindenféle anyagot és szerszámot, hogy majd a célbolygón is készítsenek egy transzfert, hogy vissza is tudjanak jönni, na látja, ezek voltak a hősök! Aztán mi történt? Bekapcsolták a transzfert, összeestek és szépen meghaltak. Mire megszirtatták őket, el is temették és úgy a harmadik áldozat után a transzfert

örökre lezárták. Szerencsére nem szedték szét. Akkor jött Lohmann, aki megértette, hol a bibi. Átalakította a transzfert hűtőkamrává, mindenféle orvosi berendezést pakolt bele, csupaszon feküdt egy műtőágy-féleségre, azt mondta, csak a tudását viszi magával, végül megeskette legközelebbi munkatársát és barátját, Anderson doktort, hogy lehúti majd az otthagyt testét és fenttartja benne az összes vegetatív életfunkciókat, legalább két hétig. És csakugyan! A tizedik nap táján magához tért, amikor pedig egészen rendbejött, csodákat mesélt. Mit nem ért? Jaj, hát ez a Lohmann-effektus lényege! A testet természetesen nem lehet atomjaira bontani vagy sugárzássá alakítani, mert akkor nem működik tovább; a lélek viszont el tudja hagyni a testet és akkor mehet akárhová. Csak épen, egészségben kell neki tartani a porhüvelyét, hogy legyen hová visszatérnie. A transzfer ebben segít. Egy rendes indiai jógi, egy igazi ázsiai sámán ezt magától is tudja, bár kicsi a hatótávolsága, de nekünk a transzfer segítsége kell. Ennyi az egész, nem is ez volt a gond. Hanem ha megérkezel az illető bolygóra, ahová igyekeztél, akkor ott az ottani értelmes életforma testébe kell bújni. Na, itt a probléma! Mert ugye, ha nincs ott élet, akkor fújhatod. Jöhetsz vissza dolgozóvégetlenül. Ha van élet, de csak állati szintű, akkor éppen megpróbálhatsz kicsit szétnézni, de nem javasolt. Szörnyen szét tudja zilálni a tudatot egy ilyen próbálkozás! De ha minden klappol, ha van értelmes élet, akkor sincs szó teljes sikerről! Mert hol veszel egy gazdátlan testet? Érti, doktor úr? Egy működő testben már van lélek. Időnként több is. Oda nem mehetsz a te merőben másfajta tudatoddal, mert az mind a két lélek számára katasztrófa. A „benszülött” is belezavarodik, a frissen érkezett is. Tehát kell egy frissen meghalt test. No igen, de azok meg vagy nagyon rozogák, vagy szörnyen roncsoltak. Hát hiszen nem véletlenül menekült el belőle az eredeti gazdája! Mióta egy kicsit mégis sikerült elterjeszteni az úrbolyongást, de hát csakis szigorúan tudományos célokra, azóta néhány bolygón a bűnösöket úgynevezett „kíméletes” módon végzik ki és a testüket megfelelő állapotban tartják. Ez önmagában egészen jó módszer lenne, de ennek is van hibája. Például, hogy sok bolygón már régen nincsen halálbüntetés. De jártam már úgy is, konkrétan az Arkturusz rendszerében, hogy belebújtam egy aránylag frissen kivégzett bűnöző testébe, mentem elvégezni a kijelölt kutatási feladatot és az utcán felismertek. És hiába beszéltem én, hogy már egészen más lélek van ugyanabban a testben, ez műveletlen tömeg volt, ezek rettegtek az illető bűnözőtől, ezek bizony azt hitték, hogy valami korrupció miatt az illetőt mégsem végezték ki. Szedhettem a csápjaimat vissza a transzferhez, meg akartak lincselni. Szabályszerű rémálom volt, nem tudtam elég gyorsan futni, mert ugye botladoztam azokban a szokatlan csápokban, még jó, hogy a transzfer személyzete szaladt segíteni, így hát megúsztam. Ők meg dobhattak ki egy amúgy jól használható testet. Igen, ez a nagy kérdés, honnan vegyünk használható testet. Nekem már sikerült megoldanom, vagyunk néhányan barátok. Hát például ha csongó szeretnék lenni, akkor jelzek az Altairra a társaságunk ottani tagjának. Már egész jó jelrendszerünk van. No, és akkor én megyek oda, ő meg azalatt jön az én üres testembe. Jó megoldás, karbantartott, működőképes testet kapunk, lehet dolgozni. A családjaink már hozzászoktak, hogy időnként apuka vagy hát az az akárki furcsa lesz, már tudják, hogy ez nem veszélyes, elmúlik. Az meg íratlan szabály, hogy olyankor az asszonyt békén hagyjuk. Még ha tudjuk is, hogy adott testben egyáltalán mit és hogyan kell csinálni. De mint említettem, ez csak néhány emberre, akarom mondani, lényre korlátozódó társaság, ebből tömeges úrbolyongás sosem lesz. Nem is épült sok transzfer, azt a néhányat pedig tudományos kutatásokra használják. Igen, én is ott dolgozom, persze. De igen, a közvetlen főnököm küldött ide. Mert őszerinte én túl sokat használom a transzfert. Hát nem egészen, nem mindig csak utasításra. Igen, az is előfordult, hogy munkaidő után. Éjszaka belógtam. Nem, a többi lények nem tiltakoztak, őket én nem is háborgatom olyankor. Kimegyek, röpdösök egy kicsit, visszamegyek. Mármint a lelkem. Igen, a sosem látott tájak is vonzanak. Itt, a mi Földünkön. Olyankor nem megyek messze. Nem, nem akarok senki testébe bújni. Még ha éppen nincs is ott a lelke, akkor is látszik azon a testen, hogy foglalt. Olyan cikis lenne próbálkozni. Nem, csak kizárólag előzetes megállapodás alapján ülünk be egymás testébe. Hogy akkor mégis..? Hogy is mondjam el? Amikor az ember beül a transzferbe... Már akkor érzi az izgalmat. Elhelyezkedem, lazán. A robotok elkezdik belém bökdösni az ilyen-olyan infúziós palackok tüit, ez nem jó, de már nem érdekel. Először csak a nagy-nagy, laza nyugalom van, lassul a szívdobogásom, rózsaszínű fény dereng körülöttem, az egész testem lassú lesz és könnyű. Úgy gondolom, nem a testem lesz olyankor könnyű, hanem talán már elkezdődik az elszakadás, de ez mindegy. Olyankor úgy érzem, hogy könnyű a testem és valami puha, meleg kékségben lebeg. Mint egy hullámtalan, meleg tenger, nincs benne semmi rémítő, még tudat alatt sem. És akkor, a rózsaszínű és rózsaszínű és rózsaszínű háttéren, jönnek a csillagok.

Előbb egyenként. Színes csillagok, de legtöbbjük mégis arany. Minden csillagban van valami nagyon szép. Lehet egy különösen formás alma, egy virágzó orgonaág is, de lehet tengerparti naplemente, magasan lebegő sas, mosolygó delfin-pofi is, egy szivárvány a sötét ég alatt, bármi szépséges. Egyszer egy márványfehér, tökéletes gömböt láttam, királykék bársonyon. Egyszer meg egy álmodozó szemű kamaszlányt. Embert ritkán látok. Szóval jönnek, jönnek a csillagok, a végén már záporoznak, és mindegyik hoz egy picit boldogságot, és a végén már fáj az a sok-sok apró boldogság, már ki akar ugrani a szívem, már mámoros vagyok attól a sok széptől... és akkor robban! Egyszerre milliónyi csillag repül szanaszét, hang nélkül, mégis valami mennyei ritmusban, elrepülnek, elhalványodnak, velük halványodik a határtalan boldogság is, kinyílik a tér... és már kint vagyok. Kint is jó, igazán, össze-vissza szoktam száguldozni, ismeretlen tájakat csodálok meg, de aztán igyekszem vissza. Kint is jó, de még jobb, hogy visszamehetek. Megint jönnek a csillagok, velük pedig a mámoros boldogság. Ez a jó az egészben, az **út**. Erről akar leszoktatni Vucsics doktor, azt mondja, már tézistaszűrőnek is jó a bőröm, ezért küldött ide. Azt mondta, narkomániás lettem, de hol itt a narkó? Nehéz dolga lesz, doktor úr, mert én egyáltalán nem akarok lemondani az **útról**. Azt sem bánom, ha megárt. De eljöttem, mert ha nem jövök, eltiltottak volna a transzfertől, azt pedig nem élném túl.

A NAGY MŰVÉSZ KÉPEI

A Nagy Művész boldog-boldogtalannak osztogatja a képeit.

Ha meghívják valahová előadást tartani, két-három vázlatot is készít. Amíg a bevezető szavak hangzanak, amíg nem ő szerepel, addig a Nagy Művész csak ül és rajzol. És ami igazán csodálatos, még oda is figyel a másik szövegére, mert rendszerint a saját előadásában vissza is utal amannak a mondataira. Aztán az egész ciriburinak a végén a Nagy Művész átadja a rajzait az alkalmi modelleknek. Azok meg nem is tudják, hogy ők modellek voltak, ezért nagyon meg vannak lepődve.

Na, ez azért így nem egészen igaz. Mert mindenki ismeri a Nagy Művész rajzolgató szokását. És komoly kereslet van a rajzaira. Már sokat láttam belőlük, lelkemre mondhatom, hogy nagyon élethűek. Sőt, gyöngédek. Ebből következik, hogy akármiről is tart előadást a Nagy Művész, mindig nagy ott a tumultus. Mert mindenki szeretne alkalmi modell lenni. Jó, nem mindenki, de sokan. Pedig néha nagyon nehéz ám figyelmes tekintettel végigülni az előadást! Mert az még engem is érdekel, ha az úrhajósok felkészüléséről beszél vagy ha a sporteredményeiről faggatják. (A múltkor felmászott a Csomolungmára! Tiszta esztelenség!) De ha rátérnek valami csillagászati vagy neadjisten filozófiai témára, vagy mittudomén, aztán nem szabad közben elaludni, mert akkor lóttak a rajznak! Hát borzalmas áldozatokat tud hozni az ember lánya a Nagy Művész egyetlen képéért!

Kérdezték már a Nagy Művészt, miért osztogatja szét a képeit. Felhasználhatná a vázlatokat az olajképeihez. Mellesleg nem is értem, mikor van ideje azokat a klassz képeket festeni, hiszen egész nap edz meg utazik, meg előad, meg minden. Szuper pacák! Na, és akkor ő valami olyat mondott, hogy vizuális emlékezete van, ha egyszer lerajzolta azt a tájat vagy embert, akkor már „a kezében van”. Ez mind szép, de a kérdező persze arra célzott, mennyi pénzt kaphatna a kis vázlataiért, ha nem osztaná szét. Tudják, mit mondott erre a Nagy Művész?

- Nem hiszem. Nem olyan igazán jók azok a vázlatok. A képeim sem olyan igazán jók. Nem én leszek korunk Leonardója. Arról van szó, hogy pillanatnyilag én vagyok a legismertebb a művészek között és én sem a művészetem miatt. Hiába emlegetnek sokan Nagy Művésznek a tisztességes nevem helyett, mégis sejthető, hogy néhány év múlva az emlékem is elvész. A nevem sem fogják tudni. Mint művészt biztos nem. Mint úrhajósét talán, de manapság már ez is rutinfoglalkozás. Hát én addig is örömet szerzek az embereknek a vázlatkáimmal. Meg magamnak is, hiszen így az unalmas szövegek alatt nyugodtan rajzolgathatok, senki nem szid meg miatta.

Szóljanak hozzá! Ilyen szerény a Nagy Művész! És akkor még egy szót sem mondtam a külsejéről, pedig érdemes! Először is gyönyörű deltás, olyan széles vállakkal, mint az álom. Fürdőtatyóban minden nő utánafordul, öttől hatvanötig! Naná, hogy én is! Aztán az a hófehér haja a fiatal arca fölött! Mint egy

glória! Sűrű, dús, csak korán őszült. Biztosan tudom, hogy csak 45 éves a Nagy Művész, éppen hússzal idősebb nálam. Hivatalosan! De sokkal, sokkal fiatalabbnak néz ki, a fehér glóriája dacára. Hiába, a sok edzés, az egészséges élet! No meg az a nyugis természete! Egyszerűen Ideális Férfi, és kész! Még Anyu is elismeri, pedig ő nem szokta csípni a választottaimat.

Hát szóval borzasztóan szerettem volna én is egy képet ettől az Ideáltól, a Nagy Művésztől. Annyi, de annyi előadását végighallgattam, hogy némelyiket akár már helyette is megtarthatnám. Csak engem nem lenének olyan áhítattal. De hiába mászkálok utána városról városra, hiába igyekszem mindig az első sorokba kerülni, csinálhatok, amit csak akarok, akkor sem rajzol le! Pedig már lassan falra mászom, annyira kéne egy kép!

A múltkor a nővérem a sógorral eljött hozzánk vasárnap. A nagy diófa alatt terítettünk, Anyu díszebédet rittyentett, mint ilyenkor mindig. Aztán beszélgettünk és el találtam kottyantani ezt a kép-dolgot. Hogy mennyire vágyom a Nagy Művésztől egy képre. Erre Anyu - olyan múltba merült szemmel - azt mondja:

- Te, várj csak! Ez az ember ... szerintem ez az ember téged lerajzolt ötéves korodban!

- Az nem lehet, pontosan tíz évvel és négy hónappal ezelőtt tartotta az első előadását - válaszoltam, mert hiszen a Nagy Művész életrajzából akár doktori disszertációt tudnék írni.

- Igen, tudom ... - mondta elgondolkodva Anyu -, de mégis ... ugyanez az ember volt ... az a sok fehér haj ... az úrhajózás jövőjéről beszélt ...

- Jaj, tényleg, én is emlékszem! - vágott közbe lelkesen a nővérem. - Arról beszélt, hogy az emberiség hamarosan feltalálja az időgépet, és ez a kislány ...

- Ez az! Ez a kislány egészen biztosan meg fogja érni az időgép feltalálását! Ő konkrétan tudja! Aztán ideadta a rajzot, én meg itthon jól eltettem.

- Hajaj! - sóhajtottam föl. Ha Anyu valamit jól eltesz, az csak a legközelebbi festéskor szokott előkerülni. Ha egyáltalán.

Ezzel becses családom le is vette napirendről a Nagy Művészt és képeit, noha még néhányszor megpróbáltam megfelelő irányba terelni a társalgást. Valahogy nem élték át igazán a gondjaimat. Illetve csak a nővérem morgott annyit, hogy tán nem kéne minden időmben a Nagy Művész után rohangásznom, mert az én koromban ő már ... Engem viszont ez egy cseppet sem tud meghatni. Az ő baja, ha ő már ... Én nem. Nekem a világ kellős közepe a Nagy Művész, a fehér glóriájával, a széles válllaival, a zengő baritonjával, az összes sportsikereivel (bár jobban vigyázhatna!) és a remek, boldog-boldogtalannak osztogatott vázlataival! Nekem kell egy rajz! És lehetőleg a Nagy Művész is!

Igen, nincs mit szépíteni a dolgon. Bele voltam esve a Nagy Művészbé! Voltam, mondom. Egészen a múlt hétig. Akkor ugyanis ...

A múlt héten bejelentették, hogy elkészült az első működő időgép, amellyel már embert is vissza lehet küldeni a múltba. Jó, értem én, hogy ez nagy dolog, bár engem valahogyan nem rázott meg. Mások az utcára mentek, egymást ölelgették, zászlókat tűztek ki, tiszta népünnepély lett a város. Ezt azért nem találom indokoltnak. Ki fog derülni, hogy az időgéppel is vissza lehet élni. Fogjuk mi még átkozni is. Különben is, feltalálták, na bumm! Működik, na bumm! Nekem a Nagy Művész tartson előadást az időgépről! Majd akkor kiderül számomra is, hogy akarok-e lelkesedni.

A Nagy Művész tartott előadást az időgépről. Nem épp nekem, mert sajtótájékoztató volt, de sikerült belógnom. A múlt tanulmányozásáról beszélt (úgy őszintén: mi abban a jó?), a benemavatkozásról beszélt (akkor minek az egész?), a környezetkárosítás megelőzéséről beszélt (hm?!), de a lényeg csak most jön! Bejelentette, hogy ő mint kiképzett úrhajós fog az időgéppel először a múltba szállni! Mármint az eddig elvégzett béka-, kutya-, stb. kísérletek után. Először ül ember az időgépbe, mert már bebizonyosodott, hogy vissza is tud térni saját korába. Nem kell a megelőző korban ragadnia, ha csak el nem üti egy autót. Ha-ha, de vicces! Elmegy az én Nagy Művészem, mit fogok én aggódni miatta! Már a könnyem potyogott a búcsú fájdalomtól, törölgettem a kezemmel a könnyeimet, képzelem, milyen szép lehettem kivörösödött szemmel, maszatos arccal, és pont akkor észrevett a Nagy Művész! Odalépett hozzám, odanyújtott egy tasak papírzsebkendőt és így szólt! Ó! Hozzám!

- Parancsoljon, kisasszony!

Esküszöm, hogy menyei fanfárok zengtek a hangjából ebben a két szóban! Bár lehet elfogultság

is a részemről (azt hiszem, már említettem a lenyűgöző zengő baritonját). Mindegy, amíg én megtörölgettem a szemem-arcom, addig ő, Ő beült az időgépbe. Pakk! Egy pukkanás, eltűnt az időgép a Nagy Művésszel együtt. Pakk! Egy másik pukkanás, megjelent a masina, kiszállt belőle a mosolygó Nagy Művész! Még megjedni sem volt időm!

Azonnal megrohanták az újságírók, hogy meséljen. A Nagy Művész pedig elmondta, hogy a kutatócsoport olyan helyet választott ki, ahol ő eddig még sosem járt, nehogy az emlékei befolyásolják. És megnevezte a mi kisvárosunkat! Rajzolni kezdett egy táblára, először a Főteret a két templommal, azután a művelődési házunkat, azután különféle embereket! Ez volt a legcsodálatosabb, megismertem Biri Matyi bácsit, tavaly halt meg, utána Zsófi keresztanyámat, csak még nem volt olyan gurulós, mint manapság, aztán megismertem a doktor bácsit és még többeket is! Teljesen belelkesültem, valamit kiabálhattam is, mert az újságírók faggatni kezdtek engem is, unszoltak, jegyzetelték a szavaimat, meg kellett neveznem, amit vagy akit felismerek, sztár lettem végre én is, ott álltam fenn a dobogón, a Nagy Művész jobbján, kattogtak a fényképezőgépek, villogtak a vakuk, berregtek a felvevők, fehérlett a glóriája, együtt szerepeltünk, rám mosolygott, a mennybe szálltam, ébren és gyalog!

Annál nagyobb volt a zuttyanás. Hazamentem, mit mentem, repültem, csapongtam, röpdöstem, otthon mindent előadtam Anyunak meg a nővéreméknek (megint ott voltak), az időgépet (mégis rajongani fogok érte!), a Nagy Művésszel, glóriástól, mindent ecseteltem, részleteztem, rajzoltam, rajongtam, ragyogott a szemem az egész hihetetlen csodától, ami velem esett; el kell ismerni, a többiek is ragyogósan hallgatták és kérdezgettek; és akkor Anyu halkán azt suttozta:

- Ugye, mégis ez az ember volt! - aztán a homlokára csapott - Tudom már! -, kurjantotta és elszaladt. Fél perc múlva megjelent az *Utazások az időgéppel* című könyvvel, felpörgette a lapjait és kiesett a rajz. Szegénykém, még mindig örömmel a kezembe nyomta.

Én pedig megnéztem a rajzot, aztán cafatokra téptem és azóta nem érdekel a Nagy Művész. Nem is nagy. Nem is művész.

Hogy miért? Csináltak hajdan rólam az óvodában egy fényképet. Anyukám nagyon szerette, mutogatta, én meg rettentően utáltam. Címet is adtam neki: Az Orr. Nahát, ez a ceruzarajz pont ugyanolyan volt, mint az a hajdani fénykép. Egyébként már évekkkel ezelőtt megfűjtam azt a rusnya fényképet Anyukám fényképalbumából és azt is cafatokra téptem.

KOVÁCS T. ISTVÁN

KÜLÖNLEGES OLVASMÁNYAIM

Érdek és erő

Ez az írás nem teljességre törekvő könyvismertető, csupán egy könyvélmény kiragadott részleteiről szól, amelyek csupán megerősítették a kis és a nagypolitika tanulságait. Ezek szerint a hatalmi praktikák jellemzője az is, hogy itt az érdekek sokkal inkább meghatározó a szerepe, mint az élet bármely más területén.

Ezen a pályán a nagy konfliktusok után sem létezhet az örök harag, mint ahogy az örök szerelem sem jellemző tulajdonsága a hatalom gyakorlásának. Vannak helyzetek, amikor a kényszer diktálja, hogy a politikus szembe forduljon önmagával. Úgymond, megfelelő taktikát alkalmaz stratégiájának sikere érdekében.

Ez a tapasztalatom erősödött meg most, ahogy végig küzdöttem magam *Winston S. Churchill*, A második világháború című kétkötetes könyvének több mint 1500 oldalas betűtengerén.

A sokoldalú és életében sokféle állami pozíciót betöltő brit politikus vérbeli államférfi, országának miniszterelnöke volt a második világháború kitörésekor. A birodalmat és Európát készületlenül érő fasiszta tombolás kezdetén reménytelennek látszó védekezést végül diadalmas győzelemmé változtatta. Szövetségeseivel együtt küzdve nem csak *Nagy-Britannia*, hanem a békében és szabadságban élni akaró világ számára is.

A könyvet 1989-ben jelentette meg az Európa Könyvkiadó. Az írásokat *Csurdi Sándor és Gyarmati György* válogatta, *Bethlen János* fordította, *Antal László* szerkesztette. A kötet előlapján erkölcsi tanulságként kiemelten jegyzik, azt ami Churchill életművének erkölcsi alapja volt. „*Háborúban: Elszántság, Vereségben: Dac, Győzelemben: Nagylelkűség, Békében: Jóindulat.*”

A több könyvből szerkesztett memoár Első könyv első fejezetének címe; *A győztesek ostobasága*.

A ma már történelmi személyiséggé vált visszaemlékező szerint az első világháború utáni évtizedekben nagy hibát követtek el a Németországot legyőző hatalmak azzal, hogy hagyták gazdaságilag és katonailag megerősödni. Amerika is hatalmas kölcsönökkel járult hozzá ahhoz, hogy gazdaságilag megerősödjön, s ezáltal fegyverkezessen. Így végül lépésről lépésre fejlődhetett ki az a fasiszta nagyhatalom, amely kirobbantotta a második, az előzőnél is nagyobb, milliók életét követelő világegést.

A németekkel eleinte jó kapcsolatokat ápoló, kereskedő, sőt meg nem támadási szerződést kötő, később mégis megtámadott Szovjetunió ekkor Angliához közeledik. Churchill is a szövetséget szorgalmazza. Anglia, a szűkös anyagi helyzetében is hadianyagot szállít a murmanszki kikötőbe vezető tengeri úton. Pedig német tengeralattjárók vadásznak hajóikra, emberáldozatot követelve, hajókonvojokat megtizedelve, elsüllyesztve, legénységükkel együtt.

Különös, kényszerű fordulat ez a kommunizmus korábbi, lehangosabb ellensége részéről. *Sztálinnal* való tárgyalása közben véletlenül szóba is kerül, hogy a forradalom idején Anglia expedíciót szervezett a szovjetek ellen. Kínos pillanat lehetett ez a tárgyalás során, amire Sztálin kénytelen azt mondani: - Ami volt, az elmúlt.

Sok szép bókot is mondanak még egymásnak azokban az években. Churchill egyszer díszkardot ajándékozott Sztálinnak. A jaltai tárgyalások idején sem fukarkodtak a kölcsönös dicséretekkel. A Juszupov palotában rendezett vacsorán, ahol a szovjet vezér volt a vendéglátó, brit partnere így nyilatkozott:

„*Nem túlzás és nem szóvirág ha azt mondom, hogy Sztálin marsall élete valamennyiünk reményeinek és szívének drága. A történelem sok-sok győzőt ismert, de kevés volt köztük az államférfi, s legtöbbjük a háború utáni perpatvarban elvesztegette a győzelem gyümölcseit. Őszintén remélem, hogy a marsallt megtartja a sors a Szovjetunió népének és nekünk, hogy együtt haladjunk az elmúlt éveknél boldogabb kor felé.*” Stb, stb.

Sztálin hízelgő szavakkal válaszolt.

„Hadd emeljem poharam a brit birodalom vezérére, a világ összes miniszterelnökei legjobbjára, akiben egyszerre testesül meg a politikai tapasztalat és a hadvezéri rátermettség, aki akkor, amikor már egész Európa kész volt leborulni Hitler előtt, kijelentette, hogy Nagy-Britannia egyedül, szövetségesek nélkül is helytáll, megküzd Németországgal.”

Pár mondat után többek között Sztálin még így folytatta: —*„Olyan férfi egészségére emelem poharam, amilyen száz évben egy, ha születik.”*

Olyasmit is mondott még Sztálin a tárgyalások alkalmával, aminek később az ellenkezőjéről partnerének és a világnak bőven volt oka keserűen emlékezni.

„Egy szövetségben az a jó, ha a szövetségesek nem csapják be egymást. Ez naivitás talán? Tapasztalt diplomaták talán azt mondják; Miért ne csapnám be a szövetségesemet? Én azonban, afféle naív ember módjára úgy tartom, az a legjobb, ha nem csapom be a szövetségesemet.”

Aztán vége lett a háborúnak. Egyetlen példa csak az első hónapokból, évekből: A győztes hatalmak megállapodtak a befolyási övezetekről, Németország esetében pedig a megszállási zónákról. Churchill azonban kénytelen megállapítani, hogy a jaltai egyezmény némely pontjai sérülnek, a szovjet csapatok pedig minden zavaró közjáték nélkül előzönlük az angol csapatoknak kijelölt zónákat.

A tárgyalások hangvétele nyersebb lesz, egyre több az érdekellentét. Ezek fokozatosan éleződnek egészen odáig, míg Churchill 1946-ban elmondott, híres fultoni beszédében kénytelen kimondani: *„Árnyék borult arra a színpadra, amelyet a szövetségesek győzelme világított meg”*.

Ez az árnyék volt az a hírhedt vasfüggöny, amelynek két oldalán majd fél évszázadig élt a két világtábor emberisége. Az érdek és az erő váltotta ki ezután ismét, az újabb történelmi változásokat.

KARDOS GY. JÓZSEF

Ahonnán jöttem

Pálfalvi Nándor élete és munkássága II. rész

Szárnyrakelés

Pálfalvi Nándor már 1945–1946 nyarán Budapesten dolgozott – építőipari segéd munkásként. Falujabeli emberek vitték magukkal építkezésekre (az Állatkert újjáépítése, egy farkasréti villa, a Krisztina téri templom és iskola munkálatai). Édesanyja az inflációs világban egy kis gyógyszeres üvegben adott neki olajat, amellyel ő paprikás krumplit főzött az építkezéseken (ahol aludt is). Az olaj felét mindig megspórolta, mert a spóroláshoz volt szokva. S így vált vérévé a szegénység és a gazdagok gyűlölete, amely egész életét és irodalmi munkásságát meghatározta.

Közben 1945–46-ban elvégezte az általános iskola nyolcadik osztályát – kitűnő eredménnyel.

1947. április elején aztán Budapestre utazott egy személyvonattal „előléptetett” marhavagonban – zsebében néhány verssel és „novellával”. Beállított a Szabad Ifjúság című újság szerkesztőségébe, azt gondolva, hogy azonnal újságíró lesz. (Vajon ez a sok újságolvasás eredménye volt-e?) Valójában írónak képzelte magát tizenhat évesen, holott még a helyesírással sem volt tisztában. Viszont tele volt gondolatokkal és történetekkel, az édesanyja meséivel és a környezetében élő sok remek figurával. A szerkesztőség vezetője, D. I. megmagyarázta neki, hogy nyolc általánossal legfeljebb ipari tanuló lehet, vagy el kell végeznie a középiskolát. Április lévén elhelyezéséhez csak a tanoncotthon jöhetett szóba. Könnyű, tiszta munkát akart, hogy amellet majd tanulhasson – és főleg írthasson. . . Haza nem akart menni, viszont pénzre volt szüksége, mert attól kezdve a szülei egyetlen fillér segítséget sem tudtak adni neki. Ugyanis a kőbányát bezárták. (Berendezéseit nyugatra vitték. Jelenleg sem működik ez a kőbánya, amelyben korábban riccerek – kőfaragók – tucatjai dolgoztak, és onnan került ki a városok utcáinak majd minden kockaköve.)

Pálfalvi Nándor így beállt a Corvin Áruházba cipőkereskedő-tanoncnak, és a Ságvári Endre Tanoncotthonba került (VIII. kerület, Damjanich utca 6.). Tanonciskolába, azaz kereskedelmi szakiskolába a Wesselényi utcába járt 1947-től 1949-ig. Mivel a Szabad Ifjúság szerkesztőségétől olyan igazolványt kapott, hogy a lap külső munkatársa, a tanoncotthonban bevásárolták a tanoncotthonok országos lapjának, a Rohammunkásnak a szerkesztői közé. Így jól is érezte magát, de tovább tanulni is akart. Mindenképpen át kellett tehát kerülnie egy kollégiumba. Ez 1948 elején sikerült is neki, s így lett az Arany János Népi Kollégium lakója, ahol gimnáziumi, illetve szakérettségi előkészítés folyt. Arra gondolt, hogy a tanonckodás mellett (amelyet a pénzkérés miatt nem hagyhatott abba) megpróbál szakérettségit tenni, amelyhez alig egy évre lett volna szüksége. A sors azonban másképp határozott. Kritikus, vagy inkább igazságos természete most is bajba sodorta. A kollégisták tudták, hogy az intézmény igazgatója visszaéléseket követ el, meglopja őket, a számukra kapott ellátmányt megdézsmálja, ők pedig csak silány kosztot kapnak. Az igazgatót leleplezték, s mivel Pálfalvi is a leghangosabb bírálók között volt, pár hét múlva eltávolították a kollégiumból. Hivatkozva arra, hogy ő csak egy ipari tanuló.

Valahogy aztán sikerült átkerülnie a Gorkij fasori Bartók Béla Zeneművészeti Kollégiumba. Persze, csak ideiglenesen, mert nem volt zenész, és a középiskolai tanulmányait sem tudta elkezdni. Mivel tanonciskolába járt, nem sok reménye volt arra, hogy egy másik kollégium átveszi őt. Így 1948 novemberében el kellett hagynia ezt a kollégiumot is. (Az ott eltöltött idő, rövidsége ellenére is, erős hatást gyakorolt rá. Akkori élményeit ezért később, az 1970-ben megjelent Páter a bárban című kisregényében fel is dolgozta.)

Aztán megjött a tél. Négy hónapig albérletben lakott. A havi hetven forint járandósága még a lakbérre sem

volt elég, s ezért minden holmiját el kellett adnia. (Kivéve az Ady- és Petőfi-kötetet. Sőt egy József Attila-verseskönyvet is szerzett.) Sokat fagyoskodott és éhezett. Jószerivel azt ette, amit az édesanyja küldött, noha neki nem panaszkodott. Nappal dolgozott, este írt, s a hozzá hasonló „megszállott” költő és festő fiatalok köré járt a nyolcadik kerületbe. Ez a felfokozott alkotói légkör izgatta állandóan. Nappal is arra gondolt, oda készült. Így a munkahelyén rásütötték, hogy a szakmája iránt nem érdeklődik, „zavaros fejű”. A későbbi tanulási tervét hóbortnak tekintették, és gúnyolták érte.

Ilyen körülmények között Pálfalvi Nándor egyre többet gondolt imádott szüleiére és gyönyörűséges falujára, Nagyoroszira, ott a Börzsöny lábánál, ahol, ha szegények voltak is, soha nem éhezett, soha nem fázott. Azt is tudta azonban, hogy nem lehet a szülei terhére, valahogy Budapesten kell boldogulnia. Elkeseredésében, hogy nem akadt senki, aki mögéje állt volna, már-már az öngyilkosságra gondolt. Ekkor azonban az egyik újságban azt a közleményt találta, hogy fiatalok jelentkezését várják a Magyar Néphadsereg tiszti iskolába. Ez felvillanyozta. Az azonban csak „járulékos” örömet okozott neki, hogy a jelentkezés esetén a gimnazisták érettségi bizonyítványukat, a tanoncok pedig segédlevelüket több hónappal korábban megkaphatták. Ő is jelentkezett, s ezzel cipőkereskedő-segéd is lett, bár egyetlen napot sem töltött a szakmában. Két héttel tizennyolcadik születésnapja előtt, 1949. április 1-jén pedig bevonult a hadsereghez. Féléves gyakorlati oktatás, vagy inkább csapatkiképzés (Miskolcon a dömörkapui tüézraktanyában), után 1949 őszétől 1951 tavaszáig a Kossuth Lajos Tüzértiszti Iskola (volt Ludovika Akadémia, Budapest, Üllői út) hallgatója lett Pálfalvi Nándor. Alhadnagyként avatták tisztté – élenjáró (jeles) minősítéssel és dupla havi fizetés–jutalommal. Pár hónapot csapatnál töltött mint szakaszparancsnok (a pétervásárai tüézrezrednél). Ezredük nagygyakorlatáról és a katonaeletről apró tudósításokat küldözgetett a Néphadsereg című újságnak. S ennek következtében 1951 nyarán meghívták a laphoz munkatársnak. (Ekkor már hadnagy volt, 1951. május 1-jén léptették elő.) A kiképzési rovathoz került. (Főszerkesztő: Hajduska István alezredes, helyettese: Horváth József, rovatvezető: Rózsa László.) – Így lett 1951-től a MÚOSZ (Magyar Újságírók Országos Szövetsége) tagja.

Pálfalvi Nándor alig volt pár hónapig az újságnál, tbc-vel szanatóriumba szállították (az Idegen szavak szótára szerint: kaverna, azaz kóros üreg a jobb tüdő felső lebenyében). Karácsonyig a törökbálinti Honvéd TBC Szanatóriumban volt (38 kg-os testsúly, gennyes mellhártya, elkülönítés...). Itt a kezelőorvosa a főhadnagyi ranggal besorozott civil tüdőgyógyász, dr. Ferenczi György volt. (Róla mintázta az író 2006-ban a Dr. N című kisregényének igazgató főorvosát.) Ő végezte Pálfalvi Nándoron az első mellhártyaműtétet és az első gennycsapolásokat. 1951 karácsonyán dr. Dávid Tihamér tüdősebész javaslatára Mátraházára szállították. (Dávid Tihamér később, mellőzöttsége miatt, 1956-ban Angliába disszidált, majd ott egy híres klinika vezetője lett.) A tüdősebész maga is elkísérte Pálfalvi Nándort egy fűtetlen katonai mentőkocsiban. Viszont ez a kíméletlen szállítás egyiküknek sem ártott meg. Sőt, a beteg már két hét múlva a szanatórium folyosóján sétálgatott, holott azelőtt lábra sem bírt állni. Alig egy év múlva Pécsre került utókezelésre a Pálosok nevű hegyoldal Honvéd Szanatóriumába. (Ekkor ismerkedett meg Galsai Pongráccal, Szántó Tiborral és Csorba Győzővel.) Fél évet töltött a pécsi tüdőszanatóriumban, de ez sem hozott teljes gyógyulást, s egy év múlva visszaküldték a mátraházai tüdőszanatóriumba. Így 1953-ban meg kellett válnia a Néphadsereg című újságtól. Leszerelték.

Pálfalvi Nándor 1953 tavaszától 1954 őszéig az úttörőújságnál, a Pajtásnál lett rovatvezető. (Főszerkesztője Gergely Márta volt.) 1954 őszétől pedig 1956 végéig a Szabad Föld szerkesztőségében dolgozott. Korábbi ismeretségét felújítva 1953. október 17-én feleségül vette Antretter Izabellát. (Házasságukból született 1960-ban Dorottya lányuk, aki szintén író lett.)

Közben beiratkozott az ELTE bölcsészkarán a magyar szakra (a tiszti iskolai bizonyítványát érettséginek fogadták el), de az újabb és újabb betegeskedései miatt ott csak négy félévet tudott elvégezni (1953–1955). (Később, 1969 és 1973 között a Marxizmus-leninizmus Esti Egyetemen elvégezte a filozófia–vallástörténet-szakot, és jeles rendű főiskolai diplomát szerzett.) A kiújuló betegség (mellhártyaizzadomány, gennyesedés) miatt újra Mátraházára került. Később, 1955-ben dr. Kovács Ferenc professzor olyan súlyosnak ítélte Pálfalvi Nándor állapotát, hogy teljes mellhártyairtást (dekortikáció) javasolt. A budakeszi tüdőszanatóriumban (a nagy nehézségek árán megszerzett) streptomycinnel készítették elő a műtétre, amelyet dr. Dávid Tihamérral szeretett volna elvégeztetni. (Ő akkor a szolnoki kórház tüdősebésze volt.) Amikor odaszállították a Szabad Föld szerkesztőségének autóján, Dávid doktor azt mondta neki: „Minek menjünk

a medve elé?” S így elmaradt a műtét. Szerencsére az öreg Kovács professzor jóslata, hogy „öt év múlva nem bír nyolc lépcsőn fölmenni...”, nem következett be. Habár a mellhártya „önállósította magát”, műtét nélkül is elvégezte a dekortikációt, teljesen összenyomta, és így lélegzésre szinte alkalmatlanná tette a tüdő jobb felét. (Ma Pálfalvi Nándor légzése 40%-os.)

A mellhártyagyulladás félévenként kiújult, és a tüdőgondozóban két-három naponként csapolták a mellkasát. Közben az iszonyú mennyiségű gyógyszertől (PAS, azaz: para-amino-szalicilsav, isonycid, diaphylin) tönkrement a gyomra, a mája, az epéje is. Igazán rosszul érezte magát, fáradékony és – a fájdalomtól – letargikus lett. Hetekig, hónapokig újra és újra tüdőszanatóriumba került. Nem tudott tanulni. Aztán pedig azt közölték vele, hogy az egyetemi halasztási idők is lejártak. (Jóval később tudta meg, hogy egyszerűen megakadályozták számára az egyetem befejezését.) Igaz, öt akkor jobban izgatta az írás, mint a szervezett tanulás. Már regényeken dolgozott, s készült a Májusi eső című riportkönyve. Minden gondolata akörül járt. Benne a megnyomorított parasztság helyzetét akarta bemutatni 1956 nyarán. A hódmezővásárhelyi tanyavilágban töltött heteket, s eközben a fáradság, a forróság, a tűző nap az alföldi végtelen határban kiújította betegségét. Belobbant a kavernája, a mellhártyája begennyesedett. Mindezek következtében csak betegen, ágyban fekvve szemlélhette az 1956-os forradalom eseményeit. Csak hírek jutottak el hozzá, de ezek olyan izgalmat jelentettek számára, hogy hetekre betegágyba kényszerült. Viszont nagy indulattal írta a riportkönyvet. El is készült vele karácsonyra. A forradalom leverése miatt azonban nem sok reménye lehetett a megjelentetésére. Már csak azért sem, mert a Szabad Földhöz nem mehetett vissza, hiszen ott mindenki tudta, hogy milyen könyvet írt, s a szerkesztőség vezetői jobbnak látták öt onnan eltávolítani. Egyik szerkesztője (Eck Gyula, aki a forradalom napjaiban – álnéven – Dudás József lapjába is írt) azonban az író segítségére sietett: beajánlotta a Magyar Rádió Falurovatához, ahol emberhiány volt, mert a rovat munkatársainak fele disszidált. Sőt, Eck Gyula vitte el a Májusi eső kéziratát a Kossuth Könyvkiadóba, ahol az 1957 márciusában meg is jelent, sőt májusban újabb kiadást is megért. (Akkor még a forradalom döbbenetéből alig tértek magukhoz a kommunista vezetők. Kádár János mindenkinek amnesztiát ígért. Ez a riadt állapot azonban hamar elmúlt a szovjet tankok árnyékában.) Pálfalvi Nándor akkoriban már írta az újabb könyvét. Felkereste a Májusi eső szereplőit, hogy megtudja, hogyan éltek meg a forradalmi napokat, mit tettek akkor, és 1957-ben mit tesznek velük a hatalomba visszakerült kommunista vezetők. Ennek a második könyvének az író a Mint fához az ág címet adta – utalva ezzel arra, hogy a parasztember úgy összenőtt a földjével, mint a fával az ág. (Ez a könyve szintén a Kossuth Könyvkiadónál jelent meg – 1958 elején.) Mint a Falurovat riportere könnyebben eljutott újra könyvének szereplőihöz. (1957-ben lett tagja a Művészeti Alapnak is.) Közben természetesen napi feladatokat is el kellett végeznie: riportokat készíteni a Falurovat műsorába. Ez a vállalkozása nagy merészségre vallott, mert addig még soha nem volt a kezében mikrofon, és stúdióban sem járt soha. Mégis ezzel a lépéssel jutott közelebb az akkor induló Televízióhoz... (A rádiónál 1957 januárjától 1959 őszéig dolgozott riporterként.)

VONZÁSOK ÉS TASZÍTÁSOK

(Televízió, Könyvkiadók, Filmgyár)

Pálfalvi Nándor több mint húsz évet töltött el a Magyar Televízió „szolgálatában”. 1959 őszétől 1964-ig dramaturgként, 1965 és 1977 között szerkesztő-riporterként, 1985. október 1-jétől pedig a Műsorpropaganda- és Sajtófőszerkesztőség vezetőjeként (és szerkesztőbizottsági tagként) egészen nyugdíjazásáig, 1988-ig dolgozott ott. (Közben, 1977 és 1985 között a Képes Újság főmunkatársa, majd a lap gazdasági és belpolitikai rovatának vezetője volt.) – A televíziónál eltöltött két évtized alatt (főleg a dramaturgiáról való távozása után) mintegy háromszáz dokumentum- és riportfilm munkálataiban vett részt (szerkesztette, írta, és részben rendezte azokat).

Egy stúdiófelvétel során a pagodának nevezett várakozóban ismerkedett meg az MRTV (a Magyar Rádió és Televízió) dramaturgjával, Deme Gáborral, aki segítette őt, hogy a televízió dramaturgja lehessen. (Deme

Gáboron kívül munkatársai lettek még: Benedek Katalin, Mészöly Dezső, Mészöly Tibor, Thurzó Gábor és a főnöke, D. I.)

Pálfalvi Nándor első szépirodalmi kötete, a Szeretni akartam 1960-ban jelent meg (a Magvető Könyvkiadónál). Benne két kisregény (a címadó történet mellett az önéletrajzi elemeket is tartalmazó Papírház első kiadásban) és két novella (Jelek az égen, Hárman az Astoriában). A kötet fogadtatása jó volt. A sajtóban több dicsérő kritika is megjelent. (Érdekesség: Papírház című regényéről Pálfalvi „szóbeli dicséretet” kapott Gyergyai Alberttől, az ELTE professzorától, a neves irodalomtörténésztől, aki egyenesen Móricz Zsigmond Légy jó mindhalálíg című regénye „egyenesági leszármazottjának” és továbbvivőjének nevezte a művet.) Az elismerések némiképp ellensúlyozták a tévénél megélt kudarcait. A munkatársaival nem volt baja, de a főnökével, a dramaturgia vezetőjével igen. D. I. gyepes agyú szektás volt, és sorra megvétózta az akkori magyar valóságról szóló tévéjátékainak terveit. Ő fellázadt, vitatkozott – és elkeseredett. . . Noha azok a művek, amelyeknek a dramaturgia volt – például A Veréb utcai csata (1961), - egy falusi Rómeó és Júlia-szerű történet) a Gömböc (1962), a Két üres pohár (1962), a Piros kenyér (1962), a Senki karácsonya (1962), az Utak (1963), – mind sikert hoztak. A Gömböc és az Utak Cannes-ban díjat is nyert. A főnöke mégsem volt kibékülve vele. Egy személyes beszélgetés (vagy inkább kihallgatás) során kijelentette, hogy amíg ő lesz a dramaturgia vezetője, addig Pálfalvi Nándor biztos, hogy nem fogja elvégezni az egyetemet. Mindent elkövetett, hogy a dramaturgián túrhételenné váljon Pálfalvi helyzete, és máshol keressen munkát. Így történt, hogy dramaturgból szerkesztő-riporter lett.

(Néhány adat még a fenti televíziós filmekhez):

A Veréb utcai csata. Író: Taar Ferenc, rendező: Simon Zsuzsa, operatőr: Czabarka György – szereplők: Gobbi Hilda, Görbe János, Szabó Gyula.

Gömböc. Író: Maupassant, rendező: Banovich Tamás, operatőr: Sík Igor, zeneszerző: Vujicsics Tihamér – szereplők: Bánki Zsuzsa, Básti Lajos, Kovács Károly, Ladomerszky Margit, Lázár Mária, Mányai Lajos, Szakáts Miklós, Tompa Sándor, Váradi Hédi.

Két üres pohár. Író: Sándor Iván, rendező: Seregi László – szereplők: Ruttkai Éva, Sinkovits Imre.

Piros kenyér. Író: Katkó István, rendező: Simon Zsuzsa – szereplők: Görbe János, Horváth Teri, Koltai János, Pap Éva.

Senki karácsonya. Író: Szirmai Rezső, rendező: Horváth Tibor, zeneszerző: Tamássy Zdenkó – szereplők: Böröndy Kati, Gera Zoltán, Gobbi Hilda, Horváth József.

Utak. Író: Hámori Ottó, rendező: Mihályfi Imre, operatőr: Zsombolyai János – szereplők: Deák B. Ferenc, Kállai Ferenc, Lőte Attila, Molnár Tibor, Tordai Teri, Váradi Hédi.)

A dramaturgiától való megválás Pálfalvi Nándor számára annyira kétségbeejtő volt, hogy egészsége egyre inkább romlott. Holott 1961-ben már úgy érezte, hogy a szépséges fellegekben jár, hiszen az előző évben megjelent egy sikeres könyve az irodalmi élet legrangosabb kiadójánál. S akkor, 1961-ben gyönyörű kötésben kiadták a Nyakék Párizsból című négyszáz oldalas regényét is. Egy másik regénye, az Ölelj meg és menj, pedig már a kiadóban volt – elfogadott állapotban. Pálfalvi Nándor sikeresnek érezhette magát, felívelő írói pálya elé nézett, amikor egyszer csak becsapott a mennykő. A Népszabadság kritikusa nekitámadt könyvének, a Nyakék Párizsból című regényének. A Magvető Könyvkiadó igazgatója behívatta, és közölte, hogy nem ezt várta tőle, hiszen ő (az igazgató) bizalommal volt iránta, de Pálfalvi visszaélt ezzel, mert a szerkesztés után bizonyos szövegeket csempészett a regénybe. (Persze, 1956-ról volt szó, hiszen abban az évben játszódik a regény, márciustól novemberig, és a szereplők, így vagy úgy, részesei lettek a forradalomnak.) Az igazgató kijelentette: Pálfalvinak ez volt az utolsó könyve, amelyik a Magvető Könyvkiadónál megjelent. Ezt az ígéretét be is váltotta. Sőt, elbocsátották a könyv szerkesztőjét, R. R.-t és a felelős szerkesztőt, Cs. I.-t. A kiadóban lévő – elfogadott – Ölelj meg és menj című regényét pedig visszadobták. (Az csak 32 év múlva, 1993-ban jelenhetett meg.)

Pálfalvi Nándor hasonló módon járt újabb írásaival (hatkötetnyi novella és kisregény) a későbbi években is – több kiadónál. Ezek a művek csak 1990 után jelenhettek meg. Szerencséjére a Móra Ferenc Könyvkiadónak volt egy Kozmosz nevű sorozata, amelyben a felnőtt ifjúság számára adtak ki könyveket. Itt sikerült hat regényt megjelentetnie. A Móra Kiadó gyermekkönyv-szerkesztősége pedig két – önéletrajzi elemeket is tartalmazó – kisregényt, a Papírház (önálló kötetét 1972) és A fészekfosztogató címűt (1982) adta ki. Pálfalvi Nándor csak a Jelentés félútról című riportkönyve megjelenésekor, 1976-ban tudta meg,

hogy a főszerkesztőt – többek között – Az igazak (két kisregény, 1973) és a Jelentés félútról című kötet kiadásának engedélyezése miatt váltották le, és küldték ki Lengyelországba, az ottani Magyar Intézethez harmadrendű beosztottnak.

Jóval később, az újabb televíziós munkája során derült ki az író számára, hogy már 1961 óta „szilenciumon” volt. (Az akkori Aczél György-i kultúrpolitika 3 T-je, a Tilt, Tűr, Támogat közül a középső úgy vonatkozott rá, hogy részleges eltiltás alatt állt.) 1961-től 1967-ig így egyetlen könyve sem jelenhetett meg. (Pontosabban: a Népművelési Intézet Színjátszók Könyvtárában – stencilezett formában, párszáz példányban – két színműve, 1963-ban A francia és 1966-ban A boldog trombitás, mégiscsak megjelent, de ezek nem voltak „igazi” könyvek!) A Magvető Kiadóval és a televízió dramaturgiája főnökével kialakult kétségbeejtő kapcsolata miatt nem is várhatott mást, csak mellőzést.

1963-ban mégis mintha megtört volna a jég: Egy csónak visszafordul címmel Esztergályos Károly televíziós filmet rendezett Pálfalvi Nándor egyik, még meg sem jelent novellájából (operatőr: Biró Miklós). Az akkori viszonyokhoz képest igen modern volt a rendezés, és „hatékony” is, mert állítólag a filmbeli hősnő öngyilkossága követőkre talált – ugyanazzal a gyógyszerrel és ugyanazon a módon. (Óhatatlanul is eszünkbe kell hogy jusson Johann Wolfgang Goethe 1774-ben megjelent regénye, a Werther szerelme és halála – Szabó Lőrinc így fordította a címet, a régebbi fordítások pedig Az ifjú Werther keservei címet viselték – amelynek hatására boldogtalan szerelmesek öngyilkosságot követtek el, sokan még öltözetükben is utánózták a regényhőst!) – Ennek következtében istentelenül nekitámadtak az alkotóknak. Sőt, még egy év múlva is el-elhangzott a szilveszteri kabarékban ez a mondat: „És egy csónak visszafordul”, amelyet mindig tomboló röhögéssel „díjazott” a közönség. (Az alapnovella egyébként Az edző fia címmel 1970-ben jelent meg a Páter a bárban–kötetben.)

Milyen írói jövőt várhatott ezek után Pálfalvi Nándor, amikor az irodalmi lapok sorra visszaadták verseit és novelláit. (1961-től 1990-ig semmilyen irodalmi folyóiratban vagy újságban nem jelent meg egyetlen sora sem.) Amint kiderült, ez volt a „TŰRÉS” lényege, s az, hogy másod-harmadrangú kiadóknál jelenhetett meg csak egy-egy könyve – az akkori gyakorlathoz képest minimális példányszámban. S így a honorárium is (tekintve azt is, hogy nem volt semmilyen díja sem) szintén a legalacsonyabb volt a „től-ig”-kategórián belül.

1963-ban a debreceni Csokonai Színház mutatta be (Fényes Márta rendezésében) Pálfalvi Nándor zenés komédiáját A francia címmel (zene: Dénes Margit). Hofi Géza egy aprócska szerepet (a házmester) játszott. (Akkor még csak egy vidéki segédszínész volt, de Pálfalvi „felfedezte” a maga számára, és sikerült hozzásegítenie ahhoz, hogy felfigyeljenek rá a Tévékabaré alkotói.) A Ki kicsoda a hírközlésben című kiadvány (Szekszárd, 1994. 268.) szerint Pálfalvi egy újabb színművét, A boldog trombitás címűt mutatta be egy erre a darabra „összeállt” lelkes színészcsapat („Játékszín”) a Fővárosi Kultúrházban (rendező: Bence Zsuzsa). Maga a szerző is tapsolta őket, mert úgy érezte, a dicsőség a szintársulaté volt. A Csoda Lomboson című színművét a Békés Megyei Jókai Színház tervezte bemutatni 1967-ben. (Békéscsabán, a rendező Máté Lajos lett volna.) (Ekkor jelent meg a darab maga is a Népművelési Propaganda Intézet kiadványaként.) Ennek regényváltozata is (ugyanilyen címmel) megjelent 1967-ben (miután egy sor kiadót megjárt) a Kossuth Könyvkiadónál 43 ezer példányban. Ez volt Pálfalvi írói munkásságának első átütő sikere. Ráadásul már előző évben, 1966-ban a Hunnia Filmstúdió (MAFILM 3. sz. Játékfilmstúdió) Bűdösvíz címmel játékfilmet készített a regényből – a háromszoros Kossuth-díjas Bán Frigyes rendezésében (operatőr: Pásztor István) és kiváló színészekkel. (A színművekről és filmekről lásd később is!) A filmnek óriási sajtóvisszhangja volt – mind dicsérő felhanggal. – Az író úgy képzelhette, hogy helyükre kerültek a dolgok, hogy fellélegezhet: Itt az elismerés mind szellemileg, mind anyagilag! (A forgatókönyv árából vásárolta az első autóját, egy Trabant Kombit.)

Ez a sok jó azonban mind „lecsengett” (ahogy mondani szokták). Nem követték újabb sikeres könyvek, elismerések – és filmek. Herskó János, a filmstúdió vezetője ugyan megrendelt Pálfalvitól egy újabb forgatókönyvet a Szeretni akartam című regényéből (s egy fiatal, elsőfilmes rendezőt jelölt ki, hogy az íróval dolgozzon együtt), de aztán kiderült, hogy amit az ifjú rendező akart, az egyáltalán nem hasonlított a regényhez. Aztán 1970-ben Herskó váratlanul disszidált Svédországba, és soha többé nem került szóba az, hogy a filmgyár Pálfalvi bármelyik művét is filmre vinné.

A Csoda Lomboson sikere bizonyos elégtétel lehetett volna Pálfalvi Nándor számára amiatt is, hogy a

televíziós dramaturgia vezetője, D. I. valósággal elüldözte őt onnan. Az igazi elégtétel azonban az volt, hogy időközben D. I.-t is elbocsátották. (Pálfalvi ezt már nem bírta kivárni a dramaturgián.)

A Magyar Televízió Falurovátának riportereként Pálfalvi Nándor járhatta újra az országot (amint rádióriporter korában is tette), ismerkedhetett megint az emberi sorsokkal, amelyek közül igen sok bekerült későbbi művei történeteibe. Például az 1971-ben megjelent Remetekán című vadásztémájú regényébe, amelyből a televízió játékfilmet készített (rendező: Fejér Tamás, operatőr: Mezei István). Ez a film az 1971-es magyarországi Vadászati Világkiállításon a közönségdíjat nyerte el.

Talán ennek a sikernek a hatására kapott szerződést egy novelláskötetre Illés Endrétől, a Szépirodalmi Könyvkiadó igazgatójától (az 1960-ban írt Hajó a hold uszályán című novellája alapján). Háromezer forint előleget is kiutaltak számára. Óriási volt az öröme, és az tartott is két hónapig, amikor azonban levél érkezett a kiadó főszerkesztőjétől, Sz. S.-től, hogy a novelláskötetre nem tartanak igényt, és így a vele kötött szerződést felbontja. (A novellák majd csak az 1993-ban kiadott Esetünk a lóval című kötetben jelentek meg.) Hogy a megdöbbenő hírt el is higgye, ahhoz pár nap múlva a kiadó jogászától érkező megerősítő levél is kellett. Ebben felszólították, hogy nyolc napon belül fizesse vissza a kiadó pénztárába a már felvett háromezer forint előleget. S hiába is próbálta (többször is) Illés Endrét telefonon megkeresni, hogy megtudja, mi történt. Csak a titkárnőig jutott. Valószínű azonban, hogy Illésig is eljutott az, hogy milyen kétségbeesetten hajszolta őt, mert néhány nap múlva kapott egy újabb levelet a kiadó gazdasági osztályától, hogy az előleget hat hónap alatt, ötszáz forintos részletekben is, befizetheti (mellékelve hat csekk).

Az is lehet, hogy valahol, talán éppen a kultúrberkek legmagasabb csúcsán, az Aczél György körüli régióban, visszatetszést keltett, hogy bármilyen nyomás, mellőzés ellenére Pálfalvi Nándor mindig előbukkant, mint a letaposott gyom a réten, és képes volt sikeres műveket produkálni. Így aztán azonnal meg is érkezett (akkor is!) a válasz. Mégpedig a Magyar Írószövetségből, ahová a főtítkárr, Dobozy Imre, régi Szabad Föld-es kollégája tanácsára ismételt felvételi kérelmet nyújtott be. Erre a válasz fél év után jött meg: „Irodalmi színvonala nem üti meg a mértéket.” Hogy mi volt ez a „mérték”, azt az író sem tudhatta, csak azt, hogy az akkori „nagyemő”, dicsőített írócskák és költőcskék – mellükön a Kossuth-díj jelvényével – a „mértéknek” kijelölt műveikkel együtt a feledés homályába hulltak. No ez, persze, nem vigasz, akkor sem volt az!

Pálfalvi Nándor televíziós munkája, a dramaturgiáról való távozása után, kezdetben (1965–1972) igen sikeres volt (riportfilmek: Falujáró kamera). 1973 és 1977 között készítette (évente egyet-egyet) a Gondolatok...-sorozatot: (Gondolatok a boldogságról, Gondolatok a hétköznapokról, Gondolatok a munkáról, Gondolatok a vezetésről, Gondolatok a holnapról.) Sok problémája volt ezek miatt a filmek miatt. Szinte mindegyiket betiltották – részben vagy egészben –, s a bemutatottak zömét sem engedték „főidőben” (18–20 óra között) sugározni. Holott az eredeti terv és Pálfalvi vállalása is az volt. Ezek a sorozatok a politikai szférában gyanús és a káros megítélést indukáltak. Szerencsére a kritikusok körében nem!

Baróti Géza a (nyolc részes) Gondolatok a boldogságról-sorozat első három részéről (csak ezeket mutatták be) így írt a Filmvilágban (XVI/14. 1973. VII. 15. 30–31.):

„Pálfalvi Nándor szerkesztő-riporter, Farkas István és Fejér Tamás rendezők vállalkozása merészen tiszteletre méltó: olyan portréfilmek forgatására szövetkeztek, amelyek hősei... a legtitkosabb, legbizalmasabb emberi állapotról, a boldogságról hajlandók vallani. ... a filmek hősei mai dolgozó emberek: egy karosszerialakatos, egy vasutas család és egy mezőgazdász... (...)

... a riportok minden kockáján érezni lehet az egyszerűségre, a képi megfogalmazás szigorú szükségességére utaló tudatos törekvést... E három riportban a riporter láthatatlan, hangját is alig hallani, s ez a tapintatos személytelenség hozzájárul ahhoz, hogy a filmszalagra vett vallomások őszintén csendüljenek fel, valóban úgy érezzük, hogy ezek az emberek négy szemközt a nézővel bizalmasan feltárják boldogságuk titkait. (...)

A »Gondolatok a boldogságról« hű marad a címhez, inkább gondolatokat közvetít, mint szépen formált szövegeket, néha csak alájátszva a szöveget a képnek...

A falun élő és Szolnokra bejáró karosszerialakatos portréjában sikerült szerencsés kézzel megfogni és a néző elé vetíteni a közvetlenség varázsát, kellő egyensúlyban tartani a munkahely és az otthon képeit, megtoldva mindezt egy kétperces részlettel, amikor a lakatos a szerelőknában egy ipari tanulónak a

munka fortélyait magyarázza. Ha lehet költői egyszerűséggel és szépséggel mondani valamit ebben a környezetben, akkor ez a két perc egy kis remekmű.

A »Vasutasok« című filmriport tulajdonképpen egy szakmai nemzedékváltás drámája is lehetne, apa és fia vall ezeken a kockákon, mögöttük a már nem élő vasutas ősökkel. A két szereplő azonban különböző súlycsoportot képvisel, emberi magatartásuk és megszólalásuk, vallomásuk nyíltsága és melegsége között riasztóan nagy a különbség. A fiú... egykedvű monológot ad elő hűvösen és kiszámítottan, míg az apa csöndes mosolyaiban, tempós rágyújtásában annyi jóízű, bölcs emberség bujkál, hogy valósággal lesöpri a képernyőről a fiút. Ha csak az öreg mozdonylakatos szólal meg, ha az alkotók nem erőltetik ezt a kétszólamú párbeszédet, hiánytalan és hiteles élményt kapunk. A harmadik riport egy mezőgazdászt mutat be. Ez a portré tanúskodik a leggondosabb szerkesztésről, a szöveg és a kép ritmusának zenei pontosságáról, mégis ez az a riport, amely a legkevésbé hatásos. A vallomástevő túlságosan lekerekített, lecsiszolt mondatokat használ, a kép azonnal rávált az alig megfogalmazott gondolat tárgyi bizonyítékaira, a képek ily módon illusztrációként úsznak be a képernyőre. Talán e film hőisének vannak a legpontosabban megfogalmazott gondolatai a boldogságról, s ezt érezhették az alkotók, amikor sajátos ellenpontozási módszerükkel túlhangsúlyozták, agyonábrázolták a vallomást, kilúgozva őszinteségét. Ebből csak egy tanmese maradt...»

A Gondolatok a hétköznapokról-sorozattal több írás is foglalkozik. A Magyar Nemzetben (1974. IV. 16.) k-g így „harangozza be” az április végi tv-bemutatót Vajda Péter utca 7–13. címmel:

„Sárgásszürke, sokszemű, komor ház a Józsefvárosban. Ablakai álmosan pislognak a Ganz-MÁVAG szemközti gyárépületeire a kora tavaszi délután fényében. A Vajda Péter utcai ház a főszereplője a televízió Gondolatok a hétköznapokról című új, hétrészes sorozatának. Pálfalvi Nándor szerkesztő-riporter vezetésével megismerkedhetünk a ház kicsi és felnőtt lakóival, elidőzünk egy-egy családnál, hogy bepillantsunk életükbe, a hétköznapok gondjaiba, örömeibe.

– Dokumentumfilmünkkel egy budapesti bérház lakóinak életét szeretnénk bemutatni – mondja Pálfalvi Nándor –, hogyan élnek itt a külső Józsefvárosban az emberek, hogyan gondolkoznak, milyen problémák foglalkoztatják őket. A század elején tipikusan kispolgári környék volt ez, a belső kerületekből kiszorult pedagógusok, köztisztviselők költöztek ide. Ma elsősorban munkások laknak itt, többségük a környék nagy gyáraiban dolgozik, de filmünkben bemutatunk két metróépítő munkást is, hanglemeggyári mérnököt és kertészmérnököt is, sok-sok fiatal, és természetesen az idősebbeket is a Vajda Péter utca 7–13. számú ház több száz lakója közül.

– Hogyan fogadták a filmes vendégeket?

– A stáb szinte már családtagnak számított, hiszen csaknem fél évig forgattunk. Sütöttek, főztek nekünk, sehol sem ettem olyan finom pogácsát, mint a »Rejtő-stúdióban«, Rejtő Ildikó édesanyjánál, ugyanis ő is itt lakik. Sok-sok kedves ismerősünk, barátunk szólal meg majd a riportfilmben, és reméljük, sikerül érzékeltetni az óriás metropolis egy éltszeletét, bemutatni múltját, jelenét, de legtöbbit a jövőjéből, hiszen a Vajda Péter utcai családok sorsa közös bármely más pesti bérház lakóival. Dokumentumfilmünket forgathattuk volna Angyalföldön is, a VII. kerületben, de Csepelen is. A filmet Knoll István rendezte, operatőre Hildebrand István.»

Lőcsei Gabriella (ugyancsak a Magyar Nemzetben, 1974. V. 12.) A hétköznapok szépsége címmel írt kritikát a Gondolatok a hétköznapokról-sorozatról. Kosztolányi Dezső Esti Kornéljának egyszerű és tiszta szándékú kíváncsiságához hasonlítja az alkotók célját: „... megtudni, miként élnek mások, boldogok-e vagy boldogtalanok?”

„Hét estén át a televízió segített »leselkedni« mindazoknak, akik fontosnak tartják megismerni a másikat, a másfajta ember otthoni, hétköznapi gondjait.” Az alkotók „– csendes figyelemre intve a nézőt – munkáscsaládok, iparosemberek, nyugdíjasok és fiatal fészekrakók körébe kalauzoltak, életformákat és embertípusokat mutatva be a képernyőn úgy, ahogyan a valóság természetes rendjében egymás mellett sorakoznak. És gondokat természetesen, meg gondolatokat, amint a cím is ígérte: a hétköznapokról. Az idős borbélymester nosztalgiját a visszahozhatatlan, villanyborotva nélküli időkről, a lakók csatáját egy lift érdekében, Rajzik bácsi morfondírozását az üzemi munkafegyelméről, ifjú anyák álmait a totyogó csöppségek jövőjéről; kamaszok reális és irreális terveit arról a minden bizonnyal csodálatos és izgalmas felnőtt világról. Apró, jelentéktelen gondok, mondhatná bárki, és nem korszakalkotóan újak a gondolatok

sem. Valóban azok, aprók, jelentéktelenek, ismertek, egyszerűen: hétköznapiak. És nagyon nyugodtak, nyugalmasak, megnyugtatóak. Nem Hildebrand István líraian komponált képsorai varázsolták azzá őket, hanem azoknak a különböző korú, nemű, foglalkozású és képzettségű embereknek a világlátása, a bizalma a mi világunk, a mi jövőnk iránt, akik ezeket a hétköznapi egyszerűségeket kigondolták, elmondták.

A »Ganz-MáVAG szomszédságában« álló, megújítottan is öreg ház nem valami különleges sziget, Budapest része, Magyarországnak egy kis szelete. Véletlen csupán, hogy a film forgatóinak a választása éppen erre a terület- és életdarabra esett. Az a békés nyugalom, a hétköznapiaknak az az egyszerű szépsége, amelyet ez a dokumentumfilm-sorozat bemutatott, nem józsefvárosi specialitás, nem is peremkerületi sajátosság. Több, általánosabb annál: hazai valóság. A különböző ünnepek fénye és visszfénye mellett nem árt ezt a hétköznapien kiegyensúlyozott valóságot is olykor-olykor tudomásul venni, örülni annak.”

A Népszabadság kritikusa, Jovánovics Miklós (1974. V. 12. 8.) Életképek a Külső–Józsefvárosból című írásában szintén a jó értelemben vett „hétköznapiság” „helyzetjelentését” méltányolja a filmsorozatban. Az alkotók nem törekedtek a rendkívüliségre, a meghökkentésre, a rádöbbenésre: „Vállalkozásuk éppen azért tett kíváncsivá, mert nem akarta mindenáron megváltani a világot, sem megcsillogtatni a munkatársak technikai és művészi készségét, mindössze azt célozta, hogy egy házcsoport lakóit, egyes-bajos dolgait naturalisan bemutassa. (...)

... a látszat nem csalja meg a jó szemű riportert. Éppen ellenkezőleg, eligazítja az élet útvesztőiben. Feltéve persze, hogy észreveszi, mi minek a látszata. Az ember külső jegyeiben többnyire megtalálhatjuk mindazt, amit a röntgenfelvételeken keresnek. A valóságfeltárás eredményessége nem a formálisan igazolható mélyrehatolás tényétől függ, hanem a riportert életismeretétől.” (Hadd tegyem ehhez hozzá: Pálfalvi Nándor egész televíziós tevékenységét ennél pontosabban, lényeglátóbban és igazabban nem is lehetne jellemezni. Jovánovics itt nagyon is rátapintott mindarra, ami Pálfalvi legnagyobb, legjobb erényei közé tartozik – nemcsak tévés, hanem írói munkásságában is: jószeműség, életismeret, s ahogy még a további jóvánovicsi megállapításokból leszűrhető: szakmai jártasság, művészet, meggyőző elhittetés.)

Jovánovics így folytatja kritikáját: „Külső–Józsefváros egy háztömbnyi világát egyszerű, mondhatnánk külsőséges módszerrel vették filmre a... riportersorozat készítői. A hangfelvételek is mellőztek mindenféle trükköt. Kép és hang stílusában is szinkronizálva volt. Az eredmény: egy darab élet a maga nyers valóságában. Sok olyan apróság, ami mellett nap-nap után figyelmen kívül elmegyünk. Megszokott arcok, hanghordozások, sorsok és ügyek. Annyira a hétköznapi valósághoz tartoznak, hogy szinte észre sem vesszük őket. Éppen az a figyelemre méltó a filmben, hogy elsikló figyelmünket érdekesnek legkevésbé vélt helyeken és pillanatokban állította meg. (...)

Mindenki otthonosan viselkedett, meghittent beszélt. Mintha a tévések jelenléte cseppet sem zavarná. Pedig nyilván zavarta. Önvallomásaik közben azonban sikerült nekik megfelekedni a szokatlan körülményekről. Nem tudom, hogyan segítette át őket a felvétel lámpalázán a riportert, a rendező és az operatőr. Ez már kulisszatitok. Pontosabban szakmai jártasság, sőt művészet a maga nemében. Személy szerint egyetlen munkatárs sem volt jelen a kész produkcióban. Láthatatlanná vált a riportert is. Azt az illúziót keltették, hogy ők ott sem voltak, mi beszélgettünk a ház lakóival.

Annyira meggyőzően hitették el velünk részvételünket, hogy nem csodálkoznék ha a valóságban összetalálkozva a Vajda Péter utcaiakkal, megemelném előtűk a kalapomat.” (S természetesen az alkotók, így Pálfalvi Nándor előtt, mi is megemeljük a kalapunkat!)

Hasonló hangnemben értékelte a Magyar Hírlapban (1974. V. 14. 6.) Pályi András a Gondolatok a hétköznapiakról című „tudósítást”, illetve az alkotókat: „... jó szemük volt hozzá, hogy ott és akkor álljanak meg a kamerával, mikrofonnal (mert ezúttal a riportert is »inkognitóban« maradt), ahol a ház lakói olyasféle apróságokat árulhatnak el magukról, melyek egyúttal az életformáról tudósítottak.

(...) Mindenekelőtt otthonos volt ez a riportersorozat: mintha senkinek sem lenne lámpaláza, mintha nem is tűntek volna fel a kamerák a Vajda Péter utcában, nem állna a kapu előtt a közvetítőkocsi. És ez azt is jelenti, hogy nyoma sem volt a körképben a televíziós riportok sokszor kísértő betegségének, a rossz értelemben vett szereplésnek, a megilletődöttségnek, hogy ezeket a pillanatok az egész ország látja. Valóban úgy éreztük: ellesett pillanatok voltak, húszperces »snittek« a Vajda Péter utcaiak életéből, nem szóltak se többről, se kevesebbről, mint amit a cím ígért.

És éppen mert így volt, mégis másról is tudósított a Gondolatok a hétköznapokról, nem csak a Vajda Péter utcaiak örömről, gondjairól, életéről. Ez már a riporter-operatóri munka műhelytitka: az »elkapott«, megörökített apróságok, a látszólag semmitmondó, jellegtelen hétköznapi pillanatok életünk, valóságunk kis darabját vetítették elénk, hitelesen és gondolatokat ébresztően.”

Hegedűs Zoltán A hétköznapok lírája címmel a Filmvilágban (XVII/11. 1974. VI. 1. 23–24.) értőn és érzően értékelte a Gondolatok a hétköznapokról–riportsorozatot. Milyen jelentősek, lényegbevágóak, lényegre törőek már az első mondatai is:

„Szép, halk, lírai dokumentumfilm-sorozatot mutatott be a televízió szinte-szinte visszhang nélkül, ahogy ez már a szép, halk, lírai dolgokhoz illik. Senki sem szólította fel a nézőt a szavazásra, mint az a zajos vetélkedők, dalfesztiválok után szokás. Még arra sem kérték fel, hogy telefonon közölje, szeretne-e látni hasonlóan szerény, ám emberi vallomásában ily gazdag riportokat, valószínűleg azért, mert kimondatlanul is mindenki érezte, hogy e – képekben, szavakban egyaránt – nyílt, őszinte, sokatmondó vallomások után csak az elgondolkodás, az élmény csendje következhet, akár egy elhangzott, halk vers után.”

Hegedűs számára az Ó, én szeretem a bús pesti népet... kezdetű (fél évszázadnál is régebben írt) Kosztolányi Dezső-verset idézte fel a riportsorozat: a költeményt ihlető emberközelség vágyát, a hétköznapok újra fölfedezésének izgalmát. Kosztolányi is már a Külső-Józsefvárosban élőkhöz kalauzolta el az olvasóit, akár csak a filmsorozat a nézőit. A vers költői programja („Ki nézte meg, mit rejt szobájuk árnya? / Ki leste meg, van-e ágyukban párna?”) útmutató lehetett a film alkotóinak is. „S éppen az volt alkotásukban a lírai, hogy nem azért vittek bennünket oda, mintha tüntetően szembesíteni akarnák előttünk a máttal, vagy keresgélnek számunkra a múlt rekvizitumait... – bár ha találtak volna belőlük, bizonyára nem tagadják el –, hanem mert ugyanolyan szeretet vonzza őket e »kedveskékhez«, mint a költőt, akik ugyan már nem a »járdán« élnek, hanem gonddal berendezett lakásaikban, s ha mai »kávémérésekbe bújnak«, nem otthontalanságuk elől, hanem egy kis csevegésre. Éppen annak az egykori költői programnak megvalósítását éreztük a filmriportokban, amivel ma oly híjával vagyunk, az emberközelség melegségét a máskor és gyakorta hideg társadalmi rajzban, a hétköznapok egyéni arcát – s túl kategóriákon, rétegződésen, statisztikán és számadatokon –, az életforma közvetlenségét, ahogy az a vallomásokban fölbukkant, lett légyen szó a »spájzban« sorakozó befőttekről, a megélhetésről, új bútorokról vagy a fiatalok lakásgondjairól. Hogyan él, mit tesz, mit szeret, mire gondol, mit érez az egyes ember, az egyes család abban a nagy–nagy valamiben, amit a szociológia életformának nevez, és statisztikákkal, számoszlopokkal érzékeltet, de csak ilyen riportokban tud igazán szemléletessé lenni.

Mert ezek a »kedveskék« a Külső-Józsefvárosban erről vallanak a maguk nagyon emberi, őszinte hangján. Életformájuk otthonossága, biztonsága, vagy éppen meguntsága, elvágyódásuk tükröződik arcukon, gesztusaikban, szemükben. S ezért mond ez a riport velük és általuk annyit, mint egy költemény vagy egy bensőséges, kisrealista regény. És éppen ezért az a csend, ami a sorozatot követte, jobban kifejezte az élményt, amit kaptunk, mintha villanyvasalók, lámpák és mosógépek bekapcsolásával adtunk volna hírt örömeinknek és tetszésünknek.”

A sorozat hét filmjéből csak három ment főműsoridőben.

A hétrészes Gondolatok a munkáról 1945. április 4-én született fiatalokról szól. Ennek csak négy adását engedélyezték – állítólagos „demoralizáló” hangvétele miatt. Szerencsére 1976-ban sikerült e sorozat valamennyi filmjének szövegét megjelentetni a Móra Kiadó Kozmosz-sorozatában Jelentés félútról címmel. (Ez okozta vesztét a kiadást vállaló főszerkesztőnek!) (Pálfalvi 1975-ben még egy ötrészes sorozatot is készített A döntés címmel.) A Gondolatok a holnapról-sorozat először adásba sem került. (K. V. főszerkesztő-helyettes, E. A. főszerkesztő és M. K. elnökhelyettes szerint ez a hét részből álló sorozat politikailag ártalmas lett volna.) Harminc akadémikus, egyetemi tanár, közgazdász, szociológus és pszichológus vallott arról – 1977-ben –, hogy hite szerint mi lesz velünk, gazdasági, társadalmi környezetünkkel és a világgal 2000-ben. Ezek a vallomások nemcsak szubjektív, de tudományosan megalapozott gondolatok is voltak. (Ezek riasztották meg az MTV vezetőit!)

Jórészt ez a döntés készítette arra Pálfalvi Nándort, hogy megváljon a televíziótól, és, persze, a 3800 forint fizetése, amelyhez alig járult prémium (amely alapvető fizetéskiegészítés volt az alkotómunkában). Pedig egy-egy sorozaton egész évig dolgozott (s aztán rossz minősítést kaptak, vagy nem is kerültek adásba). (Pálfalvi Nándornak az első televíziós időszakában, az említettekén kívül, még a következő művei jelentek

meg – zömmel tv-riporterkedése tapasztalatai alapján: 1968-ban az Üvegtető, 1976-ban a Rohanás című regénye, 1973-ban A fatehén című szatirikus regénye és 1975-ben a Jövők című falumonográfiája.)

ÚJ FELADATOK

1977-ben Pálfalvi Nándor egy szerencsés véletlen folytán találkozott Fábián Gyulával, a Magyar Televízió Dokumentum Osztályának korábbi vezetőjével, aki akkor már a Képes Újság olvasószerkesztője volt. Neki elpanaszolta bűjút-baját. Fábián csak nevetett – mondván: „Mi az, még mindig ekkora barmok vezetik ezt a kócerájt?” Megkérdezte Pálfalvitól, bemutathatná-e a Képes Újság főszerkesztőjének, Gerencséri Jenőnek. Ez egypár nap múlva meg is történt. Egy hónapra rá pedig már a Képes Újság főmunkatársa lett Pálfalvi Nándor, majd hamarosan a rovatvezetője. (Ezer forinttal több fizetést kapott, mint a televíziónál, és 1500 forint fix prémiumot. Tehát anyagilag is jobban járt.)

Jellemző volt a televízió akkori vezetőire, hogy amikor Pálfalvi már hónapok óta a Képes Újságnál volt, és (jelentéktelen változtatással) sorra leközölte a Gondolatok a holnapról-sorozat interjúit, felhívta őt M. K. elnökhelyettes, és azt kérte tőle, menjen be a televízióba, mert szeretnék leadni a sortozatot. (Meg kellett volna néznie azt a vágóasztalon, hogy nem kell-e kiegészítenie.) Pálfalvi, persze, most „nyeregben volt” – s mivel addig egy fillért sem kapott érte, sem prémiumként, sem honoráriumként a forgatókönyvekért –, azt mondta, megnézi, ha kifizetik a forgatókönyveket. Ez meg is történt, és így ment adásba a Gondolatok a holnapról című sorozat hat filmje 1977. december 20. és 31. között. Ez volt egyébként a Magyar Televízió egyetlen olyan műsora, amelyet úgy harangoztak be, hogy a televízió ezzel kívánja szolgálni az 1978. január 1-jén induló V. ötéves tervet. (Pálfalvi ezen már nevetni sem tudott!)

A Képes Újságnál jól érezte magát. Sokat dolgozott, rengeteget járt vidékre. Újabb és újabb élményekkel gazdagodott. Viszont hiányzott a televízió. Igaz, több ideje volt arra, hogy az irodalommal foglalkozzon. Az akkoriban megjelent művei: Hajnali ösvényeken. (Sportvadászok könyve – 1980) – valószínűleg ezért kapta meg 1983-ban – a vadászok legrangosabb kitüntetését – a Nimród-vadászérmet – 1980) – és három regény: A város büszkesége (1980), A fészekfosztogató (1982), Volt egyszer egy lovam (1984). – Pálfalvi Nándort (a Képes Újság főszerkesztőjének javaslatára) kitüntették a Munka Érdemrend ezüst fokozatával. Az arany fokozatot 1988-ban, nyugdíjba vonulásakor, a Magyar Televízió elnökének ajánlására kapta.

Amikor 1984-ben a Volt egyszer egy lovam című regénye megjelent a Kossuth Könyvkiadónál, az egyik este Galgóczi Erzsébet kereste őt telefonon. Ismeretségük addig meglehetősen felületes volt, csak a szigligeti Alkotóházban találkoztak néhány alkalommal, amikor éppen egy időben dolgoztak ott. Pálfalvi ezért csodálkozott is, hogy az író ottthoni telefonján keresi. Azon pedig még inkább, hogy milyen okból. Az író elkezdte dicsérni a Volt egyszer egy lovam című regényt. Azt mondta: „Nándor, maga nincs a helyén!” Kiderült, hogy nem értette, Pálfalvi miért nem tagja a Magyar Írószövetségnek. Az író erre csak azt felelhetette, hogy ő sem érti ezt. A dolog lényege az, hogy még abban az évben, 1984 őszén – tagfelvételi kérelem benyújtása nélkül – Pálfalvi Nándort felvették a Magyar Írószövetségbe. Akkor már 21 megjelent kötet, két tv-film, egy nagyjátékfilm és két bemutatott színdarab volt mögötte. Megtudta, hogy a két alelnök, Galgóczi Erzsébet és Fekete Gyula „harcolta ki” tagfelvételét. Ez a helyzet bizonyos elégtétel volt az író számára, de lényegében semmit sem jelentett neki. Legfeljebb annyit, hogy részt vett a vezetőségválasztó közgyűléseken, viszont irodalmi tevékenységének hivatalos megítélése maradt a régiben: mellőzés, agyonhallgatás – és az irodalmi lapok elzárkózása a művei közlésétől.

Későbbi életéhez mégis nyújtott segítséget írószövetségi tagsága. 1985 nyarán a Magyar Írószövetség hat napra kiküldte a bulgáriai Gabrovóba a Humor- és Szatírafesztiválra. A vele együtt utazó írotársával, Radványi Ervinnel remek napokat töltött el. Őt Pálfalvi korábról is ismerte, hiszen ő is a tv-ben dolgozott – mint programfőszerkesztő. Pálfalvi Nándor elámult, amikor Radványi azt mesélgette, hogy a ő munkaköre mennyire előnyös egy író számára. Lényegében minden harmadik hónapja szabad, mert „vetésforgóban”

három programcsoport ellenőrzi az adásra javasolt filmeket, műsorokat. (Mindig három hónapra előre.) Így például júliusban az októberit, szeptemberben a decemberit, és minden harmadik hónapban kerül sor egy-egy csoportra. A megtekintés, a vele járó adminisztráció, elemzés stb. után egy teljes hónap marad írásra. Úgyhogy sokszor már szégyelli felvenni a fizetését az írásra szánt szabad hónapra. Pálfalvi Nándort az ilyen állás után elfogta a sárga irigység. Radványi Ervin biztatta, hogy körülnéz, hátha lehet tenni valamit. Bár – őszintén szólva – a régi rossz emlékek azért elriasztották a gondolattól, hogy újra a Magyar Televízió munkatársa legyen. A lehetőség az évi négy hónapos szabadidőre azonban szinte elkábította. Hiszen ennyi idő elég még egy regény megírására is.

Alig egy hét múlva Radványi jelentkezett, és azt mondta Pálfalvinak, hogy az egyik kollégája éppen akkor készül kilépni a televíziótól, mert a Külügyminisztériumban kap állást. S szólt is az érdekében N. P. műsorigazgatónak, aki megígérte, hogy behívhatja magához. Közben Pálfalvi ezt a televíziós lehetőséget megemlítette G. I.-nek, a Környezetvédelmi Minisztérium államtitkárának, akivel ő A város büszkesége című regényének készítése során összebarátkozott. G. I. volt az egyetlen az állami vezetők közül, aki támogatta ennek a könyvnek a megjelenését. (Sajnos egy évre rá – valójában máig kiderítetlen körülmények között – halálos kimenetelű autóbalesetet szenvedett.) Szóval Pálfalvi megemlítette neki, hogy visszamenne a tévéhez, és erre most jó alkalom kínálkozna. G. I. kifaggatta őt, miről is van szó. S ezek után azonnal felvette a „K”-telefont, és egyszerűen megegyezett a műsorigazgatóval, hogy az felveszi Pálfalvit. Akit már másnap üzenet várta a Képes Újság titkárságán, hogy keresse fel N. P. műsorigazgatót. N. P. barátságos ember volt, ismerte Pálfalvinak a tévés és (csodák csodájára) az írói munkásságát is. Azt mondta, neki nagy szüksége van az olyan kaliberű emberekre, mint Pálfalvi Nándor, akinek nem akarja a képességeit programszerkesztésre elpazarolni. S felkérte a Műsorpropaganda- és Sajtófőszerkesztőség vezetésére. Ettől ő megijedt, hiszen éppen a kínálkozó szabadidő miatt akart a Képes Újságtól megválni, s most meg még nagyobb terhet kellene a nyakába vennie. Ezért aztán egy hét gondolkodási időt kért, de már három nap múlva tudta, hogy elvállalja ezt az állást. Ötvennégy éves volt. Hat év a nyugdíjig. A felkínált 12 ezer forintos havi fizetés, aztán az ennek a felénél is több prémium – mindez szinte felért egy gyárigazgató keresetével. (Mindenképpen „gyökeres” fordulat volt ez Pálfalvi Nándor életében – még anyagilag is. Ugyanis a Képes Újságnál előbb 6400, majd 1984 áprilisa óta 7100 forintot kapott, s hozzá 1500 forint rovatvezetői fix prémiumot. Ehhez jött a fővárosi utakért 760 forint „kocsipénz” – havi 200 km-re, kilométerenként 3,80 forint. A vidéki riportokra 800 km-t utazott még a saját kocsijával. Ez ugyan hozhatott még némi „hirtelenpénzt”, de az autó is használódott. Nem is beszélve a benzinköltségről és a kiszállítás egyéb kiadásairól, amelyeket a 31 forintos napidíj nem fedezett.)

Pálfalvi arra gondolt, ha kevés ideje marad is az írásra, ezzel az állással biztosítja nyugdíjas idejének anyagi biztonságát, s írni ráér akkor is. Nem is szólva arról, hogy hat elutasított, vagyis kiadatlan regénye feküdt otthoni fiókjában. (A főszerkesztőségi ideje alatt is csak egy könyve jelent meg: 1987-ben a Kettős árnyék című regény.)

Három kemény esztendő volt ez Pálfalvi Nándor számára. Megtapasztalhatta ekkor is az ősi közmondás igazságát: „Kutyából nem lesz szalonna.” Mert sem a pártirányítás szigora, sem a vezetés színvonala nem különbözött a korábitól, amelyek miatt nyolc évvel korábban meg kellett válnia a tévétől. Most újra próbálkozott, új műsorokat kreált: „Nézzük együtt!”, „Mit gondolok a tévéről?” Az előbbi műsor sikeres volt: több mint 130 közéleti személyiség (író, színész, tudós, egyetemi tanár) ajánlotta hétről hétre a következő heti műsort, kiemelve belőle a neki tetszőt és a jó szívvvel ajánlhatót. Viszont az utóbbi már a nyolcadik adás után hamvába holt. Ebben a műsorban a társadalom szélesebb rétegeiből kértek fel nézőket, hogy mondják el véleményüket a látottakról, illetve a kívánságaikat arról, amit még látni szeretnének. Pedagógusok, orvosok, bolti eladók vállalkoztak erre. A véleményük azonban – úgy látszik – nem nyerte meg a tévé vezetőinek a tetszését, mert a nyolcadik adással véget vetettek a sorozatnak, és négy felvett műsor maradt dobozban.

1987 nyarán kiújult Pálfalvi Nándor mellhártyagyulladás. Újra szanatóriumba került – súlyos légzési zavarral. Így már nem tudott visszamenni a tévébe dolgozni. Leszázalékolták, II. fokozatú (100%-os) rokkanttá nyilvánították, és nyugdíjba kényszerült.

Pálfalvi Nándor betegen érte meg a rendszerváltást. Ha testileg nem is, lelkileg megújult, fellelkesült. Azt hitte, ez az állapot majd örökké tart. Az azóta elkészült művei bizonyítják, hogyan élte meg ezt a

fordulatot. (S megjelentette az addig ki nem adott műveit is!) 1988 és 2006 között 17 könyve jelent meg: Ha az angyal is elmegy (regény, 1988); Varázslatos Hargita (Szász Endre ifjúsága – regény, 1990); Csak egy pillanat (A Szász-sztori – regény, 1990); Esküszöm, hogy hű leszek (történelmi életrajz, 1990 és 1993); Az oroslán barátai (meséskönyv, 1990); Az én mesém (meséskönyv, 1992); Ölelj meg és menj (regény, 1993); Éjfél van uram (regény, 1993); Esetünk a lóval (10 novella, 1993); Éjjel a rengetegben (ifjúsági regény, 1993); A snitt (regény, 1994); A planétás asszony (regény, 1997); Csipke a malomkövön (regény, 1997); Nézz meg jól a fényben (versek, 1998); Ének és ima (versek, 2001); Nélküled bolyongtam (versek, 2003); Ne fessd az ördögöt (14 novella és 2 kisregény, 2006).

A már említett Napút-vallomás (2000) befejező része az író magánéletében bekövetkezett alapvető változásokról is „tudósít”: „Három éve meghalt a feleségem, s akkor úgy gondoltam, életformát kell változtatnom.” (Az évekig súlyos betegségben – Alzheimer-kórban – szenvedő) feleségének szívszorító emléket állított a Csipke a malomkövön című regényében és a Nézz meg jól a fényben című verseskötetének első részében.) „Visszavágyakoztam a faluba. És most itt vagyok, ami olyan, mint Horpács, ahol van egy kúria, van egy udvarház és száz lélek. Újra falun élek, Vindornyalakon, vannak birkáim, van egy csikóm, vannak lovaim, kutyák, macskák, állatok vesznek körül, és millió és millió madár. Egy erdő a kert, csak diófa van tizenhét darab, és szilva, barack, alma, meggy és mogyoró, tényleg egy erdő az alig fél holdon. És a ház is öreg, vastag kőfalakkal, fával fűtök, cserépkályhákban. Jól érzem magam mind télen, mind nyáron, és megpróbálok dolgozni még, írni hetvenévesen. Úgy érzem, hazajöttem, itt vagyok újra a falumban, abban a megálmodott világban, ahová Mikszáth is került idős korára. Azt kívánom, a Jóisten adjon még erőt, hogy amit gondolok, érzek és hiszek, megvalósíthassam, megírthassam, és átnyújthassam azoknak, akik olvasni szeretnek.” (Vindornyalak egy Keszthely közeli elragadó kis község. – Pálfalvi Nándor fél holdon „gazdálkodott” itt, s az Ének és ima című verseskötetének legtöbb darabját ott írta.)

A sors nemcsak a munkához adott erőt neki, hanem a boldogsághoz is. 2000 decemberében beköltözött Keszthelyre, ahol megismerkedett Simon Gabriellával. S az ismerkedés házassághoz vezetett. 2001. október 27-én eskette őket össze László atya a keszthelyi Kis Szent Teréz Karmelita Bazilikában. (Erről a kapcsolatról szól a Nélküled bolyongtam című verseskötet.) – Pálfalvi Nándor Keszthelyen a Helikon Kastélymúzeum igazgatójának, dr. Czoma Lászlónak tanácsadójaként is dolgozik.

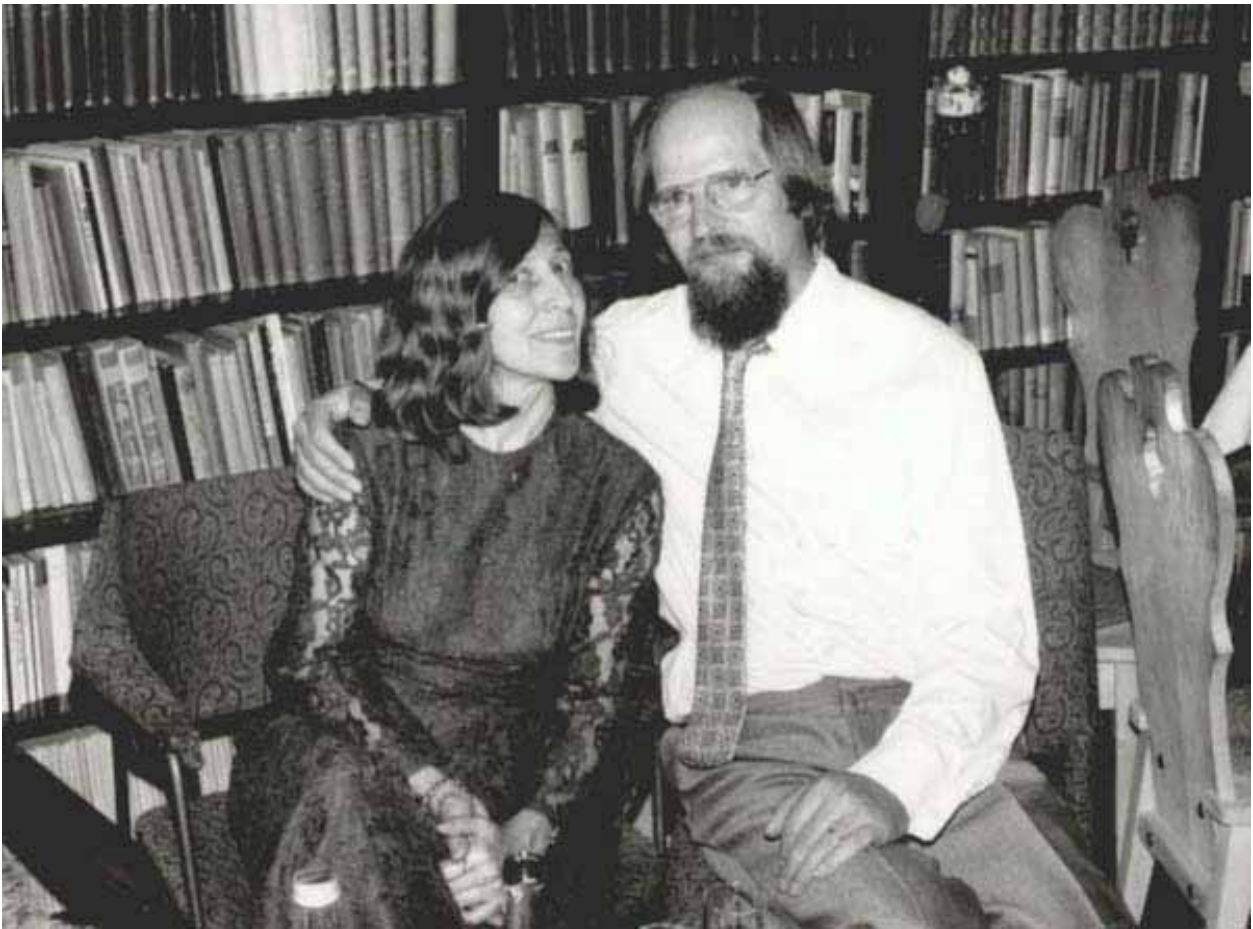
A 75 éves Pálfalvi Nándor „közéleti” hangulata – a pozitív magánéleti változások ellenére is – alig különbözik attól, mint amikor 1985-ben visszatért a televízióba.

Gondolatok a boldogságról című filmsorozat felvételén Neumann László operatőrrel

**A Gondolatok a hétköznapokról című tv- sorozat
forgatásán Knoll István rendezővel**

Izukával, Vám utcai otthonukban, 1984-ben

**Pappné Beke Judit, a keszthelyi Fejér György
Városi Könyvtár igazgatója, Pálfalvi Nándor
és Kardos Gy. József társaságában**

KŐ-SZABÓ IMRE

Az a szép nyár

Az óracsőrgés olyan éles volt, mint egy frissen fent borotva. Bántotta is a fülét. Szólád Péter kábultan kelt fel. – Na, még egy nap! Aztán csak pihenek, pihenek. Régóta várt már erre a napra. Egy évvel ezelőtt volt szabadságon, vidéken, rokonoknál. Akadt ott egy kis talicskázás. Építkeztek és segítettek nekik téglát hordani. Nem sikerült úgy, mint szeretne volna. A melő egy kicsit nehéz volt, nem szokta ezt a hajtást.

– Jövőre jobb lesz. Nem tolom el! – mondogatta mindig önmagának. Most mégis aggodalommal nézett a következő napok elé. Valami furcsa érzés motoszkált benne. – Hülyeség! – nyugtatta magát. – Jó lesz, jónak kell lenni Ibiel! Ibi még gimnazista, most második. Két hónapja járnak együtt, sajnos még nem sikerült zavartalanul együtt lenni a lánnyal. Minden találkozás gyötrődés, a vágyak tobzódása, de ezzel a nyaralással rendbe jön minden. Szólád Péter és Ibi is erre várt már nagyon. Megbeszéltek, hogy Ibi, aki most tizenhat éves, majd azt mondja otthon az anyjának, hogy a Nyírségbe utazik a nagymamához. Ez nem feltűnő, már máskor is nyaralt ott. A szülők ilyenkor biztonságban tudják.

Borzongás futott végig rajta, mikor erre gondolt. – Micsoda lány! Összeszorította a fogát. Mindig harapni szeretne volna karját, mellét, combját, nem komolyan, csak úgy játékosan, teret engedve szunnyadó vágyainak.

Ma nehezen indult a munka. Nógatni kellett az embereket. – Mi az isten van veletek? – kérdezte a főnök és látszott rajta, hogy mérges. A kérdést elengedték a fülük mellett. Kelletlenül munkához fogtak. Már csak egymás közt beszélgettek. Tüskehajú, a kollégája halkán kérdezte Szólád Pétert:

- Messzi mész nyaralni?
- Nem!
- Balatonra?
- Csak a Dunára.
- Római?
- Alsógödre. Egyik haveromnak van ott egy kéglije. Kölcsön adja.
- Az prima! Voltam ott a tavasszal. Egy baj van, közel a Duna, esténként sok a szúnyog!
- Majd pipálok!
- A túloldalon ott van Horány, jó kis hely! A komp átvisz! – csettintett a nyelvével. – Egy párszor berántottam ott. Nem tudtam, merre folyik a Duna, meg azt sem, hogy keveredtem haza.
- Fő az, hogy túlélted!
- Másnap reggel jól kifürödtem magam, és már nem is éreztem semmit – mondta Tüskehajú.
- Kivitte a víz a szeszt? – hitetlenkedett Péter.
- Mint a legjobb mosópor a szennyet. Tüskehajú babrált a gépén, majd újból megszólalt: - Olyan kégli kellene, aminek jó a fekvése.
- Mindegy nekem! – legyintett Péter.
- Ne süssön be a nap, legalább nyugodtan alhat az ember.
- Remélem nem a napot fogom figyelni. Nem egyedül megyek!
- Az mindjárt más! – tiltakozásként felemelte a kezét. – Akkor mindegy! – tette hozzá Tüskehajú és mosolygott.

Szólád Péter programozó volt a négyes egységénél. Húsz emberrel dolgozott együtt egy nagy számítógépteremben. A cég kereskedéssel foglalkozott, ő a kiszállításokat állította össze. Itt kezdte négy évvel ezelőtt. Érettségizett, majd elvégzett egy számítógépkezelői tanfolyamot, azóta itt van.

- Irigyellek pajtás! – mondta Oláh Béla, ez a köpcös srác.
- Mi a fenéért?

- Két hét szabí, az döfi... - mondta titokzatos arccal és csettintett a nyelvével.
- Főleg a Balaton! – tette hozzá a mellette ülő Tarsoly Jenő.
- Nem megyek én a Balatonra. Jobb programom van! – nézett körül egy kicsit felemelt fejjel Szólád Péter.
- Áruld el! Vagy titok? - vették rá magukat mind a ketten.
- Nem.
- Akkor nekünk megmondhatod, hova viszed azt a pipit?
- Nővel? – csodálkozott Oláh Béla. – Óriási vagy! De azért vigyázz magadra! – intette, mintha tapasztaltabb lenne.
- Ne félts te engem! – válaszolta magabiztosan Szólád Péter. – Nem most léptem le a falvédőről.
- Tudjuk! – mondták majdnem egyszerre.
- A kislány belement?
- Persze!
- Megengedik?
- Kik?
- Hát a szülei? – kérdezte Tarsoly.
- Miért, kiskorú? – csodálkozott Oláh Béla.
- Nem kérdeztem én azt.
- Akkor hogy viszed oda?
- Busszal.
- Hülye vagy! – ezen nevettek mind a hárman, és pacsit nyomtak Szólád Péter felemelt tenyerébe.
- Szevasztk, sietek. – mondta Péter, és készülődni kezdett. – Még el kell intézni a kulcsot.
- Gondolj ránk! – tette hozzá Oláh Béla, és titokzatosan mosolygott.
- Mikor? – nézett értetlenül Péter.
- Hát csak tudod? Nem?
- Majd akkor pont a te ábrázatodra fogok gondolni? Nem estem a fejemre! – és már indult is.
- Próbáld meg... - tette hozzá Oláh.

Három óra előtt már ott volt a Café Podma-ban. Szólád Péter kávért rendelt, meg tejszínhabot. Körülnézett, de hirtelen nem érzekelte a látottakat. A lány járt eszébe, meg a haverja, aki átverte. Már hetek óta biztatta, hogy a gödi kéglit oda adja neki, két hétre. Aztán mikor a kulcsért ment, csak hebegett. Zavarban volt, alig merte kinyögni, hogy a volt feleségének kell. Tehát ugrott a tervezett nyaralás. – Mit fogok most mondani Ibinek? Mondjam az igazat? Biztosan mérges lesz. Ne ültessem fel többet, ilyen marhaságokkal. Milyen ember vagyok, ha még a szavamat sem tudom betartani, de mit tegyek, ha a haverom ilyen? Nem állja a szavát.

Formás, barna hajú pincérlány kávért tett eléje.

- A habot azonnal hozom! – mondta csengő hangon, melyre oda kellett figyelni.
- Köszönöm! – bökte ki zavartan. Aztán megnézte a lányt. – Ez igen, micsodaformák! A szeme végig pásztázta a lány alakját. Annyira rendben volt rajta minden, hogy ezen Szólád Péter tágra nyílt szemmel csak bámult. Amint a pincérlány alakja eltűnt a forgatagban, újból Ibire gondolt. – Mi is lenne a megoldás? Igen! Megmondom neki, egy hétre lemegyünk a balcsira, mondjuk Siófokra. Kiveszünk egy szobát, annyi zsozsóm még van, hiszen gyűjtöttem is! Ez óriási! Jó lesz! Nincs semmi vész! – így nyugtatta magát, és sürgetni akarta az időt.

Ibi késve érkezett. Platinaszőke haja, telt keblei szépen mutattak. Azt hinné az ember, hogy egy körüti újságáros valamelyik divatlapjából egy perccel ezelőtt lépett volna ki. Friss volt, és üde. Pompázott. Szólád Péter amint meglátta, gyorsan vert a szíve és a lélegzetvétele is darabossá vált. Ugrásra kész tigris volt.

- Szevasz! – köszönt a lány.
- Szia! – viszonzta a fiú.
- Ne haragudj! – hízelgett a lány és kedves mosolyával még szebb volt.
- Tudom... - legyintett Péter.
- De isten bizony, a villamos miatt.
- Jól van. – mosolygott a fiú megbocsátóan.

- Régóta vársz?
- Nem, most jöttem. Éppen, hogy megittam a kávémat.
- Olyan jó, hogy találkoztunk – mondta a lány.
- Miért?
- Képzeld, otthon áll a balhé. Anyu sejt valamit. Nem az dühíti, hogy el akarok menni, hanem az, hogy nem mondom meg az igazat. Pedig mondtam neki, édes anyucikám igazából a nagymamához akarok menni. Elegem volt a fiúkból, ezt csak nyugtatólag mondtam. Erre úgy látszik, egy kicsit csendesebb lett. Azt hiszem, elhitte.
- Ráharapott? – kérdezte izgatottan Péter.
- Apu az nem szól. Neki csak az a fontos, meglegyen a vacsora ha hazajön, és kész.
- Nem szoktál vele beszélgetni?
- Már, mint apuval? Ritkán. Őt után ér haza, én meg akkor indulok el. Köszönök és kész. Mire hazamegyek ő már alszik. Reggel meg én alszom még. Esetleg vasárnap, de akkor is csak délelőtt, ha segíték anyunak.
- Fontos az, hogy ne legyen belőle bajod. – mondta Péter.
- Bízd rám. Reggel hol találkozunk?
- A Déli pályaudvar várócsarnokában.
- Miért? Nem megyünk Gödre?
- Gödre nem, de helyette megyünk Siófokra.
- Siófokra?
- Miért, rossz?
- Á nem, csak meglepett.
- Nincs szoba. Ígérték, de lemondták. Soron kívül másnak kell.
- Balcsi még jobb! – lelkesedett Ibi.
- Örülsz neki?
- Persze!
- Egy hétre lemegyünk, aztán majd kitalálunk valamit. Jó?
- Jó! – nyugtázták a kialakult helyzetet.

A Pesti alsó rakparton lakott Szólád Péter. Albérletben, szép kilátással a Gellért hegyre, meg a Dunára. Ez megfizethetetlen volt. Ha magányos órák között vergődött, a táj, a Duna, az Erzsébet híd karcsú, ezüst teste, a távolban, a ködös messzeségben feltűnő városi panoráma mindig megnyugtatta. Szeretett, meg nem is itt lakni. Hangulat kérdése volt, és az utóbbi időben, egyre többet engedett hangulatainak. Sokszor órákon át csavargott a városban. Úgy cél nélkül. Figyelte az embereket, meg a nőket. Őket mindig megnézte. Csinosak voltak, szépek.

Volt olyan hangulata is, hogy csak a presszóban érezte jól magát. Kutatott, törzshelye sohasem volt. Vagy csak nagyon ritkán. Sokszor napok teltek el, otthon volt, olvasott.

Most belépett a házba, felment a lépcsőn. Előhalászta a lakás kulcsát. A holnapi nap miatt valahogy rossz érzések szállták meg. – Ne érzelej, nem vagy már gyerek! – mondta. Egy kis fekete utazóbőröndbe csomagolt, fehérneműt, törölközőt, borotva felszerelést.

Kibámult az ablakon. A part esti fényei kísértetiesen rezegtek a Duna víztükrében. A vár sziluettje komor volt. Az ég alja vörös a nap festékjétől. Kis iskolás gyerekek szoktak ilyen festeni. – Ha festve látná az ember, el sem hinné, hogy ilyen is lehet a valóságban – gondolta. Vízübusz dudált kettőt, elnyújtva. – Holnap szél lesz! Lehet, hogy elromlik az idő!

Valahogy nyugtalanul aludt egész éjjel. Sűrűn felriadt. – Biztos elaludtam! Ibi vár! Megnézte az órát. Még csak fél négy volt. Tovább próbált aludni. Nem sikerült. Nyitott szemmel feküdt az ágyon. Egyedül érezte magát. Hosszú tépelődés után azonban elszenderült. Később felriadt, egy hirtelen ugrással felkelt. Úgy érezte, nagyon elaludt. Pontosan hét óra volt. – Még van időm! – megnyugodott. Lassan öltözött. Kinyitotta az ablakot, és erősen magába szívta a Duna illatát. A levegő feszítette a tüdejét. Nem érezte fáradtnak magát. Könnyűség és a szabadság érzete futott végig rajta. – Két hétig nem is gondolok a melóra. Pihenni akarok, szórakozni. Ibivel! Balatonon! Eszébe jutott a napsütötte végtelentő vize. A reggeli

ébredés hangulata. Maga előtt látta a napfelkeltében párologó víztükör nyugalmat árasztó végtelenségét. A túlsó part ilyenkor a reggeli párában elvész. Olyan, mint a tenger. A sirályok károgva röpködnek a víz felett. – Milyen jó, hogy ez eszembe jutott. Óriási ötlet volt! Sietett az öltözködéssel. – Háromnegyed nyolcra kell ott lennem. Busszal ment, zsúfolt volt, de most ez nem érdekelte. Kényelmes léptekkel felsétált a lépcsőn. – Szép ez a pályaudvar! – állapította meg. Körülnézett. Ibit nem látta sehol. Újságot vett. Úgy helyezkedett el, hogy lássa a feljáratot. Az újságból fel-felnézett. Az emberek egyre csak jöttek. Órájára pillantott. – Most kell megérkeznie! – nyugtázta. – Jól leburnulok. Egész nap a napon leszünk. Hadd irigykedjenek, majd ha visszajövök. Már halotta a hangokat.

- Jó színben vagy! – De jól nézel ki! – Ilyen élet kellene neked!

A szeme észrevette Ibit. Messze jött, ott a Vérmező oldalán, de platinaszőke haja már megcsillant a fényben. – Végre! Már azt hittem nem jössz! Most kitört rajta az izgalom. Aztán pittyent egyet a mobilja. Felriadt erre a hangra. Egy sms szövege fogadta: - „Majd mindent megmagyarázok: Ibi.”

Egykedvűen bandukolt a Duna parton. Szórakozottan rugdalt egy kavicsot maga előtt. Úgy lóbálta a kezében a fekete utazóbőröndöt, mintha üres lenne. A nap már erősen tűzött. – Miért nem jött el? – csak ez motoszkált a fejében. Nem talált felelet rá. – Pedig az a nő olyan volt, mint Ibi! Mit tegyek? Felhívjam? Nem! Mégsem. Lehet, hogy nincs otthon. Vagy eljött volna? Elment mással? Ezt azért nem hinném el. Pedig Balatonra mentünk volna. Ibi akart jönni. Felhívom! Biztosan történt velem valami. Valami szörnyű... vagy baleset érte?

Azon vette észre magát, hogy az úttesten megy. Valahogy lelépett. Ijedten nézett körül. – Miért is töröm magam annyira miatta? Lehet, hogy meggondolta és nem akart velem jönni. Miért, talán ez olyan lehetetlen? Mégis felhívom! – határozta el, de a keze nem engedelmeskedett, nem nyúlt a telefonért. Mintha valami cselekedetében meggátolná. – Nem, most nem, majd később!

A lakásban a bőröndöt ledobta a padlóra és rávette magát az ágyra. Fáradtnak érezte minden porcikáját. Fáradtabbnak, mintha egész nap dolgozott volna. Nem tudta meddig fekhett így. Nehezen feltápászkodott. Leült az ágy szélére. Szeme megakadt az asztalra dobott telefonon. Bekapcsolta, és az üzenetet többször is elolvasta. Nem értette a szöveget: - „Majd mindent megmagyarázok: Ibi.” – Mit akar megmagyarázni? Miért szorul minden magyarázatra? Legalább megmondta volna: te szerencsétlen ökör, ne számíts rám! Vagy a terveidhez fogjál másik balekot. Én nem vagyok hajlandó! Így legalább tudtam volna mihez tartani magamat. Még jó, hogy nem utaztam el, legalább volt annyi eszem.

Az ablakhoz ment. A Dunán egy sárga zászlós tolóhajó négy üres uszályt tolt maga előtt. – Románok! – mondta maga elé. – Remek nomád élet a hajós élet. Nem is lehet rossz, de én mit fogok tenni? – elgondolkozott. – Biztosan nem megyek be. Meggondoltam magam. Visszajöttem! Kinevetnének. – Úgy látszik, nem akar sikerülni az idei nyaram sem. Bosszankodott – Jól akarom érezni magam! Kimegyek Szentendrére. Ezt már úgy is terveztem.

Két órával később már úton volt Szentendrére. A HÉV lassan döcögött. Szólád Péter egykedvűen nézelődött. Egy idő után már unta az utazást. Jó lenne leszállni. A vonat hangosbemondója közölte: - Pomáz következik! – Nem megyek tovább, leszállok! Az állomás épülete körül bolyongott, amikor az út túlsó oldalán egy büfét pillantott meg. – Enni kellene valamit, meg inni! Kinyitotta az ajtót és a pulthoz ment. Kért egy szendvicset, meg egy pohár sört. Az egyik talponálló pultra tette. Először ivott a sörből, majd kézbe vette a szendvicset. Ekkor nézett körül a helyiségben. Nem voltak sokan, talán öten. A harmadik ilyen talponálló pult végén egy barna, fiatal nő kevergette a kávéját. Szólád Péterre nézett, szemük találkozott. Hosszan nézték egymást. Péter folytatta a szendvics falatozását, időnként ivott a söréből, közben a nőt nézte. Nem volt csúnya, úgy harminc körüli lehetett. Öltözéke is kielégítő volt. Farmernadrágban, körömcipőben és egy szürke pulóverben jól nézett ki. Haját ferde kontyban viselte. – Nincs mit veszíteni! – gondolta Péter és elhatározta, megismerkedik a nővel. A pillanat mintha a kezére játszana, a nő táskája leesett a pultról. Szólád Péter mint egy akrobata odaugrott, és előzékenyen felvette a földről a táskát, és átnyújtotta a nőnek. Ő elvette, de szótlán maradt. Péter törte meg a csendet.

- Tessék! Előfordul az ilyesmi! – mondta bizonytalanul.

- Köszönöm! – felelte a nő és hosszan nézett Péter szemébe. Zavarba jött ettől a tekintettől, de egyben

izgatni is kezdte, ki lehet ez az egyedül kószáló nő? – Biztosan ő is magányos, mint én! Fogta a poharát és átment a nő asztalához, ott megállt a pult végén. – Megengedi? – Tessék, nyugodtan! – mondta a nő és látszott rajta, hogy örül a társaságának.

Lassan indult a beszélgetés. Először olyan általános, közömbös dolgokról váltottak szót. Később kiderült, hogy a nő itt lakik. Ma szabadnapos. Közben megittak egy-egy pohár sört, majd Péter unszolására egy-egy kupica vodkát, mondván az nem szagos. Aztán a beszélgetés az életről szólt. A nő elmondta, hogy már volt férjnél, elvált. Most egyedül van. Van itt egy kis háza. Nem nagy, szoba, konyha, fürdőszoba. Így megvan a komfort. Kellemes társalgás folyt közöttük, legalább három órán át, amikor a nő azzal rukkolt elő: - Ha nincs jobb dolga, elkísérhetne engem haza. Nem lakom messze!

Szólád Pétert ez a pár órás beszélgetés, a nő kellemes modora, távolságtartása megbabonázta. Érezte, a sors egy igazi nőt küldött most neki. Kárpótolva mindenért. Nem gondolkodott, csak igenlően bólintott. Elindultak. Úgy mentek egymás mellett, mintha már több hónapja ismernék egymást.

A lakás nem volt nagy, de rendezett, tisztaság volt benne. Helyel kínálta, majd megkérdezte: - Főzök egy kávét? Péter nem szólt, csak intett a fejével, hogy rendben. Amíg a kávé főtt, a nő megmondta a keresztnévét: - Éva vagyok! Péter is bemutatkozott. – Sokat vagyok egyedül! – mondta Éva. – A volt férjem egy durva fickó. Féléve nem láttam, így férfi sem volt az életemben. Péter szeretett volna valami nyugtatót mondani, de nem jutott eszébe semmi, csak Évát nézte. Megitta a kávéját, és a csészét a mosogatóba akarta tenni, amikor egymás közelsége miatt összeütköztek. Ez az ütközés olyan volt, mintha mágnes érintené a vasat. Megfogták egymást, szó nem hangzott el, csak a néma ölelés, az ajkak találkozása. Éva Pétert finoman terelte az ágy felé. Egymás után szabadultak meg ruhadarabjaiktól. Az ágyon feküdtek, mikor berobbant egy nagydarab, kopasz fickó, és ordított.

- Láttalak hazajönni, te ribanc. Mit képzelsz te? – mondta, és Évát pofon vágta, ettől az ágyra esett. Péter a segítségére sietett, hogy védelmezze.

- Mit ugrálsz itt kisapám? – kérdezte a kopasz, és ököllel Péter állába vágott. Úgy eldőlt, mint a liszteszsák. Fejét beleverte az ajtó félfájába. Fel akart állni, de kapott még egy pofont. – Takarodj innen! Ez az én asszonyom! – kiáltotta, és kinyitotta az ajtót, Pétert kipenderítette az udvarra.

Szólád Péter állt ott egy darabig, megtörölte az arcát. – Mit tegyen most? – ezen gondolkodott, amikor kilépett az a kopasz hústömeg, aki egyértelmű döntést hozott számára: - Takarodj!

Szólád Péter számára ezekkel az epizódokkal kezdődött el – az a szép nyár!

Stílusos kapuzár

ELBERT ANITA

Lópatkó

Elillant megint egy év,
Komótosan szállnak le
A hópelyhek az ereszre.
Nyom nélkül, elfedetten
Szikrázik a szív, hálót
Szöve rajta a keresztespók:
Életem. Imát rebegnek
Majd, csontosat az erdei
Tündérek, kik becsomagolták
Szavaikat, s utórezgésként
Marad, mi volt, a puszta
Csönd. Majd a kovácshoz
Húzott el a szívem, ki
Szavaim alá adott muzsikát,
Ő volt a ritmus őre, aki
Szívdobogásomat tette
Külsővé, s lovat patkolt,
Kardot készített, minden
Fémet megmunkált. Ódon
Idők homályos emlékeiben
Még élt egy polgári család,
Akik azt hitték, minden év
Jobb lesz az előbbinél, pont
Ezért tettek lópatkókat
A szobák sarkaiba, ezzel
Fejezve ki jelképesen, hogy
Gazdagság köszöntsön rájuk
Minden pillanatban, ám
Elfejtették, hogy szellemi
Értékek is vannak, melyek
Közt első a feltétel nélküli
Szeretet. Lópatkót kalapáltam
A szívemre, s érzem, nagy
Küldetés vár még engem
Jövő évben, az új életben.

Székesfehérvár, 2010. december 30.

DOBROSI ANDREA

Advent idején

Búvik a nap, ahogy a kölykök játszanak,
a sárga sugár rendezetlen kéve már,
hideget ráz a rét, fehér bundában jár,
tekereg kígyóként a sál, befedve nyak.

A járt utat koptatja télnek vándora,
csípős csendet szítál fennen a némaság,
a szótlán sötét búsan a szemekbe vág,
csak a hó csillogó, nyár hevén tárt boka.

Est parazsánál szunnyad a lélek-meleg,
sámlin görnyed a hát, száj imaszót tátog,
a szoba telt ürege fénydús egyveleg.

Mirha, tömjén, arany, a három királyok,
langy ének a szívben, háladal ténfereg,
gyászol a fenyves: koszorú tart lángot.

Hófehér

Hófehérre, fehérebb óra vágyom
(mint pókfonál hálózott be a szürke)
a téli reggel friss malasztja áldjon
minden kósza sóhajt, ha kín legyúrte.

A lélek is fagyott, ahogy víztükör
(hány tavat borotvál a habkönnyű szél?)
kőkemény pompa hív, az ördögi kör,
korsolya éle karcol így hús jegén.

Akkor mi végre bűg szívünk dallamot?
(napot szegezett fölénk a sötétség...)
szeretet kendője terül el amott
várakozó arcon, kézben gyertya ég.

Színek orgiáját hirdeti a dér,
akarát – ha van – nem csupán hófehér.

VÉGH TAMÁS

versei

Novemberi emlék

Mint zizzenő angyalszárny,
Úgy simította a fákat a novemberi kékség,
S egy vasárnapon a tovatűnt nyár
Elküldte hozzánk levelének utóiratát.

A 113. év vége felé

Moccan a pohár még asztalomon,
De köztünk már lassabban gyűrűzik a szó,
S mintha az ellobbanó estben testesülne
Meg minden oldódó, búcsúzó alkalom.

Még itt élünk, de felettünk olvad az ég,
S a lábra szökkent mulandóság járja
A bolondját. Sejtheted, s én is sejtem:
Ő kell, hogy bennünk a rendet emelje.

Különben elmúlsz te is a szóval, s ne
Gondold magaddal telten, hogy néked
Az idő majd zálogot ad, s a szabad akarat
Rabságából később is kiválthatod magad.

Moccan a pohár még asztalomon,
De mellőlünk már elillant minden
Egykor közeli szó. Észrevétlen este
Lett, s újra december jár a kertben.

2013.11.27

Kapura várva

BEMUTATJUK

Tóth Attila

kovácmester

1984. 05. 11.-én születtem. Az, hogy én kovács leszek, az nem volt teljesen egyértelmű számomra. Eredetileg asztalos szerettem volna lenni, de szerencsémre az iskolában végigjártuk az összes ott tanulható szakmát bemutató termet, és ahogy a kovácsműhelyre eset a sor, és beléptem a műhelybe, ott már rögtön tudtam, én ezt szeretném csinálni. Végül a gödi *Piarista Szakképző Iskolában* szereztem meg 2002-ben a képesítésem: szerkezetlakatos és díszműkovácsként. Ezután különböző mestereket kerestem meg, és náluk tanultam meg a kovácsolás minden csinját-binját. 2007-ben családommal *Felsőpetényben* telepedtünk le, azóta önálló műhellyel rendelkezem, és a kovácsolásból élünk. Ez a hobbim is. Nagyon szeretek a vassal dolgozni, a munkákba a fiaimat is bevonom, hadd ismerkedjenek a munkával, és vegyék át e régi mesterség szeretetét. Mindent elkészíték: a kültéri, beltéri, használati és dísztárgyaktól kezdve, akár egyedi igényeknek is eleget téve, mindent. Mára már tagja vagyok a *Palóc Népi Iparművész Egyesületének* a *Magyarországi Kovácsmíves Céhnek*. A stílusok közül szeretem a népit, ez fogott meg a leginkább, ezen stílusjegyek felfedezhetőek a munkáimban is. A másik nagy szerelmem a löcsös szekér vasalása, 3 éve volt is lehetőségem ezt a munkát végezni, amikor is elkészült egy teljes szekér vasalása, ami azóta is használatban van. Ez a szeretet megmaradt, és azóta is foglalkozom szekerek restaurálásával. Jelenleg készülök a *népi iparművész cím* megszerzésére, a vizsgamunkám is a parasztszekér témaköre lesz. Áprilistól-novemberig minden hétfőn a *Szentendrei skanzenben* tartok kovács-bemutatót, de az itthoni műhelybe is szeretettel várom az érdeklődőket, és a tanulni vágyókat.

Szakmai sikereim, kovácsversenyeken való részvétel: Mezőkövesd, 1-3. hely, Vése, 2. hely. Kiállítások: Budai vár, Kézművesség Magyarországon. Céhes rendezvényeken, és az ország más részein való részvétel, bemutató.

Azt, hogy idáig eljutottam, köszönöm feleségemnek, Kiss Enikőnek, és családomnak is. Két fiam, egy lányom van, testvéremmel, Tóth Tamással sokat dolgozunk együtt.

Elérhetőség:

Tel.: 06-20-35-79-402

Email: tothkovacsattila@gmail.com

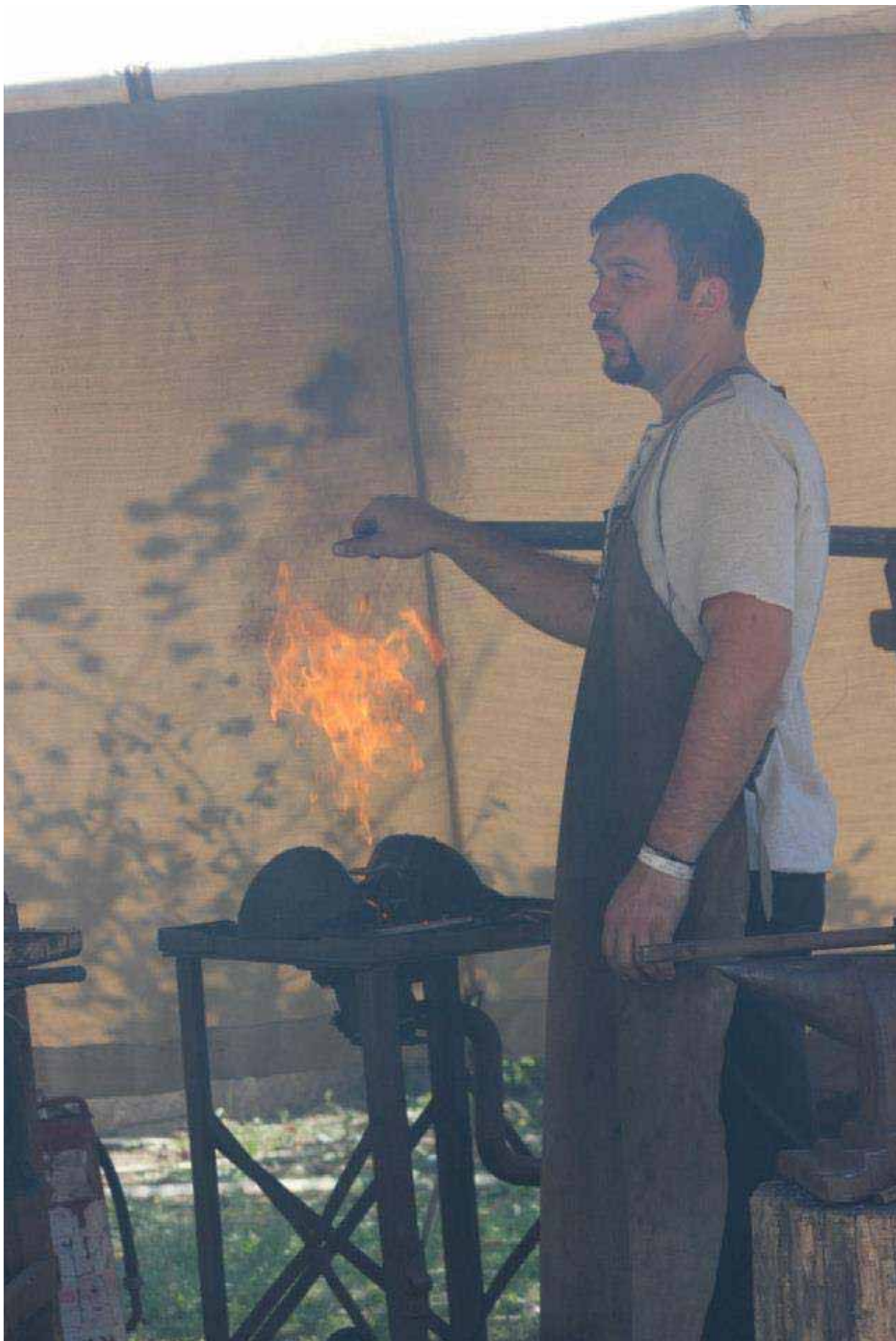
Cím: 2611 Felsőpetény, Alkotmány út 3.

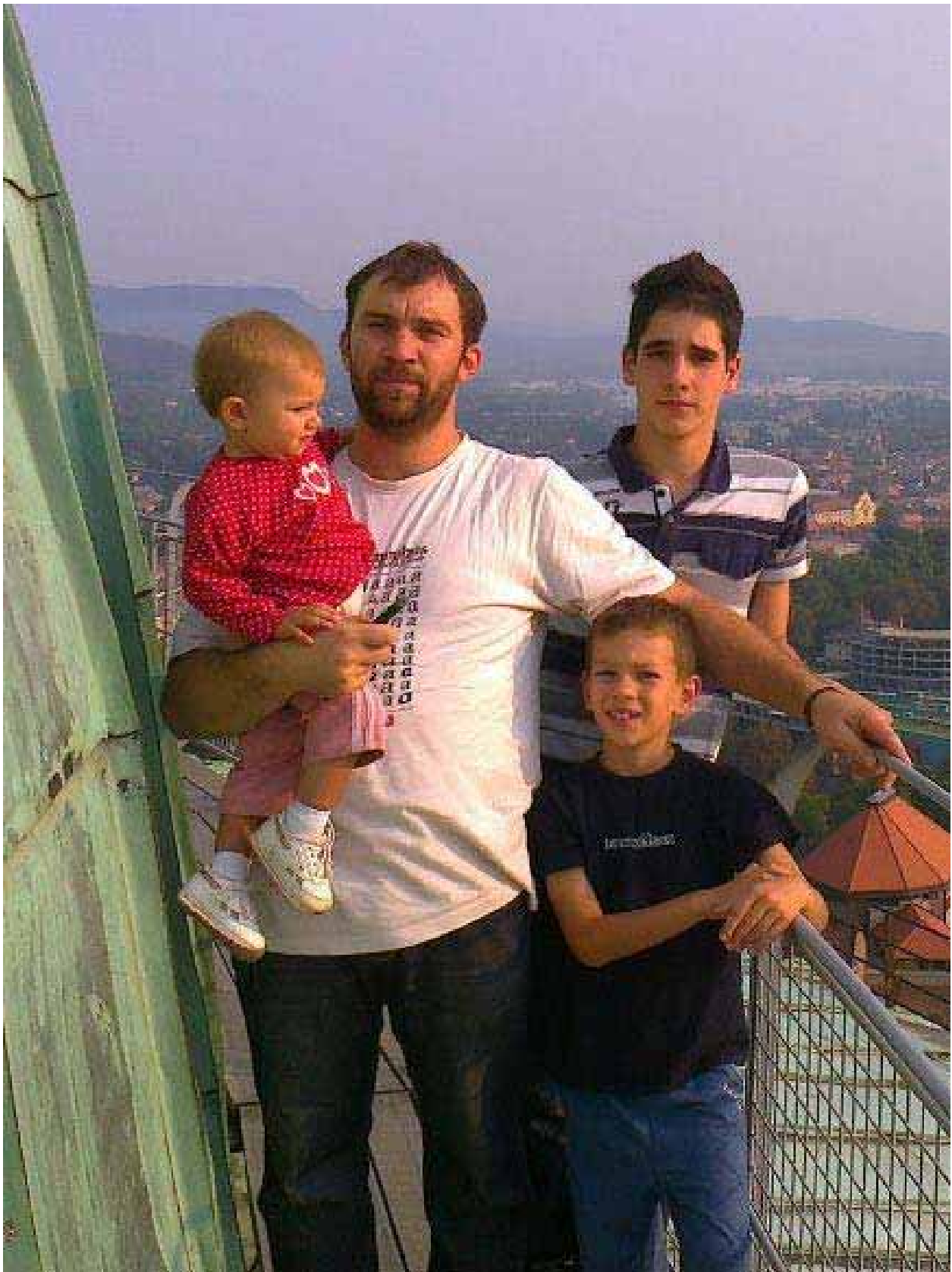
Kovácsmester és a kovácsné

Testvérével, Tóth Tamással kereket vasal

Valamelyik fesztiválon, kitelepülve

Nem csak a munkájára büszke, családjára, gyerekeire is

Egyszerű, szép vaskorlát

Ilyenkor még bármi lehet

Vasdíszek

Paraszt szekér vasalat részlete, alább a teljes szekér

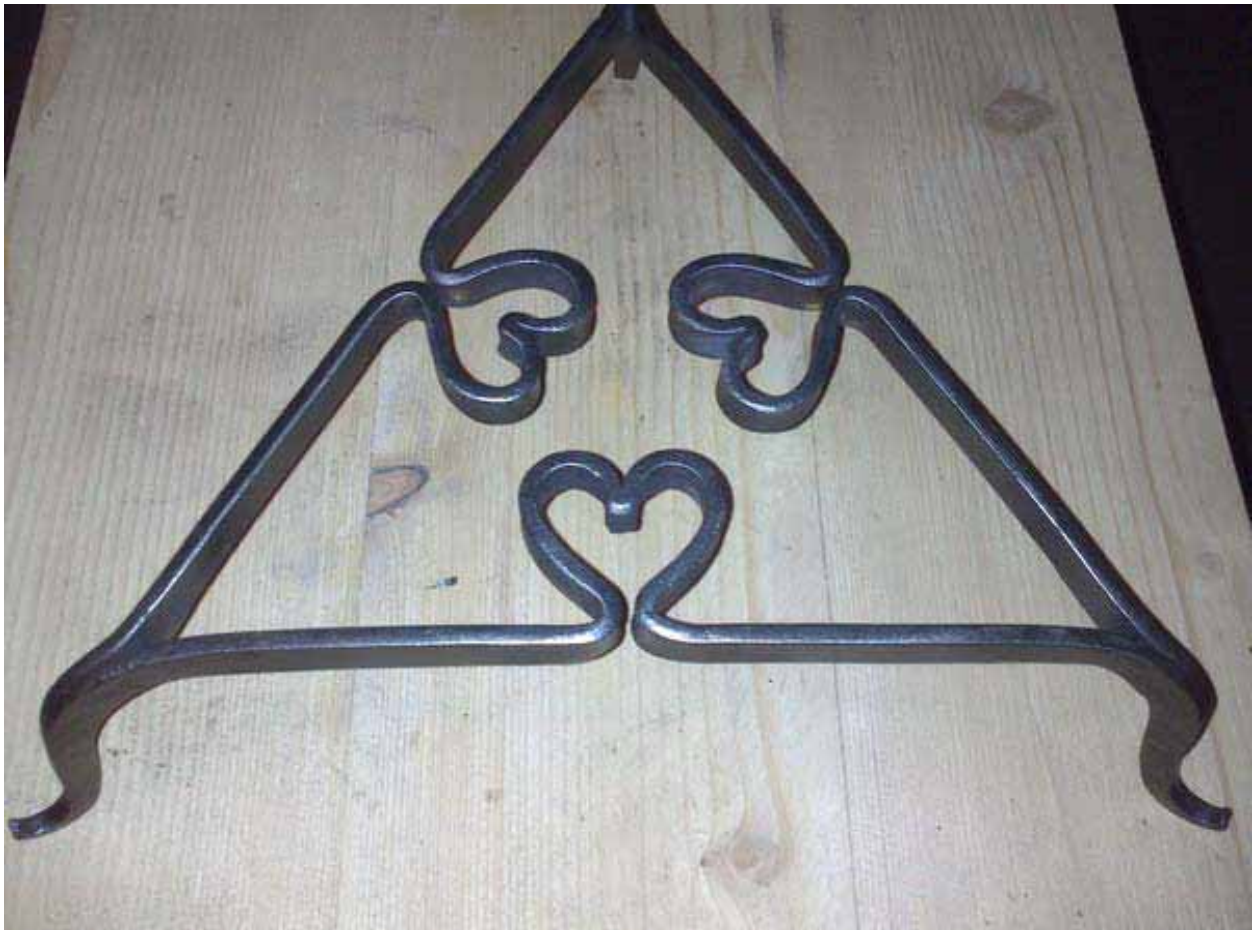

Kanászbalta és fokos, avagy harci csákány

Míves vasrózsa és bográcsalátét

Harci eszközök, balta és kés

Kerítés lesz vagy kapu

Kilincs és kapuzár

Emlékmű és cégér

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

ODAÁT I.

Tifnágel Béla pártelnök első infarktuszát nem fogta fel tragikusan. Megijedt, de nem túlzottan. Másokkal is előfordul, vigasztalta magát, nem kell belőle nagy ügyet csinálni. Orvosai is azzal nyugtatták: ha változtat az életmódján, betartja az előírásokat, még hosszú, boldog évtizedek várnak rá.

A másodikat azonban már nem lehetett elkönnyelműsködni. Iszonyú fájdalmai voltak, mellkasát mintha acélmarok szorította volna, hasogatott a bal karja, majdnem megbénult és nem kapott levegőt. A mentősök izgatott kapkodása rá is átragadt és megérintette a halálfélelem szele. A kórteremben, ahol feküdt, napokon át megszeppent kisfiúként viselkedett, az ápolószemélyzethez mindennapi viselkedéséhez képest szokatlanul udvarias, barátságos volt és megfogadta, hogy amennyire lehet, visszafogja magát, egészségesebben él; ennyivel tartozik nem csak önmagának és feleségének, de párthíveinek is.

A kórházból kikerülve kevesebbet dohányzott, napi italadagját is megfelezte, csak töménytet ivott, és átmenetileg szüneteltette titkos kapcsolatát néhány barátnője közül az egyikkel. Munkáját félgőzzel látta el, gyűlésekre ritkábban járt, szónoklatai nagy részét lemondta és pártvezetői feladatait megosztotta helyettesével, Hédegy Ottóval. Titkárnőjét utasította, hogy csak kivételes és halaszthatatlan esetekben kapcsoljon be hozzá telefonhívásokat. Az orvos utasítására vegetáriánus étrendre tért át, csak lopva evett húst, és komolyan elhatározta, hogy lefogy 20 kilót.

Mindezt – a fogyókúrát is beleértve – betartotta majdnem egy teljes hónapon át, ám, ahogy állapotát ismét kielégítőnek vélte, veszélyérzete is csökkent, az életmódja fokozatosan visszazökkent a régi kerékvágásba, és ugyanott folytatta, ahol abbahagyta.

Hamarosan már olyan kiválóan érezte magát, hogy minden óvintézkedést megszüntetett, mint fölösleges kényelmetlenséget, mivel szentül megvolt győződve arról, hogy ilyen masszív, nagy hatalmú erős embert, mint ő, nem érheti baj. A talonba tett barátnő újból előkerült, sőt továbbiak jelentkezését sem volt szíve visszautasítani. Az értekezleteken elszívott egy egész doboz cigarettát, méghozzá nagy élvezettel, aztán követte a második, majd a méregerős – többnyire már a negyedik – kávéját kérte... s ez így ment, napról napra, hétről hétre, hiába intette őt a felesége, Tifnágelné, született Kancel Róza, amiként zsörtölődő titkárnője, a dundi, szőke Ágika szavai is cigarettafüstként illantak el a levegőben.

A harmadik – immár végzetesnek bizonyuló – infarktusa úgyszólván menetrendszerűen, s mint minden ilyen, a lehető legrosszabbkor érkezett.

Az országos pártkongresszus nyitó napján történt.

Tifnágel Béla a legújabb kormányhatározattervezet mérhetetlen előnyeinek elfogadására igyekezett rábírnival a lelombozódva hallgató küldötteket, arra buzdítván őket, hogy érveit hintsék szét szerte a lakosság legszélesebb körében, tompítva ezáltal az egyre erőteljesebben jelentkező bírálatok és elégedetlenségek életét. Miután maga sem volt bizonyos a kizárólag általa és szűkebb vezérkara által szorgalmazott kormányzati intézkedések helyességében – elsősorban önmaga meggyőzésére -, a megszokottnál is jobban belelovalta magát a beszédbe, hangosan kiabált, valósággal ordított, hevesen gesztikulált, és kivörösödött képpel verte az asztalt.

A hallgatóság dermedten nézte a magából kikelt előadót, s valamennyien aggódva látták, hogy szája szélén fehér hab jelenik meg, feje elkékül, lilára vált, szemei megzavarosodnak, támoltyogott, akadozó szavai egyre összefüggéstelenebbé válnak. Hédegy Ottó alelnök tétován felállt, hogy megállítsa a nekihevíült szónokot, de már elkészt vele.

Tifnágel Béla tekintete hirtelen üvegessé merevedett, torkából fuldokló hörgés tört elő, megtántorodott, a szívéhez kapott és összeesett.

Mikor a mentők megérkeztek, már csak a halál beálltát állapíthatták meg.

Letakarták, a hullát felrakták egy hordágyra, és a zokogó özvegy, valamint a szintén zokogó titkárnő és a néhai pártvezér helyettese, Hédegy Ottó ügyvezető alelnök kíséretében a legközelebbi kórházba szállították,

bár ekkor ennek már semmi értelme nem volt. Egyébként gyorsan vissza is érkeztek a helyszínre, ahol most sokkal nagyobb szükség volt a jelenlétükre, mint a hullakamrában.

Az írott és elektronikus sajtóban gyorsközlemény jelent meg Tifnágel Béla pártelnök váratlan elhunytáról. A neves politikust a párt egy sebtében összeütött nekrológban saját halottjának nevezte, temetésére különbizottságot hoztak létre. A temetés időpontjáról később történik intézkedés – adta hírül az összes létező sajtóorgánium.

A tagságot megdöbbenetette a látszólag ereje teljében lévő elnök halála – korábbi betegségeiről a közvélemény természetesen nem szerzett tudomást –, de komoly problémákat okozott a legszűkebb felső pártvezetőségben is, ahol az utódlással kapcsolatban pillanatokon belül elszabadult a pokol.

Még aznap este rendkívüli testületi értekezletet rántottak össze, hogy megválasszák – ha ideiglenesen is – a párt új első emberét.

Az értekezlet 19 órakor kezdődött és másnap reggel 8-kor – jóllehet, mindannyian azt remélték, hogy egy-két óra alatt végére járnak a dolognak – eredménytelenül álltak fel az asztaltól. Hatszor ismételték meg a titkos, később már közönséges nyílt szavazást, de mindig ugyanoda jutottak: a résztvevők kivétel nélkül önmagukra szavaztak, így meg sem közelíthették az 50+1 %-ot.

Hédery Ottó ügyvezető alelnök nem tehetett mást, mint felfüggesztette a vitát, azzal, hogy délután folytatják a szavazási eljárást, addig mindenki próbáljon jobb belátásra és kellő önmérsékletre jutni.

Nyomatékosan felhívta a figyelmet arra a csöppet sem elhanyagolandó körülményre, hogy pártnak végső soron van érvényes rendelkezési, és aláírási joggal bíró vezetősége, melynek élén ő, Hédery Ottó ügyvezető alelnök áll, de közismert és mindenki által tisztelt szerénysége tiltja, hogy ezzel a ténnyel – akár utalásszerűen is – befolyásolja a kedves tagtársakat.

– Ki-ki döntsön józanul, helyénvalóan és lelkiismerete szerint, ésszerűen – ismételte meg sokadszorra fenyegetően, mielőtt útjára bocsátotta volna az elcsigázott vezérkart –, de ne feledjük, hogy egy elvhű, fegyelmezett, okos pártagnak illik tudnia, mivel tartozik pártjának és mindenkori vezetőinek, s aki erről megfeledkezik, annak később vállalnia kell az ezzel járó erkölcsi és politikai felelősséget.

*

Eközben Tifnágel Béla hullája egy jéghideg bádogtepsiben hevert az N. N. kórház alagsori bonctermében, anyaszült meztelen, jobb lába nagyujjáról cédula lógott, a nevével és egyéb személyi adataival. A tetem már kihült, és a fagyos hideg ellenére kellemetlen szagot kezdett árasztani.

A viszonylag szűk helyiségben senki sem tartózkodott. Egy ajtóval arrébb a boncoló orvos és személyzete kávézott, cigarettáztak, kártyáztak, politizáltak, és egymás szavába vágva dühöngtek, amiért ilyen gyorsan, soronkívül beráncigálták őket, mert azonnal el kell elvégezni a boncolást, az elnöknek már igazán mindegy volna, hogy egy éjszakával tovább kell kiterítve várakoznia a kényelmes hűtőkamrában, reggel lesz, mire végeznek vele, s megírják a boncolási jegyzőkönyvet. Ráadásul az orvos az egyik ellenzéki párt oszlopos tagja volt és tarthatott attól, rossz néven veszik, hogy éppen ő az, aki a saját pártja által szívből utált vezéren soronkívül dolgozik. De nem tehetett ellene semmit, ő volt az ügyeletes, kénytelen volt maga végezni a munkát.

– Na nézzük, hogy néz ki belülről egy politikus! – viccelődött ízléstelenül dr. Kemecesey és felhúzta a gumikesztyűjét.

*

Amikor Tifnágel Bélát beszéde közben megcsapta szíve táján a kegyetlenül szűrő érzés, tudata mélyén azonnal megértette, hogy itt a vég, s hogy nincs tovább.

Egy futó pillanatig megrémült, de a fájdalom csupán a másodperc töredékéig kínoztta, rögtön rá jóleső megkönnyebbülést érzett. A helyiséget, a hallgatósággal együtt rózsaszínben villódzó köd árasztotta el, majd kellemes, lágy, a szívárvány minden színében tündöklő fényé oldódott, s mintha sosem hallott, földöntúlián szép zene szűrődött volna feléje, valahonnan az ismeretlen távolból.

Folytatta beszédét, de hőkentén tapasztalta, hogy a hangja messziről, idegenül cseng vissza, akárha nem is ő mondaná, hanem a zenével együtt terjedne a levegőben.

Bizonytalanul elhallgatott, csak a csodálatos melódiára figyelt.

Az sem zavarta különösebben, hogy az asztal, ami mögött áll, a helyiség fala, az összes berendezés fokozatosan elhalványul, csupán az arcok kontúrja látszik egyre élesebben. Úgy érezte, lágyan felemelkedik,

egészen a plafonig, onnan tekint le az izgatottan felugráló emberekre. A helyiség fala távolodni látszott, a végtelenűrbe kitolódva. Láta a feleségét, és a titkárnőjét, meg azokat, akik mellette ültek az elnökségi asztalnál, amint egyszerre, egymást taszigálva omolnak egy földre hullott, magatehetetlen, kövér testre, melyben önnön magára ismert.

– Lehet, hogy meghaltam? Különös érzés, de nem rossz... – villant át rajta a felismerés, de meglepetésére ez nem hatott rá zavaróan, ellenkezőleg, szinte boldoggá tette, hogy véget ért földi élete.

A mennyezet magasságából élvezettel figyelte a mulatságosan kapkodó, rémült emberkéket, s arra gondolt: lám, hogy odavannak, pedig nem is olyan borzasztó a halál, s annak végképp nincs semmi jelentősége, hogy ő már nem tartozik többé közéjük.

Miközben a mentők hordágyra rakták a számára immár véglegesen fölösleges testet, ő az arcokat tanulmányozta és örvendezve fedezte fel, hogy a gondolataikat is megérti. Ez rendkívül érdekes; végre megismeri az igazságot, miként vélekedtek róla, amíg élt. Nem izgatta különösebben a dolog, csak egyszerűen kíváncsi volt.

A valóság azonban még így is megrázta.

Róza, a felesége egyre azt hajtogatta magában: végre! Csakhogy elment ez a fajankó, nem kell tovább játszania a megértő, jámbor, szerelmes feleséget, nevetni az agyonunt viccein, hallgatni az ezerszer elmesélt hülyeségeit, amikből többnyire egy árva szó sem volt igaz. Erre a pillanatra várt, ezért imádkozott, ebben reménykedett. Megszűnik a házi zsarnokság, s ő kényelmesen élheti tovább kikapós életét. Közben azt számolgatta, mennyi pénzük van a hazai és a külföldi bankokban, mekkora özvegyi nyugdíjat fog kapni és meddig. Az eredménnyel nem lehetett túlságosan elégedett, mert ismét keserves zokogásra fakadt – Tifnágel Béla mindent megbocsátó szelleme kárörvendően vigyorgott a plafonon.

Nelli, ez a rafinált, álnok kis szuka ugyancsak örült főnöke halálának. Mennyire utáltam! – gondolta magában néhai Tifnágel Béla titkárnője. – Azok a düllelt szemek, meg ahogy izzadt, mint az állat, amikor felemelte a szoknyámat. Mertem volna ellentmondani? Amikor kiszólt: *diktálok!* – már tudni lehetett, mi következik. Na, ennek egyelőre vége! Hála Istennek! – sóhajtott és szeme sarkából szakértő pillantásokkal méregette a várható utódot, Hédegy Ottót.

Tifnágel Bélát ez sem bosszantotta. Szóval csak megjátszotta a rajongó kislányt? Buta liba! Mindegy, jó volt, kéznél volt, soha nem tiltakozott. Ha annak idején nem kínálkozna fel olyan szemérmetlenül, úgy lehet, sose fekteti fel az íróasztalra és később a kanapéra, amit éppen a lány kérésére helyeztetett el az irodájában, mert az íróasztalon feküdni kissé kényelmetlen volt számára.

Hédegy Ottó még a hordágyon is a halott mellkasát nyomogatta és fülével rátapadt, a szívverést figyelve. Talán biztos akart lenni abban, hogy a gyűlölt vetélytársat valóban elvitte az ördög, többé nem áll az útjában, no meg nem árt, ha a tagság látja, mennyire lesújtja a hirtelen jött tragédia, jóllehet, aligha akad ember a teremben, aki őszintén bánkódna az elnök halálán. Hogy mennyi bajt okozott a kapkodásával, meg az akarnokságával – főként azzal, hogy nem tűrte az ellentmondást, a józan kritikát, vagy egy értelmes javaslatot, csakis és kizárólag a talpnyalókkal volt hajlandó körülvenni magát!

– De ezután másként lesz! – határozta el szilárdan. – A Tifnágel-kedvencek repülni fognak!

Minden eszközzel meg kell ragadnia a hatalmat és sürgősen kirúgni azokat, akik kiszolgálták ezt a tehetségtelen, felkapaszkodott, műveletlen hólyagot. Még ma el kell rendelnie egy gyors szavazást, összehívni a vezetőséget és ha török, ha szakad, elfogadtatni velük az ő megválasztását. Lesz itt rend!

– Hát persze! Ahogy azt te elképzeled! Csak várj! – nevetett Tifnágel Béla szelleme. Minden vezetőségi tag fejében ugyanezeket a gondolatokat látta és előre derült, miként fognak egymás torkának esni az önjelölt próféták.

De hová vitték a testét a mentősök?

Nagyon megörült, amikor rájött: már nem akadály többé számára a fal, vagy a távolság. A következő pillanatban a boncteremben volt, teste ott feküdt egy márványlapon kiterítve, meztelenül – ugyanakkor a párthelyiségben tolongó embereket is látta – és érdeklődve figyelte dr. Kemecsey tűnődését. Éltében ki nem állhatta az örökkön akadékoskodó, szószátyár ellenzéki orvost, aki, ahol csak tehetette, borsot tört az orra alá hangos, tartalmas szónoklataival, kritikáival, most azonban már nem táplált iránta ellenszenvet. Mit számít, hogy össze-vissza vagdossa, fűrészeli, trancsírozza a holt anyagot, ami nem is oly rég még az ő teste volt? Majd eljön az ő ideje is, amikor vele csinálják mások ugyanezt.

Azért dolgozhatnak több kegyelettel, tisztelettel: az egyik boncsegéd nagyot csapott a hulla elszíneződött ülepére és vidoran kurjantotta:

– Hé, cimborá, megfordulni! – s úgy billentette át, mint egy darab hasábfát.

Tifnágel Béla elhagyta a bonctermet, mert belátta: mégsem üdítő élvezet nézni, amint miszlikbe aprítják. Inkább visszatért a halála színhelyére, ahol még mindig óriási volt a zűrzavar. A vezetőségi tagok a helyzethez illő, megrendült arckifejezéssel fejezték ki részvétüket a gyásztól rogyadozó özvegynek, de ő világosan tudta, egy sincs köztük, aki titokban ne dörzsölné előre a markát, és ne örülne a váratlan fejleménynek. Megértette, valamennyien türelmetlenül várták, hogy minél előbb eltakarodjon az útjukból és szándékosan hajszolták bele a munkába, hátha idő előtt beleroppan. Igazuk is lett! Csirkefogók!

– Megálljatok, ezt megkeserülitek! – fogadkozott a szellem, bár haragot változatlanul nem érzett irántuk. Ő sem volt külön, mit várhat a még nála is silányabb emberektől.

Az első szavazási körben kis híján baj történt. Ha nem vigyáz, ha nem lép közbe, a gyáva népség egyhangúan rászavaz Hédegyre, de ezt nem engedhette, mert akkor a párt maradék tekintélye is elszállhat.

Ettől a gátlástalan, szélhámos karrieristától, aki még nála is aljasabb, minden áron meg kell mentenie a tagságot. Ezért azt sugallta, hogy mindenki önmagára szavazzon.

Pontosan így történt. S ugyanez ismétlődött meg a következő, és a későbbi szavazásokkor is.

Hédegy örjögött, de kifelé hűvösen mosolygott.

- Jól tartja magát, le a kalappal – ismerte el Tifnágel.

- Hol van Róza? Ilyen hamar hazament? – villant fel benne hirtelen a régi kíváncsiság. – Hát persze, hiszen az imént látta, hogy Bakos Laci, az egyetlen megbízható, hű barát gyöngéden átkarolja a fájdalomtól félholt asszony vállát, kivezeti a kocsihoz, beülnek és az autó elporzott a házuk felé.

Még szellemteste is beleremegett a felháborodásba, amikor meglátta Rózát Bakos ölében ülni, teljesen ruhátlanul. Vígán, félig már részegen nevetgéltek, az asztalon a nagy ezüst tálca megrakva sós mogyoróval, aprósüteményekkel, mellettük vodkás üveg, poharak, a fekhely feldúlva...

– Mi folyik itt! Orgia? Vagy ünneplés? Azért ez már túrhetetlen!

Szóval így állunk? Sok minden rosszat feltételezett a feleségéről, de ez túltett a legvadabb fantázián is. Pedig ő vakarta ki a koszból, a szegénységből és tessék, ez a köszönet.

Ez a szajha megcsalta őt, s nem elég, hogy megcsalta, de kivel?! Bakossal, az ő gyerekkori pajtásával, pártbéli harcostársával, akit minden lehetséges módon támogatott, segített, aki előtt nem volt titka, s ez a gazember joggal röhögött magában: amíg ő hadakozott és halálba fárasztotta önmagát a párt érdekében, ő jókat kettýint legjobb barátja és pártvezére nevével. Megállj, megállj, ezért megfizetsz, ahogy Róza se ússza meg az árulást.

Jó, jó, de hogyan tudná megleckéztetni őket?

Odaereszkedett melléjük és figyelte a hatást.

– Érzed, milyen hűvös lett hirtelen? – bújt ki szeretője öleléséből az asszony libabőrösen.

– Igen – válaszolta Bakos borzongva. – Honnan jön ez a kellemetlen, dohos kriptaszag?

– Nem tudom édes, fogalmam sincs – fogta ösztönösen suttogóra a hangját Róza. – Olyan örült érzésem támadt, mintha Béla itt lenne velünk a szobában.

– Ne butáskodj – nézett körül megrettenve Bakos, de az ő arca is elfehéredett. Rendkívül babonás volt.

– Béla meghalt, hála az égnek, többé nem fogja körülöttünk rontani a levegőt. Hacsak...

E pillanatban az italos asztalka nagy csörömpöléssel felborult és a vodkás üvegből az ital szétfolyt a drága perzsaszőnyegen.

Az asszony felsikoltott:

– Mi volt ez? Hozzá se értem!

– Furcsa... – hebegte Bakos és felállt, hogy összeszedje a törött üvegpoharakat és visszaállítsa az asztalt a helyére. Ekkor a háta mögött megbillent a könyvespolcon lévő jókora herendi porcelánváza, amit Tifnágel Béla a születésnapjára kapott még vezérigazgatóként az általa vezetett gyár kollektívájától. A váza Bakos fejére pottyant, s ott ripityára tört. Bakos felüvöltött és hideglelős remegéssel, vérző homlokkal hátrálni kezdett az ajtó felé, miközben szaporán hányta magára a keresztet, pedig nem is volt vallásos. Hóna alá vágta a ruháját, megmarkolta a kilincset, ám az asszony didergő hangja megállította:

– Ne hagyj itt, Lacikám, könyörgök! Érzem, hogy itt járkal körülöttünk Béla szelleme.

Tifnágel remekül szórakozott a két beijedt emberen. Micsoda nagyszerű dolog ez a láthatatlanság, azt csinál, amit akar, miközben kutya baja, nem fáj semmije.

– Ez volna az, amit mennyországnak hívnak? Nem is rossz!

S hogy még jobban kiélvezze a helyzetet, megsimogatta Róza arcát és a parókáját leemelte a fejről. Előtűnt a ritkuló, őszes hajzat, a nő egyszeriben vagy tíz évet öregedett.

– Róza! – kiáltott fel megrökönyödve Bakos László. – Hogy nézel ki? S én mindig éppen a hajadat csodáltam legjobban! Te becsaptál engem!

– Na és te? – visította az asszony. – Te beszélsz? Te impotens hülye!

– Én? Impotens? Te mondod ezt, nekem, éppen most, azok után, hogy... juj! – Bakos meggörnyedt és jajongva a bokájához kapott: egy szék csapódott hozzá, ördög tudja, hogyan. Félreugrott, de most meg a kovácsoltvas olvasólámpa lódult előre, egyenesen a koponyájának.

Ez már sok volt, nem bírta tovább. Torkaszakadtából ordítva feltépte az ajtót és kirohant a szobából, Róza, azonmód meztelenül futott utána, kezében fogva húzta maga után a pongyoláját.

A bejárónő tátott szájjal bámult és el nem tudta képzelni, mi történhetett ezekkel. Összevesztek?

– Sejtettem én, hogy előbb-utóbb rossz vége lesz a züllöttségnek. Na de hogy a férje halálának napján!...

Micsoda népség! – mormogta fejcsóválva. Csodálkozva bement a szobába és bosszúsan nézte a rendetlenséget. – Kezdek elölről a takarítást – mérgeződött, amikor egy lány, puha simítást érzett a feje búbján. Megpördült, de senkit nem látott. – Mi volt ez? Az ember lánya akár meg is bolondulhat ebben az erkölcstelen úri házban.

Tifnágel megunta a játszadozást. Még látta, hogy a két ember hanyatthomlok rohan át a hosszú kerti úton, egyenesen a ház mögé, le a pincébe, de már nem érdekelték őt.

– Most mi legyen? – libegett szelleme ide-oda a fák között. – Mi fog történni a lelkével? Csak szórakozik itt, amíg kedve tartja, vagy jelentkeznie kéne valahol?

- Jó, rendben van, jelentkezik – de kinél? Hol? Mikor? Miként?

Gyerekkorában buzgó templomjáró volt az egész család, de amióta bekerült a politikai mozgalmi munkába, akarva-akaratlanul elfordult a vallástól, többé hallani sem akart se túlvilágról, se mennyről, se pokolról, s most tessék... Kiderül, mégis van túlvilág, a lélek létezik, sőt tovább működik, nem hal meg a testtel, hanem ott kóborol, ahol korábban élt és...

Ennél a gondolatnál ismét megállt a levegőben: *meddig maradhat itt?* S mi a célja annak, hogy még mindig az élők között tartózkodhat? Mi dolga van az élők között? Csak úgy játszadozik, halálra rémíteni azokat, akik annyit bosszantották, vagy van valamilyen fontosabb kötelezettsége is?

Nem tehet mást, mint vár.

Hogy mire?

Talán egy jelre, egy parancsra, amely eligazítja a másvilági illemszabályok között.

Addig is, miért ne nézne be egykori pártjához, hol tartanak a vezetőválasztással? Vagy jobban teszi, ha kóborol kedvére? Ezt választotta. Egy pillanatig odafigyelt a párthelyiségbe: iszonyú hangzavart észlelt, két ember egymás torkát szorongatta. Tifnágel elgáncsolta őket, legalulra Hédery került és vadul rugdosta felhúzott térdével ellenfelét, aki nem volt más, mint a másik alelnök, Köhler Tivadar.

– Ezek elmarakodnak még egy ideig – állapította meg Tifnágel szelleme elégedetten, és odébb szökkent, a forgalmas utcák felé.

Rájött, hogy a földön is képes sétálni, bár lábaival nem érinti a talajt. Az emberek gyanútlanul jöttek-mentek, láthatóan fogalmuk sem volt arról, hogy egy igazi, valóságos kísértet ténfereg köztük, s ez roppant szórakoztató és mulatságos volt. Tifnágel Béla nem bírta megállni, hogy egy-egy csinosabb nőnek meg ne paskolja a fenekét, mire a legtöbb nő felháborodva visszafordult, de mert senki nem jött mögöttük, habozó arccal tovább mentek. Voltak olyanok is, akik fütyültek rá, vagy hamiskásan körbemosolyogtak, keresve a gaz elkövetőt – persze, hiába.

E pillanatban középkorú, alacsony, hízásnak indult, enyhén pocakos férfi alakot látott vele szemben közeledni. Arca telt volt, vagy inkább puffadt; fekete, itt-ott őszbe forduló haja hatalmas, domború homlokába lógott. Nem is *jött*, hanem lebegett feléje, könnyedén áthatolva a járókelőkön.

Tifnágeln izgalom futott végig:

– Az első szellemtárs! Végre megtudhat egy s mást erről e titokzatos túlvilágról.

Csalódnia kellett: a köpcös férfiszellem elsuhanat mellett, ügyet sem vetett a lelkendezve integető Tifnágel Bélára. A hajdani nagyhatalmú pártelnök megsértődött, elfutotta a pulykaméreg és a másik szellem nyomába eredt.

– Hahó! Várjon! Hová rohan? Szeretnék kérdezni valamit! Mondhatom, szép kis fogadtatás!

Az, mintha meg se hallotta volna, az embereken átvágva villámsebeseen száguldott tovább, s hamarosan eltűnt Tifnágel látóteréből.

– Szentelen, nagyképű alak! – háborgott Tifnágel. – Úgy látszik, itt nem tisztelik a földi múltat. Mit képzelnek ezek? Ő nem akárki volt, neki ezek, tízezrek engedelmeskedtek és foglalták imáikba a nevét. Ez meg bizonyára egy bunkó paraszt lehetett.

– Csinálok én itt rendet, majd megmutatom...! – fogadkozott.

– Tessék, mutasd meg – szólalt meg mellette egy csengő, dallamos, éneklő hang.

Tifnágel ijedten megfordult: az iménti pocakos férfiszellem állt mellette, fénylő arcán csöndes, elnéző mosoly ült.

– Szóval mit akarsz megmutatni? – kérdezte különös hangján a szellem és szeme felszikkasztott, mint a frissen meggyújtott csillagszóró. Szavait valahol a tudata maradék mélyén értette.

Tifnágel megszeppent. Ez talán egy angyal, aki kihallgatta a gondolatait. Jó lesz óvatosnak lenni! Mindenesetre, megbánta, hogy az imént szájaskodott, még ha magában is.

– Semmit nem kell megbánnod – mondta a szellem. – Itt mindenki szabad, azt tesz, azt gondol, amit akar. Te még új vagy, nem ismerheted a rendet, a szokásokat, nem tanultad meg, miként kell bánni szellemi képességeiddel, de ez csupán idő kérdése. Kérlek, bocsásd meg, hogy az imént elmentem melletted, de még annyira hasonlítasz a szegény, nyomorult élőkre, hogy azt hittem, te is közéjük tartozol, márpedig velük nekünk semmi dolgunk. Mindegy, az a fontos, hogy megtaláltalak. Rendelkezz velem mondd el, mire vagy kíváncsi, szívesen leszek a segítségedre. Tulajdonképpen elébed küldtek, téged vártalak. Én leszek a – hogy is mondtátok a földön? – ó igen... az idegenvezető. Hogyan haltál meg? Mi történt veled?

– Azt hiszem szívinfarktus... – dadogta megilletődve Tifnágel Béla. Imponált neki, hogy vártak rá. Lenyűgözte a másik viselkedése, s mindaz, amit mondott, főként *ahogyan* mondta: a fensőbbsege, a magabiztossága és a nyugalma. Vajon ő mikor lesz ilyen méltóságteljes?

– Máris az vagy, csak még nem érzékeled – közölte a szellemtárs. – Mivel kívántad, hogy ilyen légy, azonnal azzá váltál. Ez itt így megy. Kívánni kell és megkapod.

– Te ki vagy? – kérdezte kihúzva magát Tifnágel, és máris érezte, hogy ugyanolyan mint a másik, sőt még sokkal különb is nála. – Hogyan haltál meg és mikor?

– Harmadosztályú *Senki* vagyok, egyszerű, beosztott lélek, s mint imént jeleztem, az újonnan érkezőkkel foglalkozom. Jelenleg ez a beosztásom, eligazító. Nagyon sok elfoglaltsággal jár, de tetszik, szeretem csinálni, jóllehet, a mi világunkban ismeretlen érzés a „tetszik-nem tetszik”. Ahová küldenek, ott a helyünk. Minél régebben éljük szelleméletünket, annál kevésbé fontos, kik voltunk, mik voltunk a földi lét során. Nálunk a rang a *Senki* megszólítással kezdődik, de ezt ki kell érdemelni. Ehhez még sokat kell tanulnod és változnod. Ne félj, van idő. Mi itt örökké vagyunk és létezőnk. Egyébként engem alighanem megmérgezték. Vagy mégse...? Mit számít az? Az őreim tehették, ha tették.

– Értem. Szóval megmérgezték... hm... – udvariaskodott Tifnágel, holott roppant sértőnek találta, hogy egy közönségesen legyilkolt, börtöntöltelék zsványt küldtek eléje. Persze az is lehet, hogy bandalázadás közben valamelyik alvezére tette el láb alól, az ilyenféleképpen sosem lehet tudni. Mindenesetre találhattak volna előkelőbb lelket is, elvégre nem akárki fogadásáról van szó.

– Nem zsvány voltam, hanem katona – jegyezte meg szelíden a másik szellem. – Bár kétségtelen, hogy sokan még nálad is keményebb jelzőkkel illettek. Neveztek például Bitorlónak is.

Tifnágel legszívesebben felpofozta volna önmagát. Meg kell szoknia, hogy ebben a fura világban olvasnak a gondolatokból, jó lesz vigyázni. Nagy hiba volna rögtön a legelején ellenséget szerezni.

– Sajnálom, nem állt szándékomban megbántani, de még nem szoktam hozzá, hogy minden ki nem mondott szót érteni lehet. Máskor majd jobban vigyázok. Szóval katona voltál. Gondolom, közlegényként szolgáltál, vagy volt rangod is? – próbálta menteni az iménti balfogását a szellem - Tifnágel.

– Olyasféle... Akkoriban hadvezérnek mondták. Vagy uralkodónak? Mindegy! Kis káplárnak is neveztek. Tifnágel nagyot nézett. Ez a kis mitugrász hadvezér, uralkodó? Kis káplár éppenséggel lehetett a szerencsétlen

flótás. Rá kell hagyni szegényre! Nem mindegy, minek képzelet magát? Ha már egyszer akkora fene nagy szabadság van itt.

– Gratulálok, barátocskám! Hadvezérnek lenni sem kis dolog, hát még uralkodónak. És mondd, ha szabad kérdeznem, mi a neved? Hol uralkodtál?

– Mi is? Mi is...? – jött zavarba egy pillanatra a másik, aztán ismét felragyogott a szeme. – Már olyan rég nem kérdezték tőlem... Úgy rémlik, Franciaország császára voltam és valamilyen Napóleonnak hívtak. Mond neked valamit ez a név?

Tifnágel szellemszája tátva maradt a meglepetéstől. Akaratlanul is mélyen meghajolt.

– Napóleon!... Te jó szagú...! A császár? A nagy Bonaparte Napóleon? Ó, felség! Hát hogy a manóba ne ismerném a nevét! Nem létezik olyan gyerek a világon, aki ne tudná, hogy ön ki volt. A törvénykönyve, a Code Napóleon, máig érvényben van, azóta sem mertek érdemben hozzányúlni. És most itt portáskodik? S ön ezt túri? Miféle bánásmód ez? Ott kellene ülnie a vezérkari angyalok között, mint első főangyal. Óriási megtiszteltetésnek tartom, hogy beszélgethetünk.

Napóleon végre halványan elmosolyodott.

– Hát ez jólesik, kár volna tagadnom, úgyis megérezned. Más érkezők is említették, hogy némi hatással voltam a világtörténelemre. De ennek már semmi jelentősége nincs a számomra. Vége, elmúlt. Nem számít. Kérlek, tegezzél, nálunk nem szokás az önözés vagy a magázódás.

– Már hogyné számítana! – tiltakozott a túlzott szerénység hallatán Tifnágel. – Minden filmet megnéztem a moziban vagy a televízióban, ami rólad készült. Azt mondják, nem kellett volna belevágnod az oroszországi hadjáratba, állítólag ott kezdődött a hanyatlás. Meg az angolok elleni blokáddal – fitogtatta műveltségét Tifnágel Béla. Nem árt jó pontokat szerezni egy ilyen nagy Senkinél, jól jöhet az még itt is, okoskodott. Életében annak köszönhetette a karrierjét, hogy igyekezett mindig a tűz közelében lenni. – Ezt persze nem én mondom, hanem egyesek szerint így értékeli utólag a történelem.

– Lehetséges – mosolygott békésen Napóleon.

– Csak ennyi? Nem is izgat a múlt? Josefin... Mária Lujza... A fiad, II. Napóleon, a Sasfiók.

– Néha találkozunk. Nem vagyunk egy szintbe sorolva.

– Azt nem értem – hajolt közelebb bizalmasan Tifnágel –, mi történt veled Waterloonál? Jött ez az angol, ez a hogy is hívják... és hipp-hopp, legyőz. Szerintem bunda volt. A tábornokaid...

– Ó, te Wellingtonról beszélsz? Nem hinném, hogy csalás lett volna. Nagyon kedveljük egymást. Ő még nálam is különb *Senki*. Negyedosztályú!

– Komolyan beszélsz? Csak nem azt akarod mondani, hogy itt kibékülnek az egykori ellenfelek?

– De igen, természetesen! Az, ami a földön történik, jelentéktelen, futó pillanat csupán. Te is belátod majd, ha elegendő időt töltesz köztünk.

– Hm! – Tifnágel ebben egyelőre korántsem volt ennyire biztos. Csak legyen itt Hédery, Bakos, Róza, meg a többi jómadár! Majd ő megszorogtatja őket! – fogadkozott. Napóleon pufók arcán finom mosoly futott át, de egy szóval sem jelezte, hogy olvas a másik gondolataiban. – Hadd kérdezzek még valamit: nem látok senkit rajtunk kívül. Lehetetlen, hogy csak mi ketten lennénk a túlvilág lakói.

– Mert még nem kaptad meg az új szemeidet!

– Az új... izémet... hogy mit nem kaptam meg?

– A lelki szemeidet. Most még azt látod, amit egykoron átéltél, ami a földi létben körülvett. A szellemvilág ezen kívül esik. De várj, segítek. Fogd meg a kezem és láss!

Tifnágel Béla szelleme, akárcsak Napóleoné, átváltozott: nőni-növekedni kezdett és fokozatosan elveszítette emberi formáját, s már csak egy alakatlan, ködszerű, fátyolvékony valamiként imbolygott, ugyanakkor azt látta, hogy köröttük millió és millió hasonló jelenség kavargó, egymáson átsuhanva, némán, számára ismeretlen célok felé törekedve. A földi emlékképek elhalványultak, s egyszerűben teljes közömbösség lett rajta úrrá minden iránt, ami a múltjához kötötte.

– Jóságos ég! – sóhajtott fel. – Ez a tengernyi sokaság mind egy-egy lélek?

– Sokaság? Elenyésző töredékét villantottam fel világunknak, amely örök, végtelen és felfoghatatlan! Csak ennyire tellett az erőmből. – mondta komolyan Napóleon. Eleresztette Tifnágel kezét, mire azonnal eltűnt a látomás, ismét ketten ácsorogtak a körülöttük hullámzó utcai járókelők között. Se közelben, se távolban egyetlen szellemalak se volt: akárha elfűjták volna valamennyit.

- És mikor kapom meg az új szemeimet?
- Fokozatosan. Mindenekelőtt át kell esned egy kihallgatáson, ahol megállapítják, milyen kategóriába sorolnak. Ez attól függ, mennyi jót, és mennyi bűnt követtél el a földön.
- Hány kategória van? – kérdezte rosszat sejtve Tifnágel.
- Nincs meghatározva. Jóformán ahány lélek, annyiféle. Én egyelőre a harmadikban vagyok, ez már valamivel több, mint a legelső, a közönséges *Senki* fokozat. Olyan, mint a földön a káplár. Wellington viszont már a nyolcadiknál tart. Ő a földön is nagyon vallásos volt.
- S mi a legnagyobb rang?
- A *Mindenki*. Egyszer majd megérted, korai még ezzel foglalkoznod
- És mondjuk... a rablók, ügyvédek, gyilkosok, bankárok, szélhámosok, politikusok? Őket milyen kategóriába sorolják?
- Látod, ez fontos kérdés. Bocsáss meg, elfelejtettem közölni, hogy létezik egy ellenkező irányú, negatív kategória is. Ők többnyire a teljes lelki vakság állapotában vannak, nem láthatják a jelent, csakis földi gonoszságukat tanulmányozhatják és bűneik miatt gyötrődnek. Ők a *Valakik*, akik talán egykor *Senkik lesznek*, emberi ésszel felfoghatatlan időtávlatokban... Várj!...
- Napoleon hirtelen elhallgatott. Fejét leszegve figyelt, aztán azt mondta:
- Üzenetet kaptunk. Itt az idő, indulnunk kell. Elkísérlek.
- Hová megyünk? – kérdezte rosszat sejtve Tifnágel.
- Az első meghallgatásodra. Jól vigyázz, miket válaszolsz, ha korábbi életeredről kérdeznek. Minden hazug, vagy kitérő válasz egy-egy ponttal visszaminősít és könnyen *Valaki* lehetsz. Nem ajánlanám... Próbáltam. Nagyon kellemetlen állapot.
- *

A kihallgató-bizottság megszámlálhatatlan tömegből állt. Napoleon mindvégig fogta Tifnágel kezét, így tökéletesen láthatott, hallhatott mindent. Azt is, hogy elől, ahol mérhetetlenül tágas, puszta téren, óriási asztal mögött, jókora bársonyszékekben öt szellemalak ül, hatodikként – középen, magasan, – díszes trónuson, a többiek fölé emelkedve, fenségesen ragyogó alak uralja a bizottságot, talán ő lehetett a bizottság elnöke. Szakállas arca úgy világított, hogy Tifnágel kénytelen volt lehajtani a fejét, nehogy megvakuljon Akaratlanul letérdelt.

A fényes trónon ülő alak most karját felemelve intett az asztal mögött ülőknek, hogy kezdődhet a ceremónia. A jobbszélső szellem kezdte:

- Tifnágel Béla! Jöjj közelebb! Elengedheted a harmadosztályú *Senki* kezét, engedélyezem a látást, mindaddig, amíg a kihallgatásod tart. S ha kiérdemled, továbbra is látni fogsz.
 - Tifnágel előbbre libegett és tisztos távolságban megállt, Napoleon pedig eltűnt valahová a semmibe.
 - Még közelebb! – intett barátságosan a szellem. – Egyelőre nincs mitől tartanod.
 - Tifnágel Béla egészen az asztalig libbent.
 - Csak nem félsz? – hangzott az újabb kérdés.
 - Hát... – Tifnágel érezte, hogy remeg és színekkel telítődik körülötte a levegő. – Azt hiszem, nagyon meg vagyok illetődve. Igen, félek!
 - Helyes – bólintott a kihallgató –, légy mindig őszinte. Tudod, hol vagy?
 - Sejttem. Valahol a mennyek országa bejáratánál.
 - De hiszen te sosem hittél a létezésében.
 - Mert nem volt szabad hinnem. Gyermekkoromban vallásos nevelést kaptam, akkor még hittem. Később változott meg a véleményem, bár lelkem legmélyén sosem mertem kimondani, hogy nincs túlvilág, és nincs mennyország. Nem beszéltem róla, de sokat gondolkoztam felőle.
 - Igen, ez igaz. – Az asztalnál ülők összedugták a fejüket és valamit sugdostak maguk között. Most a középen ülő vette át a szót. – Másoktól viszont megkövetelted a teljes tagadást. Felelj: így történt?
 - Igen! Mert ezt írta elő a pártszabályzat. De nem voltam szigorú...
 - Vigyázz, mit mondasz! – emelte fel karját a középső szellem.
 - Igenis. Megköveteltem a teljes tagadást. De szándékosan nem ártottam senkinek.
- A hatalmas tömeg felzúgott. A trónuson ülő alak felemelte a karját, mire azonnal csönd telepedett a végtelen

térre. Hangja mennydörgésre emlékeztetett:

– Hazudik! Egy osztályzattal hátrább sorolandó.

Tifnágel Béla, ha most emberi testben van, bizonyára összecsiklik a réműlettől. Így csupán nagyot lendült és egy pillanatra elsötétült előtte minden. Nagy nehezen sikerült kinyögnie:

– Kénytelen voltam védekezni, engem is ellenőriztek. Ellensége minden embernek van.

– Ne arról beszélj! Hány embert jelentettél fel?

– Nem tudom... Nem emlékszem...

– Kettőszáztizenhatot! Ebből százötvenen börtönbe kerültek, vagy internálták őket, negyvenkét család bomlott fel, nyolcan öngyilkosok lettek, kettőt kivégeztek. Miattad! Mit tudsz felhozni a mentségedre?

– Én csak... én csupán... – dadogta Tifnágel. – Mindössze végrehajtottam az utasítást, hogy a politikailag káros jelenségeket tárjam fel. Fogalmam sem volt, legfeljebb sejtettem, mi történik azokkal, akikről a jelentéseket írtam, hiszen sosem találkoztam velük többé. Ha tudom, talán másként cselekszem, de ebben nem vagyok biztos.

– A hátrasorolást visszavonom – hangzott a trónusról. – Az utolsó mondat őszinte volt.

– Pökhendi, nagyképű, öntelt voltál. Mire föl?

– Elhitették velem, hogy mindenhez értek. Hízeltgők vetek körül. Jó érzés volt elhinni. Tudtam, hogy műveletlenebb vagyok, mint amilyennek mutatom magam, de elvárták tőlem, hogy mutassam. A diplomáimat protekcióval, pénzért szereztem. Reméltem, hogy a gyakorlat majd megtanít mindenre, bíztam a szerencsémben, az erőmben, ezért jólesett, hogy okos embernek tartanak. Az igazat megvallva én is annak tartottam magam.

– Egy osztállyal előbbre helyeztem! – hangzott az ítélet a trónról.

Most a balszélső szellem kérdezett:

– Hány gyermeked volt?

– Kettő – felelte Tifnágel. – Egy fiú, egy lány.

– Hazudsz! És a régi titkárnőd? Akit elbocsátottál, mert áldott állapotba került?

Tifnágel lelke jéghideggé dermedt. Lassan lesüllyedt, már-már a talajt érintette.

– Nem voltam bizonyos benne, hogy az én gyerekem.

– Hiszen mondta!

– Azt hittem zsarolni akar.

– Nem igaz, nagyon is jól tudtad, mi az igazság, éppen azért bocsátottad el. Javaslom a vádlott visszaminősítését egy osztállyal. Vagy akár kettővel.

– Egyetérték – mondta a trónon ülő szellem. – Kettővel vissza!

Tifnágel látása elhomályosult, a sokaság eltűnt, már csak az óriási asztalt látta, szellemteste apróra zsugorodott. Iszonyú félelem tört rá és elordította magát:

– Mindent elismerek! Mindent bünt felvállalok! Azt is, amiről nem volt tudomásom! Csak ne küldjenek a *Valakik* közé.

– Nincs más lehetőség! De kapsz némi próbaidőt, mert voltak őszinte válaszaid is! – jelentette ki a trónon ülő főszellem. – Hasznodra válik, ha megismered, kiket szolgáltál, ki voltál, ki lehattél volna, ha okosabban gazdálkodsz az életeddel, s ha majd megérted, azt is tudni fogod, miként teheted jóvá tévelygéseidet. De mert volt egy-két őszinte szavad, engedélyezem, hogy korlátozottan láss és felfogd amit láatsz. Nem nagyon, csak annyira, amennyi ahhoz szükséges, hogy okulj a látottakból. Ám emlékezz, ez csupán átmeneti állapot, próbaidő! Egyelőre végeztünk! Még javíthatsz a helyzeteden. Egyelőre végeztünk! Elmehetsz! Ha nagyon szükséges, ha nagyon fontos, emlékezhetsz a földi életed egy-egy pillanatára.

Tifnágel érezte, hogy valami titokzatos erő felkapja és süvítve röpíti, a fény eltűnt, s vele a bizottság és minden, ami körülvette. Tudata átmenetileg kihuny, s amikor ismét érzékelné volt képes, hosszú folyosón találta magát, két oldalt, mint a börtönökben, rácsos cellák sorakoztak, melyekben ember formájú lények mozogtak, beszélgettek, mozogtak. Az ő útja tovább vezetett: egy hófehér ruhás, komor tekintetű szellem karjánál fogva tömör, átlátszatlan ajtóhoz vezette.

Nem nyitotta ki, egyszerűen keresztülpréselte rajta.

– Ez lesz a lakóhelyed egy időre – közölte a szellem. – Ismerkedj meg a társaiddal.

*

A szobában, az átellenes sarkokban, a földön ülve ketten tartózkodtak és egymásra mutogatva, hevesen vitatkoztak. Tifnágel érkezésekor egy pillanatra abbahagyták a vitát, hogy utána még nagyobb indulattal csapjanak össze.

– Engem a végzet jelölt ki a feladatra! Nekem történelmi küldetésem volt! A horoszkópom is igazolta, hogy kiválasztott voltam. Azért lettem teremtve, hogy árja népemet a világ első számú nagyhatalmává emeljem, s hogy az értéktelen, alja népséget szolgálatunkra fogjam, mivel egyébre nem valók. Az erősebb nemzet uralja a gyöngébbet és elegendő életteret kell kapnia, hogy betöltse elhivatottságát, s ezt csak fegyverrel szerezheti meg magának. Egy nép, egy vezér! Ez volt az én irányt mutató elvem. A silány, rosszul sikerült, elkorcsosult, alsóbbrendű fajoknak, a nyomorékoknak, betegeknek nincs keresnivalója a felsőbbrendű, tisztán árja emberfajta között. Elpusztítani, megsemmisíteni, vagy munkára használni az ilyeneket! Én nem csupán folytattam, hanem tökéletesítettem, amivel te kísérleteztél – hadarta az, akinek tömött igazi kis bajusz sötétlett az orra alatt. – Ugyanazt tettem, mint te, csak határozottabb és fejlettebb, átgondoltabb módszerekkel, sokkal szervezettebben. Én tanultam!

– Egy elvetélt festő, egy kiszuperált, műveletlen baka hasonlítja magát hozzám? Mert egyszer véletlenül helyettesíteni kellett a tiszti szónokot egy sörözőben? Én már tizenhat éves koromban hivatásos forradalmár voltam, neked negyven éves korodig még elméleted sem volt. Amikor azt az idétlen, zavaros könyvedet összekapartad a luxusbörtönödben, én már túl voltam egy rakás ellenem elkövetett merényleten és internálásokon, Szibériában! Én nem egy kültelki sörözőben tanultam a politizálást! – vágta vissza a másik; enyhén mongolos szemű, alacsony, erősen kopaszodó, állán rövid szakállat viselő férfi, aki most felállt, úgy folytatta. Sildes sapkát hordott, jobb kezével zakóját hátratulva, ballal előre mutatva, kissé megdőlve szónokolt.

– Az én tanításom szerint mindenki egyenlő, egyformán dolgozik és él, szükségleteit a közösből biztosítjuk, nincsenek szegények és gazdagok, megszűnik a kizsákmányolás, a megtermelt javak elosztása érdem szerint történik. Nálam a legfőbb érték az ember volt, ez állt a programunkban! Két lépést előre, egy lépést hátra. Minden hatalmat a nép képviselőiben a párt és a szovjetek kezébe helyeztünk.

– Igen? Talán inkább fordítva: a *legfőbb ember* az érték. Szerintem ezeket a hangzatos szövegeket nem is te találtad ki a szifilisz agyaddal, hanem az imádott Marxod, vagy Krupszkaja önagysága, Párizsban. Azt elismerem, hogy sok használható ötletet átvettem tőletek, csupán a szakkifejezéseken változtattam.

– És a népirtás? – kérdezte gúnyosan a szakállas.

– Mire gondolsz? A hosszú kések éjszakájára? Netán a sörpuccsra? Esetleg a koncentrációs táborokra? Tőletek tanultuk. Vagy a gázkamrákra? Nevetséges! Megfeledkezel a pogromokról, amit a drágalátos barátod, legjobb tanítványod, Koba rendezett? A mienk gyermek csíny mindahhoz képest, ami nálatok történt, különösen utánad. Ő volt az igazi, a legnagyobb vezér, a nagy Dzsugasvili! Minden elismerésem az övé, volt mit tanulni tőle. Szinte kedveltem, tiszteltem őt. A mi internáló táboraink a ti Gulágmentekhez képest jámbor leánynevelő intézetek voltak. A német nép rajongott értem! Hittek a végső győzelemben, a csodafegyverben...

– Mégis meg akartak ölni!

– Téged is!

– Nézd, Adolf...

– Ne adolfozz itt nekem, az én megszólításom: Führer! Én sem mondom neked, hogy szervusz, Vlagyimir. A vitakozó felekben – akik egyébként tudomást sem vettek megérkezéséről – Tifnágel döbbenetesen ismerte fel Hitlert és Lenint! Ezek ketten – egy szobában!? Tűz és víz együtt? Előbb-utóbb elkerülhetetlenül egymás torkának esnének – ha lenne torkuk!

– Elnézést a zavarásért... – szólalt meg illemtudóan – A nevem Tifnágel Béla. Még új vagyok itt.

– Maga zsidó? – nézett rá szúrósan Hitler.

– Van egy kis beütésem... – ismerte el az új szobatárs kelletlenül. Hitler nem engedte folytatni.

– Kikérem magamnak, hogy egy korcs keverék rontsa itt a levegőt! Azonnal távolítsák el!

– Miért? – vette védelmébe a remegő Tifnágelt Vlagyimir Iljics Lenin. – Mi bajod ezzel a szerencsétlennel? Még semmit sem tudunk róla. Mint kiderült, te sem vagy tökéletes, százszázalékos árja, amiként én se vagyok szintiszta orosz. Még a származásod sincs tisztázva, lehetsz osztrák, német, s ki tudja, mi még. Különben is, mi jelentősége van ennek itt, a túlvilágon? Szóval, hogy hívják, barátocskám? Nem értettem

jól a nevét. Kérem, mutatkozzék be még egyszer.

– Tifnágel Béla, tisztelettel...

– Miféle név ez? Milyen nemzetiségű volt?

– Magyar.

– Ajjaj! Még rosszabb! – legyintett méla undorral Hitler. – Ki nem állhatom a magyarokat. Szalmalánglelkű, okoskodó, önfejtő, lázadó fajta, egymással sem képesek kijönni. Engem is cserben akartak hagyni. Ez ráadásul részben még zsidó is.

– Én viszont kifejezetten kedvelem őket. Tanulékony, könnyen befolyásolható, harcias kis nép. Mivel foglalkozott a földön? – faggatózott tovább a szakállas Lenin.

– Az eszmét szolgáltam – mondta büszkén Tifnágel Béla. – Pártvezető voltam.

– Valóban? – jött közelebb Hitler és egyszeriben roppant barátságossá vált. – Ez érdekes. És milyen pártot vezetett? Remélem, nem a kommunistákat képviselte?

– A kommunizmus, mint olyan, már nem létezik, most másként hívják őket – tért ki a válasz elől ravaszul Tifnágel. – Én a munkások, a parasztok és a haladó értelmiség érdekeiért harcoltam.

– Eddig stimmel – mondta elégedetten Hitler –, feltéve, hogy nem paktáltak össze a liberálisokkal.

– Maga az én emberem, akárhogy is nézzük – lépett közéjük Lenin. – Mindenki egyenlő, amíg a nép érdekeit tekinti elsőrendűnek, kivéve azokat, akik nem értenek egyet velünk. Őket likvidáljuk.

– A likvidálással egyetérték, a többi marhaság – vitatkozott Hitler. – Sosem lesz egyenlő senki, senkivel, csakis önmagával. A tömeg tehetetlen, buta massa, melyet irányítani kell, és nem engedni, hogy gondolkozzék, egyedül a vezér számít, amely parancsol és kijelöli a cselekvés lépcsőfokait, irányát. Agymosás! Reklámözön! Sajtó! A többit elvégzi maga, az elbutított nép!

– Ezt a tézist is tőlem lopta – vágott közbe Lenin –, amiként a többit is. Maga eszmetolvaj! Tifnágel elvtárs, döntse el, melyikünknek van igaza.

– Hogy én... hogy én döntsek Hitler és Lenin között? – dadogta Tifnágel. – Lássák be, hogy ez képtelenség. Hogy jönnék én ahhoz, hogy...

– Ne legyen gyáva és megalkuvó! Ha nem mer nyilatkozni, áthelyezik egy másik cellába, vagy el kell olvasnia és kívülről megtanulni összes műveimet.

– A Mein Kampfot is! Az Asztali beszélgetésekkel együtt! – rikácsolta Hitler.

– Ennél bármi csak jobb lehet. Megyek innen! Lesz ami lesz! – gondolta Tifnágel Béla.

Máris belépett a fehérruhás őr.

– Hát akkor jöjjön – fogta karon Tifnágelt. – Keresünk magának kellemesebb társaságot.

A szoba megfordult, Hitler és Lenin eltűntek, helyettük három alakot látott egy gazdagon berendezett helyiségben, ami kétszer akkora volt, mint az előbbi. Oldalt, cifra alabástrompadon félig fekve, elhízott, kissé idióta kinézetű férfi hevert, földig lelógó, díszesen hímzett bíbor selyemtógában, fején színarany babérkoszorúval. Kezében furcsa, mindössze három húrral felszerelt hangszeret pengetett és magas fejhangon, rikoltozva énekelt:

„Ó, Róma, mily szépek a te lángjaid, melyek fénylőn lobognak, örökre bevilágítva halhatatlan, nagy művészed emlékét...”

– Ó, Róma, mily nagy a te örömed, hogy az én Zeusstól áldott, isteni ajkaim éneklék történeted...”

– Ez a fogadott gyerek, ez az anya és testvérgyilkos nem tud mást, csak örökké önmagáról zengedezni? Már nagyon unom, ha tehetném, rég tarkón lövettem volna. Ócska személyi kultusz! Mit van úgy oda a Rómájával? – dörmögte egy dús bajuszú, pipáját szörcsögtető, alacsony, jókötésű férfi. Bal karja rövidebb volt, mint a jobb, és mereven lógatta. – Eljöhetne hozzám tanulni, fiacskám. Én fél Európát égettem fel és százmilliók élete fölött rendelkeztem, mégse danoláztam róla, hagytam, hogy mások tegyék. Zeneszerzők, költők foglalták imába és kantátákba a nevem, nem magamnak kellett bibelődnom vele. Egy vezető ne legyen ripacs. Egy vezetőtől reszkessenek és féljenek, fölösleges minden bohóckodás. Mindenki gyanús! Érti? Senkiben nem megbízni, még a saját családtagokban sem! Elég egy görbe pillantás, már vihetik is kivégezni az engedetlenkedőt, vagy mehet Szibériába húsz-harminc évre.

– Nagy ég, ez Sztálin! – hökkent meg Tifnágel – A másik meg nem lehet más, mint Néró, az örült császár, aki felgyújtatta Rómát. Hogy kerülnek ezek össze, mi közük egymáshoz? S ki a harmadik?

Az, aki a sarokban ült és mélabúsan figyelte a másik kettő huzakodását, egy könyvet tartott az ölében, s

időnként a kezében lévő lúdtollal feljegyzett valamit. Tifnágel odasündörgött és megpróbálta kifigyelni, mit olvas olyan buzgón. A férfi szó nélkül átnyújtotta.

– A könyvem címe *Utópia* – mondta csöndes méltósággal. – Az én elképzelt országomról szól.

– Hallottam már erről a könyvről. Véletlenül ön nem... na, hogy is hívták? Valamilyen izé... Tamás? – kiáltott fel örvendezve Tifnágel.

– Morus... – felelte a másik mosolyogva. – Filozófus, pap és államférfi voltam.

– Az, az, igen, csak hirtelen nem jutott az eszembe. Hát persze, maga Morus Tamás. Mit keres e két haramia között?

Morus Tamás figyelmesen rátekintett.

– Hogyan? Ismeri a nevemet? Ahogy elnézem, ön a huszadik századból érkezett. Ezek szerint még emlékeznek a művemre? Akkor nem éltem hiába, és nem értelmetlenül haltam meg érte a máglyán.

– De mennyire, hogy emlékezünk magára! Tanítják a középiskolákban és önt tartják a fantasztikus irodalom atyjának. Nem is sejti, hányan vannak követői.

– Ennyi az egész? Hát ez nem sok – jegyezte meg Morus Tamás fanyalogva. – S mondja, legalább megvalósult valami az álmaimból?

Tifnágel zavarba jött.

– Megmondom őszintén, annyira nem ismerem az elgondolásait a jövő államát illetően, de az bizonyos, hogy a későbbi sci - fi-írók sokat átvettek öntől. Egy-kettőt még én is olvastam.

– Ez megtisztelő.

– Megtisztelő a fenét – dörmögte Sztálin. – Vajon Lenin mire ment volna a filozófiájával, ha én nem veszem kezembe a dolgokat, a halála után? Vasszigor kell, kötél és golyó, meg internáló tábor. Az az igazi filozófia. Kemény kéz, s nincs irgalom! Aki gyanús, azt ki kell irtani.

– Művészet nélkül nincs haladás – kotyogta Néró. – Van-e még dal és vers?

– Hát persze – mondta Tifnágel –, amiként van kötél, golyó és jövőkép is, de egyik sem szolgálja eredményesen az emberiséget.

– Mivel foglalkozott a földön? Hogyan került közénk? – kérdezte zordonan Sztálin.

– Politikus voltam, mint maguk hárman. De modern politikus.

– Az mit jelent? Mi a különbség? – kérdezte Néró és Mórús kíváncsian. Sztálin a pipáját piszkálgatta közönyös arccal. Ő tudta a választ.

– Hát... nehéz kérdés – tűnődött elbizonytalanodva Tifnágel. – Hogy is mondjam... modern politizálás?... Nem könnyű megmagyarázni. Ha jobban belegondolok, talán nincs is sok különbség a régihez képest, vagy ha mégis, maga a politika alapvetően nem változott. Voltaképpen minden, amit a történelem során alkalmaztak, most is megvan, csak a körítés szelídült. Nincsenek nyilvános kivégzések, nincs kínvallatás, de van könyvégetés. Ugyanúgy internálják az embereket, mint például Sztálin úr idejében, de kevesebb embert végeznek ki, vagy csak utólag jelentik be, néha akkor sem. Az uralkodók nem vesznek lantot a kezükbe, de annál többen vannak, akik helyettük fújják az éneket. Manapság nem lehet csak úgy szórakozásból felgyújtani a saját fővárost, vagy ha szükség van rá, ultimátumot küldenek egy másik ország kormányának, azok gyűjtik fel és viszont, kölcsönös segélynyújtás ürügyén. Igen, ahogy az elején mondtam, a lényeg ugyanaz maradt, csak a módszer és az eszközök finomultak. Őszintén szólva a politika épp olyan gusztustalan, mint régen. Hovatovább szégyellem, hogy politikus voltam.

– A politika, kedves barátom, minden tudományok legfontosabbika, a lehetőségek művészete, mint azt egy későbbi nagy elme jól meghatározta – mondta halkan Morus Tamás –, csak bölcsen kell tudni vele élni. Nem szabad engedni, hogy diktátorok kerüljenek az uralkodói székbe, mert akkor a nép...

– Hagyjuk ezt az ósdi szöveget! – vitatkozott dacosan Tifnágel. – „Majd a nép...!” Erről szónokol mindenki, akinek sikerül magához kaparintania a hatalmat. Hallottam már olyat, hogy a nép érdekeire való hivatkozással milliók haltak éhen és egész nemzetsoportokat deportáltak – Sztálin felé sandított, de annak a szemé sem rebtent. Nyugodtan pipázott tovább.

– „Jöjj, drága Poppeám, édesítsd meg pihenésemet gömbölyű karjaid lágy ölelésével... – zendített rá ismét Néró, de Sztálin ráförmedt:

– Pofa be ! Ha mindenáron danászni akar, énekeljen a világ proletáriátusának egyesüléséről. Zenésítse meg Marx Tőkéjét, annak legalább van értelme, ha betartani nem is lehet. Ahhoz több idő kell. Ha még

három... vagy csak két évig élhettem volna, ma az egész világon kommunizmus lenne. Egyetért? – nézett fenyegetően Tifnágelra.

– Nem egészen, Sztálin úr! – válaszolta elszántan Tifnágel. – Magáról nagyon sok disznóság kiderült a XX. kongresszus után, Hruscsov úr mindent kitalált, ami csöppet sem használt a világkommunizmus eszméjének. Szörnyű dolgokról rántotta le a leplet. Amit a maga Berijája, Jagodája, Jazsovja meg a többi hóhérja elkövetett, az túl megy minden képzeleten. De meg is kapták érte a jutalmukat. Ha nem tudná, például Berija kevéssel élte túl, a maga testét pedig Hruscsov úr kirakatta a mauzóleumából. Szerintem ő is itt van valahol a túlvilágon. Nem találkoztak?

– Nyikita, az a gyáva pojáca? Jellemző! Majd megkeresem, adok én neki kitalálást! Na és Lenin? Őt bezzeg ott hagyták, mi? Hát persze! Pedig én rendeltem el a balzsamozását, hadd imádják testét a bolondok, mert a népnek kell egy látható, imádkozható isten, pedig erre én is elég lettem volna nekik. Mindenki áruló volt, és az is maradt. A saját feleségem is elárult. Nekem volt igazam! Ez a hála és köszönet, hogy nagyhatalommá tettem a Szovjetuniót, hogy megnyertem nekik a második világháborút! Hej, ha visszamehetnék egy évre, egy hónapra...

Tifnágel nem bírta megállni, hogy közbe ne szóljon:

– De milyen áron győztek, Sztálin úr! Erre nem gondol? Ha a szövetségesek nem segítik, a Szovjetunió sokkal hamarabb megszűnik, s ma, úgy lehet, német gyarmat... Különben is, nem ön, hanem a tábornokok nyerték meg a háborút, bár ön sok kiváló tábornokot jó előre kivégeztetett, ártatlanul.

– Várjon, várjon! Mit mondott? Csak nem azt akarja állítani, hogy a Szovjetunió már nem létezik?

– De igenis, azt. Darabjaira hullott. Iszonyú szegénység van, a termelés szinte megszűnt, különféle, ellenségeskedő maffiák vették át az uralmat, folyik a polgárháború, a kis népek ölik egymást, a hadsereg tehetetlen, mert nem jut rájuk pénz, a KGB egy nagy rakás tehetetlenség...

– Elég! – üvöltötte Sztálin és földhöz csapta a pipáját. – Nem akarom még egyszer hallani!

– Hagyja békén – szólt közbe csöndesen Morus Tamás. – Tudta eddig is, naponta elmondják neki, ez a büntetése. Nem látja, hogy a lelkiismeretfurdalás beszél belőle? Már bánja, hogy kivégeztette a leghűségesebb elvtársait, a tábornokokat, főtiszteket. Így van, Joszif Visszárionovics? Imádkozzon! Feltéve, hogy tud imádkozni.

– Miért ne tudnék? Ne feledje, papnövendékként kezdtem, később lettem forradalmár. Életem egész során jót akartam, de nem hagyták.

– Ezt mondta imádott tanítómesterem, Seneca is, mielőtt meghalt – avatkozott közbe Néró.

– Mert rákényszerítette, hogy mérget igyon. Még a drágalátos Poppeája se úszta meg élve, hiába énekel hozzá himnuszokat, nem is beszélve az anyjáról, a testvéréről és a feleségéről, meg a többi áldozatáról – mondta Tifnágel felháborodva. – Olvastam egy regényben és a moziban is láttam. Erre mit válaszol? Nem szégyelli magát? S még maga akar költő lenni! Az isteni Néró! Nevetnem kell...

– Mit válaszolhatnak? Kenyeret és cirkuszt a népnek! Ilyen a politika. Épp az imént fejtette ki Morus kolléga...

– Nem vagyok a kollégája! – kérte ki magának felháborodva a hajdani lordkancellár. – Én becsületes, reformer államférfiú voltam, kiváló gondolkodó és író, nem feleséggyilkos király, mint uralkodóm, VIII. Henrik! Mit képzelsz, olyan gyönyörűség nekem maguk között lenni? Ha nem lennék kirendelt átnevelőjük, esküszöm, már rég itt hagytam volna ezt a bűnbandát.

Tifnágel Béla elgondolkozott.

Micsoda visszataszító, undorító alakok ezek a diktátorok. S oly mindegy, mikor éltek, hogy nagyok, vagy kicsik, egyre megy. Még itt, a másvilágon is csak marják egymást, ahelyett, hogy megbánnák tetteiket. Ez a buta öregember, a jámbor filozófus beszélhet nekik, rá se figyelnek, meg se hallják. Soha nem fognak megváltozni, maradnak, akik voltak, vagyis *Valakik*.

Most értette meg, miért mondta neki a meghallgatási bizottság elnöke, hogy igyekezzék *senkivé* válni. Na jó, rendben van, rajta ne múljék, ő mindent megtesz a cél érdekében, semmi kedve ilyen alakok között tölteni az örökkévalóságot – *de hogyan kezdjen hozzá?*

– Legjobb volna papok közé menni, azok szakemberei a lelkiéletnek! – kívánta sóvárogva.

E gondolatnál a helyiség és a három ember látványa fokozatosan halványulni kezdett, majd hirtelen változott a kép.

Egy másik helyiségben találta magát, ahol két ember térdelt szemközt és egymást túlharsogva, torkaszakadtából imádkozott. Tifnágel nem tehetett mást, mint melljük ereszkedett és hallgatta őket. Érteni nem értett semmit, mert egyszerre üvöltözték a magukét, valamilyen különböző és számára ismeretlen nyelven, csupán arcuk pirosságából sejthette, hogy rendkívüli szenvedéllyel, szinte versenyszerűen fújják imáikat.

Ekkor észrevette, hogy mindkét férfi őt figyeli a szeme sarkából. Köszönt nekik:

– Bocsánatot kérek, hogy megzavarom az ájtatosságukat. A nevem Tifnágel Béla, nem rég haltam meg, még új vagyok itt. Megmondanák, kiket tisztelhetek önökben?

– Hívó vagy? – kérdezte a baloldalt térdeplő, torzonborz, elhanyagolt külsejű, brutális arcú férfi.

– Ha eddig nem voltam az, most, hogy a túlvilág létezéséről saját szememmel győződhetek meg, hogy is lehetnék más, mint hívó? – válaszolta kitérően Tifnágel.

– Helyes! – mondta a másik; aszkéta képű, csontsovány, égő szemű, koromfekete hajú, horgas orrú férfi.

– Egy szent és egy ördög közé jöttél, testvérem. De magadnak kell eldönteni, melyikünk melyik.

– Jó lenne tudni a neveteket...

– Fölösleges. Majd rájössz. Nézz és figyelj. Látod a szegényes reverendámat? Szegényes, de tiszta. S most nézd meg az övét.

Tifnágel odapillantott. A borzas hajú, csapzott szakállú alak komoran nézett vissza és megpróbálta eltakarni szakadozott reverendája zsírpecsétjeit, de hiába: az egész emberből áradt, az ápolatlanság. Valósággal bűzlött a szennyből. A másik sem volt sokkal különb, de egy árnyalattal mégis gondozottabbnak látszott.

– Ön talán vándormisszionáriusként tevékenykedett, valahol Afrikában, bennszülöttek között – kezdte a találgatást Tifnágel.

– Hülye! – mondta a megszólított és nagyot rántott kötélövéen. – Én az utolsó orosz cári család lelki atyja és gyógyítója voltam! Tudja már, ki vagyok? Szent ember mellett térdel!

– Raszputyin! – hökkent meg Tifnágel. – Nem értem... A marxista esti egyetemen tanultam, hogy magát megölték az arisztokraták. Hogy lehetséges, hogy egy felszentelt pap nem a legrangosabbak között van?

– Ez pap? Ugyan! Ne vegye komolyan! Közönséges lókupec, utolsó paraszt. Buta, írástudatlan muzsik. Még álpópának se volt jó! – kacagott fel gúnyosan a másik. – Tanulatlan szélhámos, kuruzsló, műveletlen, buta muzsik. Úgy szerezte a csuhát, hogy jégcsákmánnyal agyonvert egy valódi szerzetest, a ruháját elrabolta, még most is az van rajta. – Raszputyin haját tépve tiltakozott, hangosan átkozta a másikat, ám az zavartalanul folytatta: – Ő maga volt a sátán, bűnt bűnre halmozott, a paráználkodás, a testi örömök habzsolója, aki a gonoszság és áskálódás eleven szobraként csak szenvedést és gyűlölködést teremtett maga körül. A nép épp úgy reszketett és undorodott tőle, mint az arisztokrácia, s még ő akar szentnek látszani! Akar egy igazi, valódi szentet látni? Nézzen rám! Én soha nem tettem mást, mint a világ bűneit ostromoltam, az aszketizmust, egyházi reformokat hirdettem, és kiátkoztam azokat, akik vétettek a tízparancsolat ellen, a szüzesség fogadalmát megtartottam, s mit kaptam cserébe?...

– Ne hallgasson rá, ez egy megszállott örült – acsarogta Raszputyin. – Ezt a hülye olaszt a saját pápája égettette meg, mint javíthatatlan, gonosz eretneket, mert a saját egyháza ellen lázított. Hallotta azt a nevet, hogy Savonarola?

– Igenis, az vagyok és az igazságot prédikáltam, már kezdő szerzetes koromban is!

Tifnágel mélységesen megdöbönt.

– Ön... maga... tényleg, Savonarola? Elég sokat emlegették a maga nevét is a marxista egyetemen, amikor a vallásról tanultunk, de hogy őszinte legyek, inkább a fanatizmus elrettentő példájaként, mint dicsérőleg. A nagy inkvizítor! Aki ezeket vitetett máglyára, s égett el elevenen. Rettenetes!

– Egy szót se higgyen azokból a propaganda szövegekből! – mondta büszkén a szerzetes-pap. – Inkább csodálkozzék, hogy egy ilyen pogánnyal kerültem egy cellába, én, aki máglyahalált haltam a hitért. Én, csakis én vagyok az igazi és egyetlen szent ebben az átkozott szobában, nem ez az elvetemült szélhámos. Én *valaki* voltam és az is maradok! Elvárom, hogy hozzám csatlakozzék, mellettem, az én irányításom alatt imádkozzék, különben jaj lesz magának. A máglya tüze világítsa meg az elméjét...

A cella sarka valóban kivilágosodott és egy félig elszenesedett cölöphöz kötve, szakállas, középkorú férfi égett sercegeve, a rőt lángok felcsaptak a mennyezetig. Előtte barázdált arcú, megtört öregember állt és egyre azt hajtogatta:

– És mégis mozog a föld! Mégis mozog a föld! Ne csüggedj Giordano! Van számodra egy jó hírem. Nemsokára vége lesz! A mai volt az utolsó jelenésed, holnaptól inkvizitorokat küldenek bemutatót tartani – mondta az öreg-, mire a máglyán égő férfi vidáman felrikkantott:

– Köszönöm, Galileo testvérem! Akkor most visszamehetünk? Nagyon boldog vagyok! Készülj, Savonarola! Te következel!

A káprázat pillanatig tartott, aztán eltűnt, feloldódott, mintha ott se lett volna.

– Hm. Ez mi volt? Ijesztgetés? Fenyegetés? Kire akarnak hatni ezzel a szörnyűséggel, réám, vagy a két marakodó papra? – tépelődött hangtalanul Tifnágel. – Mindegy, majd kiderül, ha eljön az ideje. Egyelőre a tanulság: ismét megismert *Valakiket*, és mindjárt kettőt. Előbb-utóbb megölnék egymást, ha nem lenne halhatatlanság itt a másvilágon, így az idők végezetéig kénytelenek lesznek egymást kínozni, hacsak az ilyen bemutatók jobb belátásra nem bírják őket. Raszputyin és Savonarola közös szobában! Brunó és Galilei példája megerősít abban, hogy mégis van pokol! Nem, nem akarok *Valaki* lenni! Elegem van a hittudósokból is.

Időközben a két önjelölt szörnyű átkozódások közepette egymásnak esett, fojtogatták, tépték, marcangolták egymást, az egyik gáncsot vetett a másiknak, elzuhantak és ide-oda gurulva hemperegtek a földön, közben bibliai idézeteket kiáltoztak.

Tifnágel Bélának ez már sok volt.

– Vigyenek el innen! – könyörgött és szeméből patakozottak a kétségbeesés könnyei. – Nyugalmat, békességet akarok!

Abban a pillanatban mérhetetlenül nagy, füves pusztaságban találta magát.

Idős, ráncos arcú, ritkás, ősz hajú pásztor terelgette tökéletes összhangban, gyönyörű, tiszta harmóniákban bégető birkáit és egy kivénhedt hegedűn kísérte a dallamot. Tifnágel megállt mellette és megszólította.

– Ne haragudjon, öreg... Hol vagyok? Miféle éneklő birkák ezek?

Az öregember megállt, leengedte a hegedűjét és tetőtől talpig hunyorogva végigmérte.

Ráncoktól szabdalt arcán barátságos, jóízű mosoly terült szét.

– A természetben van – mutatott körbe a vonóval. A kérdés második felét elengedte a füle mellett. – Ez itt az én legelőm. Érezze otthon magát. Nem éhes? Van friss tejem, sajtom. Vagy ha akarja, szívesen megfelezem magával a bárányaimat és maga is legeltethet kedvére.

– Megbolondult, öregem? – sértődött meg Tifnágel Béla. – Én nem juhász voltam odaát, hanem egyetemem végzett, művelt értelmiségi, rangos pártvezér, akinek ezek engedelmeskedtek. Nem fogok beállni maga mellé cselédnek.

– Nem is kértem ilyet – nyugtatta a pásztor mosolyogva.

– Az állatok a magáéi lennének, a saját tulajdona, nekem az égvilágon semmi hasznom nem származna belőlük. Láthatja, van elég, jut is, marad is. Aztán nem olyan rossz foglalkozás ám ez. Az ember kényelmesen sétálgat a jószág után, muzsikálgat magában, eltöpreng az életén, hol rontotta el, s közben megy az idő. El tud jobb szórakozást képzelni, mint a gondolkodás?

– Lehet, hogy magának ez szórakozás, de én nagyon unatkoznék.

– Miért? Nincsenek gondolatai?

Tifnágel megütődött a válaszon. Éppenséggel volna miről töprengenie, még nagyon is élénken éltek benne iménti, kiábrándító élményei, de valahogy furcsa volt ennek a szemmel láthatóan tanulatlan, egyszerű parasztnak a szájából hallani a szinte filozófiai mélységű kérdést. Az öreg köszönés nélkül, nyugodtan ballagott tovább, mintha meg is feledkezett volna a tétovázó Tifnágelről.

– Hé, várjon csak! – sietett utána Tifnágel Béla. – Mit kezd ezzel a tömérdek birkával? Feji őket? Mit csinál a gyapjúval? Beszolgáltatja valahol? Kinek van erre itt szüksége?

– Nem az én gondom – állt meg az öreg pásztor. – Amikor eljön az ideje, majd elrendezi az, akinek ez a dolga. Hallgasson rám, jobban jár, ha csatlakozik hozzám.

– Nem vagyok megőrülve! Zárjam el magam örökre mindentől és mindenkitől? Én, aki egy életen át emberek tömegének a sorsát tartottam a kezemben? Álljak be parasztnak? Nem létezik, hogy ne akadjon hozzám méltó feladat.

– Aztán mi volna az a magának való feladat?

– Irányítani! Rendelkezni mások felett, megmondani nekik, mit csináljanak, miről, s miket gondoljanak,

s hogy mi legyen a véleményük. Hozzám nem illik az engedelmesség, megszoktam a parancsolást.

– A bárányokat is irányítani kell, hol legeljenek.

– Ez rossz összehasonlítás. Az emberek nem birkák.

– Olyan biztos ebben? Soha nem foglalkozott történelemmel?

Tifnágel gyanút fogott. Ilyet nem kérdez egy műveletlen juhász, ehhez intelligencia kell.

– Mondja, járt iskolába?

– Jártam.

– De meg is bukott, igaz? Ne tagadja!

– Szó sincs róla, miért tagadnám. Bizony, megbuktattak, kétszer is. De azért megálltam a lábamon, nem panaszkodhatom. Jó tisztviselő lettem, amíg lehettem.

– Hát, ahogy elnézem, sokra nem vitte.

– Igaza van, vihettem volna többre is. Ha az általános relativitás elméletét sikerül továbbfejlesztette-nem, most nem itt tartana a világ. Aztán ott van a téridő állandósága, a gravitáció, s mi minden még, amiken többet kellett volna dolgoznom. Már-már szinte szégyellem a Nobel-díjamat. $E = mc^2$ – hát nem pofonegyszerű? Ezzel szemben nézze meg ezt a fűszálat: micsoda tökéletesség! Mikor fog az ember csak megközelítően is hasonló csodát teremteni?

– Hogy... hogy mit kellett volna fejlesztenie? Nobel-díj?... Ki az ördög maga? Csak nem... lehetlenség! Tifnágel azt hitte, rosszul hallott.

– De igen, jól sejti, Albert Einstein voltam. Megbuktam matematikából, az igaz, viszont egészen ügyesen hegedülök. Játsszak magának valamit?

Tifnágel Béla annyira meg volt döbbenve, hogy sokáig nem tudott megszólalni.

– A nagy Einstein! S itt a másvilágon birkákat őriz? Ez igazságtalanság, ez egyszerűen felháborító! Maga nem *akárki* volt, hanem *valaki*, akinek emlékét a tudomány örökké tisztelni fogja és munkássága történelmi mérföldkő az emberiség életében. Ennél sokkal, de sokkal többet érdemelne!

– Nem tudom, meglehet – mosolygott Einstein szelíden. Kócos fehér haja rakoncátlanul röpködött hatalmas homloka fölött, olyan volt, mint egy ráncos képű, vásott suhanc. – De azért a *Valakiknél* mégis több lettem: ötödosztályú *Senki* vagyok. S még nekem mondta, hogy nem sokra vittem? Mikor fogja maga elérni, hogy egyszerű, közönséges *Senkivé* léptessék elő?

Tifnágel Béla megrendült és egész lelki mivoltában elszégyellte magát. Hol van ő ehhez a birkapásztor-fizikus zsenihez, s lám, kettőjük közül ő az, aki külön helyet követel magának a lelkek birodalmában. Igen, óriási megtiszteltetés volna a számára, ha mellette legeltethetne.

Hogyan lehetne egyszer ő is *Valakiből* – *Senkivé*?

Bár itt lenne Napóleon, hogy útbaigazítsa, mit tegyen, miként válhat egyszerűbbé, szerényebbé és elégedettebbé.

– Itt vagyok, testvér – dörmögte a jól ismert lány, dallamos hang a háta mögött. Napóleon állt ott, kövérkés arcán biztató mosoly, kezében frissen metszett szőlővesszőt tartott. – Éppen el akartam ültetni, amikor szólítottál. Miben segíthetek?

Einstein eltűnt, s vele a birkanyáj is. Szőlőskert közepén álltak, köröttük rengetegen sűrögtek, nem akadt egyetlen ácsorgó, bámészkodó lélek sem.

– Az imént Albert Einsteinnel beszélgettem, ha ugyan valóban ő volt...

– Hát persze, hogy ő volt. Tudok a találkozásokról, én vittelek el hozzá, csak te nem érzékelted. Mit akartál kérdezni?

– Magyarázd el, kérlek, hogyan lehet *valakiből* – *senki*?

– Komolyan tudni szeretnéd?

– Igen, a legkomolyabban. A leghatározottabban! Nagyon tanulságos volt a *Valakik* között lenni.

– Értem. Ne türelmetlenkedj, magadtól is rá fogsz jönni a megoldásra. De jó úton haladsz, már eljutottál a kérdésig. Nincs kedved velünk dolgozni?

– Nem is tudom... – motyogta Tifnágel és gondosan ápolt kezeire nézett. Tulajdonképpen miért ne dolgozhatna? Ha egy hajdani uralkodó császár nem tartja méltóságán alulinak, neki miért volna az? – Szívesen. Mit kell csinálnom?

– Látod azt a talicskát? Hordjál trágyát a szőlőtövekhez és forgasd be a talajba. De vigyázz, nehogy

eltaposd valamelyiket. Ezekből, ha eljön az idejük, egykoron életek fognak sarjadni. Most készítjük fel őket a jövőre. Gyökeret kell eresztetniük. Hiszen tudod, gyökér nélkül nincs élet.

Tifnágel Béla nem vitatkozott, hanem szó nélkül fogta a talicskát, és pusztá kézzel rakni kezdte rá a bűzös trágyát. Eleinte fintorgott, és minden porcikája tiltakozott a szokatlan, megalázó munka ellen, de önmaga meglepetésére, hamarosan már élvezte a feladatot. De ami még ennél is furcsább volt: minél nagyobb kedvvel hordta a trágyát, annál könnyebb volt a teher, és a sötét színű trágya is fokozatosan elveszítette kellemetlen szagát. Vígan futva tért-fordult újabb fuvarért, közben énekelt, füttyörészett és soha nem érezte magát ilyen frissnek és elégedettnak.

Este volt már, amikor Napóleon újból arra vetődött. Megkérdezte tőle:

– Holnap is jöhettek trágyát hordani, felség?

– Ne szólíts felségnek, ezzel elszomorítasz, mert földi életemre emlékeztet. Mondd azt, hogy testvér, vagy mondj akármit, nevezhetsz egyszerűen *Senkinek*, bár attól tartok, ez a kérés hivalkodás részemről. Különbö sem én döntök arról, hová leszel beosztva, már csak azért se, mert tudod jól, hogy nálunk nem létezik tegnap és holnap.

– Elnézést kérek, fel... ööö... Senki testvér. Szóval hol kell jelentkeznem, és kinél?

– Sehol. Eljönnek érted és ott leszel, ahol lenned kell.

– Még egy kérdést engedj meg: találkoztam olyan egykori nagy emberekkel, mint Lenin, Hitler, Sztálin, Néró és Morus Tamás. Láttam Raszputyint és Savonarolát. Egy pillanatig még Giordano Bruno és Galileo Galilei is felbukkant. Hogy lehet, hogy ők ott tétlenkednek a szobáikban, ahelyett, hogy valamilyen hasznos elfoglaltságuk lenne?

– Azt ki kell érdemelni. Ők megmaradtak annak, akik egész életükben voltak, és nem akarnak, vagy egyelőre képtelenek megváltozni. Morus Tamás pedig a munkájaként vállalt feladatát teljesíti, amikor közöttük él. Neki kell átnevelni őket. Ami igaz, igaz, nincs könnyű dolga. Ám ha sikerül, megkapja a legmagasabb *Senki* fokozatot és újjászülehet. Brunot és Galileit ugyanilyen okból láttad ott. De ezzel be is fejezték, ez volt az utolsó jelenésük.

– S az miként lehetséges, hogy én, bár most érkeztem, máris trágyát hordhatok? Rossz ember voltam. Azóta nem lettem jobb, alázatosabb, semmivel sem érdemeltem ki a megtiszteltetést.

– De igen – szólalt meg mögöttük egy csöndes, meleg hang: Einstein volt. Most Napóleon tűnt el, mintha váltották volna egymást. – Kérdemelted azzal, hogy belátod: értelmetlen vagy, s hogy kételkedsz magadban. Ők, akikről kérdeztél, még nem értek el ideig, változatlanul hisznek önnön hajdani nagyságukban, ők még *Valakik*. Büszkék a nevükre, a földi cselekedeteikre és nem akarják felismerni tévelygéseiket. Mellesleg, tévedsz, nem *most* érkeztél hozzánk, mivel nálunk értelmét veszti a *most* és a *majd*. A mi világunk öröktől fogva létezik és örökkön örökké létezni is fog. Az időnek itt nincs jelentősége, mert megmérhetetlen. Fel tudod ezt fogni?

– Nem teljesen. Talán mert olyan minden, mint a földön. Szőlőt termelünk, amiből bor lesz, s ez magában hordozza a részegséget. Birkákat legeltetél, tehát van fű, tej, sajt és hús, ezzel együtt kell, hogy járjon az éhség és az emésztés. Ez, ami felfoghatatlan számomra. A lélek testetlen – minek hát az élelem, mire való az *anyag*? Vagy ez is csak olyan káprázat, mint Giordano Brunó? Magyarázd meg, kérlek szépen.

– Megpróbálom, bár én túlságosan kis pont vagyok az egyetemességben ahhoz, hogy megértsem és megértessem a nagy összefüggéseket. Úgy vélem, ahol most vagyunk, csupán átmenet. Fogadd meg a tanácsomat: *sose adj a látszatra!* Ami körülvesz bennünket, nem tárgyi valóság, hanem egy magasabb rendű értelem kisugárzása. Talán így akar bennünket visszaterelni az első ember ártatlanságához, végigjárhatja velünk az emberiség történelmének útját? Ki tudhatja? Az jó, ha kérdéseid vannak.

Einstein elhallgatott, aztán egy kevés idő múlva hozzátette:

– Készülj, testvér, hamarosan következik a második meghallgatásod.

Folyt. köv. A Szerk.

Kemenceajtó és vaskapu

BÖRZSÖNYI ERIKA

Karácsonyi képeslap, havas esőben

Karácsony előtti napokban postára menni napjainkban embert próbáló vállalkozás. Kígyózó hosszú sorok, fülledtség, nyugtalanul várakozó, türelmetlen emberek.

Néhány éve még én is köztük álltam.

Többek között ezért szoktam le a szép karácsonyi képeslapok küldéséről, ma már szeretteimnek szinte kizárólag elektronikus üdvözlőt küldök. Nem jó ez, mert igaz, hogy az ember megússza a sorbaállást, meg a bélyegnyalást, de nem lehet eltenni, évek múltán is elővenni, rácsodálkozni a szép lapokra, és hát némelyik bélyeg is kész műalkotás.

Ezúttal azonban nem képeslapok miatt járok a postán, hanem rendes havi csekkjeimet feladni, ez még ilyen régimódi szokásom. Egybevárom a feladnivalót, aztán rászánok egy órácskát és elintézem. Van, hogy hamarabb végzek és akkor a dolog egy hónapra le van tudva.

13. vagyok a sorban, nézelődöm, várok a soromra.

A biztonsági őr nagyon fiatal férfi, a sarokban látszólag tétlenül ül és megsajnálom, ritka unalmas munkájáért. Ülve is látszik rajta, hogy magas, széles vállú, erőteljes testalkatú férfi, valószínűleg innen a harmincon. Persze tudom, nem unatkozik, hanem figyel, és a mi szempontunkból az a jó, ha az ő műszakja eseménytelen. És ekkor betipeg a külvárosi postára egy mesebeli anyóka. Hosszú kabát van rajta, félretaposott, csámpás cipő, fejkendője alól zilált fehér hajtincs kandikál elő. Kezében kissé meggyűrt karácsonyi képeslapot szorongat, amivel sorra megszólítja az útjába akadó embereket.

- Segítsen megírni, kedves! – kérlel időset és fiatal, sorban állót és ablak mögött ülőt, de senki nem ér rá foglalkozni vele. Már azon gondolkodom, mikor ér el hozzám, és én leszek az, aki kérését nem tudja elutasítani, pedig sorban állok én magam is és már kezd melegem lenni.

De a néni megelégedi a visszautasítások sorát, egyenesen a sarokban ülő fiatalemberhez megy és nekiszegezi kérését: - Segítsen nekem, fiam!

A fiatalember épp a legszélső sor mellett foglal helyet, amiben én is állok, pont az én magasságomban. Nézem az arcát: vajon mi futhat át most az agyán? Mit fog tenni? - töprengek. Elküldi ő is, vagy segít? Magamban fogadásokat kötök. Kettő szól egy ellen, hogy nem vállalja, így érzem.

És akkor a fiatalember megszólal, kellemes bariton hangja van: - Mit segíthetek, néni?

Minden szem rászégeződik, végre történik valami, míg a sorok előre araszolnak.

- Ezt a lapot kellene megírni, édes fiam – mondja a néni. Reszket a kezem, meg tollam sincsen.

És tolja oda a fiatal őr elé az asztalon a képeslapot. Szokványos zsánerkép: fenyőág, rajta gyertya, téli fények...

- Mondja a feladót! – zengi a fiatalember, megjegyzem, elsőre én sem értem, nemcsak a néni, hogy képeslapra miért kell feladót írni. De aztán megértem, hisz idegen kézírás lesz, kell, hogy a címzett biztos legyen, a lapot attól kapta, aki aláírta.

A néni, mint kiderül, nagyot is hall és a fiatal férfi arcán, a nyaka felől, a figyelő szemek kereszttüzeiben lassan elindul valami fura pirosság, mint első bálós lánykákén a nyitótáncnál. Elpirul.

De az anyóka, hozzá egészen közel hajolva, már mondja is készségesen a címét: Kovács Rozál Gyál, Tulipán utca 7.

Aztán szépen sorban jön a szöveg, mit az írástudó papírra vet, a szokásos, évtizedek óta ismételt jókívánság, mit több ezer, gondosan megírt és azóta elfeledett képeslap hátára írtak először energikus, fiatal, majd megfáradt, remegő kezek.

Kellemes karácsonyi ünnepeket!

Nemrég egy lomtanánításnál egész bőröndre való karácsonyi képeslap került a birtokomba, amiből egy számomra ismeretlen család több évtizedes legendáriuma bontakozott ki előttem, amikor a lapokat időrendben szépen sorba raktam. Meg a magyar valóság, a 60 filléres bélyegtől napjainkig.

Ábrándozásomból a fiatalember hangja riasztott fel, aki akaratán kívül íródeákká lett:

-Tessék mondani a címet!

-Nagy Mihály Kerekegyháza - feleli akkurátusan szótagolva a néni.

Előre látom a fejleményt, ami be is következik, míg lassan araszolok csekkjeimmal az ablak felé, hisz a néni biztos nem fog tudni irányítószámot mondani, mesebeli anyókák azzal éppenséggel nem rendelkeznek, de levél manapság anélkül el nem mehet.

És ekkor a fiatal biztonsági őr feltalálja magát, ablak mögött ülő kolléganője felé kérést intéz: nézze már meg neki azt a fránya irányítószámot!

A képeslapra a szükséges szám felkerül, anyókánk megnyugszik, miközben felé nyújtják a megírt képeslapot.

Izzadó tenyerében szorongatott végig egy megfelelő címletű bélyeget, amit talán már felnyalnia sem kell, és a képeslap mehet, célja felé: Nagy Mihály, Kerekegyháza, boldog ünnepet!

Lassan én is sorra kerülök, s csak akkor érzem meg, amiért ez az írás néhány nappal később majd megszületik, hogy kicsike csoda történt, angyal szállt el felettünk.

(2008 karácsonya előtt néhány nappal)

H. TÚRI KLÁRA

versei

ADVENT

Örvendetes idők! tél
hidegén fészlő reménynek szép idei:
remélve jó és víg az ember
s áldott, bús, kényes
akaratot vigyáz. Új naptárt
írjatok neki!...hamis papoktól félve
álmából... ha rá
rettentő múlandóság
támadt; Krisztusért halál,
kín szaggatná szét, s fürkészt
szemmel úr hideg szele vágna
tárt melle barlangján át -,
ó lélek az Isten szerelmét,
adventidőn új harc új kegyelmét:
csírázó magvát magyar
földednek
új szavát áldd!
Szellem-birodalmadra ébredj
- néped ha ellenérdek
sorra gyalázná -
Magyar Honban szent
Karácsony táján Isten
megtartó hatalmára
szerelemmel ébreszt
Szív és Lélek!
- Áradjon világra
kínnal szült Szereteted
Krisztusi Fénye,
örvendj, ó magyar!

Szívvvel-lélekkal a Fény felé

/emlékező/

Te, ki mondanád majd versemet
ne keseredj rajt', ne keseredj

ha soknak találnád azt ami fájt
-mi nekünk jutott, a kint s halált;

- nem gondoltam én az utókorra
sem nem arra, ki soraim mondja

...mind azt néztem csak - az életért -
ki mindent elbír, és semmit sem kért

semmit e kor praktikáiból
-”Öngyilkos nép”! - olvastam valahol

s - mert térképén magyar hazánknak
hatalmi kénnyel hadonásztak -

:...a század, jaj! hogy megérte-e?
/mikor különbje sírnak teteme!/-

A Napba néztem, s meg nem rendített
amit ember ember ellen tett:

egymásnak uszult nép- s nemzetek
nullára vett rokon-érdekek

nem butíthattak, s ostobaságra
nem indított népem satnyuló kalásza.

Imádtam Teremtő Istenemet
s Tőle semmi el nem rettentetett.

- Tudva mit ér e hon szerelme -
bíztam a végső győzelemben

s tudtam, hittem....utolsó percemig
hogy Hazámért megtart majd e Hit.

Hittem: fejünk hogy Virradatra
e g y ü t t emeljük fel a Napra.

2013. okt.-nov.

MAKKAI LÁSZLÓ

versei

Télapó itt van

A menny felvágott ereiből
fagy elefántcsont tere kidől.
Elfolyik, ropogva alvad.
Megszorít sok róka farkat.
Év hosszán hal át otromba, vörös holló.
Télországhatáron fogja ködsorompó.
Évezredet - szegény elég rút – megér.
Gémberedett kezében tévűtlefél.
Zúzmarta szakálla fenébe leér.
Húzhatja magára kevés melegér'.
Ágbozont lehull a hátán: egy élet.
Áthozott egy csúnya sátánsegédet.
Átrándult örök jég-tejútton.
Hátán púp lötyög: kényszer-puttony.
Megint sok a bála: van vámolni való.
Beint mostanára a tákolt hintaló.
Fa arcú, mint szegény agyhalott.
Bamba szú mind beléfagyhatott.
Káromkodik egy elég rendeset.
Három csokit lefelé engedett.
Arcba dobhatna még egy decit.
Szarvas-fogatra épp nem telik.
Pedig ma odaát sok árva: tanár, gyerek,
elit, katonaság sorára ha vár, remeg.
Kél a jó tél nekik: Télapó érkezik.

Fehér Karácsony

Nagyot nyújtózik az utca.
Bordacsontjai látszanak.
Az estét fülére húzza.
Gombolja sorra a házakat.

Torkát köszörülik a füstnek.
Menekülne a hidegre.
Az ásító kéménybe gyűlhet.
Megszökik libegve.

A kert ezüst süveget kapott.
Dicsekszik a varjú seregnek.
Azok rá se merednek.
Morognak bárgyú dallamot.

A jégvirág hallja csak.
Szeme szikrázik a dühtől.
Hátat fordít az ablaknak.
Az üveg mögötte füstöl.

A fenyő fésűt vesz épp.
Nem várhat borzasan.
Bontja gubancos fejét.
Ha már születésnapja van.

Karácsonyálom

Málló aggyal konstátalom, hogy pókháló szárnyon
ronda álomangyal száll át szobámon.
Nyargal lóhalálon, s tátott számon át ront bamba
magamba.
A lomha álom rám nyom otromba lábnyom árkot, s
a kancsal angyal vár,
hogy a hasadt hajnallal arcba vágjon, hagyjon ott az
ágyon, s nagy zajjal tovaszálljon.
Valahol távol horkol havas ravatalán a fagyhalott
Karácsony.

Hepinyújír

Na, mostan kilencről tízre új nap vár, nagyon nagy.
Ilyen köll.
Mindent úgy hagyjál, ahogy van, ahogy vagy! Vivát!
Határ nincs.
A következő, az tán tisztább, másabb lesz.
Kivált, ha már – mint a köves mezőn csalán – miránk
száradt ez.
Sár, romhalmaz, harag sok maradt, s smaragd por alatt.
Pár ócska szaralok ült szegény szakadt népen tort.
Hült helyén dagadt, táncolt, lébecolt a gaz.
Vetett paraszt jót, éhen holt kicsikét. Hiába locsolt.
Kellett panasz, szégyenfolt. Irigység világa honolt.
Jó, volt pia, bolt bővlíja, s bár kispolgár nem nőtt,
felhőt nyalt, vitamint, sort állt, kiszolgált.
Ma végre csak vége. Fátylat most az évre! Távlatot!
Angyalszárnyon száll az új év. Majd az.
Várnak ott: fény, csúcs, szép tavasz, hajnal, álom, bál,
azúr ég,
virágözön, csönd, egyebek, csoda.
Én úgy (szénsavas aggyal) várom. Már ma húznék.
Mindjárt költözöm veletek oda.

SZÁJBELY ZSOLT

Estrada (Ego)

- Idealista vagyok - mondta magabiztos hangon. - Vannak eszmék, amelyek megérdemlik a hitet, s vannak olyan hitek is, amelyekhez könnyedén kitalálhatunk eszméket.

Estrada szavai először megleptek. Aztán lassan körvonalazódni kezdett bennem egy eltitkolt valóság: egy másik városban, egy másik órában, már elmondta ezeket a szavakat egy másik embernek, akit sohasem fogok megismerni.

Elmesélte, hogy az idő gyöngyei kihullottak a kezéből, miközben hasztalanul kutatta egy megélt, vagy annak vélt tegnapi árnyékait. E szavak felnyitották a gondolatok kincsesládáját, s mint a mennydörgéstől megriadt madarak, szálldosni kezdtek körülöttünk a szavak.

- Mit éreztél abban a pillanatban, amikor megpillantottad azt az indián családot, miközben méreggel teli üdítőt kortyoltak a soha le nem bomló üvegéből? - kérdezte, és a hangjában őszinte volt az érdeklődés.

- Nem tudom - feleltem. - Talán semmire sem gondoltam. Talán csak arra, hogy gondolnom kéne valamire, s ez a gondolat végül egy „nemgondolás” nagyszerű némaságában teljesedett ki.

Hogy az elkövetkező órák során, melyek oly bőszen mardosták az idő forrongó habjait, miről beszélgettünk, s hogy beszélünk-e még egyáltalán, talán örök rejtély marad. Az emlékezet állandósága pusztá illúzió.

Azt viszont tudom, hogy a következő napon nagyon lassan tisztítottam le az ablakról a párát. A kopár, fekete földek felett lusta, őszi köd hevert, rezzenéstelen nyugalomban.

Estrada felém bólintott, és azt mondta, elfeledett gondolatok bolyonganak a lelkében. Pár perc múlva már a hideg, nyirkos talajt tapodta lábunk. Éreztem, hogy egy szoros kapocs született közöttünk. Örök érvényű és elszakíthatatlan.

Ebben az elragadtatott pillanatban megszólalt Estrada:

- Azok a szavak, melyeket a tegnapi nap folyamán a papírra vettedél, mára elvesztették jelentőségüket. Különös volt az a tudat, hogy bár felismertem magamat a sorok között, mégis oly idegennek látszott a megírt valóság.

- Idegennek látszott, hisz' az én valóságomat olvastad. A szavak mögött, melyek megformáltak Téged, az én akaratom rejtezik - válaszoltam kissé elgondolkozva.

- De az írás valósága végül a halál deltájába torkollott. Én úgy hiszem, a Te valóságod túl fogja élni a halált. Egy pillanatra elhallgattam, majd így feleltem:

- Írj meg engem egy költeményben, hogy együtt győzhessük le az elmúlást! Írd meg az általam papírra vetett gondolatokat, de a vég pillanatát helyettesítsd az örökkévalósággal!

Estrada így felelt:

- Már megtettem. Gondolataim a múlt habjain utaznak, ismeretlen földrészek felé.

Amikor beléptem a hatalmas házba, minden olyan ismerősnek hatott, mintha egy már megírt pillanatba csöppentem volna.

A hatalmas festmények, Hals és Brueghel nagyszerű stílusában, ugyanazokkal a fény-szilánkokkal takarták el féltve őrzött titkaikat. Estrada szemében felismerni véltem önmagam. Azt mondta, hogy bár ismeretségünk immár hónapok folyója fölött ível át, valójában harminchét éve ismerjük egymást.

A tér megszűnt létezni.

A könyvek lapjairól eltűntek a szavak.

A festményeken új és ismeretlen árnyékok táncoltak.

Lelkemben felparázslott a csalóka remény, s végül öntudatlanul megöleltem a saját tükörképemet...

Akár az izzó pokol

VASI FERENC ZOLTÁN

versei

ADVENT A HITTANTEREMBEN

A DNS-csigalépcsőn
feltöretlen titkot őriz
fokként-egy szem dió
jussunk fel a csillagokig
majd a Holdról leszánkózunk
minden évben Karácsonykor!

1999.

ADVENTTŐL HALÁLIG

Naponta meggyötörsz,
naponta bánталak,
nővérem lehetnél
s lettél fiam anyja.
Beérhetetlen! –
ábrándot kergetek.
Összepárosított
évek és milliók!
Sarkig tártam az ajtót,
neked be-, nekem kimenet!
Aztán az ajtót is cseréled:
purgációs interferencia.
Időre távol maradok,
aztán újra indulok –
testthatárotok legátol.
Izzó idegrendszerem
csillag-messze világít,
a karácsonyi angyalúton
gyalogfutárként rovom
a múlandót, hó-nyomot hagyok,
emberhiányos magányom
éshalál küszöbén
tavalyelőttől tavalyig,
tavalytól, adventen át
a jövő biztos termőtalajáig.

Ostyasütő

KARAFFA GYULA

versei

Disznóvágás...

Fején, a lábán, a nyakán nagy sebekkel
csak feküdt, akár egy áldozati bárány,
vére maradéka kifolyott a földre,
a többi besózva gőzölgött egy tálkán.

Vérző sebébe ujjam beletettem,
- nem tiltakozott- elhittem hát halálát,
s valami földi örömet éreztem,
mikor a böllér megélezte bárdját.

És néztem, ahogy széthasadt a teste
sonkára, karajra, dagadóra, hájra,
- a jövőt láttam a bűzös belekben-

így lett mindönnnek hasznos a halála.
Aztán csak ettem. És ittam is, vedelve,
én, a mindenség hitetlen Tamása.

Karácsony

(Jónás Péter verse után)

A feleségem velem öregszik.
A fáradtságtól már néha veszekszik,
és durván beszél, ha koszos az ablak,
vagy ha a szomszédban hangosan laknak.

Ezt a verset neki csinálom.
Irgalmazz nekünk Jézus, királyom!

Naplót hoz haza, ellenőrzőket,
pihenni nem tud, szereti őket,
a sok buta iskolás pulyát.
Négyszer szült ő is, de tudta az okát.

Mikor lesz vége ennek a stressznek?
Irgalmazz nekünk Jézus, te herceg!

Lányos a teste, gyakran kívánom
(elsírja ilyenkor magát az ágyon),
ha mégsem, hát dühöng a depressziótól,
hogy megfosztom ettől a kicsinyke jótól.

Addig jó minden, míg sírni látom?
Irgalmazz nekünk Jézus, barátom!

Ugye szép?

PONGRÁCZ ÁGNES

Könyörgés fél-fényben

Adj, Uram,
békét a szívünkbe,
adj, Uram,
lángot asztalunkra,
adj, Uram,
abroszt, s rá foszlós kalácsot,
hadd lakjunk jól...
... szeretettel
adj, Uram, békét,
a szívünkbe lángot,
asztalunkra abroszt,
s rá foszlós kalácsot,
hagyd,
lakjék jól szeretettel test és szellem,
adj, Uram, békét,
boldog Karácsonyt!

2012. dec.

Kutas

BESZÁMOLÓK

2013. december 7-én, szombaton, délután négy órától mutatkozott be Szandán **Polgár Vera** író.

Polgár Veronika a *Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karának* a docense, a *Morfológiai és Fiziológiai Tanszék* vezetője most arról mesélt, hogy egyetemi oktatóból, kutató biológusból hogyan lett író. A hallgatóság megismerhette azokat a történeteket, amelyek a “nem írás” és az “írás” között billegő mérleg nyelét - az olvasók szerencséjére - az írás felé billentették. A családi háttér is szóba került. Vera egy bemutatkozásában ezt írta magáról: “Az íráshoz való affinitásomat édesapámtól örököltem, ő vérbeli amatőrként számtalan apró történetet írt, de akadt a családban valódi íróember is.” A szandaiak azt is megtudhatták, hogy ez a valódi íróember, Vera bátyja, a néhány éve elhunyt *Polgár András* író, a “*Gyula vitéz télen-nyáron*”, a “*Szomszédok*”, a “*Kémeri*” stb. forgatókönyvírója.

Természetesen szót ejtettünk Polgár Vera irodalmi díjairól, elismeréseiről is.

”Szenvedélyes pályázó vagyok” - árulta el magáról. Nekünk, nógrádiaknak ezek közül a megnyert pályázatok közül talán a legfontosabb a *Spangár András Irodalmi Kör* pályázata, ahová már 2010-ben elküldte egy novelláját, ami a Kör 2011-es “*Üzenetek, vallomások, strófák*” antológiájában jelent meg, 2012-ben pedig ő kapta meg a *Spangár András-díjat* próza kategóriában. Két novelláskötete jelent meg eddig. 2011-ben “*Svédasztal*”, és az idén november “*Újratervezés*” címmel.

Az találkozó folyamán azonban talán a legfontosabb az volt, hogy az író nő novellái életre keltek, eljutottak a *Kemencés-teremben* ülők füleibe - és vélhetően - a szívükhöz is.

A hangtani varázslattal *Szajbely Zsolt* előadó - rétsági író, ugyancsak a *Börzsönyi Helikon* szerzője - tette örömtelivé az estet. Nekem - hál’ Istennek - nem túl sok dolgom volt, így igyekeztem a fentiekben egy személyes hangvételt mellőző “híreket” megírni.

Nem ment. De talán nem is kell nekem eltitkolni, hogy szeretem Polgár Vera személyiségét, és az írásait is szeretem. Olvassák Önök is!

Pongrácz Ágnes

Szábely Zsolt, Polgár Vera és Pongrácz Ágnes a képeken

Záhorszki Mónika textilkiállítása Rétságon

Záhorszki Mónika nem először szerepel már Rétságon műalkotások bemutatásával. Korábban grafikáiból rendezett kiállítást a ház, később a *KÖR* tagjaként hozott műveket csoportos kiállításokra. Az aprólékosan kidolgozott, jellegzetes grafikáitól teljesen eltérő alkotásokkal jelentkezett most. Textíliák kerültek a falra, amelyek különféle technikával készültek.

Már a megnyitó előtt igen sokan próbálták megfejteni a falon függő alkotások titkát, hiszen még ha egyszerű varrásról lenne szó, (mondjuk egy megtervezett mintáról) akkor sem olyan könnyű kivitelezni az itt látható faliképeket. De Záhorszki Mónika nem másolta ezeket, hanem maga álmodta, tervezte, választott harmonizáló színeket, anyagokat, szabta varrta, és hozta olyan állapotba, amely kész egységként egyedi értéket teremtve megjelenhet a közönség előtt. Többféle technikával találkozunk, az úgynevezett foltvarrásos textilek mellett számtalan olyan látható, amelyek aprólékos elemekből épülnek fel, illetve ezek összevont variációja található meg egyes darabokon. Vannak persze kisebb méretű használati, avagy dísz tárgyak is, amelyek ötletet adhatnak a karácsonyi meglepetés keresés közepette, hiszen az itt kiállított dolgok akár egy néprajzi értékeket őrző, egy polgári, vagy egy teljesen modern lakásban is igazán esztétikus és hasznos elemek lehetnek. Talán nem is csak ötletet adhatnak, mert a tárgyak egy része megvásárolható. A kulcstartóktól, az üdvözlőkártyákon, könyvborítókán át, a díszpárnákig és talán néhány nagyobb méretű falikárpit is.

A rendező intézmény nevében *Kelemen Ágnes* köszöntötte a megjelenteket, majd *Majer Szilvia*, *Simon Katalin*, *Majnik László* triója adott elő népdalfeldolgozásokat. Záhorszki Mónika életútját, az általa művelt művészeti ágakat és a jelen alkotások lényegét *Pásztor Ildikó* - aki jelenleg a megye közösségfejlesztési mentora - ismertette megnyitó beszédében. Majd ismét a dal és a muzsika hangja vezette át a közönséget az elmondottak és a művek összehasonlítására, a kiállítás megtekintésére, és a művésszel való beszélgetésre. Sok ismerős jött el. Pályatársak, kollégák, tisztelők. Így volt bőven kérdés a gratulációkon túl is.

Képeink megörökítik a megnyitó pillanatait. Kétségtelen tény, hogy egy kiállítás jeles napja az első ünnepélyes alkalom, amikor a közönség elé kerül, de január 24-ig az intézmény nyitvatartási idejében azok is megtekinthetik, akik a nyitónapon nem tudtak részt venni. Az alábbi fotók között vannak olyanok, amelyek erre, tehát a személyes látogatásra és megtekintésre buzdítanak.

Girasek Károly (szöveg, fotó)

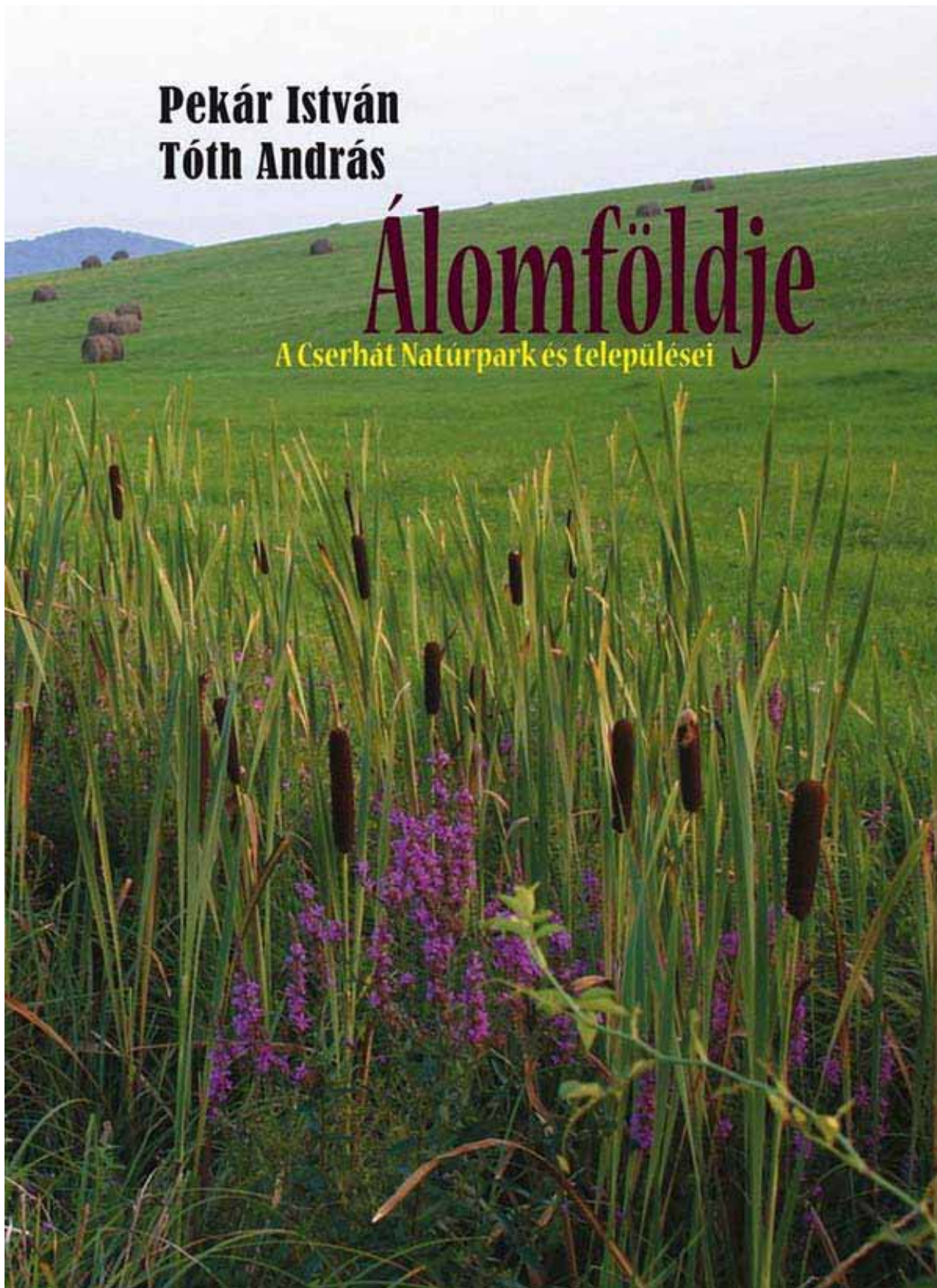

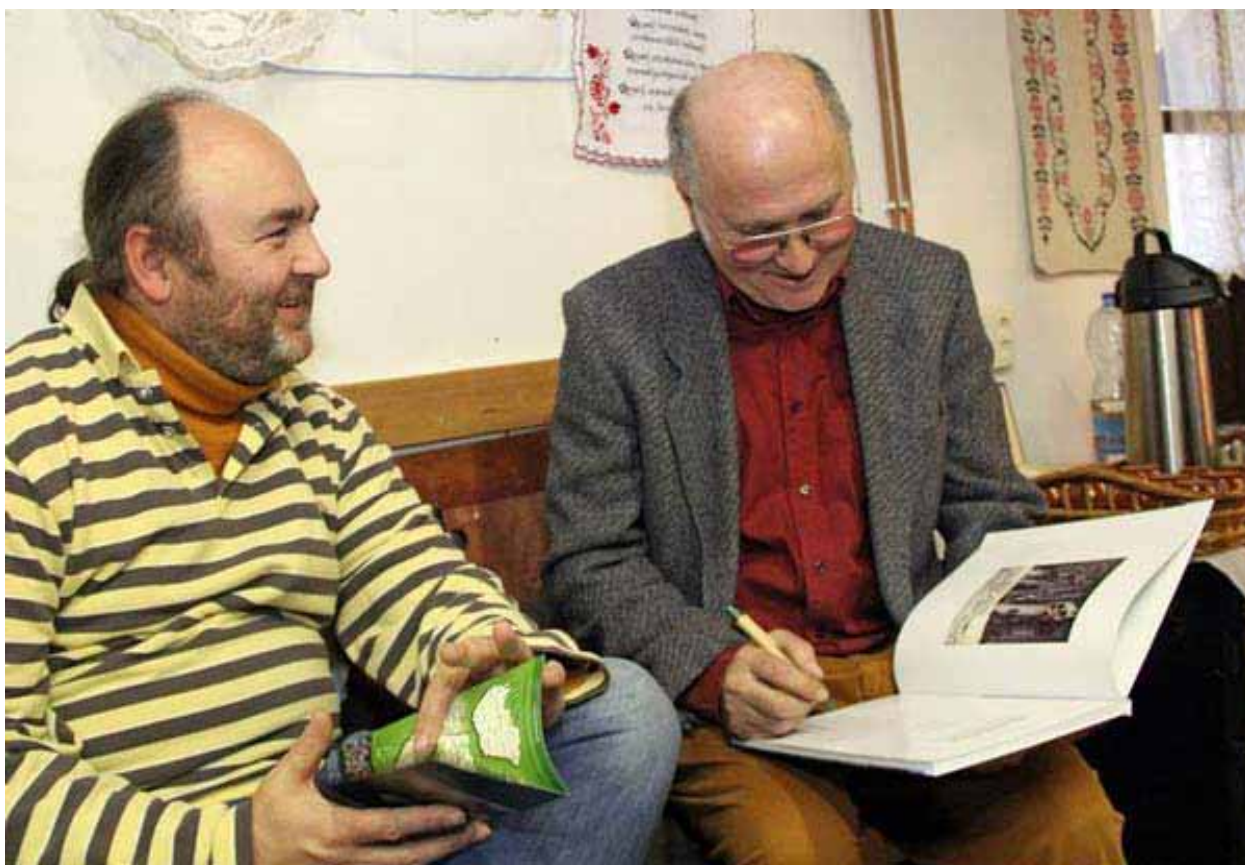

Álomföldje címmel jelent meg *Pekár István* és *Tóth András* közös könyve, amit a hollókői Pajta Galériában mutattak be 2013. november 29.-én az érdeklődőknek. A kötet a Cserhát Natúrparkot és településeit mutatja be, megrendelhető: falutajek@gmail.com megvásárolható: Foto-Grafik stúdió, Radničná 26, Fülek A fotókat a könyvbemutatón Schnelczer Zoltán készítette, forrás a facebook.hu A Szerk.

A két szerző

Tóth András dedikál

PROGRAMAJÁNLÓ

Váci Eszperantisták Napját első alkalommal rendezik meg **2014. január 29-én - szombaton- 17 órakor Madách Imre Művelődési Központ Végh Dezső termében.** Köszöntőt mond: Mokánszky Zoltán alpolgármester. Csernák Mihályné ünnepi megemlékezését követően válogatás hangzik el eszperantónyelven írt költők verseiből Nagy E. József és Péter Péter fordításában, Heidl Éva, Csernák Zsuzsa, Péter Péter, Baharev Ali tolmácsolásában. A versek között László Árpád zongorista klasszikus műveket szólaltat meg. A műsort szerkesztette: Péter Péter és Székelyhidi Ferenc.

Az emlékezésre, és ezen belül az irodalmi műsorra minden érdeklődőt szeretettel várnak. Remélve, hogy aki nem ismeri, az is megszereti a nyelvet.

Váci Eszperantisták Napja

Történelmi visszatekintés

Dr. **Lazar Markovics Zamenhof** lengyel orvos az akkor Oroszországhoz tartozó, soknemzetiségű Bialystokban született. Gyermekkorától érdekelték a nyelvek: oroszul, lengyelül és németül tökéletesen, franciául gyengébben, ezen kívül még 8 nyelven (köztük latinul és görögül is) valamilyen fokon beszélt. Felmerült benne a gondolat, hogy talán egy közös nyelv megoldaná a különböző etnikumok közötti béktelenséget, viszálykodást. Gimnazista korában kétszer (1878, 1880) kiadta az eszperantó korai változatát. Ekkor alakította ki az eszperantó alapideológiáját, a *homaranizmust*: minden ember az emberiség egyenlő értékű tagja, az emberek testvérek, szeretniük kell egymást, és a kölcsönös emberi megértésre törekednek, etnikumra, vallásra való tekintet nélkül. 1887-ben adta ki a mai változatban az *Internacia lingvo Esperanto* (azaz röviden az eszperantó) nyelvet. A nyelv eredeti neve *Lingvo Internacia* („nemzetközi nyelv”) volt, de igazán az első tankönyv szerzője álnevével (**Dr. Esperanto – „Dr. Remelő”**) vált ismertté. Az eszperantó első vázlata még csak sematikus tervezet volt. A nyelv később, széles körű működése során vált autonómmá. Magyarországon 1902-ben alakult meg a Magyar Eszperantisták Egylete (neve később változott.) A mozgalomnak olyan kiemelkedő, közismert személyiségei töltötték be az elnöki tisztséget, mint *dr. Giesswein Sándor*, pápai prelátnak, a Szent István Akadémia alapítója 1911 és 1923 között; mint *Karinthy Frigyes* 1932 és 1938 között. A nemzetközi eszperantó mozgalom számos magyar eszperantista tevékenysége iránt adózott és adózik elismeréssel. Közülük is kiemelkedett *dr. Kalocsay Kálmán*, a László Kórház néhai főorvosa, valamint *Baghy Gyula*, a sokoldalú művész. Mindketten a költészet és az irodalom terén alkottak maradandót az eszperantó kultúra számára.

Vácott **1909. januárjában** 45 főnyi hallgatóság előtt tartott előadást a főgimnázium VIII. osztálytermében ifj. Marich Ágoston a nyelv budapesti képviselője, aki feleségével és több budapesti eszperantistával érkezett Bézár Elemér felkérésére városunkba.

Híryanag a Váci Közlöny, 1909. januári számában jelent meg.

Ez az első híradás az eszperantó nyelvnek és mozgalomnak megjelenéséről Vácott. Ezért határozta el a Dunakanyar Eszperantó Csoport, hogy minden év januárjában megünneplik a **Váci Eszperantisták Napját**.

Az 1920-as évektől a Pestvidéki Nyomda támogató gesztusainak, és művezetőjének, Bénik Gyulának köszönhetően 1935-től Vácott állították elő a Hungara Heraldot, a Magyar Eszperantisták Lapját, sőt szinte valamennyi – az 1930-as években nem is kevés – eszperantista kiadványt.

A Dunakanyar Eszperantó Csoport az 1930-as évek közepén kezdett működni a Magyarországi Munkás Eszperantista Társaság tagjaként. A régiek elmondása és korabeli fényképek szerint nagy létszámú csoport

volt, és élénk társadalmi életet éltek. A csoport kiemelkedő tagja volt Bénik Gyula, aki nyomdászként fordított a váci nyomdában. Szoros kapcsolatban volt a korabeli eszperantó kultúra nagyságaival, dr Kalocsay Kálmánnal, Baghy Gyulával és másokkal. Ezek az egész világon megismert, kedvelt könyvei, valamint az akkori legkiemelkedőbb irodalmi folyóirat, a Literatura Mondo (Irodalmi Világ), az Eszperantó Antológia az ő gondozásában készültek.

Kovács Vince dr. (plébános, később címzetes püspök) a helyi újságban megjelent írásában az eszperantót a legkatolikusabb gondolatnak nevezte (1937)

A háború, majd 1956 után Vácott ő szervezte újjá a diktatúrák által szétvert eszperantó mozgalmat, szervezte azt, és tanította a nyelvet. Csoport akkor kezdett működni a művelődési központban, és annak támogatásával, mint annak szakköre. Viszonylag sok tagja volt, diákoktól kezdve a nyugdíjasokig. A 70-es évek közepén egy Kismaros melletti hegyen ideiglenes kilátót épített a csoport. Pesti eszperantisták segítségével a hegy hivatalosan az Eszperantó-hegy, a kilátó a Zamenhof kilátó nevet kapta. Itt éveken keresztül többnapos nemzetközi béke- és kulturális találkozó történt. Tagjaik évente részt vettek budapesti és külföldi rendezvényeken, baráti kapcsolatokat létesített magyar és külföldi eszperantistákkal.

(Összeállította: Székelyhidi Ferenc)

Gondolatok az eszperantóról a Váci Eszperantisták Napja alkalmából.

Az eszperantó egy a nemzetektől független, mindenki számára egyenjogú nyelvhasználatot biztosító, élő, semleges nemzetközi nyelv. A világ minden táján találhatók emberek, akik valamilyen szinten beszélnek a nyelvet. Az eszperantó földrajzilag egységes maradt, ezt a nemzetközi kongresszusoknak és az egységes oktatásnak köszönheti. Felügyeleti szerve az Eszperantó Akadémia.

Sokan nem tudják, mi is az az eszperantó, vagy téves, rosszindulatú előítéleteken keresztül szereztek tudomást róla, holott ma már az idegen nyelvi vizsgabizottság előtt tett vizsgázók harmadik legnagyobb csoportját alkotja az angol és német nyelv után.

Az első komolyabb mesterséges nyelv a volapük volt, amit Sleyer atya, egy sok nyelvet beszélő német lelkész alkotott leegyszerűsített német és angol szavakból 1879-ben. A nyelv komoly hibái miatt nem terjedt el és idejét múlta.

Amit a komoly nyelvész nem tudott megoldani, azt egy 16 éves lengyel diák nagyszerűen kialakította *Lingvo internacia* néven. Később ez a fiú, aki Ludoviko Lazaro Zamenhof zsidó szemorvos volt az akkori cári Oroszországhoz tartozó több nyelvet beszélő Bielistokban, és azt szerette volna, hogy a népek megértsék és becsüeljék egymást, könyvét dr-o Esperanto (magyarul: dr. Remélő) álnéven publikálta 1887-ben. Innen a nyelv neve. Ez a nyelv a legsikeresebb eddig, hiszen valójában nem is tekinthető mesterséges nyelvnek, mivel a nemzetközileg általánosan meglévő szavakat, képzőket használja, és ugyanúgy alakult ki, mint bármilyen más nyelv, és napjainkban is ugyanúgy fejlődik, csak nem egy országon belül, hanem nemzetközi síkon — Zamenhof csak tizenhat alapszabályt és kétezer szót adott közre, és azt mondta: hasonlóképp folytassátok. Ez az un. Fundamento, amelyet változtatlanul hagynak az eszperantisták. Zamenhof nem tekintette sajátjának a nyelvet, mint elődje, Sleyer atya, aki ezzel elvágta a volapük-öt a fejlődés útjától. Hasonló okokból az eszperantóból képzett utódnyelv az ido sem vált be, nincs tábora, akárcsak a romanid-nak.

Sok neves ember is bírálja a nyelvet, talán nem is rossz szándékkal, hanem csupán tudatlanságból, mert nincs fogalmuk róla, mi az, hiszen olyanról nyilatkoznak furcsa módon, amit nem ismernek. Fő érveik: nincs országa, nincs kultúrája, nincs saját eredeti irodalma. Ez nem igaz, sajátos nemzetközi kultúrával, történelemmel és eredeti eszperantó irodalommal rendelkezik. Az eszperantó nem akarja átvenni a nemzeti nyelvek szerepét, hanem csak *hídn nyelv* szeretne lenni, hiszen ha mindenki ezt tanulná, nem lenne szükség időt pazarolni sok más nehezen tanulható nyelvre. Senki sem tagadhatja, hogy ez hatalmas előny lenne. De az emberek nem így gondolkoznak, és amelyik nemzet a saját nyelvét a másokra tudja erőszakolni, az gazdaságilag és politikailag is hasznot húz belőle, s ezért előnyre tesz szert azokkal szemben, akiknek az nem az anyanyelve (pl. USA a bonyolult angollal, s nem örülne, ha fáradozásai megghiúsulnának). Az eszperantónál ilyen veszély nincs. Sokkal értelmesebben gondolkodnak pl. az Afrikai kontinensen élők,

akik a szuhaélit, a *fekete eszperantót* használják hídnnyelvként. Indonéziában a *maláj* nyelvet egyszerűsítették nemzeti nyelvvé indonéz nyelv néven. A másik gyakori vád pedig az, hogy az eszperantó keveréknyelv. Ez sem igaz, mert a latinon alapul, akárcsak a francia, olasz, spanyol stb. Az angol is 75%-ban latin! — csak másképp ejti vagy írja a szavakat. A magyar nyelv eredeti szókincse kb. 2000 szó, aminek a felét már senki sem érti, nos miről beszélünk akkor?

Nem szabad elfeledkeznünk arról sem, hogy a magyar irodalmat nagyobb részben igényes eszperantó műfordításokból ismerte meg a világ. Az eszperantó természetéből adódóan alkalmazható a tudományok területén is. Aisberg *Most már értem a rádiót* c. könyvét pl. eszperantóul írta, és rövid időn belül több, mint 30 nyelvre lefordították. Saját sajtója, rádiója, televíziója van; internetes böngésző is használható eszperantóul (a Mozilla Firefox 3.0.5-ös).

Kiterjedt irodalommal rendelkezik: a világirodalom jó részét lefordították már eszperantóra, a Bibliától a Sorstalanságig. A fordításban jelentős szerepet vállaltak magyarok, akik közül az egyik leghíresebb Kalocsay Kálmán.

Eredeti eszperantó nyelvű művek is igen jelentős számban születtek.

(Péter Péter összeállítása)

1. Ludoviko Lazaro Zamenhof az eszperantó nyelv megalkotója.
2. Bénik Gyula a nyomdában.
3. Eszperantó mise után a Hétkápolnánál. 1938 vagy 1939-ben készült a felvétel.

KÖNYVAJÁNLÓ

Szondi Székő Zsolt

A PRÓFÉTA

avagy történet jelenidőben

AB-ART

KÖNYVAJÁNLÓ

Fülszöveg helyett

Kedves reménybeli Olvasó! Ön most egy manapság annyira divatos konteo regény tart a kezében. Elég, ha csak a műfaj klasszikusait Umberto Eco-t vagy Dan Brown-t említenem. Ám, hogy mégse klasszikus összeesküvésről regényről van szó, azt az is jelzi, hogy a könyv egyik szereplője összekeveri egy másik idegenül hangzó szóval.

Megjelent Sztakó Zsolt: A PRÓFÉTA, avagy történet jelenidőben című könyve

Mint az alcím is jelzi, ezúttal nem történelmi regényről van szó, hanem a ma társadalmá elé tartok görbe tükröt. A történetben felvonulnak a mai kor jellegzetes figurái: az ügyeskedő, a szélhámós, a balek, a szürkeeminenciás... no és a Miniszterelnök, a homo politicus mintapéldánya. Felhívnam azonban az olvasók figyelmét a regény első mondatára:

A szerző kijelenti, hogy műve fikció, és minden egyezés a valósággal aljas rágalom!

Részletek a könyvből:

Egy kisebb csoportosulásra lett figyelmes. Közelebb bukdácsolt, hátha valami jó kis balhéra van kilátás. A tömeg egy emelt hangon prédikáló férfit vett körül, miközben egy kiscsaj vallásos brosúrákat osztogatott. Pogány közelebb furakodott, az emberek mindenhol gondosan félrehúzódtak az útjából. Egy ideig elmélyülten hallgatta a prédikációt, majd önfeledten beletúrt az orrába, és üdvözült képpel halászta elő a megszáradt taknyot. Felemelt ujján, mint valami győzelmi jelvényt egyensúlyozva a taknyot elindult a férfi felé. A kiscsaj sűgött valamit a férfinak, mire sietve összecsomagoltak, és úgy eltűntek, mintha sohase lettek volna ott. Rövidesen a tömeg is feloszlott, és pár perc múlva már csak ő dülöngélt a porondon.

...

- Hol vagyunk? – kérdezte Jeremiás.

- A világ tetején – mondta Angelo, és teátrálisan körbemutatott a látóhatáron. – Innen láthatod a teremtett világ szépségét. Hogy milyen jó munkát végzett a főnök, pedig az idő is szorította, mert csak hat napja volt. Elégedetten nézett szét, mintha neki is része volt benne. Majd szavakkal is hozzátette.

- Bár sok munka van vele, hogy mindezt üzemben tartsuk, de ilyenkor látni, hogy megéri a fáradságot.

- Igen, láthatnám, ha nem lenne olyan köd, hogy az orrom hegyéig is alig látok.

- Igazán nem értelek titeket, embereket, folyton csak kukacoskodtok! – csattant fel az Angyal – Hát nincs neked fantáziád, hogy elképzeld a teremtett világ szépségét?”

...

Ilyen előítéletekkel indult el Bernardi a pályaudvarra, hogy terepszemlét tartson, és kifaggassa Jeremiás hajléktalan társait, akik ismerték őt az előző életében is, amikor még nem avanszált “profétává”. Amit tőlük megtudott, az zavarba hozta, mert nem illett bele az előre megrajzolt képbe, egy agyafűrt szélhámósról, aki az orránál fogva vezeti az embereket, a sajtót, egyszóval mindenkit. Beszélgetőtársai rendre elmondták, hogy Jeremiás, azelőtt Pogány, már elitta az eszét, mikor ez az izé... történt vele. Így mondták, hogy izé... és mindnyájan szörnyű mód sopánkodtak, hogy mi történt az ő országos cimborájukkal, akivel olyan jól lehetett marhulni, mert akkora állatot még nem hordott hátán a Föld, mióta forog. Ilyenkor elhomályosult tekintettel idézték fel azokat a balhékat, amikben közösen vettek részt, és lehugyozták a lábukat. A sok lerobbant alak közül igyekezett egy olyat kiválasztani, akiből kinézte, hogy legalább egy értelmes mondatot képesek összerakni.

...

-Rakd már ki azt a szaros lóvét! -rivallt rá Maflás.

Mit volt mit tenni, Bernardi előkotorta a magával hozott pénz felét, és az asztalra tette, a másik felét előrelátóan máshova rejtette. Maflás felcsipentette a asztalról a bankjegyet, majd visszaejtette, mintha

csak a súlyát vizsgálta volna:

-Ennyi? -kérdezte, mintha csak egy rossz viccnek tartaná az egészet. Intett valakinek, mire Bernardi Béla legnagyobb rémületére, hátulról két erős kar ölelte át, és vaspántokként tartották, úgyhogy Bernardi azt hitte, meg fog fulladni:

-Mókuska, motozd meg!

A Mókuska nevezetű hölgyemény, fürgén felugrott, mintha egész idő alatt erre a felszólításra várt volna, és látható élvezettel végezte a feladatát, sokáig matatva Bernardi lába között. Mikor Mókuska ténykedésének látható következményei lettek, Maflás felugrott az asztaltól.

- Kikezdtél a nőmmel?!

Mielőtt még Bernardi válaszolhatott volna, egy pofont kent le neki, amitől Bernardinak az volt az érzése, hogy a feje soha többé nem lesz újra a helyén. Ezzel azonban még nem volt vége, mert ekkor Bernardi Béla lábai elszakadtak a földtől, és ő elindult kifelé, úgyhogy tisztára ugyanaz az érzése támadt, mint a macskakölyöknek, akit anyja a pofájában cipel.

...

A vendégek nádból készült újságtartókon olvashatták az újságokat, a falakon pedig a dicső múltat megidéző képek voltak. Mikor egyszer, még a kezdeti időkben, az a megtiszteltetés is érte a Helvéciát, hogy az itt készült sütemények kerültek őfelsége, Ferenc József asztalára, mikor a boszniai hadgyakorlatból hazatértében a városba látogatott. Sőt, voltak olyan jól értesültek, akik azt is tudni vélték, hogy ő császári és királyi főlsége személyesen volt a kávéház vendége. Még azt a diszkrét szeparét is mutogatták, ahol Schratt Katalin társaságában eltöltött egy lopott félóracsát. Hja, kérem, ki mondta, hogy a marketing a legújabb kor találmánya? A Helvécia leleményes tulajdonosa kihasználta, hogy a császár a városba látogatott, és egy hatalmas kosarat küldött a császári rezidenciára, tele az itt készült finomságokkal. Állítólag, őfelsége tetszését elsősorban a Rákóczi túrós nyerte el, dacára annak is, hogy az egy rebellisről van elnevezve.

Bár a rosszmájú konkurencia azt terjesztette, hogy mindez szemenszedett kitaláció, a kávéház tulajdonosa lekenyerezte újságíró vendégeit, hogy ezt híreszteljk városzerte. Nemhogy a kávéházba nem tette be a lábát őfelsége, aki tudvalevően rendkívül puritán életet él, így a konkurencia, de még az ajándékosár el se jutott a császár asztaláig, és tartalmát a személyzet fogyasztotta el. Különben is, mindenki tudja, hogy őfelsége kedvence a Rigó Jancsi, amit viszont ők készítenek a legjobban.

Ebből aztán hónapokig tartó pulparlé támadt. Mindkét fél felvonultatta a nehéztüzérséget, mindkét tábornak voltak hívei, mígnem egy szemfüles zszurnalista kiderítette, hogy őfelsége kedvenc édessége a sacher torta, amit tudvalevően Schratt Katalin készít a legjobban az egész Monarchiában, és ezzel pontot tett az ügy végére.

...

Így lett Vagina a komisszár szeretője, mert a férfi nem elégedett meg azzal, hogy fogdossa, hanem vele is hált. Bármennyire is undorodott ettől a részeg disznótól, aki „grófnúzó” nevezte magát. Azt mondta, hogy azelőtt az urak voltak a népnyúzó, most pedig ő a grófnúzó, és jót röhögött a saját viccén.

Mikor részeg volt, azzal dicsekedett, hogy egyszer saját kezüleg nyúzott meg egy grófot, és őt megfenyegette, hogyha nem lesz hozzá elég kedves, vagy pedig rájön, hogy megcsalja, akkor az ő apja lesz a következő áldozata. Sírva esküdözött neki, hogy hűséges lesz, akár egy kutya, és mindent megtesz neki, amit csak kér tőle. Úgy reszketett, mint a nyárfalevél, amíg „grófnúzó” el nem aludt. Az éjszaka közepén arra ébredt, hogy egy tócsa közepén fekszik. Sokáig törte a fejét, amíg rájött, hogy „grófnúzó” részeg álmában bevizelt, és most az ő vizeletében fekszik.

...

Amint azt az előbb Bernardi Béla kapcsán már említettük, a kormány az elmúlt héten hirtelen, minden előzmény és figyelmeztetés nélkül, megbukott. Ennek a története pedig a következő volt: A kormányt koalícióban három párt alkotta. Az elmúlt választások győztese, a legnagyobb párt a parlamentben, amit a politika fenegyereke vezetett, akit ellenfelei lépten-nyomon populizmussal vádoltak, de őt ez nem zavarta, hiszen a felmérések szerint ő volt az országban a legnépszerűbb politikus.

A népszerűségét pedig annak köszönhette, hogy olyan őszintén tudott hazudni. Ez pedig megbecsülendő egy politikusnál! Különösen akkor, mikor az ellenfeled is hazudik, csak ő ügyetlenebb, és előbb lebukik, mint te. Ezért aztán levonható az épületes tanulság, hogy a politika olyan, mint a póker játszma: mindegyik „HALLELUJA!”

...

játékos blöfföl, és aki a legügyesebben csinálja, végül az nyer. Rossznyelvek szerint a Miniszterelnök egyszer, társaságban azzal dicsekedett, hogy ő még a hazugságvizsgálót is képes megtéveszteni. Az ellenfelei erre azt mondták, hogy könnyű egy pszichopatanak, aki képtelen megkülönböztetni az igazságot a hazugságtól, az ő számára csupán az létezik, ami a fejében van, a valóság nem érdekli.

...

Pavelka úr még mindig remegett az indulattól, amit a visszafojtott düh váltott ki nála. Kicsi gyerekkorától kísérte ez az átkozott ideggyengeség, ami tönkretette egész karrierjét. Drága jó anyja hamar felismerte, hogy ez még komoly problémát fog okozni fiacskája későbbi pályáján, és orvostól orvosig hurcolta fiát, amiért akkor rettenetesen gyűlölte, mert nem élhetett úgy, mint a többi vele egykorú gyerek. Csak később ébredt rá, hogy mennyi mindent köszönhet neki, aki gondosan irányította fia életét. Merthogy az anyja szilárdan meg volt győződve róla, hogy egyetlen fiára fényes jövő vár, és nagy dolgokra hivatott. Ezért aztán az ő fiának nem is volt jó, ami a többi gyereknek megfelelt. Gyerekkorában még attól is eltiltotta, hogy a többi gyerekkel játsszon, mert azok „prolik”. Neki már négy évesen folyamatosan kellett olvasnia, hogy bebizonyítsa, mennyivel különb a többi gyereknél, még a közvetlen rokonságban is, akik csak hat évesen kezdtek el az abécével ismerkedni.

...

Ariosto ott állt a színpadon, mintha csak Thomas Mann regényéből lépett volna ki, ám most nem egy szegény fiút akart Cipollaként hipnotizálni, hogy azt tegye, amit ő akar, hanem az egész közönséget. A színpad is átváltozott erre a pár órára szószékké, és ő innen hirdette az Igét, amire mai napság nagyobb szükségük van az embereknek, mint a kenyérre, mert a lelkük nagyobb veszélyben van, mint a testük. Úgy játszott a lelkekkel, mint a nagy Mágus, a közönség akkor ujjongott, amikor ő akarta, és akkor sírt, bűneit bánva, amikor ő akarta.

– Igen, testvéreim, Örömhírt hoztam nektek, mert az Úr elküldte közénk vigasztalónak Jeremiást, hogy terjessze köztünk az Ő üzenetét, és bűnbánatra szólítsa fel a bűnösöket, megvigasztalja a szomorúakat, begyógyítsa a sebeket...

Szó mi szó, Ariosto mesterien értett az emberek manipulálásához, és úgy dirigálta a kultúrházban összegyűlt híveket, mint világhírű karmester a rábizott zenekart, hogy tökéletes hangokat csiholjon ki belőle. Mögötte a színpadon egy gospelkórus helyezkedett el, amelyik mindig a legjobb pillanatban kiáltotta: „HALLELUJA!”, mire a hívek felugráltak a székekről, és együtt kiáltották a kórossal kifulladásig, hogy „HALLELUJA! HALLELUJA! Dicsőség az Úrnak, amiért elküldte a prófétáját közénk!”. Akadtak köztük olyanok is, akiknek az arcára földöntúli átszellemültség ült ki, és látszott rajtuk, hogy ők már egy másik dimenzióban vannak.

– Bizony, mondom nektek, hogy már nemcsak Izrael érezheti magát kiválasztottnak, mert miköztünk is járnak próféták. Jeremiás az!

Talán, hogy ne legyen annyira egyedül, még valaki megjelent az udvaron, aki a jelek szerint nem tartozott a szerzetesek közé. Bernardi gyorsan kitalálta, hogy ő lehet, aki az éjszakát a mellettük lévő szobában töltötte. Ugyanis, az éjszaka, mintha félálomban hallotta volna, hogy a folyosón mozgás támad, és a mellettük lévő szobába beköltözik valaki. Az idegen barátságosan rámosolyog. A fogkrém reklámokban vannak ilyen mosolyok, gondolta Bernardi, de azért szimpatikus a fickó.

– Angelónak hívnak.

Válaszul Bernardi szintén udvariasan bemutatkozott, mire jött a meglepő válasz.

– Tudom a nevét.

Tulajdonképpen még ideje se volt meglepődni, amikor az idegen folytatta.

– Maga Jeremiást keresi.

– Ismer engem?

Angelo bólintott.

– Tulajdonképpen, én mindenkit ismerek. Ez a dolgom. A földön ma él pár milliárd ember, mi mindegyikről kartont vezetünk. Mennyivel könnyebb volt, mikor még csak száz millióan voltak. Arról nem is szólva, amikor elindultak Afrikából, mert akkor az emberiség összlétszáma pár ezer fő volt. Az Úr azt mondta, hogy szaporodjatok, és ahogy látom Önök ennek a parancsnak derekasan eleget tesznek.

...

A Hajdemák családban hagyomány volt az irredentizmus. Az első irredenta a szép emlékü nagypapa, doktor Hajdemák Ödemér cs és kir. jogtanácsos volt, akit a városkában ért az impériumváltás, és így joggal mondhatjuk, hogy akarata ellenére ragadt új hazájában. És bár elhagyhatta volna a várost, de a keresd a nőt mondás esetünkben is beigazolódott. És minő fintora a sorsnak, hogy a szívszerelme, az a leány, aki minden láncnál erősebben béklyózta őt meg, mikor ibolyakék szemét rávetette, hogy szegény Hajdemák nagypapa tél közepén úgy érezte, hogy rögtön elolvad alatta a hó, a legtikkasztóbb nyárban pedig vacogott. . . ez a leány annak a nemzetnek volt a leánya, amelyik most a történelem kedvezményezettje lett. Méghozzá, öntudatos leánya, aki legalább annyira lángolt a nemzetéért, mint Hajdemák Ödemér cs és kir jogtanácsos a sajátjáért.

Hajdemák nagypapa tehát feladta az elveit, miként a férfiak bizonyos korban hajlamosak még a legmagasztosabb elvet is feladni pusztán azért a szívdobogató érzésért, hogy egy leány az ő vállukra hajtsa bájos, szőke fejceskjét. Ám életüknek egy későbbi szakaszában ezt az eltévelyedést legtöbbször megbánják. És így volt ez Hajdemák nagypapa esetében is.

...

Ma végre kapcsolatba lépett vele Angelo, az Úr angyala, és üzent neki, hogy készüljön fel, mert kiviszi innen, úgyhogy a paplan alatt fel volt öltözve. Azonban, csalódott is volt kicsit, mert az üzenet egy közönséges papírdarabkára volt sebtében ráfirkantva, mintha nem is a menny küldötte volna.

Mindazonáltal, most boldog izgalommal várta, hogy az Úr angyala eljöjjön érte, mert ez azt jelentette, hogy ő mégse annyira méltatlan szolga, lám, kiállta a próbát, és most megszabadítják, hogy tovább hirdesse az Úr igéjét. Azért arra mégis kíváncsi volt, mindez hogyan fog majd megtörténni? Vajon az Úr angyala teljes díszében jön el érte, hogy az ellenségei megsemmisüljenek, és remegni fognak?

...

Egy benzinkútnál álltak meg tankolni, és reggelizni, ugyanis a szállodát olyan hirtelen kellett elhagyni, hogy még étkezni se értek rá. Bernardi rendes szokásához híven most is újságolvasással kezdte a napot, és a másik kettő ilyenkor tudhatta, hogy addig hozzá se nyúl a reggelijéhez, amíg a „Belpolitika” rovatot ki nem olvassa. Az elárúsító lánynál tehát megvette a legnagyobb méretű napilapot, és beletemetkezett.

Azaz, hogy mégse temetkezett bele annyira, mert pár órával ezelőtti felfedezése óta idegesítő gondolatok nyugtalanították. Most is összerezett, valahányszor egy újabb autó érkezett, és kilesett az újság mögül, vajon nem szállnak e ki belőle gyanús alakok?

Ligeti Teofil, aki tudta, hogy milyen fontos a rendszeres és bőséges emésztés, eltűnt a vécén.

Jeremiás egyedül marad Angelóval, aki a tankot töltötte tele benzinnel. Angeló hátrasandított Jeremiásra, aki pár méterrel állt mögötte, mire ő megszólalt.

– Az Úr méltatlan szolgája kiállta a próbát?

...

Meggondolatlanul kiegyenesedett, minek következtében újfent beverte a fejét, amitől rossz kedve lett. Gyanakodva mérte őket végig. Aztán Árpád Vezér hirtelen csördített egyet a karikás ostorral, hogy Bernardi összerezett a csattanásra.

– Lehet, hogy ti nem is vagytok annyira ártatlanok, mint azt el akarjátok velem hitetni? De én átlátok a szitán! Korábban keljtek fel, ha engem akartok átverni. Szóval, ki közületek a judeo-libsi-bolsi?

Megszeppenve pillantottak egymásra, még Angelo is csak bágyadtan mosolygott, mint akinek nem tetszik a helyzet, amit BB őszintén meg tudott érteni. Végül Ligeti Teofil vállalta fel, hogy megszólaljon.

– Közülünk senki se judeo-libsi-bolsi, sőt, úgy is mondhatnám, hogy mi tiszta szívből utáljuk a judeo-libsi-bolsikat.

– Te csak beszélj a magad nevében! – csattant fel váratlanul egy határozott hang

Mindnyájan Angelót nézték, akinek az arcáról most eltökéltség volt leolvasható. Árpád Vezér annyira meglepődött, hogy még cserdíteni is elfelejtett a karikás ostorral, mint az a szokása volt. Helyette Angelo elé állt, mintha a következő pillanatban felakarná öklelni.

– Szóval, te egy átkozott judeo-libsi-bolsi vagy!

Ez volt az a hősies pillanat, amikor Jeremiás közbeavatkozott.

– Ne bántsad az Úr angyalát!

Megjelent a Tatán élő és alkotó **H. Túri Klára** verseskötete, a *Teremtésből élő* című könyv. A *Börzsönyi Helikon* állandó szerzőjétől sok új, eddig itt nem olvasott verset kap az, aki megvásárolja. Megrendelhető a szerkesztőség email címén. A Szerk.

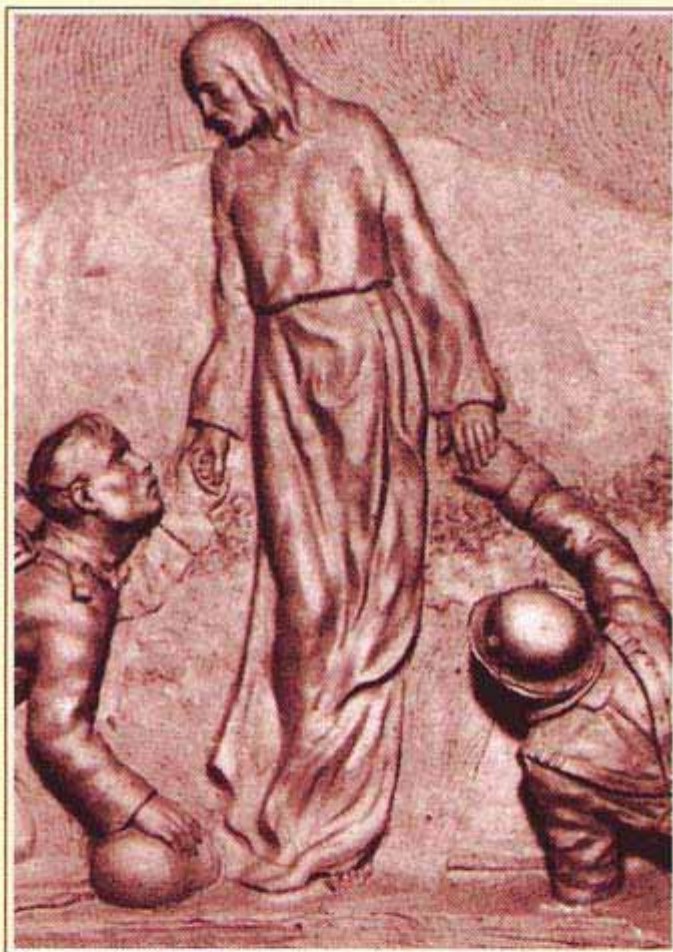
H. Túri Klára

Teremtésből élő

Szakáli Anna szerkesztésében és előszavával megjelent a *Zamárdiban* élő és alkotó *Simándi István* **Az Úr legyen veletek! Dominus vobiscum!** című elbeszéléskötete. Az igaz történeteket tartalmazó kötet a szerkesztő azoknak ajánlja, akik át-, és megélték a háborút, illetve azoknak, akik a háború „nem hivatalos” arcára kíváncsiak. A kötet megrendelhető a lap email címén keresztül. A Szerk.

Simándi István

AZ ÚR LEGYEN VELETEK! Dominus vobiscum!

2013

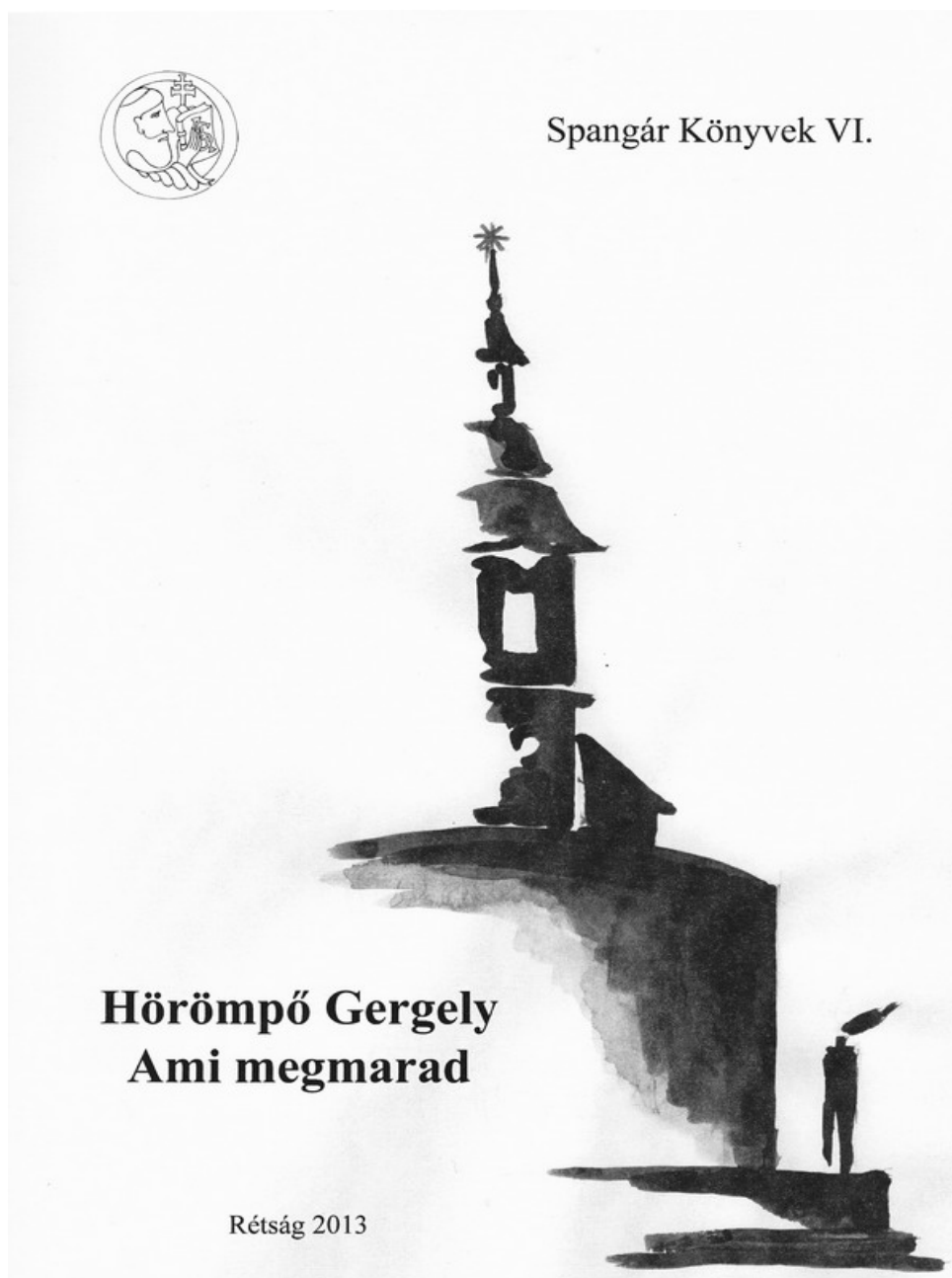
Megjelent Hörömpő Gergely új kötete: Ami megmaradt címmel

A rétsági Spangár András Irodalmi Kör néven bő tíz évvel ezelőtt egy kezdeményezés született a rétsági művelődési központban, mely a térség tollforgatóinak nyújt bemutatkozási lehetőséget. A névadó Nógrád község szülötte, a 18. század elejének jelentős irodalmi egyénisége volt. Az évente meghirdetett irodalmi pályázatra a világ számos pontjáról érkeznek írások. A Költészet Napján adjuk át a legjobbnak ítélt művek szerzőinek a Spangár-díjat. Hörömpő Gergely már csak posztumusz elismerésként kaphatta meg a mívés tüzománc-plakettet.

A Spangár Kör azonban továbbra is ápolni kívánja Hörömpő Gergely szellemi hagyatékát. E törekvés mentén született meg ez a kötet is. Az illusztrációkat Dovák B. József művész-tanár készítette. Csakúgy, mint a Spangár-díj kézzel fogható jelképét, a tüzománc-remeket. Köszönettel tartozunk érte.

E kötetbe a prédikációihoz készített írásaiból válogattam. Némelyiknél szerepel a prédikáció időpontja is. Van olyan, amely évtizedekkel ezelőtt íródott, s mégis mai korunkra is igaz annak mondanivalója. Bízunk abban, hogy a könyv olvasói számára sem lesz haszontalan e gondolatok felidézése. S ahányszor csak fellapozzák, tovább él Hörömpő Gergely hite. Ami megmaradt....

Végh József mkl

Megjelent Csáky Károly verseskötete: Fohászok Isten árnyékából címmel

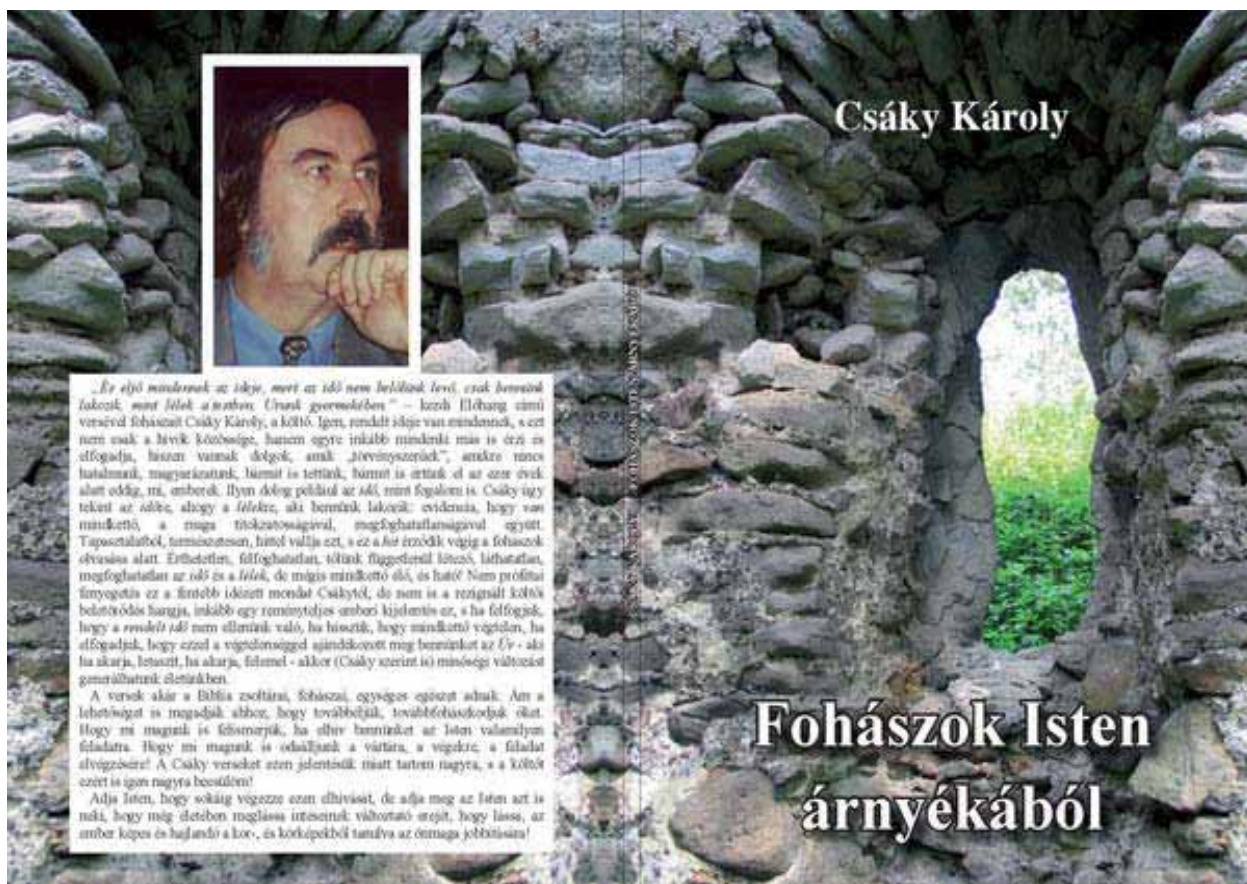
Öt ciklusba szedte össze legújabb verseit Csáky Károly, s ezekből a ciklusokból elkészült egy szövet, egy kor-, és kórkép. Találó ez az alcím, hiszen minden *ima*, *fohász* egyben vallomás is az emberi lélek (s így a világ) éppen aktuális állapotáról, vágyairól, szándékairól, s arról, mit szeretne megváltoztatni jelenvaló világunkban a gondolkodó (fohászzkodó) ember. Sajnos, a világ olyan, hogy állandóan lenne mit megváltoztatni benne.

A *költők* és a *próféták* általában sötét képekkel festik le a *világot*, általában „munkájuk” s a feladatuk a figyelmeztetés. Figyelmeztetni pedig csak szigorral, kemény, sokszor az emberi fülnek kellemetlen szavakkal lehet. Ám míg a *próféta* a *feladatát* konkrétan az *Istentől* kapja az *írások szerint*, addig a *költő*nél ez az *elhívás* nem ilyen egyértelmű, főleg a mai napokban. Sok önjelölt „próféta” támad az „írástudók” között, s azt gondolják, feladatuk csupán a szórakoztatás, a szavakkal való zsonglörködés, a brillírozás. (Manapság az irodalom többnyire ilyen. Nincs küldetésstudata, feladata, elhívása, kapott feladata.) Általában önmagukkal is lehitetik ezek a „próféták”, hogy erre a „feladatra” Isten jelölte ki őket, ám ahogy a jó fa is a gyümölcséről ismerszik meg, őket is tevékenységük eredményeiről ismerhetjük fel/meg.

A versek akár a Biblia zsoltárai, fohásza, egységes egészet adnak. Ám a lehetőséget is megadják ahhoz, hogy továbbéljük, továbbfohászkodjuk őket. Hogy mi magunk is felismerjük, ha elhív az Isten valamilyen feladatra. Hogy mi magunk is odaálljunk a vártára, a végekre, a feladat elvégzésére! A Csáky verseket ezen jelentésük miatt tartom nagyra, s a költőt ezért is igen nagyra becsülöm!

Adja Isten, hogy sokáig végezze ezen elhívását, de adja meg az Isten azt is neki, hogy még életében meglássa intéseinek változtató erejét, hogy lássa, az ember képes és hajlandó a kor-, és kórképekből tanulva az önmaga jobbítására!

A Szerk.

FELHÍVÁS

történelmi emlékek gyűjtésére az Alsó- és Középső-Ipolymente valamint Párkány és környéke lengyel menekülteket befogadó településein

2014-ben lesz 75 éve, hogy a náci Németország Lengyelország elleni támadásával 1939. szeptember 1-jén kezdetét vette a második világháború. Ugyanakkor szeptember 17-én a sztálini Szovjetunió Vörös Hadserege is – a nem egészen egy hónappal korábban kötött, évtizedeken át eltitkolt – német-szovjet megneemtámadási szerződés titkos záradéka alapján megtámadta a szövetségesei által magára hagyott lengyeleket. A túlerővel szemben kilátástalan küzdelem alatt, majd az összeomlás után lengyel katonák és civilek tízezrei érkeztek Magyarországra. Teleki Pál kormánya ugyanis befogadta, s a nemzetközi egyezmények alapján internálta a lengyel menekülteket.

Az Ipoly völgyében üresen álló határórlaktanyákban is létesítettek táborokat. Ismereteink szerint 1939 – 1945 között az Alsó- és Középső-Ipoly völgyében Szob, Helemba, Leléd, Ipolyszalka, Letkés, Ipolypásztó, Ipolybél, Vámosmikola, Ipolyság, Tesmag, Drégelypalánk, Ipolyhídvég, Dejtár, Ipolybalog, Nagycsalomja, Kóvár, Ipolyvarbó és Ipolytarnóc, továbbá Párkány, Garamkövesd, Dunamocs, Ebed, Bény és Zselíz fogadott be lengyel katonai és polgári menekülteket.

A lengyel menekültügy feldolgozása országosan megtörtént, illetve folyik. A menekültek viszontagságos sorsa tovább él az Ipoly-völgy idős (80 év feletti!) lakóinak emlékezetében. A szemtanúk, kortársak, személyes emlékeket őrzők egy része még köztünk él. A felnövekvő fiatal nemzedékek viszont nem biztos, hogy tudomással bírnak településük egykori befogadó voltáról.

A helyi emlékek megőrzése és átörökítése érdekében – a 75. évforduló emlékéve keretében – Ipoly menti és párkányi civil szervezetek a budapesti Lengyel Intézet védnökségével jelen felhívásukkal gyűjtő és feldolgozó munkára ösztönzik a magyarországi és szlovákiai határ menti települések fiataljait, diákjait és felnőtt lakosait.

Javaslat a gyűjtendő emlékek körére

- Fotók (pl. a menekültek elhelyezésére szolgáló épületről eredeti felvételek, vagy a mostani állapot megörökítése; képek a menekülttábor lakóiról, közös felvételek a helyi lakosokkal – fontos: kik? mikor? hol? kié?; a régi képek hátoldalán ezek általában megtalálhatóak!)
- Dokumentumok, iratok a településről (pl. a menekültek létszámára, elhelyezésére, élelmezésére vonatkozó iratok; levelek, képeslapok, feljegyzések; korabeli újsághírek a helyi vagy regionális sajtóból)
- Visszaemlékezések gyűjtése – oral history (dokumentálás: hangrögzítés vagy videofelvétel)
 - a *80 év feletti* lakosok körében: milyen családi emlékeket őriztek meg a menekültekről; magyarok és lengyelek együttélése; a menekültek részvétele a vallási életben, kulturális tevékenységben; gyermekszületés, haláleset volt-e (historia domus, anyakönyv, síremlék); mikor szűnt meg a tábor; maradtak-e itt a menekültek közül (házasságkötés, letelepedés); a helyiek tartanak/tartottak-e kapcsolatot valakivel a befogadottak közül; személyek, életsorsok;
 - a *fiatalabb idősök* körében: a település emlékezetében miként őrződött meg a menekülttábor, a lengyelek befogadása.

A menekülttábor emlékének ápolása

- Őrzi-e a településen emlékmű, emléktábla esetleg szobor a lengyel menekültek befogadását?
- Tartanak-e rendszeres vagy alkalmankénti megemlékezést, emlékünnepeket?
- Jelent-e meg az utóbbi évtizedekben a helyi vagy regionális sajtóban a menekültekről cikk, írás?
- Jelent-e meg a menekültügyről önálló helyi kiadvány, vagy helytörténeti munkában történik-e említés a lengyelek befogadásáról?

- Volt/van-e szervezett kapcsolattartás a település (önkormányzat, iskola, egyház, civil szféra) és az egykori lengyel menekültek vagy a menekültüggyel foglalkozó szervezetek között?
- A „szempontsor” tetszőlegesen bővíthető, szűkíthető, egyéni ötletekkel gazdagítható!

A gyűjtés anyagát és feldolgozását a település őrizzze!

- fényképek, dokumentumok másolása
- interjúk magnó/MP3-as felvétele (kivel, hol, mikor ki készítette)
- videofelvétel
- a településen elkészült alkotás/ok/ bemutatása az emlékév keretében
- elhelyezés: helyi múzeum, kiállítóhely, tájház/faluház/helytörténeti gyűjtemény
- hasznosítása: a helytörténetírásban, -oktatásban

Az emlékév indítása

A lengyel menekültek magyarországi befogadásáról, a menekültügy emlékének ébren tartásáról emlékév meghirdetését, továbbá a gyűjtőmunkára „ráhangoló” tanácskozás és **megemlékezés** megtartása.

Helyszín: Vámosmikola, Fővárosi Önkormányzat Idősek Otthona

Időpont: 2013. szeptember 21.

A vámosmikolai lengyel menekülttábor és emlékének ápolása.

Jelen összeállítás (tervezet) az ott elhangzott javaslatokkal kiegészítve készült el.

Alkotói bemutató

A gyűjtés anyagát a menekültügy történetének kutatói, feldolgozói is hasznosíthatják, ezért célszerű ennek megfelelő archiválása. Az elkészült anyagokban tüntessék fel a készítő/szerzők nevét, az adatközlők nevét, életkorát és a felhasznált irodalmat.

Ezt elősegítendő, a vidék befogadó településein a lengyel menekültekkel kapcsolatos gyűjtés alkotásaiból emlékbemutatót hirdetünk. A bemutatón power point-os prezentáció (kép, szöveg, hangfájlok, kb 40-50 dia) vagy videó (mindkét esetben max. időtartam 10 perc) készítésével lehet részt venni. Az alkotások elkészítésére településenként 2-3 fős csoportok jelentkezését várjuk 2013. november 15-ig a lengyeltabor@gmail.com címen. A bemutatón résztvevők nevén kívül kérjük a gyűjtést segítő felnőtt (pedagógus, könyvtáros, népművelő) nevét is megküldeni!

Az emlékek összegyűjtésére és feldolgozására 2014. május végéig kerüljön sor. Az elkészült alkotásokat e-mailben, pendrive-on, CD-n vagy DVD-n kérjük leadni.

Szobon a nyár elején lengyel-magyar emlékmisét, a helyi és környékbeli településeken végzett gyűjtőmunkából bemutatót tervezünk.

A térségben elkészült alkotások bemutatására, a gyűjtő-, feldolgozó munka szakmai értékelésére, a lehetőségek szerinti elismerésére a 75. évforduló alkalmával, 2014. szeptemberében kerüljön sor.

Az elkészült alkotásokat DVD-n szeretnénk rögzíteni, melyet támogatóink és az alkotások készítői is megkapnak.

(Többzsöri próbálkozás után sem sikerült pályázati támogatást elnyernünk az emlékek összegyűjtésével kapcsolatos tevékenység elismerésének támogatására. Várjuk a települések, önkormányzatok, civilszervezetek ez irányú támogatását!)

Emléktáblák elhelyezése

A menekülttáborokkal kapcsolatos emlékek összegyűjtésével párhuzamosan az érintett települések önkormányzatai, civil szervezetei fontolják meg, hogy ha még nincs emléktáblájuk, hajlandók volnának-e ezeket elkészíttetni, finanszírozni és 2014. szeptember végéig ezeket leleplezni. A költségek fedezésére, az ünnepek megtartására pályázni is lehetne, pl. a Visegrádi 4-ek alából. Balogh Gábor, Ipolybalog település ny. polgármestere közreműködését ajánlja fel a Szent György Lovagrend Visegrádi Magisztrátusa

és Felvidéki Nagypriorátusa nevében. Az ünnepélyes alkalmakkor jelenlétüket is biztosítanák. A lovagrendnek hagyományörző tagozata (bajvívás) is van, közreműködésüket szintén igényelhetnék a települési rendezvényeken.

Megemlékezések a 75. évfordulón

Az emlékév zárására 2014 szeptemberében, a menekültek befogadásának 75. évfordulóján ünnepség keretében kerülne sor.

Konferencia Párkányban.

Záró ünnepség Vámosmikolán (bajvívás, katonai bemutató, népi együttesek fellépése)

Időpont: 2014. szept. 20.

Vámosmikola, 2013. szeptember 21.

Ipoly Menti Kulturális és Turisztikai Társaság
Ipolyszalka/Salka

Szent György Lovagrend Visegrádi
Magisztrátusa és Felvidéki Nagypriorátusa

LIMES – ANAVUM Regionális Honismereti
Társulás Nána

Honti Múzeum és Simonyi Lajos Galéria
Baráti Köre Ipolyság/Šahy

Börzsöny Múzeum Baráti Köre
Szob

Vámosmikolaiak Kulturális Egylete
Vámosmikola

A felhívást szövegezte, a szalkai és a vámosmikolai találkozók elhangzott véleményeket beépítette:
dr. Koczó József.

Kapcsolat: Lenkó Gyuláné 06-30-363-8474 erna.polski@gmail.com

Program email címe: lengyeltabor@gmail.com

Kérjük, lehetőség szerint a program email címét szíveskedjenek használni.

E havi számunk szerzői:

Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Dobrosi Andrea(Budapest, 1970) Budapest, költő, szerkesztő
Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő
Farmosi László (Budapest, 1955) Budapest, költő
Girasek Károly (1949 Kiskunfélegyháza) Rétság, lapunk webmestere
Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő
Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő
Kerekes Tamás(Budapest, 1957) Kiseccset, író
Kiss-Simon Miklós () Baglyasalja, író, költő
dr. Koczó József (Perőcsény, 1950) Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író
Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Makkai László(Budapest, 1953) Kosd, zenész, szövegíró, költő
Maruzs Éva (Körmend, 1945) Salgótarján, író, babakészítő
Pálfalvi Nándor (Balassagyarmat, 1931) Keszthely, író, költő
Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942) Kecskemét, tanár, író
Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda, tanár, költő
Pribojszky Mátyás (Okány, 1931) Tata, író
Tóth András(Medgyesegyháza, 1950) Pócsmegyer, újságíró, költő, szervező
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor
H. Turi Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő
Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság, költő, író, előadó
Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő
Szűk Balázs (Eger, 1960) Debrecen, középiskolai tanár, író, költő
Vasi Ferenc Zoltán (Tata, 1966) Tata, költő
Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász
Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő, helytörténész, múzeumigazgató

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:

Karaffa Gyula

Helytörténet:

Végh József mkl.

Képzőművészet:

Konczili Éva

Szerkesztőség címe:

2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:

+3630-383-5385

+3630-531-4698

Email cím:

karaffagy@gmail.com

borzsonyihelikon@gmail.hu

hgev@freemail.hu

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu

www.karaffagy.freewb.hu

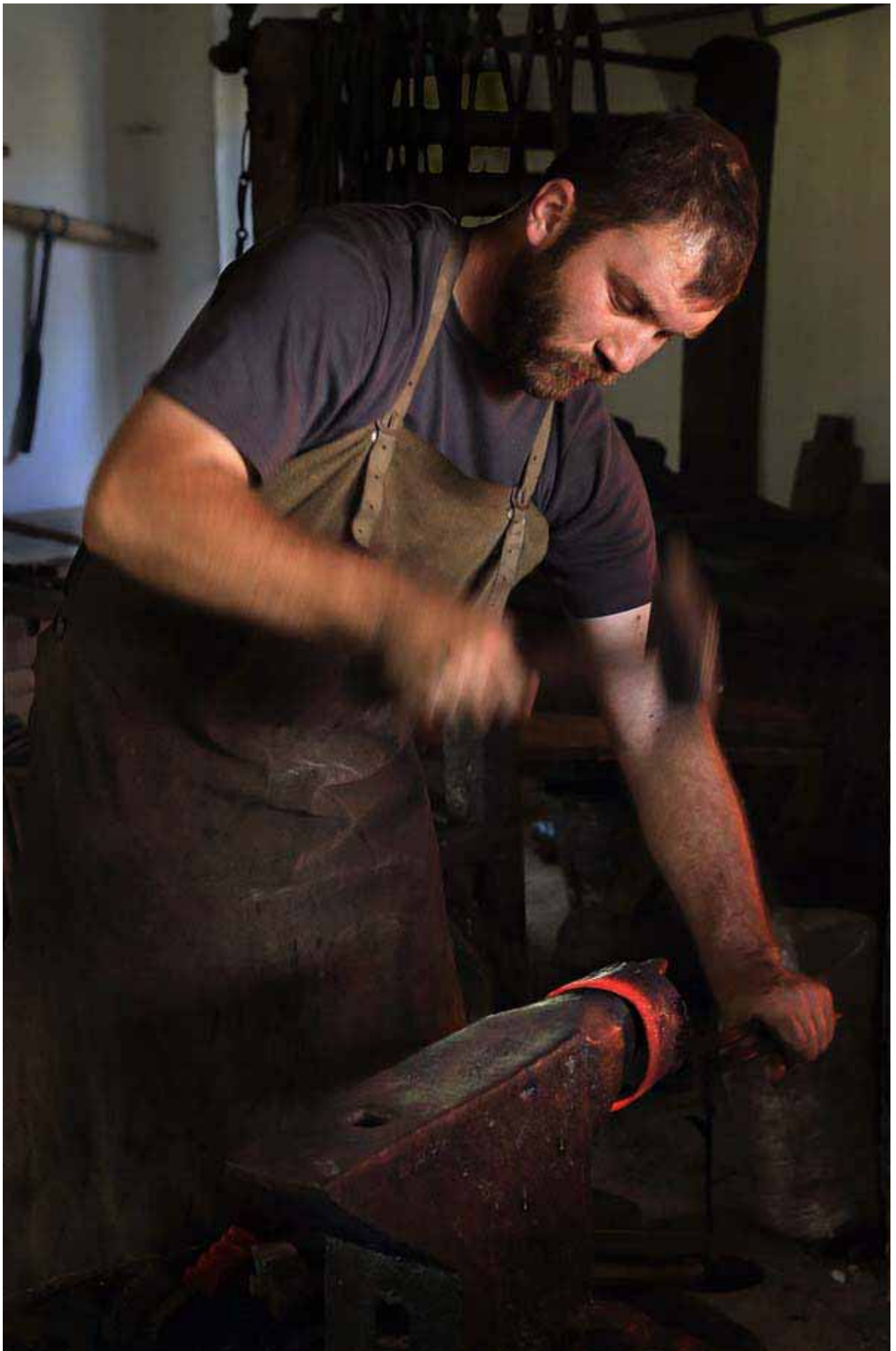
www.karaffaboros.freewb.hu

www.retsag.net

Terjesztés: kizárólag ingyenesen letölthető PDF formátumban.

Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi Helikonban megjelent bármilyen anyag más felületen, lapban való felhasználásához az érintett Szerző előzetes engedélye szükséges!

A Börzsönyi Helikon 2012. március 27.-től tagja az Ipoly Eurorégió Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés egyesületének.

Tóth Attila kovácmester és az izzó vas